

ГОЛОМТ БАНК

**Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартын
дагуу бэлтгэгдсэн Санхүүгийн тайлангууд болон
Хараат бус аудиторын тайлан**

2023 оны 12 дугаар сарын 31

АГУУЛГА

Байгууллагын талаарх мэдээлэл

Удирдлагын хариуцлагын мэдэгдэл

Хараат бус аудиторын тайлан

Санхүүгийн тайлангууд

Санхүүгийн байдлын тайлан	6
Орлого үр дүнгийн болон Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан	7
Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан	8
Мөнгөн гүйлгээний тайлан	9

Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд

1	Танилцуулга	11
2	Банкны үйл ажиллагааны орчин	12
3	Тайлан бэлтгэх үндэслэл	13
4	Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд	22
5	Шинэ буюу өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар, хэрэгжилт	40
6	Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд	40
7	Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	41
8	Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	41
9	Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	42
10	Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	43
11	Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	51
12	Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	52
13	Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	71
14	Бусад хөрөнгө	72
15	Биет бус хөрөнгө	76
16	Үндсэн хөрөнгө	77
17	Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	78
18	Өмчлөх бусад хөрөнгө	79
19	Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	79
20	Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	80
21	Харилцагчийн харилцах, хадгаламж	80
22	Бусад зээлийн эх үүсвэр	81
23	РЕПО хэлцэл	85
24	Бусад өр төлбөр	86
25	Хувьцаат Капитал	86
26	Хүүгийн орлого ба зардал	88
27	Хураамж, шимтгэлийн орлого ба зардал	89
28	Бусад үйл ажиллагааны орлого	89
29	Удирдлага ба үйл ажиллагааны бусад зардал	90
30	Бусад олз/(гарз), цэвэр дүнгээр	90
31	Орлогын албан татвар	91
32	Өмчийн бүрэлдэхүүн хэсэг бүрд хүлээн зөвшөөрөгдсөн бусад дэлгэрэнгүй орлого	94
33	Ногдол ашиг	94
34	Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг	94
35	Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөрийн тохируулга	95
36	Сегментийн шинжилгээ	96
37	Хөрөнгө оруулалтын болон санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн бус гүйлгээ	99
38	Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага	99
39	Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг	129
40	Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	132
41	Бодит үнэ цэнийн тодруулга	133
42	Санхүүгийн хэрэглүүрийн хэмжилтийн ангиллаарх тодруулга	143
43	Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ	145
44	Хувьцаанд суурилсан төлбөр	150
45	Тайлант хугацааны дараах үйл явдлууд	151
46	Монгол орчуулга	151
47	Товчлол	152

ГОЛОМТ БАНК ХК

Байгууллагын талаарх мэдээлэл

Үүсгэн байгуулах шийдвэр

Голомт Банк (цаашид “Банк” гэх) нь 1995 оны 3 дугаар сарын 6-ны өдөр анх үүсгэн байгуулагдсан.

Гэрчилгээ ба Лиценз

Банк нь 2023 оны 4 дүгээр сарын 7-ны өдөр Монгол Улсын Улсын бүртгэлийн ерөнхий газраас шинээр олгосон 2075377 тоот регистрийн дугаар бүхий 9007001012 тоот Улсын Бүртгэлийн гэрчилгээг эзэмшдэг. Банк нь 1995 оны 3 дугаар сарын 6-ны өдөр банкны үйл ажиллагаа эрхлэх 25 тоот Тусгай зөвшөөрлийг Монголбанкнаас авсан.

Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл

Ч.Мөнхцэцэг	<i>ТУЗ-ийн дарга</i>
Урс Е.Шварценбах	<i>ТУЗ-ийн гишүүн</i>
Д.Мөнхтөр	<i>ТУЗ-ийн гишүүн</i>
Л.Болормаа	<i>ТУЗ-ийн гишүүн</i>
О.Ганжолоо	<i>ТУЗ-ийн гишүүн</i>
Ж.Үнэнбат	<i>ТУЗ-ийн гишүүн</i>
Лопез Абелло	<i>Хараат бус гишүүн</i>
Жэймс Б.Двайер	<i>Хараат бус гишүүн</i>
Александр Пикер	<i>Хараат бус гишүүн</i>
Роберт В.Ван Свитен	<i>Хараат бус гишүүн</i>

Гүйцэтгэх Удирдлага

К.Норихико	<i>Гүйцэтгэх захирал</i>
Г.Ганболд	<i>Ерөнхийлөгч</i>
А.Одонбаатар	<i>Гүйцэтгэх захирлын орлогч</i>
М.Сайнбилэг	<i>Мэдээллийн технологи хариуцсан захирал</i>
С.Мөнхтуяа	<i>Санхүүгийн удирдлагын газрын захирал</i>
М.Наранхүү	<i>Зээлийн газрын захирал</i>
Т.Отгон	<i>Эрсдэлийн удирдлагын газрын захирал</i>
Б.Содболор	<i>Нөөцийн удирдлагын газрын захирал</i>
Ц.Байгалмаа	<i>Иргэдийн банкны газрын захирал</i>
Н.Очирхуяг	<i>Маркетинг, олон нийттэй харилцах газрын захирал</i>
Г.Уянга	<i>Хүний нөөцийн удирдлагын газрын захирал</i>
Б.Сугар-Эрдэнэ	<i>Байгууллагын банкны газрын захирал</i>
А.Ганчимэг	<i>Байгууллага хөгжлийн газрын захирал</i>
Ё.Пүрэвбат	<i>Бүртгэл тооцооны газрын захирал</i>
Б.Энхзаяа	<i>Олон улсын банкны газрын захирал</i>
Х.Пүрэвдорж	<i>Захиргааны газрын захирал</i>
О.Батцэнгэл	<i>Мэдээллийн технологийн газрын захирал</i>
А.Нямсүрэн	<i>Бизнес процесс менежментийн газрын захирал</i>

Хаяг

Голомт Банкны төв байр
Сүхбаатарын талбай 5, Ш/Х-22
Улаанбаатар 15160, Монгол Улс

Аудитор

Кэй Пи Эм Жи Аудит ХХК
Блю Скай Тауэр, 6 давхар, 602 тоот
Энхтайваны өргөн чөлөө 17, Сүхбаатар дүүрэг 1-р хороо
Улаанбаатар хот 14240, Монгол Улс

Удирдлагын хариуцлагын мэдэгдэл

Голомт Банк ХК (цаашид "Банк" гэх)-ийн удирдлага нь санхүүгийн тайланг бэлтгэх, тайлагнах үүрэгтэй.

Банкны санхүүгийн тайлан нь СТОУС Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Стандартуудын дагуу бэлтгэгдсэн. Банкны удирдлага нь энэхүү санхүүгийн тайлан нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдал, тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн санхүүгийн үр дүн, мөнгөн гүйлгээг үнэн зөв илэрхийлсэн гэдгийг баталгаажуулах үүрэгтэй.

Банкны удирдлага нь Банкны санхүүгийн байдлыг үндэслэлтэй, үнэн зөв илэрхийлж чадах, санхүүгийн тайлангууд нь тодруулга 2-оос 6-д дурдсан шаардлагуудад нийцсэн гэдгийг баталгаажуулах боломжийг хангах зөв зохистой нягтлан бодох бүртгэлийг хөтөлж байгаа гэдгийг баталгаажуулах үүрэгтэй.

Мөн Банкны удирдлага нь Банкны эд хөрөнгийг хадгалан хамгаалах, аливаа залилан ашиглан, зүй бус үйлдлээс сэргийлэх, ийм үйлдэл гарвал илрүүлэхэд шаардлагатай арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх ерөнхий үүрэгтэй.

Банкны удирдлага нь санхүүгийн тайланг бэлтгэхдээ нягтлан бодох бүртгэлийн тохиромжтой бодлогыг сонгож, тууштайгаар хэрэглэж, үндэслэлтэй, нягт нямбай тооцоолол, үнэлэмж хийж, бүх холбогдох нягтлан бодох бүртгэлийн стандартыг мөрдсөн гэж үзэж байна.

Банкны удирдлагаас 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон жилийн санхүүгийн тайланг шийдвэрийн дагуу зөвшөөрч батлав. Өмнөх санхүүгийн тайлан 2024 оны 3 дугаар сарын 27-ны өдрөөр баталгаажсаны дараа Банкны удирдлага Тодруулга 38.6-д заасны дагуу санхүүгийн тайланг дахин тайлагнасан бөгөөд Банкны удирдлагаас дахин тайлагнасан санхүүгийн тайланг 2024 оны 4 дүгээр сарын 11-ний өдрөөр зөвшөөрч батлав.

Ч.МӨНХЦЭЦЭГ
Төлөөлөн Удирдах
Зөвлөлийн Дарга

К.НОРИХИКО
Гүйцэтгэх Захирал

С.МӨНХТУЯА
Санхүүгийн Удирдлагын
Газрын Захирал

Улаанбаатар,
Монгол Улс

Огноо: 2024 оны 4 дүгээр сарын 11

Кэй Пи Эм Жи Аудит ХХК
Монгол Улс, Улаанбаатар-14240,
Сүхбаатар дүүрэг, 1 дүгээр хороо,
Энхтайваны өргөн чөлөө 17,
Блю Скай Тауэр, 602 тоот

Утас : +976 7011 8101
Факс: +976 7011 8102
www.kpmg.com/mn

Хараат Бус Аудиторын Тайлан

Голомт Банк Хувьцаат Компанийн Хувьцаа Эзэмшигчид болон Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлд:

Дүгнэлт

Бид Голомт Банк ХК (цаашид “Банк” гэх)-ийн 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдлын тайлан, тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн орлого, үр дүнгийн болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан, өмчийн өөрчлөлтийн тайлан, мөнгөн гүйлгээний тайлан болон нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд ба бусад тайлбар мэдээллүүдийг агуулсан тодруулгуудаас бүрдсэн санхүүгийн тайланд аудит хийлээ.

Бидний дүгнэлтээр, энэхүү санхүүгийн тайлан нь Банкны 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдал, тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн санхүүгийн гүйцэтгэл болон мөнгөн гүйлгээг Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандартын Зөвлөлөөс баталсан СТОУС Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Стандартууд (цаашид “СТОУС Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Стандартууд” гэх)-ын дагуу үнэн зөв, бодитой илэрхийлсэн байна.

Дүгнэлтийн Үндэслэл

Бид аудитаа Аудитын Олон Улсын Стандарт (цаашид “АОУС” гэх)-ын дагуу хийж гүйцэтгэсэн. Уг стандартын дагуу хүлээх үүрэг хариуцлагыг энэхүү тайлангийн *Санхүүгийн Тайлангийн Аудитад Хүлээх Аудиторын Үүрэг Хариуцлага* хэсэгт харуулсан. Бид Нягтлан Бодогчдын Ёс Зүйн Олон Улсын Стандартын Зөвлөлийн Мэргэжлийн Нягтлан Бодогчдын Ёс Зүйн Олон Улсын Дүрэм (Хараат Бус Байдлын Олон Улсын Стандарт үүнд хамаарна) (цаашид “НБЁЗОУСЗ-ийн Ёс зүйн Дүрэм” гэх) болон санхүүгийн тайлангийн аудиттай холбоотой Монгол Улс дахь ёс зүйн зохих шаардлагуудын дагуу Банкнаас хараат бус байж, НБЁЗОУСЗ-ийн Ёс Зүйн Дүрэм болон эдгээр ёс зүйн шаардлагуудад нийцүүлэн бусад ёс зүйн үүрэг хариуцлагаа бүрэн биелүүлсэн болно. Бидний олж авсан аудитын нотолгоо нь дүгнэлт өгөхөд хангалттай бөгөөд зохих үндэслэл болно гэдэгт бид итгэж байна.

Онцлох Асуудал

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх болон тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн санхүүгийн тайлангийн Тодруулга 38.6-д тусгасан дахин тайлагналын нөлөөллийг бид онцолж байна. Банк 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх болон тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн санхүүгийн тайлангийн хөрвөх чадварын эрсдэл болон валютын ханшийн эрсдэлийн тодруулгуудад буруу тайлагнал агуулагдсаныг илрүүлсэн. Ийнхүү дахин тайлагнаснаар бид нэмэлт горим гүйцэтгэж өмнө нь 2024 оны 3 дугаар сарын 27-ны өдөр гаргасан тайландаа нэмэлт өөрчлөлт оруулахад хүрсэн бөгөөд өмнөх тайланг татан авсан ба найдах боломжгүй юм. Бид уг асуудлаас үүдэлтэйгээр дүгнэлтээ өөрчлөөгүй болно.

Аудитын Гол Онцлох Зүйлс

Аудитын гол онцлох зүйлс гэдэг нь бидний мэргэжлийн үнэлэмжээр тайлант жилийн санхүүгийн тайлангийн аудитад хамгийн чухал ач холбогдол бүхий зүйлс юм. Бид санхүүгийн тайланд хийсэн аудитынхаа хүрээнд эдгээр аудитын гол онцлох зүйлсийг бүхэлд нь авч үзсэн ба дүгнэлт гаргахдаа эдгээр асуудлуудад түс бүрчлэн түсдээ дүгнэлт гараагүй болно.

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн хэмжилт

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар Банкны харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа төлбөрийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан нь 165,191,588 мянган төгрөг байна. Энэхүү санг Банк СТОУС 9 Санхүүгийн Хэрэглүүрийн дагуу хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал ("ХБЗА")-ын хүрээнд үндэслэн тогтоодог.

Санхүүгийн тайлангийн Тодруулга 12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа, Тодруулга 3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж болон Тодруулга 4.9 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа хэсэгт тусгагдсан нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын тодруулгуудыг харна үү.

Гол онцлох зүйлс	Тэдгээрийг шийдвэрлэсэн аудитын арга хэмжээ
Бид Банкны санхүүгийн тайлан дахь материаллаг байдал болон хэмжилт хийхэд шаардах нарийн төвөгтэй үнэлэмж, тооцооллыг харгалзан Банкны харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны ХБЗА-ын сангийн хэмжилтийг аудитын гол онцлох зүйл гэж тодорхойлсон. Ялгаатай үнэлэмжүүд болон таамаглалуудыг ашиглах нь ХБЗА-ын үр дүнд томоохон өөрчлөлт үүсэхэд хүргэж болох бөгөөд энэ нь Банкны санхүүгийн үр дүнд материаллаг нөлөө үзүүлж болзошгүй юм. Санхүүгийн тайлангийн Тодруулга 3.3-т тодруулсны дагуу ХБЗА-ыг хэмжихэд шаардах удирдлагын чухал үнэлэмж, тооцоололд тухайн хөрөнгийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц нэмэгдсэн эсэхийг үнэлэх, үе шатны ангилалыг тодорхойлох, дефолт үүсэх магадлал, дефолт үүссэн үед хүлээх алдагдал, ирээдүйн холбогдох мэдээлэл зэрэг аргачлалын үндсэн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг тодорхойлох багтдаг.	Бид ХБЗА-ын хувьд аудитын горимүүд тэр дундаа дараах үндсэн горимүүдыг хийж гүйцэтгэсэн: - Бид ХБЗА-ын бүлгийн үнэлгээний аргачлал болон тооцоололд ашигласан томоохон таамаглал, өгөгдлүүд болох тухайн хөрөнгийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн эсэх, дефолт үүсэх магадлал, дефолт үүссэн үед хүлээх алдагдал, дефолт болох үеийн үлдэгдэл болон ирээдүйн холбогдох мэдээлэл зэргийн үндэслэлтэй байдлыг үнэлсэн. - Бид ХБЗА-ын тооцоололд ашигласан үр ашигт хүүгийн хувь хэмжээ болон эргэн төлөлтийн мэдээллийн үнэн зөв эсэхийг шалгах зорилгоор холбогдох хяналтуудын загварчлал, үр дүнтэй ажиллаж байгаа эсэхийг үнэлсэн. - Бид аргачлал, таамаглал болон өгөгдлийг үнэн зөв хэрэглэж байгаа эсэхийг шалгасан. - Бид түүвэрчилсэн байдлаар ХБЗА-ын түсгай үнэлгээний тооцооллыг шалгасан ба мэргэшсэн мэдлэг, түршлагатай үнэлгээний мэргэжилтнүүдийнхээ тусламжтайгаар бие даасан, хараат бүс тооцооллыг хийж, үр дүнг нь Банкны тооцоололтой харьцуулж шалгасан.

Бусад Асуудал

Банкны 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх болон тухайн өдрөөр дүүсгавар болсон тайлант жилийн санхүүгийн тайлангийн аудитыг өөр аудитор гүйцэтгэж, зөрчилгүй дүгнэлтийг 2023 оны 3 дугаар сарын 30-ны өдөр гаргасан болно.

Бусад Мэдээлэл

Удирдлага нь бусад мэдээллийн хүвд үүрэг, хариуцлага хүлээх юм. Бусад мэдээлэл гэдэгт жилийн тайланд орсон мэдээллийг хамруулж ойлгох ба санхүүгийн тайлан болон манай аудиторын тайлан үүнд хамаарахгүй болно. Жилийн тайлан нь энэхүү аудиторын тайлангийн өдрөөс хойш бидэнд танилцуулагдахаар хүлээгдэж байна.

Санхүүгийн тайлан дахь бидний дүгнэлт нь бусад мэдээллийг хамрахгүй бөгөөд үүнд бид ямар нэгэн баталгаажуулалт илэрхийлэхгүй юм.

Бусад мэдээллийг уншиж танилцан, үг мэдээлэл нь санхүүгийн тайлан эсвэл аудитын явцад олж авсан бидний ойлголттой материаллаг хэмжээгээр нийцэхгүй эсвэл материаллагаар бүрүү илэрхийлэгдсэн зүйлс байгаа эсэхийг шалгах нь санхүүгийн тайлангийн аудиттай холбоотой бидний хүлээх үүрэг, хариуцлага юм.

Жилийн тайлантай танилцах үед хэрэв бусад мэдээлэлд материаллаг бүрүү илэрхийлэл байна гэж үзвэл холбогдох арга хэмжээг дурдан бид засаглах эрх бүхий этгээдүүдэд мэдэгдэх үүрэгтэй.

Удирдлага болон Засаглах Эрх Мэдэл Бүхий Этгээдүүдийн Санхүүгийн Тайланд Хүлээх Үүрэг Хариуцлага

Санхүүгийн тайланг СТОУС Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Стандартүүдын дагуу бэлтгэж, үнэн зөв толилуулах нь удирдлагын үүрэг хариуцлага юм. Алдаа, зальт ажиллагааны улмаас материаллагаар бүрүү илэрхийлэгдээгүй санхүүгийн тайланг бэлтгэх боломжтой болгоход зайлшгүй чухал гэж өөрийн тодорхойлсон дотоод хяналтуудын талаарх үүрэг хариуцлагыг мөн удирдлага хүлээнэ.

Санхүүгийн тайланг бэлтгэхдээ удирдлагын зүгээс Банкны тасралтгүй үйл ажиллагаа эрхлэх чадамжийг үнэлэн, шаардлагатай гэж үзвэл тасралтгүй үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлуудыг санхүүгийн тайланд тодруулж, Банкийг татан бүүлгах юм үү үйл ажиллагааг нь зогсоох эсвэл ингэхээс өөр бодит сонголт байхгүй байхаас бусад тохиолдолд нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй үйл ажиллагааны зарчимд суурилан санхүүгийн тайлангаа бэлтгэх үүргийг Банкны удирдлага хүлээнэ.

Засаглах эрх мэдэл бүхий этгээдүүд нь Банкны санхүүгийн тайлагналын үйл явцад хяналт тавих үүрэг хүлээнэ.

Санхүүгийн Тайлангийн Аудитад Хүлээх Аудиторын Үүрэг Хариуцлага

Санхүүгийн тайлан нь залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг бүрүү илэрхийллээс бүхэлдээ ангид эсэх талаарх үндэслэлтэй нотолгоог олж авах, бидний дүгнэлтийг агуулж буй аудиторын тайланг танилцуулах нь бидний зорилго юм. Ул үндэслэлтэй нотолгоо гэдэг нь өндөр түвшний баталгаажуулалт хэдий ч АОУС-ын дагуу гүйцэтгэсэн аудит нь бүхий л материаллаг бүрүү илэрхийллийг байнга илрүүлнэ гэсэн баталгаа биш юм. Бүрүү илэрхийлэл нь залилан эсвэл алдааны улмаас үүсч болох ба дангаараа эсвэл нийтдээ үг санхүүгийн тайланд үндэслэн гаргах мэдээлэл хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөхөөр хүлээгдэж байвал материаллаг гэж үзнэ.

Санхүүгийн Тайлангийн Аудитад Хүлээх Аудиторын Үүрэг Хариуцлага, Үргэлжлэл

АОУС-ын дагуу аудит хийх үед мэргэжлийн үнэлэмж гаргах, мэргэжлийн үл итгэх үзлээр хандахыг аудитын ажлын явцад шаарддаг. Бид мөн:

- Санхүүгийн тайланд залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийллийн эрсдэлийг тодорхойлж, түүнийг үнэлэн уг эрсдэлд тохирохуйц аудитын горимыг боловсруулан хэрэгжүүлж, өөрсдийн дүгнэлтийн үндэслэл болохуйц хангалттай, зохистой аудитын нотолгоог олж авдаг. Залилан нь хуйвалдаан, бичиг баримт хуурамчаар үйлдэх, санаатайгаар орхигдуулах, буруу илэрхийлэх болон дотоод хяналтыг орхигдуулах зэрэг явдлуудыг агуулсан байдаг тул залилангаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийллийг илрүүлэхгүй байх эрсдэл нь алдааны улмаас үүсэх буруу илэрхийллийг илрүүлэхгүй байх эрсдэлээс харьцангуй их байдаг.
- Банкны дотоод хяналтын үр ашигтай байдалд дүгнэлт өгөх зорилгоор бус харин тухайн нөхцөл байдалд тохирохуйц аудитын горимыг боловсруулахын тулд аудитын ажилтай холбоотой дотоод хяналтын талаар ойлголт олж авдаг.
- Удирдлагын ашигласан нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогуудын зохистой байдал, нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын үндэслэл болон холбогдох тодруулгуудыг үнэлдэг.
- Нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх суурийг удирдлага зохистой хэрэглэсэн эсэх, мөн бид олж авсан нотолгоондоо тулгуурлан Банкны тасралтгүй үйл ажиллагаагаа эрхлэх чадамжид мэдэгдэхүйц эргэлзээ үүсгэхүйц үйл явдал, нөхцөл байдалтай холбоотой материаллаг тодорхой бус байдал оршин байгаа эсэхийг тодорхойлдог. Материаллаг тодорхой бус байдал оршин байна гэж үзвэл бид аудиторын тайланд санхүүгийн тайлангийн холбогдох тодруулгад анхаарал хандуулах эсвэл энэхүү тодруулга нь хангалтгүй бол дүгнэлтээ өөрчлөх шаардлагатай болдог. Бид дүгнэлтээ аудиторын тайлан гаргах өдөр хүртэлх олж авсан аудитын нотолгоонд үндэслэн гаргадаг. Гэхдээ ирээдүйн үйл явдал, эсвэл нөхцөл байдал нь Банкнийг тасралтгүй байх зарчмын дагуу үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэн явуулах боломжгүй болгоход хүргэж болно.
- Санхүүгийн тайлангийн ерөнхий толилуулга, бүтэц болон агуулгыг тодруулгуудын хамт үнэлж, санхүүгийн тайлан нь холбогдох ажил гүйлгээнүүд болон үйл явдлуудыг үнэн зөв илэрхийлсэн эсэхийг үнэлдэг.

Бид бусад асуудлуудын дундаас аудитын ажлын төлөвлөсөн цар хүрээ, хугацаа болон аудитын явцад тодорхойлсон дотоод хяналтын аливаа мэдэгдэхүйц доголдлыг багтаагаад аудитын илэрсэн томоохон асуудлуудаар засаглах эрх мэдэл бүхий этгээдүүдтэй харилцдаг.

Мөн бид засаглах эрх бүхий этгээдүүдэд хараат бус байдлын талаарх холбогдох ёс зүйн шаардлагыг биелүүлсэн талаарх мэдэгдлийг хийдэг бөгөөд шаардлагатай үед бидний хараат бус байдалд нөлөөлж болохуйц бүхий л харилцаа болон бусад асуудлууд, хараат бус байдлын эрсдэлийг бүүруулсан эсвэл түүний эсрэг авсан хамгаалалтын хариу үйлдлүүдийн талаарх мэдэгдлийг хийдэг.

Санхүүгийн Тайлангийн Аудитад Хүлээх Аудиторын Үүрэг Хариуцлага, Үргэлжлэл

Засаглах эрх бүхий этгээдүүдтэй харилцсан асуудлуудаас бид тайлант жилийн санхүүгийн тайлангийн аудитад хамгийн өндөр ач холбогдолтой гэж үзсэн зүйлсийг аудитын гол онцлох зүйлс хэмээн тодотгосон болно. Бид аудитын гол онцлох зүйлсийг хууль тогтоомжоор нийтэд ил болгохыг хориглоогүй үед эсвэл маш ховор тохиолдолд тайланд тодруулахгүй байх нь тодруулснаас илүүтэйгээр олон нийтийн эрх ашигт нийцнэ гэж үзсэнээс уг онцлох зүйлсийг тайланд оруулахгүй хэмээн шийдвэр гаргаснаас бусад тохиолдолд эдгээр зүйлсийг тайландаа оруулдаг.

Энэхүү хараат бус аудиторын тайлангийн аудитын гэрээт ажлын партнер нь Гун Пён Шиг, аудитын компанийн Ерөнхий Захирал нь Г. Соёлмаа нар болно.

Кэй Пи.Эм.Жи Аудит ХХК
Монгол Улс, Улаанбаатар хот

2024 оны 3 дугаар сарын 27-ны өдөр, харин
Тодруулга 38.6-ийн хувьд 2024 оны 4 дүгээр
сарын 11-ний өдөр бөгөөд Тодруулга 38.6-д
тусгасан дахин тайлагналын аудитын горимд
суурилсан

Баталгаажуулсан:

Г. Соёлмаа
Ерөнхий Захирал

Баталсан:

Гун Пён Шиг
Партнер

Энэхүү тайлан нь аудитын тайлангийн өдөр буюу 2024 оны 3 дугаар сарын 27-ны өдөр, харин Тодруулга 38.6-ийн хувьд Тодруулга 38.6-д тусгасан дахин тайлагналын аудитын горимд суурилсан буюу 2024 оны 4 дүгээр сарын 11-ний өдрөөр хүчин төгөлдөр үйлчилнэ. Аудитын тайлангийн өдөр болон энэхүү тайланг хэрэглэх хугацааны хооронд тохиолдож болох аливаа тайлагналын үеийн дараах үйл явдал, нөхцөл байдал нь уг санхүүгийн тайлан болон тодруулгад материаллаг нөлөө үзүүлж болох юм. Тиймээс аудитын тайланг хэрэглэгчид нь уг тайлагналын үеийн дараах үйл явдал, нөхцөл байдлын нөлөөллийг дээрх аудитын тайланд тусгаагүйг анхаарна уу. Энэхүү тайлан нь зөвхөн Банкны хувьцаа эзэмшигчдэд зориулагдсан болно. Бид энэхүү тайлангийн агуулгын хүрээнд өөр аливаа нэг гуравдагч талын өмнө үүрэг, хариуцлага хүлээхгүй болно.

Голомт Банк ХК
Санхүүгийн байдлын тайлан

Мянган төгрөгөөр	Тод- руулга	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
Хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	7	1,717,584,758	1,142,404,090
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	8	468,929,955	357,581,959
Урвуу репо хэлцэл	23	646,835,976	-
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	9	1,403,654,333	1,566,963,380
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	10	1,733,092,620	1,230,251,009
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	11	24,082,823	22,513,491
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	12	4,712,108,705	3,697,633,345
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	19	29,101,738	6,687,575
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	13	6,586,475	10,276,475
Бусад хөрөнгө	14	489,826,692	283,402,128
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	31	6,916,322	-
Үүсмэл санхүүгийн хөрөнгө	40	202,386,920	436,146,109
Биет бус хөрөнгө	15	18,878,648	20,948,388
Үндсэн хөрөнгө	16	151,082,991	151,367,641
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	17	16,775,279	15,192,622
Өмчлөх бусад хөрөнгө	18	-	43,191,321
Нийт хөрөнгө		11,627,844,235	8,984,559,533
Өр төлбөр			
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	20	130,991,856	52,394,763
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	21	8,036,633,655	5,743,297,867
Бусад зээлийн эх үүсвэр	22	1,410,928,722	1,916,312,092
Репо хэлцэл	23	711,674,163	211,347,644
Орлогын татварын өглөг	31	42,008,579	30,961,395
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	31	-	20,743,288
Үүсмэл санхүүгийн өр төлбөр	40	2,890,938	-
Түрээсийн өр төлбөр	35	17,390,429	16,290,486
Бусад өр төлбөр	24	204,235,171	131,306,235
Нийт өр төлбөр		10,556,753,513	8,122,653,770
Эзэмшигчдийн өмч			
Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө	25	202,164,327	202,164,327
Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал	25	301,481,120	301,481,120
Хуримтлагдсан ашиг		460,718,070	283,420,821
Бусад нөөц		106,727,205	74,839,495
Нийт эзэмшигчдийн өмч		1,071,090,722	861,905,763
Нийт өр төлбөр ба эзэмшигчдийн өмч		11,627,844,235	8,984,559,533

Энэхүү санхүүгийн тайлангийн 11-152 дугаар хуудсан дахь тодруулгууд нь уг санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

Голомт Банк ХК
Орлого үр дүнгийн болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан

Мянган төгрөгөөр	Тод- руулга	2023	2022
Үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хүүгийн орлого	26	792,710,179	576,384,931
Бусад адилтгах орлого	26	48,022,376	33,524,234
Хүүгийн зардал	26	(361,580,996)	(222,857,161)
Бусад адилтгах зардал	26	(1,859,443)	(1,481,221)
Хүүгийн цэвэр орлого		477,292,116	385,570,783
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн буцаалт/(зардал)	12	28,074,700	(45,969,488)
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн буцаалт/(зардал)-ын дараах хүүгийн цэвэр орлого		505,366,816	339,601,295
Хураамж, шимтгэлийн орлого	27	102,170,890	84,131,978
Хураамж, шимтгэлийн зардал	27	(60,190,417)	(39,961,185)
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгөөс үүссэн олз		3,439,577	7,326,760
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад зээлийн эх үүсвэрийн гэрээний өөрчлөлтөөс үүссэн олз		-	1,794,198
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгийн борлуулалтаас үүссэн гарз		(641,141)	(48,339)
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрээс үүссэн (гарз)/олз	40	(133,811,366)	34,725,648
Үнэт металлын арилжаанаас үүссэн олз		9,362,739	7,815,364
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтөөс үүссэн гарз		(8,254,552)	(10,060,088)
Гадаад валютын арилжаанаас үүссэн олз		62,258,414	58,228,967
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх зээлийн бодит үнэ цэнийн гарз		(805,488)	(6,120,026)
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн өөрчлөлтөөс үүссэн үнэ цэнийн олз/(гарз), бүртгэлээс хасагдахгүй		1,321,865	(1,688,544)
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын эрсдэлийн алдагдлын сангийн буцаалт	10	61,009	4,181
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын эрсдэлийн сангийн зардал	10	(2,540,274)	(662,324)
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн буцаалт /(зардал)		1,407,047	(3,584,406)
Зах зээлийн хүүгээс бага хүүтэй олгосон санхүүгийн хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн гарз		(2,206)	(235,786)
Бусад хөрөнгийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн зардал	14	(1,557,516)	(868,016)
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийн (гарз) /олз		(12,248,114)	5,413
Өмчлөх бусад хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал болон эрсдэлийн сангийн зардал		-	(96,897,798)
Аккредитив, баталгааны эрсдэлийн сангийн зардал	39	(1,266,673)	(509,336)
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээний өөрчлөлтийн гарз	13	-	(3,372,606)
Ногдол ашгийн орлого		75,636	32,813
Үйл ажиллагааны бусад орлого	28	2,288,280	1,154,973
Удирдлагын болон үйл ажиллагааны бусад зардал	29	(200,159,282)	(175,345,911)
Бусад гарз, цэвэр дүнгээр	30	(240,148)	(1,669,241)
Татварын өмнөх ашиг		266,035,096	193,797,984
Орлогын албан татварын зардал	31	(56,864,051)	(77,295,936)
Тайлант жилийн ашиг		209,171,045	116,502,048
Бусад дэлгэрэнгүй орлого/(алдагдал):			
<i>Ирээдүйд ашиг, алдагдалд ангилагдах зүйлс:</i>			
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт			
- Тайлант жилийн олз/(гарз)	32	53,714,970	(50,471,551)
- Худалдан борлуулснаас ашиг, алдагдалд дахин ангилагдсан олз	32	641,141	48,339
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд шууд бүртгэсэн орлогын татвар	31	(13,589,028)	12,605,803
<i>Ирээдүйд ашиг, алдагдалд ангилагдахгүй зүйлс:</i>			
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтаас үүссэн гарз	32	-	(558,251)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд шууд бүртгэсэн орлогын татвар	31	-	139,563
Бусад дэлгэрэнгүй орлого/(алдагдал)		40,767,083	(38,236,097)
Тайлант жилийн нийт дэлгэрэнгүй орлого		249,938,128	78,265,951
Банкны эзэмшигчдэд хамаарах нэгж хувьцаанд ногдох үндсэн ашиг	34	258.66	163.80
Банкны эзэмшигчдэд хамаарах нэгж хувьцаанд ногдох хорогдуулсан ашиг	34	258.61	163.73

Энэхүү санхүүгийн тайлангийн 11-152 дугаар хуудсан дахь тодруулгууд нь уг санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

Голомт Банк ХК
Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан
2023 оны 12 дугаар сарын 31

Мянган төгрөгөөр	Тод- руул га	Энгийн хувьцаа	Давуу эрхтэй хувьцаа	Халаасны давуу эрхтэй хувьцаа	Халаасны хувьцаа	Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал	БДОБҮЦ- ээрх ҮЦ-ны дахин үнэлгээний нөөц	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц	Бусад нөөц	Хуримтлаг дсан ашиг	Нийт эзэмшигч- дийн өмч
2022 оны 01 дүгээр сарын 01-ний үлдэгдэл		168,960,148	25,778,900	(9,390,800)	(322,000)	169,486,044	(636,094)	7,245,102	55,104,670	242,436,053	658,662,023
Тайлант жилийн ашиг		-	-	-	-	-	-	-	-	116,502,048	116,502,048
Бусад дэлгэрэнгүй орлого		-	-	-	-	-	(38,236,097)	-	-	-	(38,236,097)
2022 оны нийт дэлгэрэнгүй орлого		-	-	-	-	-	(38,236,097)	-	-	116,502,048	78,265,951
Гаргасан энгийн хувьцаа		33,526,179	-	-	-	131,788,974	-	-	-	-	165,315,153
Халаасны хувьцааны буцаан худалдан авалт		-	-	(16,388,100)	-	-	-	-	-	(14,271,600)	(30,659,700)
Эргэлтээс гаргасан хувьцаа		(322,000)	(25,778,900)	25,778,900	322,000	206,102	-	-	-	(206,102)	-
Хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлсэн											
БДОБҮЦ-ээрх өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө		-	-	-	-	-	3,065,729	-	-	(3,065,729)	-
оруулалтын дахин үнэлгээний нөөц											
Зарласан болон төлөгдсөн ногдол ашиг	33	-	-	-	-	-	-	-	-	(555,404)	(555,404)
Хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлсэн үндсэн											
хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл		-	-	-	-	-	-	(250,440)	-	250,440	-
МБ-ны журмын дагуу бусад нөөц рүү		-	-	-	-	-	-	-	47,699,164	(47,699,164)	-
шилжүүлсэн нөөц											
Хувьцаанд суурилсан төлбөр		-	-	-	-	-	-	-	847,461	-	847,461
Бусад		-	-	-	-	-	-	-	-	(9,969,721)	(9,969,721)
2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний үлдэгдэл		202,164,327	-	-	-	301,481,120	(35,806,462)	6,994,662	103,651,295	283,420,821	861,905,763
Тайлант жилийн ашиг		-	-	-	-	-	-	-	-	209,171,045	209,171,045
Бусад дэлгэрэнгүй орлого		-	-	-	-	-	40,767,083	-	-	-	40,767,083
2023 оны нийт дэлгэрэнгүй орлого		-	-	-	-	-	40,767,083	-	-	209,171,045	249,938,128
Зарласан болон төлөгдсөн ногдол ашиг	33	-	-	-	-	-	-	-	-	(40,432,865)	(40,432,865)
Хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлсэн үндсэн											
хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл		-	-	-	-	-	-	(328,399)	-	328,399	-
МБ-ны журмын дагуу бусад нөөц рүү		-	-	-	-	-	-	-	(7,690,697)	7,690,697	-
шилжүүлсэн нөөц											
Хувьцаанд суурилсан төлбөр		-	-	-	-	-	-	-	(847,461)	847,461	-
Үйл ажиллагааны эрсдэлийн нөөц		-	-	-	-	-	-	-	(12,816)	12,816	-
Бусад		-	-	-	-	-	-	-	-	(320,304)	(320,304)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний үлдэгдэл		202,164,327	-	-	-	301,481,120	4,960,621	6,666,263	95,100,321	460,718,070	1,071,090,722

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх бусад нөөц сан нь Монголбанкны журмын дагуу байгуулсан нөөц сангаас бүрдэнэ. Монголбанкны журмын дагуу тооцоолсон зээлийн эрсдэлийн сан болон өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт, СТОУС-ын дагуу тооцоолсон зээлийн эрсдэлийн сан болон өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын зөрүүг өмчийн өөрчлөлтийн тайлангийн нөөц сангийн дансанд тусгасан. Энэхүү нөөц санг СТОУС болон Монголбанкны журмын дагуу байгуулж, Банкны хуримтлагдсан ашигт тохируулсан.

Голомт Банк ХК
Мөнгөн гүйлгээний тайлан

Мянган төгрөгөөр	Тод- руулга	2023	2022
Үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Татварын өмнөх ашиг		266,035,096	193,797,984
Мөнгөн бус орлого, зардлын тохируулгууд:			
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн (буцаалт)/зардал	12	(28,074,700)	45,969,488
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгөөс үүссэн олз		(3,439,577)	(7,326,760)
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад зээлийн эх үүсвэрийн гэрээний өөрчлөлтөөс үүссэн олз		-	(1,794,198)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгөөс үүссэн гарз		-	48,339
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрээс үүссэн гарз/(олз)	40	230,906,300	(34,725,648)
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн өөрчлөлтөөс үүссэн олз, бүртгэлээс хасагдахгүй		(1,321,865)	1,688,544
Ашиг алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх зээлийн гарз		805,488	6,120,026
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын (буцаалт) /зардал		(1,407,047)	3,584,406
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралт		2,540,274	662,324
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн зардлын буцаалт		(61,009)	(4,181)
Зах зээлийн хүүгээс бага хүүтэй олгосон санхүүгийн хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн гарз		2,206	235,786
Үндсэн хөрөнгө, борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө болон хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө борлуулсны олз		240,148	1,669,241
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн гарз		8,254,552	10,060,088
Бусад хөрөнгийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн зардал	14	1,557,516	868,016
Аккредитив, баталгааны хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн зардал		1,266,673	509,336
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээний гарз	13	-	3,372,606
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн гарз/(олз)	19	12,248,114	(5,413)
Элэгдлийн зардал	16,17	29,020,908	27,077,479
Хорогдуулалтын зардал	15	6,368,834	6,063,280
Данснаас хассан үндсэн хөрөнгө	16	736	66
Өмчлөх бусад хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн бууралтаас үүссэн гарз болон үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал	18	-	96,897,798
Хүүгийн орлого	26	(840,732,555)	(609,909,165)
Хүүгийн зардал	26	363,440,439	224,338,382
Үйл ажиллагааны хөрөнгө, өр төлбөрийн өөрчлөлтийн өмнөх үйл ажиллагаанд зарцуулсан мөнгөн гүйлгээ		47,650,531	(30,802,176)
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөцийн цэвэр (өсөлт) / бууралт		(111,709,640)	(79,911,039)
Урвуу РЕПО хэлцлийн цэвэр (өсөлт) / бууралт		(645,986,460)	-
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн цэвэр бууралт / (өсөлт)		263,696,887	(290,629,936)
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны цэвэр бууралт / (өсөлт)		32,063,466	12,343,979
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх үнэт цаасны цэвэр (өсөлт) / бууралт		-	(95,171)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны цэвэр (өсөлт) / бууралт		(1,222,173,621)	(567,177,200)
Бусад хөрөнгийн цэвэр бууралт / (өсөлт)		(31,936,918)	(14,297,782)
Өмчлөх бусад хөрөнгийн цэвэр бууралт / (өсөлт)		-	85,278,199
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийн цэвэр бууралт / (өсөлт)		33,618,152	(44,592,847)
Банкуудын байршуулсан хөрөнгийн цэвэр өсөлт / (бууралт)		78,475,246	31,075,728
Харилцагчдын харилцах, хадгаламжийн цэвэр өсөлт / (бууралт)		2,250,056,998	284,574,136
Үүсмэл хэрэглүүрийн бууралт / (өсөлт)		129,223,514	-
Бусад өр төлбөрийн цэвэр өсөлт / (бууралт)		71,662,263	60,809,914
Татвар болон хүүгийн өмнөх үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ		894,640,418	(553,424,195)
Төлсөн орлогын албан татвар		(87,065,505)	(51,720,490)
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгөөс хүлээн авсан хүүгийн орлого		812,291,342	616,840,938
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх хөрөнгө оруулалтаас хүлээн авсан хүүгийн орлого		20,318,547	4,715,191
Төлсөн хүү		(323,631,444)	(225,243,451)
Үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ		1,316,553,358	(208,832,007)

Энэхүү санхүүгийн тайлангийн 11-152 дугаар хуудсан дахь тодруулгууд нь уг санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

Голомт Банк ХК
Мөнгөн гүйлгээний тайлан

Мянган төгрөгөөр	Тод- руулга	2023	2022
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны худалдан авалт		(843,094,384)	(112,280,200)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаас борлуулсны орлого		390,779,306	-
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх үнэт цаасны худалдан авалт		(36,317)	-
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх үнэт цаас борлуулсны орлого		-	138,979
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө борлуулсны орлого		3,690,000	7,516,430
Үндсэн хөрөнгийн худалдан авалт	16	(30,553,696)	(21,121,361)
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны орлого	16	8,811,797	508,280
Биет бус хөрөнгийн худалдан авалт	15	(4,299,094)	(9,162,996)
Эргэлтийн бус хөрөнгийн урьдчилгаа	14	(176,045,161)	(230,000,000)
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ		(650,747,549)	(364,400,868)
Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
РЕПО хэлцлээс орж ирсэн орлого	35	4,097,128,065	424,211,523
РЕПО хэлцлийн эргэн төлөлт	35	(3,586,092,454)	(447,033,190)
Бусад зээлийн эх үүсвэрээс орж ирсэн орлого	35	460,432,436	1,201,130,206
Бусад зээлийн эх үүсвэрийн эргэн төлөлт	35	(836,817,398)	(970,908,033)
Түрээсийн өр төлбөрийн эргэн төлөлт	35	(10,247,841)	(5,758,791)
Гаргасан энгийн хувьцаа	25	-	165,315,153
Халаасны хувьцааны буцаан худалдан авалт		-	(30,659,700)
Төлсөн ногдол ашиг	33	(40,432,865)	(555,404)
Бусад төлөлт		-	(6,600,000)
Санхүүгийн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ		83,969,943	329,141,764
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө		(40,552,969)	84,779,711
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр өсөлт / (бууралт)		709,222,783	(159,311,400)
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	7	2,275,414,488	2,434,725,888
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	7	2,984,637,271	2,275,414,488

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө ашиглахыг шаарддаггүй МИК-ТЗК болон ҮЦСК-ТЗК-ийн хэлцлүүд нь Мөнгөн гүйлгээний тайланд ороогүй бөгөөд дэлгэрэнгүйг Тодруулга 3 болон 10-аас харна уу.

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаанаас борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө рүү шилжсэн мөнгөн бус гүйлгээ нь Мөнгөн гүйлгээний тайланд ороогүй. Тодруулга 4.29, 13, 18 болон 19-өөс харна уу.

1 Танилцуулга

Эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь Голомт Банк ХК (“Банк”)-ийн СТОУС Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Стандартуудын дагуу бэлтгэгдсэн 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн санхүүгийн тайлангуудаас бүрдэнэ.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкныг шууд хянадаг, эцсийн шатны толгой компани нь Голомт Файнэншил Групп ХХК (2022 оны 12 дугаар сарын 31: Голомт Файнэншил Групп ХХК) байна. Банк нь Монгол Улсад бүртгэлтэй ба тус улсын нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулдаг. Банк нь Монгол Улсын хууль, эрх зүйн хүрээнд үүсгэн байгуулагдсан хувьцаат компани юм.

Голомт Файнэншил Групп ХХК-ийн эзэмшигч Д.Баясгалан нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Голомт Банкны эцсийн өмчлөгч юм.

2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны хувьцаа эзэмшигчдийн талаарх мэдээллийг Тодруулга 25-аас харна уу.

Банк нь 2023 оны 4 дүгээр сарын 7-ны өдөр Улсын Бүртгэлийн Ерөнхий Газраас 2075377 тоот регистрийн дугаартай, 9007001012 тоот Улсын Бүртгэлийн гэрчилгээг шинэчлэн авсан. Банк нь Монгол Улсын төв банк болох Монголбанкнаас 1995 оны 3 дугаар сарын 06-ны өдөр олгосон 25 дугаартай банкны үйл ажиллагаа явуулах бүрэн зөвшөөрөлтэй.

Банкны хүчин төгөлдөр дүрмийн дагуу Банкны үндсэн үйл ажиллагаа нь:

- Хадгаламж;
- Зээлийн үйлчилгээ;
- Картын үйлчилгээ;
- Баталгаа ба аккредитив;
- Мөнгөн шилжүүлэг;
- Гадаад валют худалдах, худалдан авах, хадгалах, болон арилжаалах;
- Үнэт металл худалдах, худалдан авах, хадгалах, болон арилжаалах;
- Гадаад төлбөр, тооцоо;
- Үнэт цаас гаргах, арилжаалах;
- Санхүүгийн түрээсийн үйлчилгээ;
- Зээл болон бусад санхүүгийн хэрэглүүр худалдан авах, худалдах;
- Кастодиан банкны үйлчилгээ;
- Хууль эрх зүйн хүрээнд хязгаарлагдаагүй бусад санхүүгийн үйлчилгээ болон Монголбанк ба Засгийн Газрын бусад байгууллагуудын хүлээн зөвшөөрсөн бусад үйлчилгээг үзүүлнэ.

Банк нь 2011 оны 6 дугаар сарын 02, 2014 оны 8 дугаар сарын 27 болон 2014 оны 10 дугаар сарын 21-ний өдөр тус бүр Монгол Улсын Санхүүгийн Зохицуулах Хороо (“СЗХ”)-ны 163 тоот, 295 тоот болон 358 тоот тогтоолын дагуу андеррайтер, кастодиан банкны үйлчилгээ болон даатгалын зуучлалын үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг СЗХ-ноос авсан.

Банк нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монгол Улсад 75 салбар, тооцооны төвүүдтэй (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 77 салбар, тооцооны төвүүдтэй), мөн 23 касс (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 25 касс)-тайгаар үйл ажиллагаагаа явуулсан.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны ажилтны тоо 2,474 (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 2,266).

Банкны бүртгэгдсэн албан ёсны хаяг, байршил нь: Монгол Улс, Улаанбаатар хот-15160, Сүхбаатарын талбай 5, шуудангийн хайрцаг-22.

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг Монгол төгрөгөөр (“Төгрөг”) толилуулсан.

Энэхүү тайланд ашигласан товчилсон үгсийн тайлбарыг Тодруулга 47-т оруулав.

2 Банкны үйл ажиллагааны орчин

2.1 Ерөнхий

Монгол Улс хөгжиж буй зах зээлийн олон шинж чанарыг агуулдаг бөгөөд тэр дундаа харьцангуй өндөр инфляци, зээлийн хүүгийн түвшинтэй. БНХАУ хилийн боомтуудаа нээснээс хойш экспорт хурдацтай өсч, нүүрсний экспортийн хэмжээ 66.7 сая тоннд хүрч түүхэн дээд хэмжээнд хүрснээр Монгол Улсын эдийн засгийн өсөлтийн гол эх үүсвэр болсон. Гэсэн хэдий ч Монгол Улсын хамгийн том экспортлогч БНХАУ-д үл хөдлөх хөрөнгийн салбар уналтад орсон нь эдийн засгийн өсөлтийг удаашруулах төлөвтэй байгаа бөгөөд эрэлт болон түүхий эдийн үнэд сөргөөр нөлөөлж болзошгүй.

Төв банк бодлогын хүүг 2023 оны туршид өндөр түвшинд буюу 13%-д хэвээр хадгалсан. Бодлогын хүү өндөр байгаа нөхцөлд санхүүгийн зардал бизнесийн салбарт сөргөөр нөлөөлж болзошгүй. Монгол Улсын бодит ДНБ 7.0%-иар өссөн бол нэрлэсэн ДНБ 68.7 их наяд төгрөгт хүрчээ.

Монгол Улсын зээлжих зэрэглэлийн үнэлгээ Стандарт энд Пүүр'с кредит рейтинг тогтоох байгууллагын 2023 оны 6 дугаар сарын 26-ны өдрийн үнэлгээгээр тогтвортой төлөвтэй буюу "В" түвшинд байна. Мүүди'с үнэлгээний агентлаг Монгол Улсын зээлжих зэрэглэлийг "В3" тогтвортой төлөвтэй, Фитч үнэлгээний агентлагаас тогтвортой төлөвтэй буюу "В" түвшинд байна гэж зарласан.

2023 оны эцэст Монгол Улсын инфляци 7.9%-д хүрч, Төв банкны зорилтот 6% (+2%)-иас доогуур гарсан. 2022 оны 2 дугаар улирлын 16.9%-иас 2023 оны эцэст 7.9% хүртэл буурсан нь энэ хугацаанд Төв банкнаас хэрэгжүүлсэн мөнгөний хатуу бодлоготой холбоотой.

Эдийн засгийн өсөлтийг салбараар авч үзвэл, нүүрс, зэсийн баяжмал, газрын тосны үйлдвэрлэлийн экспорт нэмэгдсэнээр уул уурхайн салбар 2023 онд 23.4%-р өссөн. Энэ нь мөн тээврийн салбарын өсөлтийг нэмэгдүүлсэн. Тухайлбал, Монгол Улс 2023 онд нийт 107.4 сая тонн ачаа тээвэрлэсэн нь өмнөх оноос 76.6%-иар өсч, нийт тээвэрлэсэн ачааны 87.6%-ийг байгалийн нөөц бүрдүүлсэн байна. Мөн 2023 онд харилцаа холбооны компаниудын үйл ажиллагаа өргөжсөнөөр мэдээлэл, харилцаа холбооны салбарын өсөлт 16.7%-д хүрсэн.

Ирээдүйд эдийн засгийн болон удирдах байгууллагуудын зохицуулалтын арга хэмжээ, нөхцөл байдал нь Банкны удирдлагуудын өнөөгийн хүлээлтээс ялгаатай байх магадлалтай.

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг (ХБЗА) хэмжих зорилгоор Банк ирээдүйд чиглэсэн мэдээллүүд, тэр дундаа таамаглалууд болон макро эдийн засгийн хувьсагчдыг ашигладаг. Гэсэн хэдий ч эдийн засгийн урьдчилсан таамаглалуудын хувьд тэдгээр тохиолдлын биелэх магадлал, зураглал нь ерөнхийдөө маш тодорхойгүй байдаг тул бодит үр дүн нь төлөвлөснөөс эрс өөр байж болно. Тодруулга 4 болон Тодруулга 38-аас ХБЗА-ийн тооцоололд Банк ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг хэрхэн тусгаж өгсөн талаар илүү дэлгэрэнгийг үзнэ үү.

Банкны тухай шинэчилсэн хуулийн дагуу системийн нөлөө бүхий 5 банк хувьцаагаа олон нийтэд санал болгож, хувьцаат компани болсон.

2.2 Валютын арилжаа

Гадаад валютууд, ялангуяа Ам.доллар болон Евро нь Монгол Улсад хийгдэж буй ихэнх бизнесийн ажил гүйлгээний эдийн засгийн суурь болж, чухал үүргийг гүйцэтгэдэг. Доорх хүснэгтээр Монгол Улсын Төв банкнаас зарласан Ам.доллар болон Еврогийн төгрөгтэй харьцах ханшийг харуулав.

Огноо	Ам.доллар	Евро
2023 оны 12 дугаар сарын 31	3,410.69	3,791.66
2022 оны 12 дугаар сарын 31	3,444.60	3,669.02
2021 оны 12 дугаар сарын 31	2,848.80	3,222.99
2020 оны 12 дугаар сарын 31	2,849.51	3,495.78
2019 оны 12 дугаар сарын 31	2,733.52	3,061.00

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл

3.1 Ерөнхий зарчмууд

Банкны эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь СТОУС Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Стандартуудын дагуу түүхэн бодит өртөг дээр үндэслэн бэлтгэгдсэн бөгөөд үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө, ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнэ ("ААБҮЦ")-ээр илэрхийлэгдэх санхүүгийн хэрэглүүр болон бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнэ ("БДОБҮЦ")-ээр илэрхийлэгдэх санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн өөрчлөгдсөн анхдагч хүлээн зөвшөөрөлт нь бодит үнэ цэнэд суурилсан. Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхэд ашигласан нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогуудыг Тодруулга 4-т толилуулав. Эдгээр нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогуудыг бүх тайлант жилүүдэд тууштай мөрдсөн. Тодруулга 5-аас харна уу.

Банк нь Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу нягтлан бодох бүртгэлээ хөтөлдөг. Банкны эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь СТОУС Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Стандартуудтай бүх материаллаг зүйлсийн хувьд нийцэхийн тулд шаардлагатай бол залруулгуудыг хийж, нягтлан бодох бүртгэлийн суурийн дагуу бэлтгэгдсэн.

3.2 Бүртгэлийн болон тайлагналын валют

Банкны бүртгэлийн мөнгөн тэмдэгт нь түүний үйл ажиллагаа явуулж буй эдийн засгийн орчны үндсэн мөнгөн тэмдэгт байна. Банкны бүртгэлийн болон тайлагналын мөнгөн тэмдэгт нь Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгт болох Монгол төгрөг юм. Эдгээр санхүүгийн тайлангуудад өөрөөр тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд бүх үзүүлэлтүүд мянганчлан илэрхийлэгдсэн.

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж

Банк нь эдгээр санхүүгийн тайлангуудад хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдэд болон дараагийн санхүүгийн жилийн хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны дүнд нөлөөлөх тооцоолол болон таамаглалыг хийдэг. Удирдлагын туршлага болон ирээдүйн үйл явдлын талаарх тухайн нөхцөл байдалд зохистой гэж үзсэн хүлээлт зэрэг бусад хүчин зүйлүүдэд үндэслэдэг чухал тооцоолол дүгнэлтүүд нь байнга дахин хянагдаж байдаг. Удирдлага нь мөн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоо хэрэгжүүлэхдээ тооцооллоос гадна тодорхой үнэлэмж хийдэг. Санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн дүнгүүдэд хамгийн мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэх үнэлэмжүүд болон дараагийн санхүүгийн жилийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бүртгэлийн дүнгүүдэд мэдэгдэхүйц тохируулга хийх шаардлага үүсгэж болох тооцооллуудад дараах зүйлс хамаарна. Үүнд:

3.3.1 Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилт

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал ("ХБЗА")-ын хэмжилт нь аргачлал, загвар болон өгөгдлийн орц зэргийн сонголтыг өөртөө багтаадаг чухал тооцоолол юм. ХБЗА-ын хэмжилтийн аргачлалын дэлгэрэнгүйг Тодруулга 38-аас харна уу. Дараах бүрэлдэхүүн хэсгүүд нь эрсдэлийн алдагдлын санд ихээхэн нөлөө үзүүлдэг:

- ХБЗА-ын үнэлгээний зорилгоор санхүүгийн хөрөнгийг ангилах;
- ХБЗА-ын үнэлгээний түвшинг тусгай хэрэглүүрийн эсвэл багц хэрэглүүрийн суурьт үндэслэн тодорхойлох;
- Банкны хэрэглэсэн дефолтын тодорхойлолт;
- тусгай үнэлгээний зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийг дефолтын магадлалд (PD) хуваарилах дотоодын зээлийн үнэлгээний загвар боловсруулах, ашиглах;
- санхүүгийн хэрэглүүрүүд болон зээлтэй адилтгах хөрөнгөнд хамаарах үүрэгтэй холбоотой дефолт болох үеийн үлдэгдлийг ("EAD") үнэлэхэд ашигладаг дотоод загварыг боловсруулах, ашиглах;
- барьцаа хөрөнгийг үнэлэхэд гарсан дүгнэлтийг багтаасан дефолт бий болгох алдагдал ("LGD")-ын үнэлгээ;
- зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц нэмэгдсэн эсэхийг үнэлэх шалгуур нөхцөл;
- макро эдийн засгийн хэтийн төлөв, тэдгээрийн магадлалын жинлэсэн тооцооллын хувилбар сонголтууд.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

3.3.2 Эргэлтийн зээлийн хэрэгслүүд (жишээ нь, зээлийн карт, овердрафт)

Зарим зээлийн хувьд Банкны эрсдэлийн алдагдалд өртөх магадлал нь зээлийн гэрээний хамгийн их хугацаанаас хэтэрч болно. Энэ нь зээл болон зээлийн шугамын ашиглагдаагүй үлдэгдлийн аль алиныг агуулдаг бөгөөд зээлийн эргэн төлөлтийг шаардах, ашиглагдаагүй шугамыг цуцлах зэрэг Банкны гэрээгээр олгогдсон эрх нь зээлийн алдагдалд өртөх эрсдэлийг хязгаарладаггүй.

Ийм зээлүүдийн хувьд Банк зээлийн эрсдэлд өртөж болох хугацааны туршид хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлыг тооцоолдог бөгөөд зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагаа нь хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлыг бууруулахгүй. Үүнийг хэрэгжүүлэхийн тулд үнэлгээ шаардагддаг. Удирдлага нь энэхүү тохиолдолд хамаарах жижиглэнгийн болон арилжааны зээлийг тодорхойлохдоо үнэлгээ хийсэн.

Банк энэхүү онцгой тохиолдлыг дараах шинж чанар бүхий зээлүүдэд хэрэглэсэн: (а) тогтоосон хугацаа эсвэл эргэн төлөлтийн хуваарь байхгүй, (б) зээлийн гэрээг цуцлах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын өдөр тутмын ажил нь практикт хэрэгждэггүй бөгөөд гэрээг Банк зээлийн эрсдэлийн түвшин нэмэгдэж байгааг мэдсэн тохиолдолд зөвхөн цуцалдаг, (в) зээлийн багцын түвшинд хянагддаг. Цаашилбал, Банк зээлийн эхлэх үе болон эргэн төлөгдөх хугацаа зэргийг оруулан хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хэмжих хугацааг тодорхойлохдоо үнэлгээ хийдэг.

Банк нь дараах түүхэн мэдээлэл болон туршлагыг авч үзсэн: (а) Банк нь хэзээ зээлд хамгийн сүүлд томоохон өөрчлөлт бий болсон зэргийг харгалзан ижил төстэй зээлийн зээлийн эрсдэлд өртсөн хугацааг үнэлэн зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийн эхэн үед тодорхойлдог, (б) зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлттэй ижил төстэй санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн дефолтын хугацаа, (в) зээлийн эрсдэлийн хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагаа (жишээлбэл, ашиглаагүй зээлийн шугамын хэмжээг бууруулах эсвэл зогсоох), урьдчилгаа төлбөрийн хувь болон дуусгавар хугацааг бий болгох бусад хүчин зүйлүүд. Эдгээр хүчин зүйлийг харгалзан үзэхдээ Банк зээлийн багцыг дэд бүлгүүдэд хувааж, түүхэн мэдээлэл, туршлага болон ирээдүйн холбогдох мэдээлэлд үндэслэн хамгийн их хамааралтай хүчин зүйлсийг ашигладаг.

3.3.3 Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт (“SICR”)

Зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн эсэхийг тодорхойлохын тулд Банк тайлант үеийн эцэст санхүүгийн хэрэглүүрийн бүх хугацаан дахь дефолт болох эрсдэл болон анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн дефолт болох эрсдэлийг харьцуулна. Үнэлгээгээр тайлант үеийн эцэст тодорхой нэг зээлийн эрсдэлийн түвшинд хүрэх гэхээсээ илүү зээлийн эрсдэлийн харьцангуй өсөлтийг нь авч үздэг. Банк бүхий л боломжит ашиглаж болохуйц бэлэн байгаа ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг хэт их зардал, хүчин чармайлт гаргалгүйгээр авч үздэг.

Банк нь зөрчил дутагдал болон зээлийн эрсдэлийн үнэлгээнд хэрэглэх ирээдүйд чиглэсэн мэдээллээс өмнө зээлийн эрсдэлийн өсөлтийн төлөв байдлын үзүүлэлтүүдийг тухайн хэрэглүүр эсвэл багцын түвшинд тодорхойлдог. SICR-ийг тодорхойлохын тулд удирдлага нь үнэлгээнд үндэслэсэн тодорхой шалгуурыг авч үздэг. Тодруулга 38-аас харна уу. SICR-ийн шалгуур үзүүлэлтүүд:

- Бизнесийн болон жижиг дунд бизнесийн зээлийн хувьд 30 хоногоор хугацаа хэтэрсэн.
- Нөхцөл өөрчилсөн статустай;
- Монголбанкны “Активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журам”-ын дагуу эрсдэлийн ангилал нь “Анхаарал хандуулах” гэж ангилсан;
- Дефолт болсон статустай.

Хэрэв харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны ХБЗА-ыг хугацааны турш дахь ХБЗА (Үүнд: одоогийн байдлаар 12 сарын ХБЗА-аар хэмжигдэх 1-р шатлалд байгаа зээлүүд орно)-аар тооцсон бол 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар ХБЗА-ын сан нь 4,622,295 мянган төгрөг (2022 оны 12 сарын 31: 4,488,994 мянган төгрөг)-өөр нэмэгдэх байсан.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

3.3.4 Бизнес загварын үнэлгээ

Бизнес загварт үндэслэн санхүүгийн хөрөнгийг ангилна. Удирдлага бизнес загварын үнэлгээг хийхдээ санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн багц болон ижил байдлын түвшинг тодорхойлохдоо үнэлэлт өгсөн. Борлуулалтын гүйлгээг үнэлэхдээ Банк нь түүхэн давтамж, цаг хугацаа болон үнэ цэнэ, борлуулалтын зорилго, ирээдүйн борлуулалтын үйл ажиллагааны тухай хүлээлт зэргийг авч үздэг. Зээл чанаргүйдсэнээс үүдэн гарах боломжит алдагдлыг багасгах зорилготой борлуулалтын гүйлгээ нь “цуглуулах зорилгоор эзэмших” бизнесийн загвартай таарч байна. Зээлийн эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаанд хамааралгүй дуусгавар хугацаанаас өмнөх бусад борлуулалтууд ч мөн дангаараа болон бүлгээрээ олон давтамжтай биш эсвэл үнийн дүнгийн хувьд их биш гэдгийг харгалзан “цуглуулах зорилгоор эзэмших” бизнесийн загвартай таарч байна. Банк борлуулалтын гүйлгээний ач холбогдлыг борлуулалтын үнийг нь багцын ашиглалтын дундаж хугацаанд бизнес загварын үнэлгээнд хамаарах багцын өртөгтэй харьцуулах замаар үнэлдэг. Мөн түүнчлэн зөвхөн стрессийн тохиолдлын үед эсвэл Банкны хяналтаас гадуур нэг удаагийн үйл явдлын үр дүнд хийгдэж болох санхүүгийн хөрөнгийн борлуулалт нь байнга давтагддаггүй бөгөөд Банкны зүгээс таамаглах боломжгүй байх ба бизнесийн загварын зорилгын хувьд тохиолдлын гэж үзэх учир тухайн санхүүгийн хөрөнгийн ангилалд нөлөөлөхгүй.

“Цуглуулах болон борлуулах зорилгоор эзэмших” бизнес загвар нь гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулахын тулд эзэмшдэг боловч хөрвөх чадварыг хангах, тодорхой нэг өгөөжид хүрэх, эсвэл тухайн хөрөнгийг санхүүжүүлэхэд ашигласан өр төлбөрийн хугацааг санхүүгийн хөрөнгийн хугацаатай нь уялдуулах гэх мэт зорилгоор худалдан борлуулах нь уг бизнес загварын зорилго юм.

Үлдэгдэл дүнгийн ангилалд борлуулснаас үүсэх мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор удирдаж байгаа санхүүгийн хөрөнгийн багцууд багтах бөгөөд жишээ нь, өмнө нь худалдан борлуулсан төлөвтэй байх ёстой. Гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах нь энэ бизнес загварын хувьд заримдаа тохиолддог.

Банк өрийн үнэт цаасны ойролцоогоор 82% (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 82%) нь хөрвөх чадвартай багц гэж үзэн “цуглуулах ба борлуулах зорилгоор эзэмших” ангилалд багтаж, үлдсэнийг нь зөвхөн стрессийн тохиолдлын үед зарагдах үнэт цаасууд гэж үзсэн учир “цуглуулах зорилгоор эзэмших” ангилалд оруулсан.

Банк нь бүх төрлийн зээлийн бизнес загварыг үнэлсэн ба Монголын ипотекийн корпораци ХХК (“МИК-ОССК” ХХК)-д буцаах үүрэггүй худалдах ипотекийн зээлийн багц болон Үнэт цаасны санхүүжилтийн корпораци ХХК (“ҮЦСК” ХХК)-д худалдах ЖДҮ-ийн зээлийн багцаас бусад зээлүүд нь “цуглуулах зорилгоор эзэмших” гэсэн бизнес загварыг хангаж байгаа гэж дүгнэсэн.

3.3.5 Мөнгөн урсгал нь зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэж буй эсэх үнэлгээ (“ЗХҮТ”)

Санхүүгийн хөрөнгийн мөнгөн урсгал нь зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлт (“ЗХҮТ”)-өөс бүрдэж буй эсэхийг тодорхойлоход үнэлэлт өгөх шаардлагатай.

Банк нь гэрээний хугацаа эсвэл мөнгөн урсгалын дүнг өөрчлөх боломжтой гэрээний заалтуудыг тодорхойлж, дүгнэлт хийсэн. Зээлийн хугацаанаас өмнөх эргэн төлөлт болон урьдчилгаа төлбөрийн дүн нь хуримтлагдсан хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэх бөгөөд нэмэлтээр гэрээг хугацаанаас өмнө дуусгахтай холбоотой тодорхой хэмжээний нөхөн олговор авдаг тохиолдолд уг зээл нь ЗХҮТ-ийн шалгуурыг хангана. Хөрөнгийн үндсэн дүн нь дараа үеийн үндсэн дүнгийн эргэн төлөлтийг хассан анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үеийн бодит үнэ цэнэ юм. Жишээ нь үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан тодорхойлсон хүүгийн цэвэр дүн.

Үндсэн төлөлтийг үл харгалзан стандарт нь мөн ЗХҮТ шалгуурыг хангах дараах нөхцөлүүдтэй урьдчилсан эргэн төлөлттэй хэрэглүүрүүдийг хүлээн зөвшөөрдөг: (i) урамшуулал эсвэл хямдруулалттай үүссэн хөрөнгө, (ii) хуримтлагдсан хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэх, мөн нэмэлтээр гэрээг хугацаанаас өмнө дуусгахтай холбоотой тодорхой хэмжээний нөхөн олговор

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

авдаг урьдчилгаа төлбөр, (iii) урьдчилгаа төлбөрийн бодит үнэ цэнэ нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед материаллаг бус байх. ЗХҮТ шалгуурыг хангаагүй хэрэглүүрүүд ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэнэ. Орон сууц болон уул уурхайн бус экспортлогчид, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийн зээлийн хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжиж буй санхүүгийн хэрэглүүрүүдтэй холбоотой.

Банкны зээлийн гэрээ нь Банктай дахин өөр гэрээ хэлцэл байгуулах эсвэл тодорхой шалгуурт хүрсэн тохиолдолд хүүгийн түвшинг бууруулахад чиглэсэн заалтыг агуулдаг. Үүнд: Банкинд байршуулсан харилцах дансны гүйлгээг хамгийн бага байхаар хадгалах зэрэг орно. Тухайн хэрэглүүр дэх энэхүү заалт нь Банкны нийт ашгийн хэмжээг бууруулахгүй болон зээлийн үндсэн шинж чанарыг алдагдуулахгүй бол мөнгөн урсгал нь ЗХҮТ-ийн шалгуурыг хангана гэж үздэг. Банк нь стандартын жишээг авч үзсэн бөгөөд уг заалт нь хууль тогтоомжоос үүдэн бий болсон ба гэрээний нэг хэсэг биш юм. Хэрвээ хууль тогтоомж өөрчлөгдвөл уг заалт нь цаашид хэрэгжихгүй (зарим орны хууль тогтоомжууд гэх мэт) буюу ЗХҮТ-ийн үнэлгээнд хамаарахгүй.

3.3.6 Санхүүгийн хөрөнгийн өөрчлөлт

Хэрэв санхүүгийн хөрөнгүүд гэрээгээр өөрчлөгдсөн үед (өөрөөр хэлбэл дахин тохиролцох гэх мэт) Банк уг өөрчлөлтийн ач холбогдлыг үнэлж, анхны хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрөх, шинэ хөрөнгийг бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрөх эсэхийг үнэлдэг. Энэхүү үнэлгээ нь ач холбогдол бүхий үнэлэмжийг шаарддаг нягтлан бодох бүртгэлийн холбогдох бодлогод тусгагдсан чанарын хүчин зүйлсэд үндэслэдэг. Тухайлбал, Банк нь үнэ цэнийн бууралттай дахин тохиролцсон зээлийг үл хүлээн зөвшөөрөх, шинээр хүлээн зөвшөөрөгдсөн зээлийг анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед нь үнэ цэнийн бууралттай хэмээн тооцох эсэхийг шийдэхэд үнэлэмжийг ашигладаг. Хөрөнгийн үл хүлээн зөвшөөрөлт нь эрсдэл болон өгөөжөөс шалтгаална. Үүнд хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээний (үүнд гэрээний мөнгөн гүйлгээ орохгүй) өөрчлөгдөх боломж, уг өөрчлөлтийн үр дүнд бий болсон зөрүү гэх зэрэг орно. Удирдлага нь гэрээний өөрчлөлтийг харгалзан тухайн нөхцөл байдал бүрд оруулах өөрчлөлтийг үнэлдэг бөгөөд эдгээр зээлийн өөрчлөлтөөс үүсэх эрсдэл, өгөөж нь өөрчлөгдөөгүй гэж тодорхойлсон. Тиймээс бүх өөрчлөлтийг хийхдээ эдгээр зээлүүдийг бүртгэлээс хасаагүй эсвэл үнэ цэнэ нь буурсан ангиллаас дахин ангилаагүй болно.

3.3.7 Хөрөнгийг данснаас хасах бодлого, журам

Банк нь санхүүгийн хөрөнгийн төлбөрийн эргэн төлөгдөх үйл ажиллагаа дуусгавар болсон, эргэн төлөгдөх үндэслэлгүй гэж үзсэн тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл зарим хэсгийг нь акталдаг. Энэхүү үндэслэлийг хийхэд ашиглагдах мөнгөн гүйлгээг тодорхойлох нь үнэлгээ шаардагддаг. Удирдлага нь дараах тохиолдлуудад эргэн төлөгдөх үндэслэлгүй хэмээн үздэг. Үүнд: зээл нь шүүхийн шийдвэрээс хойш хамгийн багадаа 180 хоногийн хугацаа хэтэрсэн, татан буугдсан эсвэл дампуурлаа зарлаж буй тохиолдолд, зээлийн барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь түүнийг шилжүүлэн авах зардлаас бага үед, хууль сахиулах үйл ажиллагаа бүрэн дууссан гэх мэт.

3.3.8 Холбоотой талын ажил гүйлгээний анхны хүлээн зөвшөөрөлт

Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны явцад Банк нь холбоотой талуудтай ажил гүйлгээ хийдэг. СТОУС 9 нь санхүүгийн хэрэглүүрийг тэдгээрийн бодит үнэ цэнэд суурилан анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр бүртгэхийг шаарддаг. Энэхүү ажил гүйлгээг зах зээлийн эсвэл зах зээлийн бус (өөрөөр хэлбэл энэхүү ажил гүйлгээтэй холбоотой идэвхтэй зах зээл байхгүй) хүүтэй уялдсан эсэхийг тодорхойлоход үнэлгээ хийдэг. Энэхүү үнэлгээнд өөр бусад хамааралгүй этгээдтэй хийсэн ижил төрлийн ажил гүйлгээний үнийн дүн болон үр ашигт хүүгийн шинжилгээг ерөнхий зарчим болгодог. Холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээний нөхцөл болон дансдын үлдэгдлийг тодруулсан Тодруулга 44-өөс харна уу.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

3.3.9 Барилга байгууламж болон хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээ

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг гүйлгээний зардлыг оролцуулан анх өртгөөр нь хүлээн зөвшөөрч, дараа нь тайлант хугацааны эцэст зах зээлийн нөхцөл байдлыг үндэслэн бодит үнэ цэнээр дахин хэмждэг. Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ гэдэг нь гүйлгээний зардлыг хасахгүйгээр, үйл ажиллагааны хэвийн нөхцөлд хөрөнгийг борлуулахад авах үнэ юм.

Банкны хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг ижил байршил, адил төрлийн үл хөдлөх хөрөнгийг үнэлж байсан туршлагатай хараат бус мэргэжлийн хөрөнгийн үнэлгээчний хийсэн үнэлгээнд тулгуурлан тодорхойлно. Түрээсийн орлогыг тухайн жилийн бусад үйл ажиллагааны орлогод бүртгэнэ. Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн олз, гарзыг тухайн жилийн ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрч тайлагнана.

Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний үр дүнгээрх дансны үнийн нэмэгдлийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэх ба дахин үнэлгээний нэмэгдлээр эзэшигчдийн өмч өснө. Өмнөх дахин үнэлгээний үр дүнд дахин үнэлгээний өсөлт бүртгэсэн тухайн хөрөнгийн үнэ цэнэ буурсан тохиолдолд тухайн дахин үнэлгээний нөөцийг бууруулж бусад дэлгэрэнгүй гарзаар хүлээн зөвшөөрнө. Бусад бүх бууралтыг тухайн жилийн ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашигласан таамаглал ба үнэлгээний аргыг Тодруулга 41-д дурдсан.

3.3.10 Түрээсийн хугацааны тодорхойлолт

Банк оффисын барилгыг гэрээний дагуу гуравдагч этгээдээс түрээслэдэг ба гэрээний хугацаа дуусахаас өмнөх 5-30 хоногийн дотор талууд өөрөөр тохиролцоогүй тохиолдолд түрээсийн гэрээг ижил нөхцөлөөр сунгасанд тооцдог. Банк түрээсийн хугацааг тодорхойлохдоо түрээсийн хугацааг цуцлахад гарч болзошгүй торгууль, түрээсийн сайжруулалт, нүүлгэн шилжүүлэх өртөг мөн уг түрээсийн байрны Банкны үйл ажиллагаан дахь ач холбогдол зэргийг харгалзан үздэг. Үүний үр дүнд хамгийн их ач холбогдолтой оффисын барилгуудыг түрээслэх хугацаа нь 1-10 жилийн хугацаатай байна.

3.3.11 Засгийн Газар, Монголбанк, төрийн байгууллага болон олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан зээлийн эх үүсвэр

Банк нь Монгол Улсын Засгийн Газрын байгууллагууд (Монгол Улсын Хөгжлийн Банк, Монголбанк г.м), төрийн өмчит байгууллага болон олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас урт хугацаат санхүүжилтийг хэвийн зээлийн хүүтэй ижил хүүгээр авдаг бөгөөд тус зээлийн хүү нь Банкны бусад зээлдүүлэгчдээс авдаг зээлийн хүүгээс доогуур байж болзошгүй. Ийм санхүүжилтийн үр дүнд Банк эдгээр эх үүсвэрүүдийг зээлдэгчийн тодорхойлсон зорилтот харилцагчдад хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр зээлүүлэх боломжтой. Удирдлага эдгээр хэрэглүүрүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед олз, гарз үүсэх эсэхийг авч үзсэн. Ажил гүйлгээнүүд нь холбоогүй талуудтай хийгддэг тул удирдлагын үнэлэлтээр эдгээр эх үүсвэрүүд болон холбогдох зээл олголтууд нь зах зээлийн үнээр хийгдсэн бөгөөд анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед нь олз, гарз үүсэхгүй гэж дүгнэсэн. Энэ үнэлэлтийг хийхдээ удирдлага эдгээр хэрэглүүрүүд нь үндсэн зах зээлийг илэрхийлдэг гэж үзэж байгаа.

Энэхүү удирдлагын үнэлэлт нь мөн Засгийн газраас хэрэгжүүлж буй орон сууцны зээлийн хөтөлбөрийн хувьд жилийн 1%, 2% болон 4%-ийн хүүтэй Монголбанкнаас авсан эх үүсвэртэй хамааралтай ба орон сууцны зээлийг Монголбанкны тодорхойлсон жилийн 5%, 6% болон 8%-ийн хүүгийн хөнгөлөлттэй хувь хэмжээгээр санхүүжүүлэхэд ашиглагдаж байгаа болно.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Засгийн Газар, Монголбанк, төрийн байгууллага болон олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас зээлээр авсан эх үүсвэрүүд нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 358,752,083 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 491,914,382 мянган төгрөг)-ийн дүнтэй байсан (Тодруулга 22-оос харна уу).

3.3.12 Монголын ипотекийн корпораци (МИК)-ийн орон сууцны зээлээр баталгаажсан үнэт цаас (ипотекийн зээлийн багцыг үнэт цаасжуулах ажил гүйлгээ)

2023 онд Банк 3 удаагийн МИК-ийн орон сууцны зээлийн багц худалдаж, үнэт цаасжуулах гүйлгээнд оролцсон. 6%-ийн хүүтэй орон сууцны зээлийн багцыг Монголын Ипотекийн Корпораци ОССК-ийн 100%-ийн эзэмшлийн компани болох МИК ТЗК32, МИК ТЗК33, МИК ТЗК34 тусгай зориулалтын компанид борлуулж, оронд нь 1.0%, 2.25%-ийн хүүтэй, ипотекийн зээлээр баталгаажсан давуу эрхтэй бонд болон 9.0%, 11.0%-ийн хүүтэй ипотекийн зээлээр баталгаажсан энгийн бонд хүлээн авсан.

Дээрх зээлийн багцыг МИК-ийн тусгай зориулалтын компанид үүрэггүй худалдсан. Давуу эрхтэй бондын үндсэн төлбөрийг бүрэн эргүүлэн төлөгдсөний дараа энгийн бондын үндсэн төлбөрийг авах боломжтой ба давуу эрхтэй бонд эзэмшигчид нь төлбөрийн хувьд давуу эрхтэй байдаг. Банк нь зарагдсан зээл тус бүрийн хувьд үйлчилгээ үзүүлэгч гэгдэх ба харилцагчаас зээлийн төлбөрийг цуглуулж, үйлчилгээний шимтгэлд цуглуулсан төлбөрөөс 2.5%-ийн шимтгэл авна. МИК ТЗК-уудад үлдсэн цэвэр хөрөнгө нь (хэрэв байгаа бол) МИК-ТЗК (тухайлбал, МИК ОССК ХХК)-ийн хувьцаа эзэмшигчид хамаарагдана.

Түүнчлэн, МИК-ТЗК-ийн цэвэр хөрөнгө нь дутсан тохиолдолд үүнийг давуу эрхтэй болон энгийн бонд эзэмшигчид МИК-д буцаах нөхцөлгүйгээр хариуцна (төлбөр болон давуу эрхийн хувьтай тэнцүү хэмжээгээр). Энэхүү гэрээний дагуу Банкны эзэмшиж буй давуу эрхтэй бонд нь Монголбанкнаас анх 6%-ийн хүүтэй орон сууцны зээлийг санхүүжүүлэх зорилгоор авсан 1%, 2%-ийн хүүтэй эх үүсвэрийг буцаан төлөхөд ашиглагдана.

Удирдлага эдгээр зээлүүдийг СТОУС-д заасан данснаас хасах шаардлагыг хангасан эсэхийг үнэлж үзсэн. Банк агент шиг зээлийн багцнаас мөнгө хүлээн авсан боловч эдгээр 5%, 6% болон 8%-ийн орон сууцны зээлийн мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрхээ шилжүүлснээр бүх эрсдэл өгөөжийг давхар шилжүүлсэн гэж удирдлагаас дүгнэсэн.

Үнэт цаасжуулах гүйлгээний үр дүнд Банк шилжүүлсэн санхүүгийн хөрөнгийг бүхлээр нь үл хүлээн зөвшөөрч, тухайн шилжүүлсэн хөрөнгийн хүрээнд үйлчилгээ үзүүлэх эрхээ хадгалан үлддэг. Үйлчилгээний гэрээний дагуу Банк шилжүүлсэн ипотекийн зээлийн багцын төлбөрийг цуглуулдаг. Хариуд нь Банк холбогдох хөрөнгөд үйлчилгээ үзүүлсний төлөө зохих хэмжээний хураамж хүлээн авдаг. Иймээс Банк нь үйлчилгээний гэрээг гүйцэтгэх гэрээгээр авч үзэж байгаа учраас үйлчилгээний хөрөнгө/өр төлбөрөөр хүлээн зөвшөөрөөгүй болно. Үйлчилгээний хураамж нь Банк шилжүүлсэн ипотекийн зээлүүдийг цуглуулсан мөнгөн урсгалын тодорхой хувиар тогтоодог. Үйлчилгээний үйл ажиллагаа явуулахад Банкнаас гарах зардал нь шимтгэлийн авлагаас давсан эсвэл Банк үйлчилгээний гэрээнд заасан нөхцөлүүдийг дагаж мөрдөөгүй тохиолдолд үйлчилгээний үйл ажиллагаанаас алдагдал үүсч болзошгүй.

Тус шийдвэрийг гаргахдаа удирдлага банк бүрийн бүлгийн буюу ерөнхий эрсдэлийн багц нь өөр өөр зээлдэгч, үүрэг хүлээгч, ипотекийн хөрөнгийн байршил зэргээс хамаараад борлуулсан зээлийн эрсдэлийн багцаас эрс ялгаатай гэж үзсэн. Мөн эдгээр хэрэглүүрийн хувьд анх хүлээн зөвшөөрөлтийн үед олз, гарз үүсэх эсэхийг тооцсон.

Эдгээр хэлцлийг зах зээлийн оролцогч талууд сайн дураараа хийсэн ба эдгээр хэрэглүүрүүд нь зах зээлийн хүүгээр тооцогдсон тул олз, гарзыг анхны хүлээн зөвшөөрөлтөнд бүртгэх шаардлагагүй гэж удирдлага үнэлсэн. Энэхүү үнэлгээг хийснээр удирдлага мөн эдгээр хэрэглүүрүүд нь үндсэн зах зээлийг төлөөлнө гэж үзэж байна.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

3.3.13 Үнэт цаасны санхүүжилтийн корпораци (ҮЦСК)-ийн хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас

2023 онд Банк 2 удаагийн ҮЦСК-ийн репо зээлийн багц худалдаж, үнэт цаасжуулах гүйлгээнд оролцсон. 10-10.24%-ийн хүүтэй уул уурхайн бус экспорт, жижиг дунд үйлдвэрлэгчид, боловруулах үйлдвэрлэлийн зээлийн багцыг Үнэт цаасны санхүүжилтийн корпораци ХХК-ийн 100%-ийн эзэмшлийн компани болох ҮЦСК ТЗК5, ҮЦСК ТЗК6, тусгай зориулалтын компанид борлуулж, оронд нь 9.0%, 9.24%-ийн хүүтэй, хөрөнгөөр баталгаажсан энгийн болон давуу эрхтэй бонд хүлээн авсан.

Дээрх зээлийн багцыг ҮЦСК-ийн тусгай зориулалтын компанид үүрэггүй худалдсан. Давуу эрхтэй бондын үндсэн төлбөрийг бүрэн эргүүлэн төлөгдсөний дараа энгийн бондын үндсэн төлбөрийг авах боломжтой ба давуу эрхтэй бонд эзэмшигчид нь төлбөрийн хувьд давуу эрхтэй байдаг. Банк нь борлуулсан зээл тус бүрийн хувьд үйлчилгээ үзүүлэгч гэгдэх ба харилцагчаас зээлийн төлбөрийг цуглуулж, үйлчилгээний шимтгэлд цуглуулсан төлбөрөөс 0.5%-ийн шимтгэл авна. Түүнчлэн, ҮЦСК-ТЗК-ийн цэвэр хөрөнгө нь дутсан тохиолдолд үүнийг давуу эрхтэй болон энгийн бонд эзэмшигчид ҮЦСК-д буцаах нөхцөлгүйгээр хариуцна (төлбөр болон давуу эрхийн хувьтай тэнцүү хэмжээгээр).

Удирдлага эдгээр зээлүүдийг СТОУС-д заасан данснаас хасах шаардлагыг хангасан эсэхийг үнэлж үзсэн. Банк агент шиг зээлийн багцнаас мөнгө хүлээн авсан боловч эдгээр 10-10.5%-ийн зээлийн мөнгөн гүйлгээг хүлээн авах эрхээ шилжүүлснээр бүх эрсдэл өгөөжийг давхар шилжүүлсэн гэж удирдлагаас дүгнэсэн.

Эдгээр хэлцлийг зах зээлийн оролцогч талууд сайн дураараа хийсэн ба эдгээр хэрэглүүрүүд нь зах зээлийн хүүгээр тооцогдсон тул олз, гарзыг анхны хүлээн зөвшөөрөлтөнд бүртгэх шаардлагагүй гэж удирдлага үнэлсэн. Энэхүү үнэлгээг хийснээр удирдлага мөн эдгээр хэрэглүүрүүд нь үндсэн зах зээлийг төлөөлнө гэж үзэж байна.

3.3.14 Ханшийн тэгшитгэлийн зөрүү болон үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн хойшлогдсон татвар

Одоо мөрдөгдөж буй татварын хууль тогтоомж болон холбогдох татварын нэмэлт хууль тогтоомжид үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүсэх олз, гарзад хойшлогдсон татвар хүлээн зөвшөөрөх талаар тусгагдаагүй байдаг. Холбогдох татварын хууль нь зөвхөн ханшийн тэгшитгэлийн олз, гарзын татварыг хэрхэн тооцох талаар тусгасан бөгөөд Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын хуульд зөвхөн гадаад валютын хэрэгжсэн ханшийн тэгшитгэлийн олзод татвар ногдуулах, хэрэгжсэн гарзыг татвар ногдуулах орлогоос хасах, хэрэгжээгүй олз, гарзыг хэрэгжих хугацаа хүртэл хойшлуулж бүртгэх хэмээн заасан. Тиймээс үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (урт хугацаат свопийг оруулсан)-ийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн хэрэгжээгүй олз гарз болон олон улсын санхүүгийн байгууллагаас авсан урт хугацааны эх үүсвэрээс үүсэх хэрэгжээгүй ханшийн тэгшитгэлийн зөрүүг хүлээн зөвшөөрөх хүртэл (зээлийн дуусгавар болох хугацаа хүртэл) татвар ногдохгүй орлого эсвэл татвараас хасагдахгүй зардал гэж үздэг ба дээрх хэрэгжээгүй олз, гарз нь татвар ногдох эсвэл хасагдах түр зөрүүг үүсгэдэг. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар хүлээн зөвшөөрсөн цэвэр хойшлогдсон татварын өр төлбөр нь 15,918,131 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 50,744,204 мянган төгрөг) байна. Дэлгэрэнгүйг Тодруулга 31-ээс харна уу.

Дээрх шийдвэрийг гаргахдаа Банкны удирдлага СТОУС-ын үндсэн зарчмууд, тухайн гүйлгээний шинж чанар, дээрх ажил гүйлгээтэй ижил төрлийн гүйлгээг татварын хуулиар зохицуулсан байдал (жишээ нь: гадаад валютын ажил гүйлгээний олз, гарз болон гадаад валютаарх илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгийн ханшийн тэгшитгэлийн зөрүүтэй холбоотой татварын хууль гэх мэт) мөн татварын байгууллагын сүүлийн үеийн практик, өмнөх татварын шалгалтын дүгнэлт, банкны салбарт хэрэглэдэг татварын практикууд болон хэрэгжсэн, хэрэгжээгүй олз, гарзын хоорондын зөрүүг хэрхэн авч үзэх байдал зэрэг хүчин зүйлсийг тооцож үзсэн.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Гадаад валютын деривативын үнэ цэнэд гарсан зарим өөрчлөлт нь хэрэгжээгүй олз, гарзыг илэрхийлэх бөгөөд өмнөх тайлант үеүдэд татвар ногдох орлого болон хасагдах зардал гэж бүртгэгдсэн холбогдох олз, гарзаас бусад хэрэгжээгүй олз, гарз нь түр зөрүү үүсгэдэг (Тодруулга 3 болон 31). Төв банктai хийсэн урт хугацаат своп хэлцэл нь олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан ам.долларын урт хугацаат зээлийг төгрөг рүү хөрвүүлдэг своп хэлцэл юм.

Орлогын албан татварын талаар дэлгэрэнгүй болон Монгол Улсад мөрдөгдөж буй татварын хуулийн тодорхойгүй байдлыг Тодруулга 31-ээс харна уу.

3.3.15 Монголбанкны журам болон СТОУС-ын зөрүүгээс үүдэлтэй хойшлогдсон татвар

Банк нь СТОУС-ын дагуу үнэ цэнэ бууралтын сан байгуулахаас гадна Монголбанкны (Төв банк) тайлагналын шаардлагын дагуу үнэ цэнэ бууралтын санг Монголбанк болон Сангийн яамны хамтарсан тушаалаар батлагдсан Активыг ангилал, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журмын дагуу зээлийн ангилалд үндэслэн байгуулдаг. Эдгээр журмын дагуу Банк нь харилцагчдад олгосон зээл болон урьдчилгааны чанарыг хугацааны болон чанарын хүчин зүйлсэд үндэслэн тодорхойлдог. Хугацааны хүчин зүйлсэд хугацаа хэтэрсэн байдал (өөрөөр хэлбэл эргэн төлөлтийн хоцролт) гэх мэт хугацааны шинжтэй хүчин зүйлс хамаардаг. Харилцагчид олгосон зээл нь дараах байдлаар ангилагддаг: хэвийн, анхаарал хандуулах, чанаргүй. Чанаргүй зээл нь хэвийн бус, эргэлзээтэй болон муу гэсэн дэд ангиллаар ангилагддаг. Ангилал бүрд тусгайлан тооцсон хувийн дагуу эрсдэлийн санг байгуулдаг. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн дагуу хэвийн зээлд байгуулсан эрсдэлийн сангийн зардлыг тайлант хугацааны татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардал гэж үздэг. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь СТОУС-ын дагуу хэвийн зээлд байгуулсан үнэ цэнэ бууралтын эрсдэлийн сангийн дүнг тодорхойлсон бөгөөд СТОУС-ын дагуу үнэ цэнэ бууралтын эрсдэлийн санг үнэлэн, холбогдох үнэ цэнэ бууралтын эрсдэлийн сангийн зардлыг татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардал хэмээн тайлагнасан.

Удирдлагын зүгээс хэвийн зээлийн эрсдэлийн сангийн зардал, түүний буцаалтын нягтлан бодох бүртгэл болон татварын тооцооллын талаар мөн Монголбанкны журам болон СТОУС-ын дагуу байгуулсан эрсдэлийн сангийн зөрүүнээс үүссэн татварын нөлөөллийг нарийвчлан үзсэн бөгөөд эдгээр нь татварын түр зөрүү үүсгэж, улмаар хойшлогдсон татварын хөрөнгө болох 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 5,933,100 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 4,776,735 мянган төгрөгийн хойшлогдсон татварын хөрөнгө)-ийг эдгээр санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрсөн.

Үүнээс гадна Монголбанкны журмын дагуу байгуулсан эрсдэлийн сан нь татвар ногдох орлогоос хасагдах зардалд тооцогддог ба 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар СТОУС-ын дагуу байгуулсан эрсдэлийн сангаас их байсан.

Мөн дээр дурдсан Монголбанкны журмын дагуу 90-ээс дээш хоногийн хугацаа хэтрэлттэй зээлийн хүүгийн орлого нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөхгүй ба СТОУС-д уг хүүгийн орлогыг ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрдөг.

Татварын байгууллага нь Монголбанкны дээрх журмыг татвар суутгах орлого болон татвараас хасагдах зардлыг тооцохдоо мөрддөг тул дээрхтэй холбоотой СТОУС-ын дагуу санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн хүүгийн орлогыг татвар суутгахгүй орлого гэж үзэх буюу энэ нь татварын түр зөрүүг үүсгэнэ. Энэхүү хүүгийн орлогыг харилцагчаас авсны дараа татвар суутгах орлого гэж үзэн, татварын тайланд татвар ногдох орлого гэж хүлээн зөвшөөрнө.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Үүнээс үүдэн Банк нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 10,222,900 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 9,370,561 мянган төгрөг)-ийн хойшлогдсон татварын өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрсөн. Удирдлагын зүгээс Татварын байгууллагаас уг хүүгийн орлогод албан татвар ногдуулах байр суурьтай хандах магадлалтай, эсвэл Банкны татварын бүртгэлийг буруу гэж үзэн нэмэлт татвар ногдуулах эрсдэлтэй гэж үзсэн. Гэвч энэхүү санхүүгийн мэдээллийг тайлагнах өдрийн байдлаар мэдэгдэж буй мэдээлэл, татварын байгууллагын сүүлийн үеийн практик, өмнөх татварын шалгалтын дүгнэлт, Монгол Улсын банкны салбарын татварын практикт үндэслэн удирдлагын зүгээс дээр дурдсан эрсдэл бага гэж үзсэн. Орлогын албан татварын дэлгэрэнгүйг Тодруулга 31-ээс харна уу.

3.3.16 Урт хугацаат дериватив хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнэ

Банк нь 2018 оноос эхлэн 2023 оны хооронд Монголбанктай урт хугацаат гадаад валютын хүүгийн своп хэлцэл хийсэн. Эдгээр дериватив хэрэглүүр нь ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигддэг. Энэхүү хэлцэл нь 1-8 жилийн дуусгавар болох хугацааг хүүгийн түвшинтэй харьцуулан тооцсон томьёонд үндэслэсэн бөгөөд төгрөг, ам.долларын хооронд солилцох своп хэлцэл юм. Банк нь ийм төрлийн своп хэлцлийн бодит үнэ цэнийг үнэлэх үнэлгээний загвар, аргачлал боловсруулсан. Энэхүү загвар аргачлал нь бүхэлдээ зах зээлийн ашиглагдахуйц мэдээлэлд үндэслэгддэг. Банк нь 2-р түвшний үнэлгээний загварт үндэслэгдсэн свопийн бодит үнэ цэнийг үнэлдэг ба дериватив хэрэглүүрийн эхний өдрийн олзыг орлого, үр дүнгийн тайланд хүлээн зөвшөөрдөг.

Удирдлагын зүгээс урт хугацаат гадаад валютын хүүгийн свопын бодит үнэ цэнийг хамгийн боломжит хэмжээнд тооцоолсон. Уг хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн үнэлгээнд ашиглагдсан дэлгэрэнгүй мэдээлэл болон таамаглалыг Тодруулга 41-ээс харна уу.

3.3.17 Зах зээлийн хүүгийн түвшингээс доогуур олгосон бусад санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлт

СТОУС 9-д санхүүгийн хэрэглүүрийг анх хүлээн зөвшөөрөх дүн нь түүний бодит үнэ цэнэ байна гэж заасан. Санхүүгийн хэрэглүүр нь идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагддаггүй үед зах зээлийн эсвэл зах зээлийн бус хүүгээр үнэлэгдсэн эсэхийг тодорхойлоход холбогдох үнэлгээг ашигладаг. Тус үнэлэлтийг хийхдээ холбоогүй талуудын хооронд хийгдсэн ижил төстэй ажил гүйлгээ болон үр ашигт хүүгийн хувь хэмжээний шинжилгээг ашиглана.

Зах зээлийн хүүгийн түвшингээс доогуур олгогдсон санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн олз, гарзыг тодорхойлохдоо удирдлага бэлэн байгаа мэдээлэлд тулгуурлан үнэлэлт хийдэг. Үүнд: Монгол Улсын арилжааны банкуудын зээлийн жинлэсэн дундаж хүү нь төгрөгөөр санхүүжүүлж байгаа зээлийн хувьд зах зээлийн хүүгийн түвшинтэй ойролцоо, үндэслэлтэй хүүг илэрхийлдэг.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд

Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогуудын талаарх мэдээлэл

Банк 2023 оны 01 дүгээр сарын 01-нээс эхлэн Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын тодруулгыг (НББОУС 1 болон СТОУС-ын практик мэдэгдэл 2-т оруулсан нэмэлт өөрчлөлт) баталсан. Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогод өөрчлөлт оруулаагүй ч нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын мэдээлэлд нөлөөлж, санхүүгийн тайланд тусгасан.

Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын “үндсэн” гэх ухагдахууныг халж, нягтлан бодох бүртгэлийн “материаллаг” бодлогуудыг тодруулахыг шаардсан. Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь мөн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг тодруулахад материаллаг байдлыг хэрхэн мөрдөх талаарх удирдамжийг агуулсан. Мөн уг нэмэлт өөрчлөлтүүд нь санхүүгийн тайлангийн мэдээлэл хэрэглэгчдийг санхүүгийн тайлангийн бусад мэдээллийг ойлгоход нь туслахуйц хэрэгцээтэй, тухайн байгууллагын онцлогыг тусгасан нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын талаарх мэдээллээр хангахад нь тухайн байгууллагад туслахад чиглэсэн.

Банкны эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхэд ашигласан материаллаг нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогуудыг дор толилуулав. Өөрөөр заагаагүй бол тус бодлогуудыг толилуулж буй бүх тайлант үе бүрд тууштай хэрэгжүүлсэн болно (Тодруулга 5-аас харна уу).

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө

Банк санхүүгийн хөрөнгүүдийн ангиллыг анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр тодорхойлдог. Анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөрх санхүүгийн хөрөнгүүдийн ангилал нь тэдгээрийг олж эзэмших болсон зорилго болон тэдгээрийн шинж чанараас хамаарна. Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн ангиллаас хамааран тэдгээрийг дор тайлбарласны дагуу бодит үнэ цэнэ эсвэл хорогдуулсан өртгөөр бүртгэлд тусгадаг.

(i) Хэмжилтийн үндсэн нэр томъёо

Бодит үнэ цэнэ нь зах зээлд оролцогчдын хооронд хөрөнгө худалдах эсвэл өр төлбөр барагдуулах гүйлгээг хэмжилтийн өдөр зохион байгуулалттай явуулахад хүлээн авах эсвэл төлөх үнэ юм. Бодит үнэ цэнийн хамгийн тод жишээ бол идэвхтэй зах зээл дээрх үнэ юм. Идэвхтэй зах зээл гэдэг нь хөрөнгө болон өр төлбөрийн хэлцлүүд нь үнийн мэдээллээр тогтмол хангахуйц түвшинд явагддаг зах зээлийг хэлнэ. Идэвхтэй зах зээлд арилжаалагдаж буй санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг хэмжихдээ тухайн хөрөнгө болон өр төлбөрийн заасан үнэ болон тухайн байгууллагын эзэмшиж буй хэмжээгээр тооцдог. Зах зээлийн ердийн өдөр тутмын арилжааны хэмжээ нь эзэмшиж буй дүнгийн түвшинд хүрэхгүй бөгөөд позицийг нэг арилжаагаар худалдан борлуулах захиалга өгснөөр заасан үнэнд нөлөөлж болох юм.

Идэвхтэй зах зээлд арилжаалагддаггүй санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүр болон бусад санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн багцыг хэмжихдээ бүлэг санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг ашиглана. Ингэхдээ хэмжилтийн өдрийн байдлаар зах зээлд оролцогч нарын хооронд хийсэн захиалгын хэлцлээр тухайлсан эрсдэлийн дүнгийн хувьд цэвэр урт позицийг (өөрөөр хэлбэл хөрөнгө) зарахад хүлээн авах үнэ эсвэл цэвэр богино позицийг (өөрөөр хэлбэл хөрөнгө) шилжүүлэхэд төлөх үнэнд суурилна. Энэ нь давтагдах байдлаар бодит үнэ цэнээр бүртгэгдсэн хөрөнгийн хувьд хамааралтай ба Банк (а) Санхүүгийн хөрөнгө эсвэл санхүүгийн өр төлбөрийг зах зээлийн тодорхой эрсдэлийн хувьд эсвэл байгууллагын баримтжуулсан эрсдэлийн удирдлага болон хөрөнгө оруулалтын стратегийн дагуу тухайн харилцагч талын зээлийн эрсдэлийн хувьд удирддаг бол (б) Хөрөнгө болон өр төлбөрийн мэдээллийг эрх бүхий албан тушаалтнуудад мэдээлдэг бол (в) Зах зээлийн эрсдэл, тухайлбал, санхүүгийн хөрөнгө ба санхүүгийн өр төлбөрөөс үүсэх тухайн зах зээлийн эрсдэлд (эсвэл эрсдэлүүд) өртөх хугацаа нь үндсэндээ ижил байдаг.

Удирдлагын зүгээс үнэлгээний аргачлал нь санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрийн үнэ цэнийг илүү нарийн тооцно гэж үзэж байна. Үнэ цэнийн тооцооллын гол өгөгдөлд эрсдэлгүй хүүнд суурилсан төгрөгийн дискаунт хүү, улсын эрсдэлийн нэмэгдэл, валютын эрсдэлийн нэмэгдэл, засгийн газрын үнэт цаасны хүүнд суурилсан ам.долларын дискаунт хүү, ам.долларын банк хоорондын захын хүүнд суурилсан ам.долларын суурь хүү, бодлогын хүүнд суурилсан төгрөгийн суурь хүү, тогтмол хүү ба Z тархалт зэрэг хувьсагчуудыг ашигладаг.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

Гадаад зах зээлийн мэдээлэл авах боломжгүй тохиолдолд санхүүгийн тодорхой хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тооцохдоо хорогдуулсан мөнгөн гүйлгээний загвар, сүүлийн үеийн сунгасан гарын зарчмын дагуу хийгдсэн хэлцэлд ашигласан загвар болон санхүүжигч талын санхүүгийн тайлан мэдээ зэрэг үнэлгээний аргачлалыг ашиглана. Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангилал тус бүрд үнэлэх ба эдгээр түвшин нь (i) Ижил төрлийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн идэвхтэй зах зээл дэх зарласан (тохируулаагүй) үнийг ашиглан 1-р түвшинд тодорхойлно. (ii) Хөрөнгө болон өр төлбөрийн хувьд материаллаг боломжит өгөгдлийг ашиглан шууд (үнэ) болон шууд бусаар (үнээс гаралтай) үнэлгээний аргачлалыг 2-р түвшинд хэрэгжүүлнэ (iii) 3-р түвшинд зах зээлийн ашиглаж болох өгөгдөлд тулгуурлахгүйгээр (зах зээлээс шууд ашиглах боломжгүй өгөгдөлийг шаарддаг) үнэлгээг тодорхойлно. Бодит үнэ цэнийн ангилал дахь түвшингүүдийн хоорондын шилжүүлгийг тайлант хугацааны эцэст хийгдсэн гэж үзнэ. Тодруулга 41-ээс харна уу.

Гүйлгээний зардлууд нь санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг худалдан авах, худалдах, шинээр гаргах эсвэл борлуулахтай шууд холбоотой нэмэлт зардлууд юм. Нэмэлт зардал нь гүйлгээг хийгээгүй тохиолдолд үүсэхгүй байх зардал юм. Гүйлгээний зардалд агент (борлуулагч агентын үүрэг гүйцэтгэж буй ажиллагсад), зөвлөх, брокер, дилерүүдэд төлсөн хураамж шимтгэл, зохицуулах байгууллага болон хөрөнгийн зах зээлийн байгууллагуудад төлсөн төлбөрүүд, мөн шилжүүлгийн татвар хураамжууд хамаарна. Гүйлгээний зардалд өрийн шимтгэл буюу хөнгөлөлт, санхүүжилтийн зардлууд, захиргааны дотоод буюу хадгалалтын зардлууд орохгүй.

Хорогдуулсан өртөг нь санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс аливаа үндсэн дүнгийн эргэн төлөлтийг хасаж, хуримтлагдсан хүүг нэмж, санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үнэ цэнийн бууралттай холбоотой аливаа хасагдуулгыг хассан дүн юм. Хуримтлагдсан хүүд анх хүлээн зөвшөөрөх үед хойшлогдсон гүйлгээний зардлын хорогдуулалт, мөн үнийн аливаа нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийн дүнгийн үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хорогдуулалт орно. Хуримтлагдсан хүүгийн орлого, хуримтлагдсан хүүгийн зардал, мөн хуримтлагдсан купон болон үнийн дискаунтчилсан нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийг (мөн аливаа хойшлогдсон шимтгэлийн хамт) тусад нь толилуулаагүй ба тэдгээрийг санхүүгийн байдлын тайлан дахь тэнцэлд хамаарах хэсэгт дансны үнээр тусгасан болно.

Үр ашигт хүүгийн арга нь хүүгийн орлого эсвэл хүүгийн зардлыг хамаарах хугацааны туршид дансны үнээс тооцогдох хүүгийн хувийг тогтмол байлгах аргаар (үр ашигт хүүгийн хувь) хуваарилах арга юм.

Үр ашигт хүүгийн хувь нь ирээдүйд орж ирэхээр тооцоолсон мөнгөн орлого, гарах зарлагыг (ирээдүйн зээлийн алдагдлыг үл харгалзан) санхүүгийн хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй хугацааны эсвэл зохистой бол түүнээс богино хугацааны туршид хямдруулж санхүүгийн хэрэглүүрийн нийт дансны үнийг гаргаж авах хүүгийн хувь болно.

Үр ашигт хүүгийн хувь нь хувьсах хүүтэй хэрэглүүрийн мөнгөн урсгалыг хүүг өөрчлөх дараагийн мөч хүртэл дискаунтчлах боловч хэрэглүүрт тусгагдсан хөвөх хүү дээр нэмэгдэх зээлийн хүүгийн зөрүүг илэрхийлсэн урамшуулал буюу хөнгөлөлтийг, мөн зах зээлийн түвшинд тохируулагддаггүй бусад хувьсах хүчин зүйлсэд үл хамаарна. Эдгээр урамшуулал, хөнгөлөлтийг хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй нийт хугацааны туршид хорогдуулна. Өнөөгийн үнэ цэнийн тооцоололд гэрээний талуудын хооронд өгч авалцах бүх шимтгэл, хураамжийг оруулах бөгөөд тэдгээр нь үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болно. Худалдаж авахад эсвэл шинээр олгоход үнэ цэнийн бууралттай ("POCI") санхүүгийн хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөх үед үр ашигт хүүгийн түвшинг зээлийн эрсдэлд тохируулахыг хэлнэ. Үүнд: анх хүлээн зөвшөөрөхдөө гэрээний төлбөрийн оронд хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээнд үндэслэн тооцоолно.

(ii) Санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлт

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хэрэглүүрийг анх бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрнө. Бусад бүх санхүүгийн хэрэглүүрүүд нь анх гүйлгээний зардлыг тохируулсан бодит үнэ цэнээр бүртгэгддэг. Гүйлгээний үнэ нь анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн бодит үнэ цэнийн хамгийн сайн нотолгоо болдог.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

Анх бүртгэх үед үүсэх олз эсвэл гарз нь бодит үнэ цэнэ болон гүйлгээний үнийн хооронд зөрүү гарсан тохиолдолд л бүртгэгдэх бөгөөд үүнийг зөвхөн ижил төрлийн хэрэглүүрийг сүүлийн үед арилжсан талаарх зах зээлийн нээлттэй мэдээллээр баталгаажуулсан эсвэл зөвхөн нээлттэй зах зээлээс авсан мэдээлэлд үндэслэж хийсэн үнэлгээний аргачлалаар тооцсон тохиолдлуудад бүртгэнэ. Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүд болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хувьд хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлыг хүлээн зөвшөөрч, үр дүнг шууд бүртгэлийн гарзаар бүртгэдэг.

Зохицуулалт эсвэл зах зээлийн жишгээр тогтоогдсон ("хэвийн" борлуулалт болон худалдан авалт) тодорхой хугацаанд багтаан нийлүүлэх шаардлагатай санхүүгийн хөрөнгийн бүхий л худалдан авалт болон борлуулалтыг арилжаа хийсэн өдөр буюу Банк тухайн санхүүгийн хөрөнгийг нийлүүлэх үүрэг хүлээсэн өдөр бүртгэнэ. Бусад бүх худалдан авалтыг Банк тухайн хэрэглүүрийн гэрээний тал болсон үед хүлээн зөвшөөрнө.

Банк идэвхтэй зах зээлд арилжаалагдаагүй урт хугацаат гадаад валютын хүүгийн СВОП хэлцэл болон гадаад валютын СВОП хэлцлийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо хямдруулсан мөнгөн урсгалын үнэлгээний аргачлалыг ашигладаг. Анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөрх бодит үнэ цэнэ болон дараа үед тодорхойлсон дүнгийн хооронд зөрүү үүсч болно. Хэрэв үнэлгээний зөвхөн 1 эсвэл 2-р түвшний өгөгдлийг ашигладаг бол зөрүүг шууд ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

(iii) Ангилал болон дараа үеийн хэмжилт – хэмжилтийн ангилал

Банк дараах хэмжилтийн ангиллаар санхүүгийн хөрөнгүүдийг ангилдаг: бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх, бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх болон хорогдуулсан өртгөөр. Санхүүгийн өрийн хэрэглүүрийн ангилал ба дараа үеийн хэмжилт нь дараах зүйлсээс хамаарна: (i) холбогдох хөрөнгүүдийн багцыг удирдах Банкны бизнес загвар ба (ii) хөрөнгийн мөнгөн урсгалын онцлог шинж.

(iv) Ангилал болон дараа үеийн хэмжилт – бизнес загвар

Банк мөнгөн урсгалыг бий болгохын тулд хөрөнгийг хэрхэн удирддаг болохыг бизнесийн загвар харуулдаг. Банкны зорилго нь: (i) зөвхөн хөрөнгийн гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах ("гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах зорилгоор эзэмших"), эсвэл (ii) хөрөнгийг борлуулснаас үүсэх мөнгөн гүйлгээ ба гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах ("гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах болон худалдан борлуулах зорилгоор эзэмших") эсвэл хэрэв (i) ба (ii) алинд ч хамаарахгүй бол санхүүгийн хөрөнгийг "бусад" бизнесийн загварт ангилж, ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөх бодит үнэ цэнээр хэмжинэ.

Бизнесийн загварыг үнэлгээний өдөр боломжит багцад зориулан тогтоосон зорилтондоо хүрэхийн тулд Банкны хийж буй үйл ажиллагааны талаарх бүх нотолгоонд үндэслэн Банкны хөрөнгийг (багцын түвшинд) тодорхойлно. Бизнесийн загварыг тодорхойлоход Банкны авч үздэг хүчин зүйлс нь багцын зорилго ба бүрэлдэхүүн, тухайн хөрөнгийн мөнгөн гүйлгээг хэрхэн цуглуулсан, эрсдэлийг хэрхэн үнэлж, удирдаж байсан, хөрөнгийн гүйцэтгэлийг яаж үнэлсэн, цалин хөлс, урамшууллын системд хэрхэн тусгагдсан талаар өнгөрсөн туршлагад үндэслэдэг. Санхүүгийн хөрөнгийн бизнес загварыг тодорхойлоход Банкны гаргасан шийдвэрийг тодруулга 3-аас харна уу.

(v) Ангилал болон дараа үеийн хэмжилт – мөнгөн урсгалын онцлог

Бизнес загвар нь хөрөнгийн гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор эзэмших эсвэл хөрөнгийн гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах болон борлуулах зорилгоор хөрөнгийг эзэмших загвар бол Банк мөнгөн урсгал нь зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэж буй (ЗХҮТ) эсэхэд үнэлгээ өгнө.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

Гэрээний мөнгөн урсгал нь ЗХҮТ-ийн онцлогтой нийцсэн эсэхийг тодорхойлоход нуугдмал деривативыг агуулсан санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь авч үзнэ. Энэ үнэлгээг хийхдээ Банк гэрээний мөнгөн урсгал нь зээлийн гэрээний үндсэн тохиролцоонд нийцтэй эсэх, ялангуяа хүү нь зээлийн эрсдэл, мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ болон зээлийн бусад эрсдэл, ашгийн түвшинг багтаасан эсэхийг авч үздэг. Гэрээний нөхцөлүүдэд эрсдэлтэй эсвэл зээлийн үндсэн нөхцөлтэй үл нийцэх өөрчлөлтийг тусгасан байвал санхүүгийн хөрөнгө нь ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэж ангилагдана. ЗХҮТ-ийн үнэлгээ нь хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед хийгдэх бөгөөд дараа үед дахин хийгдэхгүй. Санхүүгийн хөрөнгийн хувьд ЗХҮТ-ийн тестийг хийхэд Банкны гаргасан шийдвэрийг тодруулга 3-аас харна уу.

(vi) Дахин ангилал

Тухайн багцыг удирдах бизнес загвар нь бүхэлдээ өөрчлөгдсөн тохиолдолд санхүүгийн хэрэглүүрийн дахин ангиллыг хийдэг. Дахин ангилал нь тухайн бизнес загвар өөрчлөгдсөнөөс хойш эхний санхүүгийн тайлангийн жилээс эхлэн хэрэгжинэ. Банк нь ямар нэг бизнес загвараа өөрчлөөгүй болно.

(vii) ХБЗА-ын зээлийн алдагдлын сан

Банк нь хорогдуулсан өртөг болон бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр бүртгэгдэх санхүүгийн өрийн хэрэглүүр болон зээл, санхүүгийн баталгаатай холбоотой хүлээгдэж буй алдагдлыг ирээдүйн таамаглалын нөхцөл байдалд суурилан үнэлдэг. Банк нь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг ("ХБЗА") хэмжиж, зээлжих эрсдэлийн хасагдуулгыг тайлант хугацаа бүрийн эцэст хүлээн зөвшөөрдөг.

Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын хэмжилт нь (i) олон янзын боломжит үр дүнг үнэлсний үр дүнд тодорхойлсон зохистой, магадлалаар жинлэсэн дүн; (ii) Мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ; болон (iii) тайлант хугацаа бүрийн эцэст өнгөрсөн үйл явдлууд, одоогийн нөхцөл байдал болон ирээдүйн нөхцөл байдлын таамаглалын талаар хэт их өртөг, хүчин чармайлтгүйгээр олдох боломжтой үндэслэл бүхий бэлэн мэдээлэлд үндэслэнэ.

Хорогдуулсан өртгөөрх өрийн хэрэглүүрийг санхүүгийн байдлын тайланд ХБЗА-ын хасагдуулгыг хассан цэвэр дүнгээр тайлагнана. Зээл болон санхүүгийн баталгааны хувьд ХБЗА-ын санг санхүүгийн байдлын тайланд өр төлбөр гэж тусад нь хүлээн зөвшөөрдөг. БДОБҮЦ-ээрх өрийн хэрэглүүрийн хувьд ХБЗА-ын хасагдуулгыг хассан хорогдуулсан өртгийн өөрчлөлтийн дүн нь ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөх бөгөөд дансны үнийн бусад өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод БДОБҮЦ-ээрх өрийн хэрэглүүрийн гарзыг хассан дүнгээр олз гэж тайлагнагдана.

Банк нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараах зээлийн чанарын өөрчлөлтөд үндэслэсэн үнэ цэнийн бууралтын "3 шатлал" бүхий дараах загварыг ашигладаг. Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед ямар нэг үнэ цэнийн бууралтгүй зээлүүд нь "1-р шатлал"-д ангилагдана. 1-р шатлалын зээлүүдийн ХБЗА нь ашиглалтын хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдлын тайлант өдрөөс хойш 12 сарын дотор эсвэл хэрэв үүнээс богино бол гэрээний хугацаа дуусах хүртэл хэрэв үүнээс богино бол гэрээний хугацаа дуусах хүртэл (12 сарын ХБЗА) үүсч болох санхүүгийн хэрэглүүрийн дефолтоос үүдэн гарах хүлээгдэж буй алдагдлын хэсгийн хэмжээтэй ижил дүнгээр хэмжигдэнэ.

Хэрэв Банк анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц нэмэгдсэн гэдгийг тогтоовол хөрөнгийг "2-р шатлал"-д шилжүүлэн ангилах бөгөөд ХБЗА нь ашиглалтын хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдалд үндэслэн хэмжигдэх ба энэ нь гэрээ дуусах хүртэл боловч хэрэв байгаа бол хүлээгдэж буй эргэн төлөлтүүдийг авч үзнэ (Ашиглалтын хугацааны ХБЗА). Тодруулга 38-аас банк зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийг хэрхэн тодорхойлсныг харна уу. Хэрэв Банк санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн үнэ цэнэ буурсан гэж тодорхойлсон бол хөрөнгийг "3-р шатлал" руу шилжүүлэн ангилах ба ХБЗА нь ашиглалтын хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй алдагдалд үндэслэн хэмжигдэнэ.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

Худалдан авсан, шинээр гаргасан үнэцэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд ХБЗА нь үргэлж хөрөнгийн ашиглалтын хугацааны турш дахь ХБЗА-тай ижил хэмжигдэнэ. ХБЗА-ын загварыг хэмжихэд ашиглагдсан мэдээллүүд, таамаглал, тооцооллын аргууд болон ХБЗА-ын загварт ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг Банк хэрхэн ашигласан талаарх тайлбарыг тодруулга 38-аас харна уу.

Үүнээс гадна зээл болон ашиглаагүй байгаа зээлийн шугамыг хоёуланг нь багтаасан зээлийн карт гэх мэт санхүүгийн зарим хэрэглүүрүүдийн хувьд Банк хугацааны туршид хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлыг тухайн хугацаа нь хамгийн ихдээ гэрээний хугацаатай адилхан болсон ч гэсэн зээлийн эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлснээр уг алдагдлыг багасгах хүртэл тооцоолдог. Эргэн төлөлтийг шаардах болон ашиглаагүй байгаа шугамын гэрээг цуцлах гэрээгээрх эрх нь гэрээний дагуу шаардах хугацаанд эрсдэлийн алдагдлын дүнд хязгаарлалт тавьдаггүйтэй холбоотой.

(viii) Сангаас хаах

Банк нь санхүүгийн хөрөнгийн нөхөн төлөгдөх үйл ажиллагаа дуусгавар болсон, дахин нөхөн сэргээх үндэслэлгүй гэж үзсэн тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл зарим хэсгийг нь данснаас хасдаг. Данснаас хасах нь үл хүлээн зөвшөөрөх үйл явдлыг илэрхийлнэ. Банк нь гэрээний дагуу төлөгдөх дүнг шаардан авах эрхтэй боловч буцаан төлөгдөх магадлал байхгүй үед шүүхээр шийдвэрлэгдэх үйл ажиллагаа дуусаагүй зарим санхүүгийн хөрөнгүүдийг данснаас хасах боломжтой. Банк дараах нөхцөлүүдийн улмаас эдгээр хөрөнгө нь буцаан төлөгдөх боломжгүй гэж үзнэ: Зээлдэгч төлбөрөө төлж чадахгүй болсон ба Банк шүүхээр ялсан ч тухайн хөрөнгийг нөхөн төлүүлэх боломжгүй эсвэл зээл төлүүлэхтэй холбоотой гарах зардал нь зээл төлүүлснээс орох орлогоос давах тохиолдолд.

(ix) Санхүүгийн хөрөнгийн бүртгэлээс хасах

Банк санхүүгийн хөрөнгийг дараах тохиолдолд бүртгэлээс хасдаг: (а) хөрөнгийн төлбөрийг авсан эсвэл хөрөнгөтэй холбоотой мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрх дуусгавар болсон, (б) хөрөнгөтэй холбоотой мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрхээ бусдад шилжүүлэн өгсөн эсвэл хүлээн зөвшөөрөгдсөн дамжуулан өгөх хэлцэлд оролцсон (1) хөрөнгийг эзэмшихтэй холбоотой бүхий л эрсдэл болон өгөөжийг бүхэлд нь бусдад шилжүүлсэн, эсвэл (2) хөрөнгийг эзэмшихтэй холбоотой бүхий л эрсдэл болон өгөөжийг бүхэлд нь бусдад шилжүүлээгүй ч, өөртөө авч үлдээгүй буюу хяналтын эрхийг хадгалж үлдээгүй. Холбогдох тал хөрөнгийн борлуулалтад нэмэлт хязгаарлалт хийхгүйгээр холбоогүй гуравдагч этгээдэд бүхэлд нь худалдах боломжгүй тохиолдолд хяналтын эрхийг хадгалж үлдсэн гэж үзнэ.

(x) Өөрчлөлт

Банк нь зарим тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийн гэрээний нөхцөлийг өөрчлөх буюу дахин тохиролцох тохиолдол гардаг. Банк нь гэрээний мөнгөн урсгалын өөрчлөлт нь мэдэгдэхүйц эсэхийг дараах зүйлсийг харгалзан үзэж үнэлнэ; хөрөнгийн эрсдэлийн үнэлгээнд мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэхээр гэрээний шинэ зүйл заалт байгаа эсэх, (ялангуяа ашгийн хуваарилалт эсвэл өмчийн өгөөж), хүүгийн түвшний мэдэгдэхүйц өөрчлөлт, нэрлэсэн валютын өөрчлөлт, шинэ барьцаа эсвэл хөрөнгөтэй холбоотой зээлийн эрсдэлд мэдэгдэхүйц нөлөөлөх зээлийн өсөлт, мөн зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэлд ороогүй байх үе дэх зээлийн сунгалт гэх мэт.

Хэрэв өөрчлөгдсөн нөхцөлүүд нь анхны нөхцөлөөс мэдэгдэхүйц зөрүүтэй бол анхны хөрөнгийн мөнгөн урсгалыг хүчингүй болгож Банк өмнөх хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрч бодит үнэ цэнээр нь шинэ хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

Дахин тохиролцоо хийсэн өдрийг дараах үеийн үнэ цэнийн бууралтыг тооцоолох зорилгоор анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн өдөр байна гэж үздэг. Мөн зээлийн эрсдэлд мэдэгдэхүйц өсөлт байгаа эсэхийг тодорхойлж харгалзан үздэг. Түүнчлэн Банк шинэ зээл буюу өрийн хэрэглүүр нь үндсэн төлбөр болон зээлийн хүү төлөлтийн шалгуурт нийцэж байгаа эсэхийг үнэлж үздэг. Үл хүлээн зөвшөөрөгдсөн анхны хөрөнгийн дансны үнэ болон мэдэгдэхүйц өөрчлөлт орсон шинэ хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн зөрүү нь өмчлөгчидтэй хийсэн капитал хөрөнгийн гүйлгээтэй холбоотойгоос бусад тохиолдолд ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

Дахин тохиролцоо нь холбогдох нөгөө талын санхүүгийн хүндрэлтэй байдал болон анхны тохиролцсон төлбөрөө төлөх боломжгүй болсон үед хийгдэж байгаа нөхцөлд Банк хөрөнгийн одоогийн шинэчлэгдсэн мөнгөн гүйлгээ болон анхны мөнгөн гүйлгээг харьцуулж гэрээний өөрчлөлтөөс үүдэлтэй мэдэгдэхүйц өөрчлөгдсөн хөрөнгөнд эрсдэл болон өгөөж байгаа эсэхийг үнэлнэ. Хэрэв эрсдэл болон өгөөж өөрчлөгдөөгүй бол өөрчилсөн хөрөнгө нь анхны хөрөнгөөс мэдэгдэхүйц өөрчлөлтгүй гэх ба өөрчлөлтөөс үүдэн үл хүлээн зөвшөөрөлт гарахгүй. Банк анхны үр ашигт хүүгийн түвшин (эсвэл худалдан авсан, шинээр гаргасан үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд зээлийн тохируулгатай үр ашигт хүүгийн түвшин)-г ашиглан өөрчлөгдсөн гэрээний мөнгөн урсгалыг хорогдуулах замаар нийт дансны үнийг дахин тооцоолж, өөрчлөлтийн олз, гарзыг ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

4.2 Гадаад валютын хөрвүүлэлт

Гадаад валютаар хийгдсэн ажил гүйлгээ болон гадаад валютаар бүртгэгдсэн мөнгөөрх хөрөнгө ба өр төлбөрүүдийг тайлант хугацааны эцсийн өдрийн Монголбанкны албан ханшаар бүртгэлийн суурь валютад хөрвүүлснээс үүсэх ханшийн олз, гарзыг тайлант жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрдөг (гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн олз хасах гарз). Түүхэн өртгөөр бүртгэдэг мөнгөн бус зүйлсийг тайлант жилийн хаалтын ханшаар хөрвүүлж бүртгэхгүй.

Бодит үнэ цэнэ нь гадаад валютаар илэрхийлэгддэг мөнгөн бус зүйлсийг (үүнд, өмчөөрх хөрөнгө оруулалт орно) бодит үнэ цэнэ тооцогдсон өдрийн ханшийг ашиглан хөрвүүлнэ.

Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн, бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх мөнгөн бус зүйлсийн гадаад валютын ханшийн зөрүүгээс гарсан өөрчлөлтийг бодит үнэ цэнийн олз, гарзад бүртгэдэг.

Эдгээр санхүүгийн тайланг бэлтгэхэд ашиглагдсан валютын ханшийг доорх хүснэгтэд үзүүлэв:

	2023	2022
Монгол Улсын төгрөг / Ам.доллар	3,410.69	3,444.60
Монгол Улсын төгрөг / Евро	3,791.66	3,669.02
Монгол Улсын төгрөг / Фунт Стерлинг	4372.16	4,156.60
Монгол Улсын төгрөг / Юань	480.01	495.40
Монгол Улсын төгрөг / Рубль	37.67	48.85

4.3 Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд тодорхой хэмжээний мөнгө рүү түргэн хөрвөх боломжтой, үнэ цэнээ алдах эрсдэл багатай зүйлс хамаарна. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд Төв банкинд (Монголбанкинд) байршуулсан, зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад хадгаламжууд, Монголбанк ба Засгийн газрын үнэт цаас, мөн бусад Банкуудад 3 сараас доош анхны хугацаатай байршуулсан репо, урвуу репо хэлцлүүд, банк хооронд байршуулсан бүх мөнгөн хөрөнгө орно. Анх гурван сараас дээш хугацаагаар бүртгэсэн эх үүсвэрийг мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд оруулахгүй.

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг ба энэ нь: (i) гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах зорилгоор эзэмшдэг бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗХҮТ байх ба (ii) ашиг, алдагдалд бодит үнэ цэнийг нь хүлээн зөвшөөрөхгүй үед бүртгэнэ. Зарим улсын батлан даалтын хууль тогтоомж гэх мэт зөвхөн хуулиар баталгаажуулсан онцлог шинжүүд нь хууль тогтоомж өөрчлөгдсөн ч гэсэн уг онцлог шинж чанарыг хэрэглэж болох тул гэрээний нөхцөлд оруулахаас гадна ЗХҮТ-ийн тестэд нөлөөлөхгүй.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.3 Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө (үргэлжлэл)

Мөнгөн гүйлгээний тайланд тусгагдсан мөнгөн орлого болон төлбөрт Банкны шилжүүлсэн мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгө орох ба үүнд Банкны харилцагч талуудын байршуулсан харилцах дансанд оруулсан болон гаргасан мөнгө, үндсэн зээл болон хүүгийн орлого, зарлага зэргийг багтаасан. Учир нь харилцагчдад олгосон зээл нь харилцагчийн хувьд мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгийг төлөөлөх учир ийнхүү оруулсан.

4.4 Төв банкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц

Монгол Улсын Төв банкинд байршуулсан заавал байлгах нөөцийн үлдэгдэл гэж Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх боломжгүй, Төв банкинд байршуулсан заавал байлгах нөөцийн дансны үлдэгдлийг хэлнэ. Энэхүү заавал байлгах нөөцийн үлдэгдлийг мөнгөн гүйлгээний тайлангийн зорилгоор мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд оруулахгүй.

4.5 Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө

Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгийг Банк харилцагч банк руу арилжааны бус зорилгоор мөнгө шилжүүлснээр хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй, дериватив бус, тодорхой буюу тодорхойлох боломжтой хугацаанд эргүүлэн төлөгдөх авлага үүсэх үед хүлээн зөвшөөрнө. Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгийг дараах тохиолдолд хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ: (i) гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах зорилгоор эзэмшдэг бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗХҮТ байх ба (ii) ашиг, алдагдалд бодит үнэ цэнийг нь хүлээн зөвшөөрөхгүй үед бүртгэнэ.

4.6 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

Бизнес загвар болон мөнгөн урсгалын онцлог шинжид үндэслэн, Банк нь өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг хорогдуулсан өртгөөр, бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх гэж ангилж бүртгэдэг. Өрийн үнэт цаасыг гэрээнд заасан ЗХҮТ-ийн мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор болон нягтлан бодох бүртгэлийн зөрүүг мэдэгдэхүйц хэмжээгээр бууруулахын тулд ашиг, алдагдалд бодит үнэ цэнийг нь сайн дураар хүлээн зөвшөөрөхгүй үед хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ.

Өрийн үнэт цаасыг гэрээнд заасан мөнгөн урсгалыг цуглуулах болон худалдан борлуулах зорилгоор эзэмшдэг бөгөөд эдгээр мөнгөн урсгал нь ЗХҮТ байх ба бодит үнэ цэнийг нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөхгүй бол өрийн үнэт цаасыг бусад орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх бодит үнэ цэнээр бүртгэнэ.

Тухайн хөрөнгүүдийн хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан тооцоолж ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын загварыг ашиглан тооцоолсон үнэ цэнийн бууралтын санг тухайн жилийн ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө. Дансны үнийн бусад бүх өөрчлөлтүүдийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрнө. Өрийн үнэт цаасыг бүртгэлээс хасах үед бусад дэлгэрэнгүй орлогод өмнө хүлээн зөвшөөрсөн хуримтлагдсан олз, гарзыг бусад дэлгэрэнгүй орлогоос ашиг, алдагдал руу дахин ангилдаг.

Хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх шалгуурыг хангаагүй тохиолдолд өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр бүртгэдэг. Банк нь нягтлан бодох бүртгэлийн олон янзын сууриар хүлээн зөвшөөрөгдсөн буюу хэмжигдсэн санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн хоорондын нягтлан бодох бүртгэлийн зөрүүг мэдэгдэхүйц хэмжээгээр бууруулах сонголтыг ашиглаж байгаа тохиолдолд анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр Банкны ААБҮЦ-ээрх өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтыг дахин тодорхойлж болно.

Үнэт цаас гаргагчийн хэтийн төлөвт өмчийн тодорхойлолтыг хангасан санхүүгийн хөрөнгө (жишээ нь, мөнгөөр төлөх гэрээний үүргийг агуулаагүй санхүүгийн хэрэглүүр ба гаргагчийн цэвэр хөрөнгөнд үлдэх хувь оролцоог нотлох баримт) нь Банкны өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг илтгэнэ. Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод анх хүлээн зөвшөөрөхөөс бусад тохиолдолд бодит үнэ цэнийг нь ашиг, алдагдлаар хэмжинэ.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.7 Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

Банкны бодлогод хөрөнгө оруулалтыг зөвхөн өгөөж бий болгохоос бусад стратегийн зорилгоор тэдгээр хөрөнгө оруулалтыг эзэмшдэг бол өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр тодорхойлно гэж заасан байдаг. Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнийг хүлээн зөвшөөрөх сонголтын үед, бодит үнэ цэнийн олз ба гарзыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрч, түүнийг борлуулахтай холбоотой ашиг, алдагдалд дахин ангилж болохгүй. Хэрэв үнэ цэнийн бууралтын гарз ба тэдгээрийн буцаалт байгаа тохиолдолд бодит үнэ цэнийн бусад өөрчлөлтөөс тусад нь хэмжихгүй. Банкны төлбөр хүлээн авах эрх нь ийм хөрөнгө оруулалтын өгөөж гэхээсээ илүү хөрөнгө оруулалтын нөхөн төлбөрийг илэрхийлэхээс бусад тохиолдолд ногдол ашгийг ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

4.8 Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр

Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрүүд нь ихэвчлэн бодит үнэ цэнээр бүртгэгдсэн форвард ханшийн хэлцэл, валютын своп хэлцэл болон гадаад валютын хүүгийн своп хэлцэл зэрэг гадаад валютын арилжаануудаас бүрдэнэ. Бүх үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь бодит үнэ цэнэ эерэг байхад хөрөнгөөр, бодит үнэ цэнэ сөрөг байх үед өр төлбөрөөр бүртгэгддэг. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг тайлант жилийн ашиг, алдагдалд тусгадаг (үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрээс үүссэн олзноос гарзыг хассан дүнгээр). Банк нь хейджийн бүртгэл хөтөлдөггүй.

4.9 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

Банк харилцагчаас авах өрийг худалдан авах эсвэл шинээр зээл олгож мөнгө шилжүүлсэн тохиолдолд харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг бүртгэдэг.

Бизнес загвар болон мөнгөн урсгалын шинж чанарт үндэслэн Банк харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг дараах хэмжилтийн ангиллын аль нэгээр нь ангилна: (i) Хорогдуулсан өртгөөр: гэрээнд заасан мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор олгосон зээл бөгөөд эдгээр мөнгөн урсгал нь ЗХҮТ байх ба сайн дураар бодит үнэ цэнийг нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөөгүй болон (ii) бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх: ЗХҮТ-ийн тест болон хорогдуулсан өртөг, бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх шалгуурыг хангаагүй тохиолдолд бодит үнэ цэнийг нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Үнэ цэнийн бууралтын санг ирээдүйд чиглэсэн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварт үндэслэн тодорхойлдог. Тодруулга 38-д хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтэд ашигласан өгөгдөл, таамаглал, тооцооллын аргачлал болон Банк хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварт ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг хэрхэн харуулсан талаар тайлбарыг тусгасан.

4.10 Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй гэж ангилагдсан хөрөнгө

Эргэлтийн бус хөрөнгө эсвэл борлуулах бүлэг хөрөнгөнд эргэлтийн болон эргэлтийн бус хөрөнгүүд багтах ба хэрэв тайлант хугацаанаас хойш 12 сарын дотор дансны үнэ нь борлуулалтын ажил гүйлгээний үр дүнд нөхөгдөх, эсвэл тухайн хөрөнгийг эзэмшиж байгаа охин компанийн хяналтыг алдахаар байх үед эдгээр хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд “Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө” гэж ангилна. Дараах нөхцөлүүд хангагдсан үед хөрөнгийг дахин ангилна. Үүнд: (а) хөрөнгө нь одоогийн нөхцөл байдалд нэн даруй борлогдох боломжтой; (б) Банкны удирдлага худалдан авагчийг олох төлөвлөгөөг батлан, үйл ажиллагааны идэвхтэй хөтөлбөрийг эхлүүлсэн; (в) хөрөнгийг зах зээлийн үнэтэй ойролцоо үнээр худалдахаар идэвхтэй ажиллаж буй; (г) хөрөнгийг нэг жилийн хугацаанд худалдан борлуулах магадлалтай; (д) хөрөнгийг худалдах төлөвлөгөөнд өөрчлөлт орох эсвэл төлөвлөгөөг цуцлах магадлал тун бага.

Тайлант хугацааны санхүүгийн байдлын тайланд борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа хөрөнгөөр тусгагдсан хөрөнгө эсвэл борлуулах бүлэг хөрөнгө нь харьцуулсан санхүүгийн байдлын тайланд дахин ангилагдаагүй, мөн дахин толилуулагдаагүй. Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй үндсэн хөрөнгийг элэгдүүлдэггүй. Эргэлтийн бус санхүүгийн хэрэглүүрийг дахин ангилсан нь тэдгээрийн дансны үнэ болон борлуулах зардлыг хассан бодит үнэ цэнийн аль бага дүн хүртэл нь бууруулах үндэслэл болохгүй.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.11 Хөрөнгө, өр төлбөрийг хооронд нь хаах

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг хооронд нь хааж санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээр бүртгэж тайлагнах нь хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийн хаалт хийх эрх зүйн үндэслэл байгаа бөгөөд төлбөрийг цэвэр дүнгээр хийх эсвэл хөрөнгийг худалдаж, нэгэн зэрэг өр төлбөрийг барагдуулах төлөвлөгөө байгаа тохиолдолд л зөвшөөрөгдөнө. Эдгээр хооронд нь хаах эрх нь (а) ирээдүйд болох ямар нэгэн үйл явдлаас хамааралгүй байх, мөн (б) дараах нөхцөл байдалд хуулийн хүрээнд шийдвэрлэх боломжтой байх ёстой. Үүнд: (i) бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны үед, (ii) төлбөр төлөгдөхгүй болох үед, (iii) дампуурах эсвэл төлбөрийн чадваргүй болсон үед.

4.12 Санхүүгийн өр төлбөр

Дараа үед санхүүгийн өр төлбөрийг дараах нөхцөлөөс бусад тохиолдолд хорогдуулсан өртгөөр ангилна. (i) бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн өр төлбөр: Энэ ангилал нь дериватив, арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн өр төлбөр (жишээ нь. үнэт цаасны богино позиц), бизнесийн нэгдлийн үед худалдан авагчийн хүлээн зөвшөөрсөн болзошгүй төлбөр болон анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр тодорхойлсон бусад санхүүгийн өр төлбөрүүд болон (ii) санхүүгийн баталгааны гэрээ ба зээлд хамаарах үүрэг багтана.

Санхүүгийн өр төлбөрийг бүртгэлээс хасах: Санхүүгийн өр төлбөрийг хүчингүй болсон үед (жишээ нь гэрээнд заасан үүргээс чөлөөлөх, цуцалсан эсвэл хугацаа нь дууссан үед) бүртгэлээс хасна. Банк болон түүний анхны зээлдүүлэгчдийн мэдэгдэхүйц өөр нөхцөл хугацаа бүхий өрийн хэрэглүүр болон одоо буй санхүүгийн өр төлбөрийн нөхцөл, хугацааны мэдэгдэхүйц өөрчлөлт нь анхны санхүүгийн өр төлбөрийг хүчингүй болгож, шинэ санхүүгийн өр төлбөрийг бий болсонд тооцогдоно. Шинэ нөхцөлөөрх мөнгөн гүйлгээний аливаа төлсөн төлбөр хураамж болон хүлээн авсан төлбөр хураамжийн цэвэр дүнг багтаасан хорогдуулсан өнөөгийн үнэ цэнэ нь анхны санхүүгийн өр төлбөрийн үлдэх хугацааны мөнгөн урсгалын хорогдуулсан өнөөгийн үнэ цэнээс хамгийн багадаа 10% зөрүүтэй бол мэдэгдэхүйц өөр нөхцөлтэй гэж үзнэ.

Хэрэв өрийн хэрэглүүрийг солих буюу заалтын өөрчлөлтийг хүчингүй болсон гэж тооцвол гарсан аливаа зардал эсвэл төлбөрийг хүчингүй болгохтой холбоотой олз, гарзны нэг хэсэг байдлаар хүлээн зөвшөөрнө. Харин өрийн хэрэглүүрийг солих буюу заалтын өөрчлөлтийг хүчингүй болсон гэж бүртгээгүй бол гарсан аливаа төлбөр, хураамжаар өр төлбөрийн дансны үнийг тохируулах ба өөрчлөгдсөн өр төлбөрийн үлдсэн хугацааны туршид хорогдуулна.

Дансны өртгийн зөрүүгийн эдийн засгийн шинж чанар нь эзэмшигчидтэй хийсэн хөрөнгийн гүйлгээний шинжтэй болсноос бусад тохиолдолд өрийн хэрэглүүр үл хүлээн зөвшөөрнө гэж үзээгүй өрийн өөрчлөлтийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрсөн аливаа олз, гарзыг хуримтлагдсан өөрчлөлтийн аргыг ашиглан тооцооллын өөрчлөлт гэж бүртгэнэ.

Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө – Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгийг харилцагч банкууд Банк руу мөнгө буюу бусад төрлийн хөрөнгө шилжүүлсэн үед хүлээн зөвшөөрнө. Дериватив бус өр төлбөрийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг.

Харилцагчдын харилцах, хадгаламж - Харилцагчдын харилцах, хадгаламжууд нь хувь хүмүүс, улсын болон хувийн эзэмшлийн аж ахуйн нэгж, байгууллагад төлөх дериватив бус өр төлбөр бөгөөд хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгддэг.

Бусад зээлийн эх үүсвэр - Бусад зээлийн эх үүсвэрт Монгол Улсын Засгийн газар болон гадаадын санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлүүд багтана. Эдгээр санхүүгийн өр төлбөрүүдийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг.

Хоёрдогч өглөг - Хоёрдогч өглөгийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг.

Бусад өр төлбөр - Бусад өр төлбөрийг нөгөө тал гэрээнд заасан үүргээ биелүүлсэн үед хуримтлуулан тооцож хорогдуулсан өртгөөр тусгана.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.13 Урвуу РЕПО хэлцэл

Борлуулалт болон буцаан худалдан авах хэлцэл (“репо хэлцэл”)-ийг зээлдэгчийн эргэн төлөлтийг үр дүнтэйгээр хангах баталгаат санхүүгийн гүйлгээ гэж үздэг. Репо хэлцлийн хүрээнд худалдсан үнэт цаасыг бүртгэлээс хасдаггүй. Санхүүгийн байдлын тайлан дахь үнэт цаасны ангиллыг ерөнхийдөө өөрчилдөггүй боловч үнэт цаасаа шилжүүлж буй тал гэрээний дагуу эсвэл тогтсон хэвшлийн дагуу үнэт цаасыг зарах эсвэл барьцаанд өгөх эрхтэй тохиолдолд үнэт цаасыг эргэн худалдан авах авлага гэж ангилна. Холбогдох өглөгийг санхүүгийн байдлын тайланд “репо хэлцлүүд” гэж тусад нь толилуулдаг.

Буцаан худалдах хэлцлийн дагуу худалдан авсан үнэт цаас (“урвуу репо хэлцэл”) нь зээлдэгчээс Банкинд эргэн төлөлтийг үр дүнтэйгээр хангах бөгөөд урвуу репо хэлцэл гэж бүртгэнэ. Борлуулах болон буцаан худалдан авах үнийн зөрүүгээр хүүгийн орлогыг тайлант жилийн орлого үр дүнгийн болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөх ба урвуу репо хэлцлийн хугацааны турш үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хуримтлуулан бүртгэдэг. Борлуулах болон буцаан худалдан авах гэрээний дагуу борлуулсан үнэт цаасны ангилалд үндэслэн Банк нь буцаан худалдан авах авлагыг дараах хэмжилтийн ангиллуудын аль нэгэнд ангилдаг: хорогдуулсан өртөг, бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх.

4.14 Үндсэн хөрөнгө

Барилгыг дор дурдсанчлан дахин үнэлэгдсэн өртгөөс хуримтлагдсан элэгдлийг мөн шаардлагатай бол үнэ цэнэ бууралтын гарзыг хассан дүнгээр тусгадаг.

Банкны эзэмшиж буй барилгыг анх өртгөөр нь хэмжиж бүртгэнэ. Барилгын дансны үнэ нь бодит үнээс материаллаг зөрүүтэй эсэхийг тайлант хугацаа бүрийн эцэст дахин үнэлнэ. Дахин үнэлгээнээс нэмэгдсэн дансны үнээр бусад дэлгэрэнгүй орлогыг кредитлэн, өөрийн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл дансыг нэмэгдүүлнэ. Ижил хөрөнгийн өмнө үүссэн нэмэгдлийг хааж буй дахин үнэлгээний бууралтыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрч, өөрийн хөрөнгөнд өмнө хүлээн зөвшөөрсөн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг бууруулна; бусад бүх бууралтыг тухайн жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

Хөрөнгийг борлуулах болон данснаас хасахад гарсан нэмэгдэл эсвэл хөрөнгийг Банк ашиглаж буй тохиолдолд өөрийн хөрөнгөнд бүртгэсэн барилга тоног төхөөрөмжийн дахин үнэлгээний нөөцийг хуримтлагдсан алдагдал буюу хуримтлагдсан ашигт шууд хаана; сүүлийн тохиолдолд бодит зөрүүгийн хэрэгжсэн өсөлт нь хөрөнгийн дахин үнэлсэн дансны үнээс бодсон элэгдэл болон хөрөнгийн анхны өртгөөс бодсон элэгдлийн зөрүүтэй тэнцэнэ.

Банкны барилгын дахин үнэлгээлгээний дүн нь ижил байршилд байдаг, адил төрлийн үл хөдлөх хөрөнгийг үнэлж байсан үнэлгээний туршлагатай, холбогдох мэргэжлийн мэргэшлийг эзэмшсэн, хараат бус үнэлгээчдийн хийлгэсэн үнэлгээнд тулгуурладаг.

Банк хөрөнгийн дахин үнэлгээний загварыг үнэлгээндээ 2013 оноос ашиглаж эхэлсэн. Банкны эзэмшиж буй тоног төхөөрөмжийг үнэ цэнэ бууралтын гарз болон элэгдлийг хассан дүнгээр бүртгэнэ. Бага хэмжээний засварын өртгийг гарсан даруйд нь зардалд бүртгэдэг. Үндсэн хөрөнгийн томоохон хэсэг эсвэл бүрэлдэхүүн хэсгийг шинэчлэхтэй холбоотой гарсан зардлыг капиталжуулж, сольсон хэсгийг ашиглалтаас хасна.

Түрээсийн сайжруулалт нь Банкнаас түрээсийн зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг бизнесийн тодорхой хэрэгцээ, сонирхолд нийцүүлэн өөрчлөх явдал юм. Банкнаас үл хөдлөх хөрөнгийг зориулалтын дагуу ашиглах чиглэлээр хийх аливаа сайжруулалтыг нягтлан бодох бүртгэлийн зорилгоор өөрийн хөрөнгө гэж бүртгэдэг.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.14 Үндсэн хөрөнгө (үргэлжлэл)

НББОУС 16 "Үндсэн хөрөнгө"-ийн дагуу дахин үнэлсэн хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь дансны үнээс мэдэгдэхүйц ялгаагүй тохиолдолд 3-5 жилийн хугацаанд тухайн хөрөнгийн дахин үнэлэж болно. Үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнэ буурсан шинж тэмдэг илэрсэн тохиолдолд удирдлага хөрөнгийн бодит үнэ цэнээс борлуулах өртгийг хассан дүн болон түүний ашиглалтын үнэ цэнийн аль ихээр нь нөхөгдөх өртгийг тооцдог. Дансны үнийг нөхөгдөх өртөг хүртэл бууруулж, үнэ цэнийн бууралтын гарзыг өөрийн хөрөнгөд өмнө бүртгэгдсэн дахин үнэлгээний нэмэгдлээс давсан дүнгээр тухайн жилийн ашиг, алдагдалд бүртгэнэ. Хөрөнгийн ашиглалтын үнэ цэнэ болон бодит үнэ цэнээс борлуулахтай холбоотой зардлыг хассан дүнг тооцоолоход өөрчлөлт орсон бол өмнөх жилүүдэд хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын гарзыг шаардлагатай бол буцаан залруулж бүртгэнэ.

Хөрөнгө борлуулсны олз, гарзыг тодорхойлохдоо борлуулалтаас олсон орлогыг бүртгэлийн дүнтэй харьцуулж тооцох бөгөөд олз, гарзыг тухайн жилийн ашиг, алдагдалд бүртгэнэ (үйл ажиллагааны бусад орлого, зардлын хэсэгт).

Дуусаагүй барилгыг элэгдүүлдэггүй. Бусад үндсэн хөрөнгүүдийн элэгдлийг тэдгээрийн өртөг эсвэл дахин үнэлсэн дүнг доорх ашиглах хугацааны туршид шулуун шугамын аргыг ашиглан үлдэх өртөг хүртэл нь хуваарилж тооцно:

- Барилга – 40 жил;
- Тээврийн хэрэгсэл – 10 жил;
- Тавилга, эд хогшил – 10 жил;
- Тоног төхөөрөмж болон компьютер – 3-10 жил;
- Түрээсийн сайжруулалт – Хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа болон түрээсийн хугацааны аль багаар

Банкны тухайн хөрөнгийн хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацааны эцэст хэрэв уг хөрөнгө аль хэдийн ашиглагдаж дууссан бол хөрөнгийн борлуулах үнээс холбогдох тооцоолсон зардлуудыг хасч тооцсон дүнг хөрөнгийн үлдэх өртөг гэдэг. Тайлант хугацаа бүрийн эцэст хөрөнгийн үлдэх өртөг болон ашиглалтын хугацааг хянаж үзэх ба шаардлагатай бол залруулдаг.

4.15 Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг түрээслүүлж түрээсийн орлого олох эсвэл урт хугацааны туршид хөрөнгийн үнэ цэнээс өгөөж хүртэхийн тулд эзэмших зорилготой (өөрийн бизнесийн үйл ажиллагаанд ашиглахгүйгээр) эсвэл тус хоёр зорилгыг хоёуланг нь хэрэгжүүлэхээр эзэмшиж буй хөрөнгө юм.

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг анх бодит өртгөөр нь буюу худалдаж авсан үнэ дээр худалдан авахтай холбоотой шууд зардлыг нэмж бүртгэдэг. Дараа нь хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг тухайн тайлант хугацааны эцэст зах зээлийн нөхцөл байдалд үндэслэн бодит үнэ цэнээр хэмждэг. Тухайн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг уг үл хөдлөх хөрөнгийг борлуулснаас олсон үнэ гэж үзнэ. Холбогдох гүйлгээний зардлыг хасахгүй.

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлттэй холбоотой олз, гарз үүссэн үед нь тайлант жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. Худалдаж авсны дараах зардлыг зөвхөн тухайн хөрөнгөөс үүдэлтэй Банкны ирээдүйд олох эдийн засгийн өгөөж нь тодорхой болсон болон тухайн зардлыг бодитоор хэмжих боломжтой үед уг хөрөнгийн дансны үнэд нэмж бүртгэнэ. Бусад бүх засвар үйлчилгээтэй холбоотой зардлыг гарсан үед нь тухайн жилийн ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө нь хөрөнгийг борлуулах эсвэл ашиглалтаас бүрмөсөн хасах үед хөрөнгийн борлуулалт болон захиран зарцуулснаас ирээдүйд эдийн засгийн үр ашиггүй бол данснаас хасна.

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг данснаас хасах, акталснаас үүсэх олз, гарзыг тухайн жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.15 Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө (үргэлжлэл)

Банкны хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг ижил байршилд байдаг, адил төрлийн үл хөдлөх хөрөнгийг үнэлж байсан туршлагатай хараат бус мэргэжлийн хөрөнгийн үнэлгээний байгууллагаар хийлгэсэн үнэлгээнд тулгуурладаг. Банк хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгийн дахин үнэлгээний загварыг үнэлгээндээ 2013 оноос ашиглаж эхэлсэн.

4.16 Биет бус хөрөнгө

Банкны биет бус хөрөнгө нь ашиглах тодорхой хугацаатай бөгөөд үндсэндээ капиталжуулсан компьютерийн программ хангамжийн лицензүүд байна. Худалдан авсан компьютерийн программ хангамжийн лицензүүдийг тэдгээрийг худалдан авах үед үүсэх зардал болон ашиглахад бэлэн болгоход гарсан зардлын үндэслэн капиталжуулан бүртгэдэг. Хэрэв Банкны эзэмшлийн бүх төрлийн программ хангамжийн эдийн засгийн өгөөж нь байж болох зардлаас их байх нь тодорхой бол тухайн программ хангамжийг хөгжүүлсэнтэй холбоотой зардлыг биет бус хөрөнгө гэж бүртгэнэ. Компьютерийн программ хангамжтай холбоотой, засвар үйлчилгээ гэх мэт бусад бүх зардлуудыг гарсан үед нь зардал гэж хүлээн зөвшөөрнө.

Хязгаарлагдмал хугацаатай биет бус хөрөнгийг эдийн засгийн ашиглалтын хугацааны турш шулуун шугамын аргаар хорогдуулах ба биет бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын шинж тэмдэг илэрсэн үед тухайн хөрөнгийн үнэ цэнэ бууралтыг үнэлнэ.

Хорогдуулалтын хугацаа, аргачлалыг хамгийн багадаа жил бүрийн тайлант хугацааны эцэст хянаж үздэг. Биет бус хөрөнгийн тооцоолсон ашиглалтын хугацааг дараах байдлаар тогтоосон:

- Программ хангамжийн лицензүүд – 3-5 жил;
- Газар ашиглах эрх – 3 жил хүртэл

4.17 Түрээс

Банк түрээслэгчийн хувьд түрээсийн нягтлан бодох бүртгэл. Банк нь оффисын байр, АТМ талбай болон агуулахыг түрээслэдэг. Банк ашиглах эрхтэй хөрөнгө болон түүнтэй холбоотой өр төлбөрийг уг түрээсэлж буй хөрөнгийг ашиглах эрх нь бий болсон өдрөөр хүлээн зөвшөөрнө. Түрээсийн төлбөр бүрийг өр төлбөр ба санхүүгийн зардлын хооронд хуваарилдаг. Санхүүгийн зардлыг түрээсийн хугацааны туршид ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрдөг бөгөөд ингэснээр хугацаа тус бүрийн өр төлбөрийн үлдэгдэл дээр хүүгийн хугацааны турш дахь тогтмол хувийг бий болгоно. Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг өртгөөр хүлээн зөвшөөрөх ба хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа болон түрээсийн хугацааны аль багаар нь шулуун шугамын аргыг ашиглан элэгдэл тооцдог.

Түрээсийн өр төлбөрийг өнөөгийн үнэ цэнээр нь анхлан хэмжинэ. Түрээсийн өр төлбөр нь дараах түрээсийн төлбөрийн өнөөгийн цэвэр үнэ цэнийг агуулна:

- тогтмол төлбөрүүд (уг чанар нь тогтмол төлбөрүүд орно), хасах нь аливаа түрээсийн урамшууллын авлага;
- индекс эсвэл хувь хэмжээнд үндэслэсэн түрээсийн хувьсах төлбөрүүд;
- баталгаат үлдэх өртгийн дагуу Банкны төлөхөөр тооцоолж буй дүн;
- худалдан авах сонголтын хэрэгжих үнэ (хэрэв түрээслэгч тухайн сонголтыг хийх нь тодорхой үндэслэлтэй бол); болон
- түрээсийн гэрээг цуцлахтай холбоотой торгуулийн төлбөрүүд (хэрэв түрээсийн нөхцөлд түрээсийг цуцлах сонголтыг хэрэгжүүлэхээр түрээслэгч тусгасан бол).

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.17 Түрээс (үргэлжлэл)

Түрээсийн төлбөрүүдийг нуугдмал хүүгийн түвшнээр хорогдуулах ба хэрвээ тодорхойлох боломжгүй бол түрээслэгчийн зээлийн өсөн нэмэгдэх хүүгийн түвшинг ашиглана. Энэ нь Банк эдийн засгийн ижил төстэй нөхцөл байдалд ижил үнэ цэнэтэй хөрөнгийг худалдан авахад шаардлагатай санхүүжилтийг ижил төстэй нөхцөлөөр зээлэх үед төлөх зээлийн хүүгийн түвшинг хэлнэ.

Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг дараах өртгөөр хэмжинэ:

- түрээсийн өр төлбөрийн анхны хэмжилтийн дүн
- түрээсийн гэрээ хүчин төгөлдөр хэрэгжиж эхлэх өдөр болон түүнээс өмнө төлсөн түрээсийн төлбөрүүд (хүлээн авсан түрээстэй холбоотой аливаа урамшууллыг хассан дүнгээр)
- анхдагч шууд зардал
- нөхөн сэргээгдэх зардал.

Дээр дурдсанаас үл хамааран Банк богино хугацаатай түрээс болон бага үнэ цэнэтэй түрээсийн хөрөнгийн төлбөрийг шулуун шугамын аргаар хуваарилан үйл ажиллагааны зардалд бүртгэдэг.

Банк түрээсийн хугацааг тодорхойлохдоо түрээсийн гэрээ хүчин төгөлдөр хэрэгжиж эхлэх өдрөөс сунгах эсвэл цуцлах өдөр хүртэл өөрчлөгдөхөөр таамаглагдаж байгаа бүх холбогдох баримт болон нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, Банкинд түрээсийн гэрээг сунгах эсвэл цуцлахгүй байх нь өөрт эдийн засгийн ашигтай байх эсэхийг судална. Сунгах болон цуцлах хугацааны сонголтыг зөвхөн тодорхой үндэслэлтэйгээр хэрэгжүүлнэ гэсэн тохиолдолд түрээсийн хугацаанд оруулна.

Түрээслэгчийн хяналтанд байгаа болон тухайн үнэлэлтэнд нөлөө үзүүлэх аливаа чухал нөлөө бүхий үйл явдал эсвэл нөхцөл байдалд ихээхэн өөрчлөлт гарсан тохиолдолд үнэлгээнд хяналт тавьдаг.

Банк түрээслүүлэгчийн хувьд үйл ажиллагааны түрээсийн нягтлан бодох бүртгэл. Хэрэв хөрөнгийг үйл ажиллагааны түрээсээр түрээслүүлсэн тохиолдолд түрээсийн авлагыг түрээсийн хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар хуваарилан түрээсийн орлогоор бүртгэнэ.

4.18 Хувьцаат капитал болон давуу эрхтэй хувьцаа

Энгийн хувьцаа болон буцаан төлөх, эргэн дуудах нөхцөлгүй давуу эрхтэй хувьцааг эзэмшигчдийн өмч гэж ангилдаг. Шинэ хувьцаа гаргахтай шууд холбоотой нэмэлт зардлыг хувьцаа борлуулсны татварыг хассан дүнгээр бууруулж, эзэмшигчдийн өмчид тусгадаг. Хувьцаа борлуулснаас орж ирсэн орлогын бодит үнэ цэнийн хувьцааны нэрлэсэн үнээс илүү гарсан хэсгийг нэмэгдэж төлөгдсөн капитал гэж эзэмшигчдийн өмчид тусгадаг. Ногдол ашгийг зарласны дараагаар хүлээн зөвшөөрдөг.

4.19 Халаасны хувьцаа

Банк эсвэл түүний охин компаниуд Банкны өмчийн хэрэглүүрийг худалдаж авсан тохиолдолд шууд хамааралтай нэмэлт зардлыг оруулж, орлогын албан татварыг хасч, өмчийн хэрэглүүрийг дахин гаргах, худалдах, цуцлах хүртэл банкны эздэд хамаарах өмчөөс хасч тооцно. Ийм хувьцааг дараа нь худалдах эсвэл дахин гаргах тохиолдолд хүлээн авсан аливаа төлбөрийг өөрийн хөрөнгөд бүртгэнэ. Дахин гаргахтай холбоотой гарсан аливаа олз, гарзыг хуримтлагдсан ашиг дансанд бүртгэнэ.

4.20 Нэмж төлөгдсөн капитал

Нэмж төлөгдсөн капитал нь гаргасан хувьцааны нэрлэсэн үнээс илүү үнээр оруулсан хөрөнгө оруулалтыг илэрхийлнэ.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.21 Хувьцаанд суурилсан төлбөр

Хувьцаанд суурилсан төлбөр. Банк нь өмчөөр төлөгдөх хувьцаанд суурилсан ажил гүйлгээний хүрээнд ажилчдаас хүлээн авсан үйлчилгээний үнэд хувьцаагаар төлбөр хийдэг.

Өмчөөр төлөгдөх ажилчдаас хүлээн авсан үйлчилгээ. Хувьцаа буюу хувьцааны опцион олгох ажил гүйлгээгээр ажилчдаас хүлээн авсан үйлчилгээг зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Эрх хэрэгжүүлэх хугацаанд зардлаар гарах нийт дүнг зах зээлийн бус баталгаажуулах нөхцлийн нөлөөллийг оруулалгүйгээр олгох өдрөөр тодорхойлсон опцион эсвэл хувьцааны бодит үнэ цэнийг харгалзан тодорхойлно. Аливаа үйлчилгээний хүртээмж болон зах зээлийн бус гүйцэтгэлийн нөхцлүүд нь хэрэгжих боломжтой опционы тоо эсвэл ажилтан эцсийн дүндээ авах хувьцааны тоотой холбоотой таамаглалд багтдаг. Уг тооцооллыг тайлант өдрөөр шинэчлэн тооцож, зөрүүг ашиг алдагдалд болон харгалзах өөрийн хөрөнгөд залруулдаг. Зах зээлийн гүйцэтгэлийн нөхцөл, тухайлбал, хувьцаа эзэмшигчийн зохих нийт өгөөж эсвэл хувьцааны үнэ зэрэгт хүрч чадаагүйгээс болж хүлээгдэж буй буюу бодит хэрэгжүүлэх дүн нь анхны тооцооллоос зөрүүтэй байвал төлбөрт ямар нэгэн өөрчлөлт оруулахгүй.

Опционыг хэрэгжүүлснээр гүйлгээтэй холбоотой шууд гарах зардлаар цэвэршүүлсэн орлогыг хувь нийлүүлсэн хөрөнгөд (нэрлэсэн үнээр) болон хувьцааны нэмэгдэж төлөгдсөн капиталд оруулан тооцно. Цуцалсан опционуудыг шууд хэрэгжсэн гэж үзнэ. Үүнтэй холбоотой хорогдуулаагүй зардлыг шууд ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

4.22 Ногдол ашиг

Ногдол ашгийг зарласан хугацаанд эзэмшигчдийн өмчид бүртгэнэ. Тайлант хугацааны эцсийн өдрөөс хойш, гэхдээ санхүүгийн тайлангуудыг нийтлэхийг зөвшөөрөхөөс өмнө зарлагдсан ногдол ашгийг тайлант хугацааны дараах үйл явдлын тодруулгад оруулан толилуулдаг. Ногдол ашгийн хуваарилалтыг хуримтлагдсан ашгаас олгоно.

4.23 Болзошгүй хөрөнгө ба болзошгүй өр төлбөр

Болзошгүй хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөхгүй боловч эдийн засгийн өгөөжийн орох урсгал магадлалтай үед санхүүгийн тайланд нэмж тодруулна.

Төлбөрийг барагдуулахтай холбоотой мөнгөн урсгал гарах магадлалтай бол болзошгүй өр төлбөрийг санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөхгүй боловч нэмж тодруулна.

4.24 Зээлтэй адилтгах хөрөнгөнд хамаарах үүрэг

Зээлд хамаарах үүрэг. Банк зээл олгох үүрэг хүлээдэг ба эдгээр үүрэг нь материаллаг сөрөг өөрчлөлтөөс хамааран буцалтгүй болон буцаагдах нөхцөлтэй байна. Зээл олгох үүрэг нь анх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөгддөг бөгөөд хүлээн авсан хураамжийн дүнгээр нотлогддог. Энэ дүнг хүлээсэн үүргийн хүчинтэй байх хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар хорогдуулан бүртгэдэг. Энэ арга нь Банк зээл олгох үүрэг хүлээж уг үүргийнхээ дагуу тодорхой зээлийн хэлцэлд оролцох нь магадлалтай бөгөөд уг зээлээ олгосны дараа богино хугацаанд бусдад борлуулах төлөвлөгөөгүй тохиолдолд үйлчлэхгүй. Энэ тохиолдолд зээлийн үүргийн хураамжийг хойшлуулж, олгосон зээлийн анхны хүлээн зөвшөөрөх дүнд оруулан тооцно.

Тайлант үе бүрийн эцэст үүргүүдийг (i) анх хүлээн зөвшөөрсөн тухайн өдрөөрх хорогдуулаагүй дүнгийн үлдэгдэл болон (ii) зах зээлийн хүүгийн түвшнээс доогуур хүүтэй зээл олгох үүргээс бусад тохиолдолд хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын загварын дагуу тодорхойлогдсон алдагдлын дүнгийн аль ихээр нь хэмжиж бүртгэнэ. Зээлд хамаарах үүргийн дансны үнэ нь өр төлбөрийг илэрхийлнэ. Зээл болон ашиглаагүй үүргийг багтаасан гэрээний хувьд, Банк нь зээлийн бүрэлдэхүүнээс ашиглаагүй үүргийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тусад нь ялгаж чадахгүй тохиолдолд уг алдагдлыг зээлийн алдагдлын хасагдуулгын хамт хүлээн зөвшөөрнө.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.24 Зээлтэй адилтгах хөрөнгөнд хамаарах үүрэг (үргэлжлэл)

Нийт хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь зээлийн нийт дансны үнээс илүү гарсан тохиолдолд өр төлбөрөөр хүлээн зөвшөөрнө. Тодруулга 38-д хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын хэмжилтэд ашигласан өгөгдөл, таамаглал, тооцооллын аргачлал болон Банк ХБЗА-ын загварт ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг хэрхэн харуулсан талаар тайлбарыг тусгасан.

Гүйцэтгэлийн баталгаа. Гүйцэтгэлийн баталгаа нь гэрээний үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд нөгөө талаас нөхөн төлбөр олгодог гэрээ юм.

Гүйцэтгэлийн баталгаа нь банканд хүсэлт гаргагчаас батлан даалт эзэмшигчид төлсөн аливаа төлбөрийг гэрээнд заасны дагуу нөхөн олгох эрхтэй бөгөөд уг эрх нь барьцаа хөрөнгөөр хангагдаж байгаа тохиолдолд болон гэрээнд банк нийт алдагдлыг хариуцахад хүргэж болзошгүй арилжааны шинж чанартай үйл явдал байхгүй тохиолдолд зээлд хамаарах үүрэг гэж үзнэ. Ийм гүйцэтгэлийн баталгааг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө хүлээн авсан шимтгэлийн хураамжийн үнэ буюу бодит үнэ цэнээр бүртгэдэг. Энэхүү дүнд шулуун шугамын аргаар гэрээний хугацааны турш хорогдуулалт тооцдог. Тайлант үе бүрийн эцэст гүйцэтгэлийн баталгааны гэрээг дараах дүнгүүдийн хамгийн их дүнгээр хэмжинэ. Үүнд (i) анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үеийн хорогдуулалт хийгээгүй дүн, (ii) хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын загварын дагуу тодорхойлогдсон алдагдлын дүнгийн аль ихээр хэмжинэ. Гүйцэтгэлийн баталгаа нь талуудын хооронд ямар нэгэн өрийн хэрэглүүр байхгүй бөгөөд баталгааны төлбөр нь зөвхөн зээлдэгч төлбөрөө төлөөгүй байхаас хамаарахгүй тохиолдолд СТОУС 9-д заасан санхүүгийн баталгааны тодорхойлолтыг хангахгүй.

4.25 Нөөц

Өр төлбөр ба зардлын нөөц/сан нь тодорхой бус хугацаатай болон дүн бүхий санхүүгийн бус өр төлбөр бөгөөд Банк өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд өнөөгийн эрх зүйн хувьд эсвэл бодит үндэслэлтэй үүрэг хүлээсэн ба энэхүү үүргээ биелүүлэхэд шаардагдах эдийн засгийн өгөөж бүхий эх үүсвэрийг төлөх магадлалтай, мөн уг үүргийн дүнг баталгаатайгаар тооцоолох боломжтой үед эдгээр нөөц/санг хуримтлуулан бүртгэдэг.

2016 оноос эхлэн Банк үйл ажиллагааны эрсдэлдээ зориулан нөөц санг байгуулсан. Энэ нөөц нь бусад нөөц эх үүсвэрийн нэг хэсэг бөгөөд Банкны удирдлагын гаргасан шийдвэрт үндэслэн хуримтлагдсан ашгийн зохих хэсэг болгон байгуулагдсан.

4.26 Орлогын албан татвар

Орлогын албан татварыг тайлант үеийн эцэст бүхэлд нь эсвэл ерөнхийд нь батлагдсан хууль тогтоомжийн дагуу санхүүгийн тайлангуудад хүлээн зөвшөөрнө. Орлогын албан татварын зардал нь тухайн тайлант хугацааны болон хойшлогдсон татвараас бүрдэх бөгөөд уг зардлуудтай холбоотой ажил гүйлгээ нь тухайн буюу өөр тайлант хугацаанд бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдсэнээс бусад тохиолдолд тухайн жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөнө.

Тайлант хугацааны орлогын албан татвар нь тухайн болон өмнөх хугацаанд үүссэн татвар ногдуулах ашиг, алдагдалтай холбоотой татварын байгууллагад төлөх эсвэл түүнээс нөхөн авах дүн болно. Санхүүгийн тайланг холбогдох татварын албанд тушаахаас өмнө баталж амжаагүй тохиолдолд татвар ногдуулах ашиг, алдагдлыг урьдчилан тооцоолдог. Орлогын албан татвараас бусад татваруудыг удирдлагын болон үйл ажиллагааны бусад зардалд бүртгэдэг.

Хойшлогдсон орлогын албан татварыг тооцохдоо татварын алдагдлыг ирээдүйд шилжүүлэх балансын өглөгийн аргыг ашигладаг ба санхүүгийн тайлангийн өдрийн байдлаарх хөрөнгө, өр төлбөрийн татварын суурь болон санхүүгийн тайлан дахь бүртгэлийн дүнгийн хооронд үүсэх түр зөрүүнд үндэслэж тооцдог.

Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн чөлөөлтийн дагуу татвар ногдуулах ашиг болон бүртгэлийн ашгийн алинд нь ч нөлөөлдөггүй, мөн бизнесийн нэгдлээс бусад ажил гүйлгээнд хөрөнгө ба өр төлбөрийг анхлан хүлээн зөвшөөрөх үед үүссэн түр зөрүүгийн хувьд хойшлогдсон татвар бүртгэдэггүй. Хойшлогдсон татварын үлдэгдлийг тайлант хугацааны эцэст бүхэлдээ буюу үндсэндээ

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.26 Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)

батлагдсан байсан татварын хувь хэмжээгээр тооцож байгаа бөгөөд түр зөрүү гарах хугацаанд буцаах эсвэл татварын алдагдлыг ирээдүйд ашиглагдах үед хэрэглэхээр хүлээгдэж байдаг.

Хасагдах түр зөрүү болон татварын алдагдал шилжүүлснээс үүссэн хойшлогдсон татварын хөрөнгийг ирээдүйд түр зөрүү буцах магадлалтай үед бүртгэх бөгөөд эдгээр түр зөрүүг ирээдүйд олох татварын ашгаас хасч ашиглаж болохуйц хэмжээгээр л хүлээн зөвшөөрнө. Гадаад валютын арилжааны үед гарах үүсмэл хэрэглүүрийн үнэ цэнийн өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрөөгүй олз гарз гэж үздэг ба түр зөрүү гэж бүртгэдэг (Тодруулга 3.3.13). Бусад бүх санхүүгийн хөрөнгө болон бусад өр төлбөрийн гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн зөрүү нь гадаад валютын ханшийн зөрүүгийн олзоос хасах гарз гэж үздэг ба энэ нь түр зөрүү үүсгэдэггүй.

Банкны татварын тодорхой бус байр суурийг удирдлага тайлант үеийн эцэс бүрд дахин үнэлдэг. Банкны орлогын татварын байр суурийг татварын байгууллага хүлээн зөвшөөрөхгүй байж болохоос үүдэн нэмэлт татвар ногдуулах нь ногдуулахгүй байхаас илүү магадлалтай гэж удирдлага үзсэн тохиолдолд өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө. Санхүүгийн тайлангийн эцсийн өдрийн байдлаар бүхэлдээ буюу үндсэндээ батлагдсан байсан хууль тогтоомжийн тайлбар, мөн ижил асуудлыг шүүх байгууллагын шийдвэрлэсэн байдалд үндэслэн үнэлгээ хийгддэг. Торгууль, алданги болон орлогын бус татвартай холбоотой өглөгийн хувьд тайлант хугацааны эцэс дэх өр төлбөрийг барагдуулахад шаардагдах зардлыг удирдлага хамгийн боломжит аргаар тодорхойлсноор хүлээн зөвшөөрнө.

4.27 Ажилчдын тэтгэмж ба нийгмийн халамж

(i) Богино хугацаат тэтгэмж

Цалин хөлс бусад цалин хөлстэй холбоотой зардлууд нь Банкны ажилтан холбогдох ажил үйлчилгээг үзүүлсэн тухайн жилд зардлаар хүлээн зөвшөөрөгддөг. Цалинтай ээлжийн амралт зэрэг нөхөн олговортой бусад богино хугацаат хуримтлагдах ажлын чөлөөг ажиллагсад ирээдүйд нөхөн олговортой чөлөө авах эрхийг үүсгэх үйлчилгээг үзүүлсэн үед, нөхөн олговортой богино хугацаат хуримтлагдахгүй ажлын чөлөөг (жишээ нь, өвчний улмаас чөлөө авах) тухайн үед нь хүлээн зөвшөөрдөг.

(ii) Тогтоосон тэтгэмжийн төлөвлөгөө

Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж буй компаниуд хуулийн дагуу улсын тэтгэврийн болоод нийгэм, эрүүл мэндийн даатгалын сангуудад шимтгэл төлдөг. Эдгээр шимтгэлүүдийг үүссэн үед нь ашиг, алдагдалд зардлаар бүртгэдэг. Банк өөрсдийн байгуулсан тэтгэврийн санд шимтгэл төлдөг. Төлсөн шимтгэлийг ажилтны Банкинд ажилласан хугацаанд нь хувь тэнцүүлэн "Тэтгэврийн сангийн зардал" дансанд бүртгэнэ.

4.28 Орлого, зардлын хүлээн зөвшөөрөлт

Хүүгийн орлого, зардлыг ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөхөөс бусад тохиолдолд бүх өрийн хэрэглүүр бүрийн хувьд аккрузль суурьт үндэслэн үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолон бүртгэнэ. Энэ аргын дагуу гэрээний талуудын хооронд төлөгдсөн эсвэл хүлээн авсан бүх хураамж, гүйлгээний зардал болон бүх үнийн нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийг үр ашигт хүүнд оруулан тооцож, цаг хугацааны хувьд хойшлуулан хүүгийн орлого эсвэл зардалд бүртгэдэг. Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэрэглүүрийн хүүгийн орлогыг нэрлэсэн хүүгээр тооцож орлого үр дүнгийн тайлангийн "Бусад адилтгах орлого" мөрөнд толилуулсан.

Үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болох хураамжид санхүүгийн хөрөнгийг худалдан авах эсвэл санхүүгийн өр төлбөрийг үүсгэхэд шууд холбоотойгоор нэмэгдэн гардаг, жишээлбэл төлбөрийн чадварыг үнэлэх, зээлийн баталгаа эсвэл барьцааг үнэлэх болон бүртгэх, хэрэглүүрийн нөхцөлүүдийг хэлэлцэх болон холбогдох баримт бичиг боловсруулах зэрэг гэрээ байгуулахтай холбоотой аливаа хураамжууд орно. Банк нь харилцагчид зээл олгосны дараах богино хугацаанд

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.28 Орлого, зардлын хүлээн зөвшөөрөлт (үргэлжлэл)

тухайн зээлийг тусгайлсан хэлцэл байгуулах худалдах төлөвлөгөөгүй тохиолдолд тухайн зээлийг зах зээлийн хүүгээр олгохтой холбоотой хураамж, шимтгэлийг үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болгон тооцно. Зээл олгохоор хүлээсэн үүргийг Банк ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдсэн санхүүгийн өр төлбөр гэж ангилдаггүй.

Үүссэн болон худалдан авсан үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үр ашигт хүүгийн түвшин нь хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээг (үүнд анхны хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал орно) анх бодит үнэ цэнээр (худалдан авах үнээр илэрхийлэгддэг) хүлээн зөвшөөрөхдөө хямдруулах хүү юм. Үүний үр дүнд үр ашигт хүүгийн түвшин нь зээлийн тохируулгатай байдаг.

Дараах нөхцөлөөс бусад тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийн нийт дансны үнэд үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан хүүгийн орлогыг тооцоолно. (i) зээлийн үнэ цэнийн бууралтанд орсон санхүүгийн хөрөнгүүд (3-р үе шат), хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр тооцож, хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын санг хассан дүнгээр, (ii) үүссэн болон худалдан авсан үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд анхны зээлийн тохируулгатай үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан хорогдуулсан өртгийг тооцох үед.

Хэрэв 3-р үе шатанд ангилсан санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэл дараа нь сайжирч, хөрөнгө нь цаашид зээлийн үнэ цэнийн бууралтгүй болсон мөн энэ сайжирсан байдал нь хөрөнгийг зээлийн үнэ цэнийн бууралттай гэж тогтоосны дараа үүсэх үйл явдалтай бодитойгоор холбоотой байгаа тохиолдолд хөрөнгийг 3-р үе шатнаас гаргаж, хүүгийн орлогыг дансны нийт дүнгээс үр ашигт хүүгийн аргаар тооцож бүртгэнэ. Өмнө нь хөрөнгө 3-р шатанд байсны улмаас ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөөгүй байсан нэмэлт хүүгийн орлого нь ангилал сайжирснаар үнэ цэнийн бууралтын буцаалт гэж хүлээн зөвшөөрөгдөнө.

Хураамж, шимтгэлийн орлогыг харилцагч Банкны үйл ажиллагааны үр дүнд бий болсон үр өгөөжийг нэгэн зэрэг хүлээн авч, ашигладаг учраас үйлчилгээг үзүүлсэн үед нь шулуун шугамын аргаар хугацааны туршид хүлээн зөвшөөрдөг. Ийм орлогод засвар үйлчилгээний данс, үйлчилгээний хураамжийн данс, захиалгын төлбөрийн дансны хураамжууд, шимтгэл үйлчилгээний багцын төлбөр эсвэл гуравдагч этгээдийн нэрийн өмнөөс үйлчилгээний төлбөрийн шимтгэл хураамжийн орлогууд зэрэг багтана. Хувьсах төлбөр хураамжийг томоохон хэмжээний буцаалт байхгүй гэдгийг өндөр магадлалтайгаар удирдлага тодорхойлсон үед л хүлээн зөвшөөрдөг.

Бусад хураамж, шимтгэлийн орлого нь ихэвчлэн үндсэн ажил гүйлгээ гарсны дараа тодорхой хугацаанд буюу Банк гүйцэтгэлийн үүргээ хангасан үед хүлээн зөвшөөрнө. Хүлээн авсан хураамж, шимтгэл болон авлагын дүн нь гүйцэтгэлийн ялгаатай үүргүүд гэж тодорхойлсон үйлчилгээний хувьд гүйлгээний үнийг илэрхийлнэ. Ийм орлогод харилцагчийн нэрийн өмнөөс гадаад валют худалдах, худалдан авахад зориулсан хураамж, төлбөрийн гүйлгээ хийх үйлчилгээний хураамж, бэлэн мөнгөний төлбөр тооцоо, цуглуулах, зарцуулах хураамж зэрэг багтана.

4.29 Өмчлөх бусад хөрөнгө

Өмчлөх бусад хөрөнгө гэдэг нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн үүргийг хангуулахаар хураан авсан санхүүгийн болон санхүүгийн бус хөрөнгө (барилга зэрэг үл хөдлөх хөрөнгө, машин тоног төхөөрөмж, бараа материал зэрэг хөдлөх хөрөнгө, үнэт цаас зэрэг санхүүгийн хөрөнгө)-ийг хэлнэ. Хөрөнгийг эзэмших үедээ анхлан өртгөөр нь хүлээн зөвшөөрөх бөгөөд санхүүгийн байдлын тайлангийн өмчлөх бусад хөрөнгөнд бүртгэх ба дараа нь тухайн хөрөнгийн шинж чанар, Банкны эдгээр хөрөнгийн өртгийг нөхөх сонирхол зэргээс шалтгаалж холбогдох хөрөнгийн бүлэгт хамаарах нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын дагуу дахин хэмжиж бүртгэнэ.

Санхүүгийн бус хөрөнгийн хувьд хэрэв Банкны удирдлага нь өмчлөх бусад хөрөнгийг (үл хөдлөх хөрөнгийг) өөрийн бизнесийн үйл ажиллагаанд ашиглах шийдвэрийг гаргасан бол Банк уг хөрөнгийг “Байшин барилга ба үндсэн хөрөнгө” гэж дахин ангилан, Байшин барилга ба үндсэн хөрөнгөтэй холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, журмын дагуу бүртгэнэ (Тодруулга 4.14)

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

4.29 Өмчлөх бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

Хэрэв Банк нь хураан авсан барьцаа хөрөнгийг түрээслүүлэн орлого олох болон капиталын өгөөжийг хүртэх зорилгоор эсвэл энэ 2 тохиолдлын хоёулангийнх нь зорилгоор өөрөө ашиглахгүйгээр хадгалж үлдсэн бол Банк нь уг хөрөнгийг “Өмчлөх бусад хөрөнгө”- өөс “Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө” хэсэгт дахин ангилан холбогдох нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, журмын дагуу бүртгэнэ (Тодруулга 4.15).

Хэрэв Банк нь өмчлөх бусад хөрөнгөөр олж авсан хөдлөх болон үл хөдлөх хөрөнгийг худалдахаар шийдвэр гаргасан тохиолдолд бараа материалтай холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн журмыг баримтлан зөвхөн СТОУС 5–ын шаардлага хангах, худалдах зорилгоор эзэмшиж байгаа хөрөнгө гэж ангилснаас бусад тохиолдолд уг хөрөнгийг “Өмчлөх бусад хөрөнгө” гэж санхүүгийн байдлын тайланд тусгана. Худалдан борлуулахаар төлөвлөсөн санхүүгийн бус өмчлөх бусад хөрөнгийн талаар Тодруулга 18-аас харна уу.

Хэрэв өмчлөх бусад хөрөнгө (үнэт цаас гэх мэт санхүүгийн хөрөнгө)-ийг борлуулснаар анхны үнээ нөхөх бол Банк нь СТОУС-ын хэмжилтийн зорилгоор санхүүгийн хөрөнгийн шинж чанар ба бизнесийн загвараас хамааран ангилж, бодит үнэ цэнээр хэмжинэ. Өмчлөх бусад санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг тайлант хугацаа бүрд тооцоолдог бөгөөд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг хөрөнгийн ангиллаас хамааран бусад дэлгэрэнгүй орлого болон ашиг алдагдалд “Дахин үнэлгээний нөөц” дансанд хүлээн зөвшөөрнө. Тодруулга 18-аас санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгийн дэлгэрэнгүйг харна уу.

4.30 Бараа материал

Бараа материалыг өртөг ба цэвэр боломжит үнэ цэнийн аль багаар бүртгэнэ. Цэвэр боломжит үнэ цэнэ нь бизнесийн хэвийн нөхцөлд барааг худалдан борлуулахаар тооцоолж буй үнээс барааг бий болгох болон худалдахтай холбоотойгоор гарах тооцоолсон зардлыг хассан дүн юм.

4.31 Үнэт металл

Банк үнэт металлын үнийн зөрүүний богино хугацааны хэлбэлзлээс ашиг олох зорилгоор үнэт металлыг хүлээн авснаас хойш богино хугацаанд зарж борлуулдаг практик туршлагатай. Үнэт металлыг бодит үнэ цэнээр нь бүртгэдэг.

5 Шинэ буюу өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар, хэрэгжилт

Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандартын Зөвлөл (НББОУСЗ)-өөс гаргасан 2023 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр болон тухайн өдрөөс хойш хэрэгжиж эхэлсэн СТОУС Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Стандартуудын шинэ стандартууд болон нэмэлт өөрчлөлтүүдийг Банк тайлант жилд хэрэгжүүлсэн.

Хэрэгжиж эхэлсэн хугацаа	Шинэ стандартууд болон нэмэлт өөрчлөлтүүд
2023 оны 01 дүгээр сарын 01	- СТОУС 17 Даатгалын гэрээ - НББОУС 1 ба СТОУС Практик Мэдэгдлийн 2-т оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд - Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын тодруулга - НББОУС 8-ын нэмэлт өөрчлөлт - Нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын тодорхойлолт - НББОУС 12-ын нэмэлт өөрчлөлт - Дан ганц ажил гүйлгээнээс үүссэн хөрөнгө, өр төлбөрт хамаарах хойшлогдсон татвар - СТОУС 17 болон СТОУС 9-ийн анхны хэрэгжүүлэлт - Харьцуулагдах мэдээлэл (СТОУС 17-ийн нэмэлт өөрчлөлт)
2023 оны 5 дугаар сарын 23	Олон Улсын татварын шинэчлэл – Хоёр баганат моделийн зарчим – НББОУС 12-ын нэмэлт өөрчлөлт

СТОУС Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Стандартуудын шинэ стандартууд болон нэмэлт өөрчлөлтүүд нь тайлант жилд Банкны санхүүгийн байдал болон гүйцэтгэл, санхүүгийн тайлангийн тодруулгуудад материаллаг нөлөө үзүүлээгүй болно.

6 Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд

Банкны санхүүгийн тайланг батлан гаргах үед батлагдсан байсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байгаа СТОУС Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Стандартуудын шинэ стандартууд болон нэмэлт өөрчлөлтүүдийг дор тодруулсан болно. Банк эдгээрийг хэрэгжиж эхлэхээр хүлээгдэж буй үеэс дагаж мөрдөнө.

Банк санхүүгийн тайланд эдгээр шинэ стандартууд болон нэмэлт өөрчлөлтүүд томоохон нөлөө үзүүлэхгүй гэсэн хүлээлттэй байна.

Хэрэгжиж эхэлсэн хугацаа	Шинэ стандартууд болон нэмэлт өөрчлөлтүүд
2024 оны 01 дүгээр сарын 01	- НББОУС 1-ийн нэмэлт өөрчлөлт - Шалгуур үзүүлэлт бүхий эргэлтийн бус өр төлбөр - НББОУС 1-ийн нэмэлт өөрчлөлт - Эргэлтийн ба Эргэлтийн бус өр төлбөрийн ангилал - СТОУС 16-ийн нэмэлт өөрчлөлт - Борлуулаад буцаан түрээслэх ажил гүйлгээний түрээсийн өр төлбөр - НББОУС 7 болон СТОУС 7-ийн нэмэлт өөрчлөлт - Бэлтгэн нийлүүлэгчийн санхүүжилтийн тохиролцоо
2025 оны 01 дүгээр сарын 01	НББОУС 21-ийн нэмэлт өөрчлөлт – Арилжигдах боломжгүй байх
Сонголттойгоор мөрдөх боломжтой / мөрдөх хугацааг тодорхойгүйгээр хойшлуулсан	СТОУС 10 болон НББОУС 28-ын нэмэлт өөрчлөлт - Хөрөнгө оруулагч болон хараат эсвэл хамтарсан компанийн хөрөнгийн борлуулалт эсвэл худалдах үнэ

7 Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Бэлэн мөнгө	92,126,135	101,014,386
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	1,625,458,623	1,041,389,704
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	1,717,584,758	1,142,404,090

Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад) нь барьцаа хөрөнгөөр баталгаажуулагддаггүй. 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлд тулгуурлан Монголбанкн дахь харилцах дансны зээлжих чанар нь “Хангалттай” бөгөөд Монголбанк нь Мүүди’с-ийн В3 үнэлгээтэй байсан. Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад) хөрөнгийн валют, хүүгийн түвшин болон дуусгавар болох хугацааны шинжилгээг Тодруулга 38-аас харна уу.

Мөнгөн гүйлгээний тайланд тусгагдсан мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан хөрөнгө (Тодруулга 7)	1,717,584,758	1,142,404,090
Гурван сараас бага хугацаатай Монголбанкны үнэт цаас (Тодруулга 10)	596,669,278	647,154,123
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө (Тодруулга 9)	672,637,313	489,364,658
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(2,254,078)	(3,508,383)
Нийт мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	2,984,637,271	2,275,414,488

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хэмжих зорилгоор мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн үлдэгдэл нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар “1-р үе шат”-д байна. Эдгээр үлдэгдлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь бага хэмжээтэй тул Банк мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд ямар нэгэн зээлийн алдагдал хүлээн зөвшөөрч, сан байгуулаагүй. Дээрх зээлийн алдагдлын сан нь 3-р шатанд ангилагдсан ОХУ-н банкуудад байршуулсан хөрөнгөтэй холбоотой. ХБЗА-ын тооцоололд ашиглагдсан өгөгдөл, таамаглал болон тооцооллын аргачлалыг Тодруулга 38-аас харна уу.

8 Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	468,929,955	357,581,959
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	468,929,955	357,581,959

Банк нь Төв банк буюу Монголбанкн дахь харилцах дансандаа Монголбанкнаас тавьдаг шаардлагын дагуу заавал байлгах нөөцийг байршуулдаг. Төв банкинд байршуулдаг заавал байлгах мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэл нь 14 хоногийн татан төвлөрүүлсэн хөрөнгийн төгрөгийн хувьд 8%-аас багагүй, гадаад валютын хувьд 18%-аас багагүй (2022: төгрөгийн хувьд 8%, гадаад валютын хувьд 18%) байдаг.

8 Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц (үргэлжлэл)

Монголбанкны 2018 оны 3 дугаар сарын 29-ний өдрийн тогтоолын дагуу Банк тайлагналын өдрийн байдлаар заавал байлгах нөөцийн 50 хувийг хангадаг.

2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлд тулгуурлан Монголбанкн дахь харилцах дансны зээлжих чанар нь “Хангалттай” байна. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хэмжих зорилгоор заавал байлгах нөөц нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар “1-р үе шат”-д байна.

Эдгээр үлдэгдлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь бага хэмжээтэй тул Банк ямар нэгэн зээлийн алдагдлын санг хүлээн зөвшөөрөөгүй.

9 Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Бусад банкууд дахь харилцах данс		
Гадаад	430,661,722	387,577,033
Дотоод	28,849,257	18,085,531
Богино хугацаатай бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө		
Гадаад	108,512,806	40,384,037
Дотоод	102,359,450	39,809,673
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаатай байршуулсан хөрөнгө	733,271,098	1,081,107,106
Нийт бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	1,403,654,333	1,566,963,380

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар бусад банкуудад байршуулсан 3 сараас их хугацаатай хөрөнгөнд 1 жилээс 5 жилийн хугацаатай харилцах дансууд багтсан.

2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар эрсдэлийн зэрэглэлд үндэслэн хийсэн бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгийн зээлийн чанарын шинжилгээ болон хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хэмжих зорилгоор бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийг 3 үе шаттайгаар үнэлсэн үнэлгээг дараах хүснэгтэд харуулав. Банкны хэрэглэсэн зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийг үнэлэх системийн тодорхойлолт, хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтийн аргачлал, төлбөрийн чадваргүй болох үеийн болон зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт (SICR)-ийн тодорхойлолтыг Тодруулга 38-аас харна уу.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2022 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
- Маш сайн	1,200,176,301	1,339,750,190
- Сайн	36,410,920	37,997,524
- Хангалттай	136,698,635	55,955,196
- Тусгай хяналттай	32,777,029	137,076,068
Нийт дансны үнэ	1,406,062,885	1,570,778,978
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(2,408,552)	(3,815,598)
Дансны үнэ	1,403,654,333	1,566,963,380

Бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгийн валют, хүүгийн түвшин болон дуусгавар болох хугацааны шинжилгээг Тодруулга 38-аас харна уу.

10 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	1,424,489,434	1,003,207,697
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	308,603,186	222,344,690
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	-	4,698,622
Нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	1,733,092,620	1,230,251,009

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын ангилал болон хэмжилтийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	<i>Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас</i>	<i>Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас</i>	<i>Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас</i>	Нийт дүн
Монголбанкны үнэт цаас (а)	978,034,840	-	-	978,034,840
МИК бонд – давуу эрхтэй (б)	-	77,955,061	-	77,955,061
МИК бонд – энгийн эрхтэй (б)	-	160,031,491	-	160,031,491
Засгийн Газрын бонд (в)	404,364,214	48,237,148	-	452,601,362
ҮЦСК бонд – давуу эрхтэй (г)	-	9,746,078	-	9,746,078
ҮЦСК бонд – энгийн эрхтэй(г)	-	12,633,408	-	12,633,408
Компанийн бонд (д)	49,781,326	-	-	49,781,326
2023 оны 12 сарын 31-нээрх нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (бодит үнэ цэнэ ба нийт дансны үнэ)	1,432,180,380	308,603,186	-	1,740,783,566
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(7,690,946)	-	-	(7,690,946)
2023 оны 12 сарын 31-нээрх нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (дансны үнэ)	1,424,489,434	308,603,186	-	1,733,092,620

10 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын ангилал болон хэмжилтийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ			Нийт дүн
	Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	
Монголбанкны үнэт цаас (а)	743,009,418	-	-	743,009,418
МИК бонд – давуу эрхтэй (б)	-	34,374,181	-	34,374,181
МИК бонд – энгийн эрхтэй (б)	-	137,676,182	-	137,676,182
Засгийн Газрын бонд (в)	209,007,375	-	4,759,631	213,767,006
ҮЦСК бонд – давуу эрхтэй (г)	-	35,105,919	-	35,105,919
ҮЦСК бонд – энгийн эрхтэй(г)	-	11,803,902	-	11,803,902
Компанийн бонд (д)	56,341,576	3,384,506	-	59,726,082
2022 оны 12 сарын 31-нээрх нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (бодит үнэ цэнэ ба нийт дансны үнэ)	1,008,358,369	222,344,690	4,759,631	1,235,462,690
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(5,150,672)	-	(61,009)	(5,211,681)
2022 оны 12 сарын 31-нээрх нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (дансны үнэ)	1,003,207,697	222,344,690	4,698,622	1,230,251,009

(а) Монголбанкны үнэт цаас

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Монголбанкны үнэт цаас нь төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварыг хангах зорилгоор эзэмшиж буй “цуглуулах болон худалдан борлуулах зорилгоор эзэмших” бизнес загвартай хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас юм.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 3 сараас бага хугацаатай Монголбанкны үнэт цаас 596,669,278 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 647,154,123 мянган төгрөг) байсан бөгөөд мөнгөн гүйлгээний тайланд тусгах зорилгоор мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөд бүртгэгдсэн. (Тодруулга 7).

Монголбанкны 522,400 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 205,728,000 мянган төгрөг) болон 20,700,000 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 42,800,000 мянган төгрөг)-ийн нэрлэсэн үнэтэй 28 хоногийн хугацаатай үнэт цаасыг Монголбанкт хийсэн Репо хэлцэлд (Тодруулга 23) болон Алт 2 хөтөлбөрт (Тодруулга 22) тус тус барьцаалсан.

(б) МИК бонд

МИК бонд нь арилжааны банкнуудаас харилцагчдад олгосон ипотекийн зээлээр баталгааждаг ба ипотекийн зээлтэй ижил бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны ангилалд багтдаг. Банк ипотекийн зээлийг худалдах зорилгоор анх хүлээн зөвшөөрсөн. (Тодруулга 3.3.12-оос харна уу). Энэхүү бонд нь Тодруулга 3-т тодруулсны дагуу МИК-ОССК-ийн үнэт цаасжуулах ажил гүйлгээтэй холбоотой ипотекийн зээлээр баталгаажсан “Энгийн” болон “Давуу” эрхтэй үнэт цаас (ОСЗБҮЦ) юм.

Тодруулга 3-т тайлбарласны дагуу зөвхөн давуу эрхтэй үнэт цаасны үндсэн төлбөр бүрэн төлөгдсөн тохиолдолд энгийн эрхтэй үнэт цаасны үндсэн төлбөрийг авах боломжтой ба давуу эрхтэй үнэт цаас эзэмшигчид нь төлбөрийн хувьд давуу эрхтэй. МИК-ОССК-ийн цэвэр хөрөнгө нь дутагдсан тохиолдолд үүнийг давуу болон энгийн үнэт цаас эзэмшигчид хариуцна (төлбөр болон давуу эрхийн хувьтай тэнцүү хэмжээгээр).

10 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

(в) Засгийн Газрын бонд

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварыг хангах зорилгоор эзэмшиж буй “цуглуулах болон худалдан борлуулах зорилгоор эзэмших” бизнес загвартай хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас юм.

Засгийн Газрын 233,976,744 мянган төгрөгийн (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 180,152,580 мянган төгрөг) нэрлэсэн үнэтэй бондыг гадны банкнаас эх үүсвэр татахын тулд барьцаалсан. Тодруулга 23-аас харна уу.

(г) ҮЦСК бонд

ҮЦСК бонд нь арилжааны банкуудаас харилцагчдад олгосон жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн зээлээр баталгааждаг ба зээлийн ангилалтай ижил бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны ангилалд багтдаг. Банк жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн зээлийг худалдах зорилгоор анх хүлээн зөвшөөрсөн. (Тодруулга 3.3.13-аас харна уу). Энэхүү бонд нь Тодруулга 3-т тодруулсны дагуу ҮЦСК-ийн үнэт цаасжуулах ажил гүйлгээтэй холбоотой хөрөнгөөр баталгаажсан “Энгийн” болон “Давуу” эрхтэй үнэт цаас юм.

Тодруулга 3-т тайлбарласны дагуу зөвхөн давуу эрхтэй үнэт цаасны үндсэн төлбөр бүрэн төлөгдсөн тохиолдолд энгийн эрхтэй үнэт цаасны үндсэн төлбөрийг авах боломжтой ба давуу эрхтэй үнэт цаас эзэмшигчид нь төлбөрийн хувьд давуу эрхтэй. ҮЦСК-ийн цэвэр хөрөнгө нь дутагдсан тохиолдолд үүнийг давуу болон энгийн үнэт цаас эзэмшигчид хариуцна (төлбөр болон давуу эрхийн хувьтай тэнцүү хэмжээгээр).

7,737,100 мянган төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй, бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хэмжигдэх ҮЦСК-ийн давуу эрхтэй бондыг репо хэлцэлд барьцаалсан. Тодруулга 23-аас харна уу.

(д) Компанийн бонд

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх ангилалд зайлшгүй ангилагдсан өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь Банк арилжааны ашиг олох зорилгоор эзэмшиж буй “худалдан борлуулах зорилгоор эзэмших” бизнес загвартай үнэт цаас юм. Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед Банк компанийн бондыг ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрсөн. Энэхүү ашиг алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх компанийн бонд нь бодит үнэ цэнээр бүртгэгддэг бөгөөд бодит үнэ цэнэ нь зээлийн эрсдэлтэй холбоотой аливаа бууралтыг тусгадаг ба Банкны зээлийн эрсдэлд өртөх хэмжээг хамгийн сайн илэрхийлдэг бөгөөд барьцаалагдаагүй болно.

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Компанийн бонд нь төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварыг хангах зорилгоор эзэмшиж буй “цуглуулах болон худалдан борлуулах зорилгоор эзэмших” бизнес загвартай хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас юм. Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Компанийн бонд нь Монгол Улсын Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй бөгөөд Монголын Ипотекийн Корпорациас жилийн 8.85%-ийн хүүтэй гаргасан бонд юм.

19,110,096 мянган төгрөгийн (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 38,372,844 мянган төгрөг) нэрлэсэн үнэтэй, бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх компанийн бондыг репо хэлцэлд барьцаалсан. Тодруулга 23-аас үзнэ үү.

10 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)**Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас**

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Монголбанкны үнэт цаасны дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2022 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Монголбанкны үнэт цаас		
- Маш сайн	978,034,840	743,009,418
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх дансны үнэ	978,034,840	743,009,418
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(2,149,817)	(909,136)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	975,885,023	742,100,282

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бондыг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2022 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Засгийн Газрын бонд		
- Маш сайн	396,967,818	235,807,611
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх дансны үнэ	396,967,818	235,807,611
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(5,461,749)	(3,208,263)
Хасах нь: Хорогдуулсан өртгөөс бодит үнэ цэнэ рүү бүртгэснээс үүсэх бодит үнэ цэнийн тохируулга	7,396,395	(26,800,236)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	398,902,464	205,799,112

10 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Компанийн бондыг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Компанийн бонд		
- Маш сайн	50,563,560	77,283,289
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх дансны үнэ	50,563,560	77,283,289
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(79,380)	(1,033,273)
Хасах нь: Хорогдуулсан өртгөөс бодит үнэ цэнэ рүү бүртгэснээс үүсэх бодит үнэ цэнийн тохируулга	(782,233)	(20,941,713)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	49,701,947	55,308,303

Дээрх хүснэгтэнд ашигласан зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийн тайлбарыг Тодруулга 38-аас харна уу.

10 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны Зээлийн алдагдлын сан болон нийт хорогдуулсан өртгөөрх дансны үнийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

	Зээлийн алдагдлын сан 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	Дансны үнэ 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
<i>Мянган төгрөгөөр</i>		
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Монголбанкны үнэт цаас		
2023 оны 01 сарын 01-нээрх	909,136	743,009,418
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын сангийн өөрчлөлт:</i>		
Шинээр үүссэн ба худалдан авсан	2,149,817	12,101,844,840
Данснаас хасагдсан	(909,136)	(11,866,819,418)
2023 оны 12 сарын 31-нээрх	2,149,817	978,034,840
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн газрын бонд		
2023 оны 01 сарын 01-нээрх	3,208,263	209,007,375
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын сангийн өөрчлөлт:</i>		
Шинээр үүссэн ба худалдан авсан	2,844,108	359,520,833
Данснаас хасагдсан	(590,622)	(161,117,877)
Нийт дансны үнэ	5,461,749	407,410,331
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын сангийн нөлөөг оруулаагүй өөрчлөлт:</i>		
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	-	(3,046,117)
2023 оны 12 сарын 31-нээрх	5,461,749	404,364,214
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Компанийн бонд		
2023 оны 01 сарын 01-нээрх	1,033,273	56,341,576
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын сангийн өөрчлөлт:</i>		
Шинээр үүссэн ба худалдан авсан	2,813	1,705,345
Данснаас хасагдсан	(956,706)	(9,164,912)
Нийт дансны үнэ	79,380	48,882,009
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын сангийн өөрчлөлт оруулаагүй өөрчлөлт:</i>		
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	-	899,317
2023 оны 12 сарын 31-нээрх	79,380	49,781,326

10 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны зээлийн алдагдлын сан болон нийт хорогдуулсан өртгөөрх дансны үнийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Зээлжих эрсдэлийн сан 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	Дансны үнэ 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Монголбанкны үнэт цаас 2022 оны 01 сарын 01-нээрх	951,283	1,563,953,019
Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын сангийн өөрчлөлт:		
Шинээр үүссэн ба худалдан авсан	909,136	10,764,975,676
Данснаас хасагдсан	(951,283)	(11,585,919,277)
2022 оны 12 сарын 31-нээрх	909,136	743,009,418
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн газрын бонд 2022 оны 01 сарын 01-нээрх	2,675,792	188,825,517
Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын сангийн өөрчлөлт:		
Шинээр үүссэн ба худалдан авсан	532,471	12,699,418
Нийт дансны үнэ	3,208,263	201,524,935
Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын сангийн өөрчлөлт оруулаагүй:		
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	-	37,209,706
Хорогдуулсан өртгөөс бодит үнэ цэнэ рүү бүртгэснээс үүсэх бодит үнэ цэнийн тохируулга	-	(29,727,266)
2022 оны 12 сарын 31-нээрх	3,208,263	209,007,375
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Компанийн бонд 2022 оны 01 сарын 01-нээрх	861,273	60,510,603
Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын сангийн өөрчлөлт:		
Шинээр үүссэн ба худалдан авсан	172,000	3,676,959
Нийт дансны үнэ	1,033,273	64,187,562
Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын сангийн өөрчлөлт оруулаагүй:		
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	-	12,849,960
Хорогдуулсан өртгөөс бодит үнэ цэнэ рүү бүртгэснээс үүсэх бодит үнэ цэнийн тохируулга	-	(20,695,946)
2022 оны 12 сарын 31-нээрх	1,033,273	56,341,576

10 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтын дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2022 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Засгийн Газрын бонд		
- Хангалттай	-	4,759,631
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт (нийт дансны үнэ)	-	4,759,631
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	-	(61,009)
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт (дансны үнэ)	-	4,698,622

Дээрх хүснэгтэнд ашигласан зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийн тайлбарыг Тодруулга 38-аас харна уу.

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтын зээлийн алдагдлын сангийн өөрчлөлтийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Зээлийн алдагдлын сан 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	Дансны үнэ 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бонд		
2023 оны 01 сарын 01-нээрх	61,009	4,759,631
Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын сангийн өөрчлөлт:		
Шинээр үүссэн ба худалдан авсан	(61,009)	(4,662,110)
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	-	(97,521)
Нийт тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт	(61,009)	(4,759,631)
2023 оны 12 сарын 31-нээрх	-	-

10 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтын зээлийн алдагдлын сангийн өөрчлөлтийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Зээлийн алдагдлын сан 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	Дансны үнэ 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бонд		
2022 оны 01 сарын 01-нээрх	65,191	4,749,941
Тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын сангийн өөрчлөлт:		
Шинээр үүссэн ба худалдан авсан	(4,182)	-
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	-	9,690
Нийт тайлант хугацаан дахь зээлийн алдагдлын сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт	(4,182)	9,690
2022 оны 12 сарын 31-нээрх	61,009	4,759,631

11 Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас	23,634,110	22,103,523
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас	448,713	409,968
Нийт өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	24,082,823	22,513,491

2023 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын ангилал болон хэмжилтийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас	Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас	Нийт дүн
Компанийн хувьцаа	23,634,110	448,713	24,082,823
2023 оны 12 сарын 31-нээрх нийт өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	23,634,110	448,713	24,082,823

11 Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

2022 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын ангилал болон хэмжилтийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас	Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас	Нийт дүн
Компанийн хувьцаа	22,103,523	409,968	22,513,491
2022 оны 12 сарын 31-нээрх нийт өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	22,103,523	409,968	22,513,491

(а) Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх компанийн хувьцаануудад арилжаалах зорилгоор эзэмшиж байгаа үнэт цааснууд болон анх хүлээн зөвшөөрөхдөө бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх сонголтыг хийгээгүй өмчийн бусад үнэт цааснууд багтана.

Компанийн хувьцааны дийлэнх нь Монгол Улсын Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй АПУ ХК болон МИК Холдинг ХК-ийн хувьцаануудаас бүрдэнэ. Эдгээр нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 22,521,378 мянган төгрөг болон 1,028,587 мянган төгрөг (2022: 20,740,142 мянган төгрөг болон 1,266,411 мянган төгрөг) бүхий бодит үнэ цэнэтэй байсан.

(б) Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаасны 448,713 мянган төгрөгийн хөрөнгө оруулалтыг хийсэн. Энэ ангиллын хөрөнгийг арилжаалж ашиг олох зорилгоор бус стратегийн ач холбогдол бүхий хөрөнгө оруулалт хэлбэрээр хийсэн бөгөөд богино болон дунд хугацаанд энэхүү хөрөнгө оруулалтыг худалдах төлөвлөгөө байхгүй.

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ	4,476,287,985	3,459,083,356
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(165,191,588)	(199,150,359)
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны дансны үнэ	4,311,096,397	3,259,932,997
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа /Орон сууцны зээл/	381,628,167	394,529,262
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа /ЖДБ-ийн зээл/	5,460,766	17,260,939
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа /Байгууллагын зээл/	13,923,375	25,910,147
Нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	4,712,108,705	3,697,633,345

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Банк нь Монголын Ипотекийн Корпорацид худалдах зээлийн багц болон Монголбанкны урт хугацаатай репо санхүүжилтээр олгогдсон ЖДБ-ийн зээлийн багцыг эзэмшдэг ба эдгээр багц нь СТОУС 9-ийн дагуу худалдах зорилгоор эзэмшиж буй бизнес загварт багтсан. Иймд харилцагчдад олгосон уг зээлүүдийг “бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх” ангилалд анх хүлээн зөвшөөрсөн. Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх ангилалтай компанийн зээл нь өмнө нь үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр гэсэн ангилалтай байсан хэрэглүүрүүд юм. Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх зээл ба урьдчилгааны эрсдэлийг тооцож хэмжилт хийсэн. Санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдсан дансны дүн нь Банкны тооцооллоорх хүлээж болзошгүй хамгийн их зээлийн эрсдэл болно.

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа дансны нийт үлдэгдэл болон зээлийн алдагдлын санг 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар ангиллаар нь задлан доорх хүснэгтэнд үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31			2022 оны 12 сарын 31		
	Нийт дансны үнэ	Зээлийн алдагдлын сан	Дансны үнэ	Нийт дансны үнэ	Зээлийн алдагдлын сан	Дансны үнэ
Байгууллагад олгосон зээл						
Бизнесийн зээл	1,392,020,561	(95,251,004)	1,296,769,557	1,163,669,938	(103,906,237)	1,059,763,701
Жижиг дунд бизнесийн зээл	1,230,570,810	(29,308,467)	1,201,262,343	949,395,836	(36,581,312)	912,814,524
Хувь хүнд олгосон зээл						
Хэрэглээний зээл	1,198,750,359	(36,497,865)	1,162,252,494	887,392,253	(53,826,353)	833,565,900
Орон сууцны зээл	654,946,255	(4,134,252)	650,812,003	458,625,329	(4,836,457)	453,788,872
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа						
	4,476,287,985	(165,191,588)	4,311,096,397	3,459,083,356	(199,150,359)	3,259,932,997

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон зээлийн ангиллыг доор тайлбарлав:

- Бизнесийн зээл – Том аж ахуйн нэгжид стандарт нөхцөлийн дагуу олгосон зээл;
- Жижиг дунд бизнесийн зээл – Жижиг болон дунд бизнес эрхлэгчдэд олгосон зээл;
- Хэрэглээний зээл;
- Орон сууцны зээл.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зах зээлийн хүүгээс бага хүүтэй олгогдсон зээлүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс 2,206 мянган төгрөгийн (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 235,786 мянган төгрөг) гарзыг орлого үр дүнгийн тайланд тусгасан.

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт үлдэгдэл болон зээлийн алдагдлын сангийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг доорх хүснэгтэнд үзүүлэв:

	Зээлийн алдагдлын сан				Нийт дансны үнэ			
	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Бизнесийн зээл								
2023 оны 01 сарын 01	2,769,000	5,943,212	95,194,025	103,906,237	875,097,660	129,978,866	158,593,412	1,163,669,938
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлийн алдагдлын сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт:</i>								
<i>Шилжилт:</i>								
- 2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат руу	5,155	(5,155)	-	-	19,714,951	(19,714,951)	-	-
- 1 ба 3-р үе шатнаас 2-р үе шат руу	(630)	630	-	-	(6,848,005)	6,848,005	-	-
- 1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат руу	(4,111,596)	(17)	4,111,613	-	(24,254,451)	(7,585,592)	31,840,043	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	4,926,908	-	4,455,618	9,382,526	933,689,045	53,628,119	23,698,845	1,011,016,009
Данснаас хасагдсан	(1,651,974)	(2,477,456)	(4,606,946)	(8,736,376)	(603,329,088)	(89,695,444)	(14,046,131)	(707,070,663)
Зээлийн алдагдлын сангаас хаасан	-	-	(6,248,532)	(6,248,532)	-	-	(18,292,565)	(18,292,565)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	3,429,710	(3,460,584)	(3,021,977)	(3,052,851)	(49,299,055)	(6,796,563)	(1,206,540)	(57,302,158)
2023 оны 12 сарын 31	5,366,573	630	89,883,801	95,251,004	1,144,771,057	66,662,440	180,587,064	1,392,020,561

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт үлдэгдэл болон зээлийн алдагдлын сангийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг доорх хүснэгтэнд үзүүлэв:

	Зээлийн алдагдлын сан				Нийт дансны үнэ			
	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Бизнесийн зээл								
2022 оны 01 сарын 01	4,952,809	910,059	20,817,997	26,680,865	887,463,025	194,269,029	138,392,414	1,220,124,468
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлийн алдагдлын сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт:</i>								
<i>Шилжилт:</i>								
- 2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат руу	41,800	(35,212)	(6,588)	-	12,730,853	(10,856,579)	(1,874,274)	-
- 1 ба 3-р үе шатнаас 2-р үе шат руу	(247,737)	247,737	-	-	(45,791,073)	45,791,073	-	-
- 1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат руу	(66,110,690)	(7,564,523)	73,675,213	-	(70,725,936)	(22,952,738)	93,678,674	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	(1,609,592)	(5,695,476)	(3,238,571)	(10,543,639)	558,009,718	64,603,793	9,367,986	631,981,497
Данснаас хасагдсан	(1,708,408)	-	(2,307,829)	(4,016,237)	(412,170,204)	(29,313,251)	(73,324,043)	(514,807,498)
Зээлийн алдагдлын сангаас хаасан	-	-	(5,222,685)	(5,222,685)	-	-	(4,909,324)	(4,909,324)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	67,450,818	18,080,627	11,476,488	97,007,933	(54,418,723)	(111,562,461)	(2,738,021)	(168,719,205)
2022 оны 12 сарын 31	2,769,000	5,943,212	95,194,025	103,906,237	875,097,660	129,978,866	158,593,412	1,163,669,938

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлийн алдагдлын сан				Нийт дансны үнэ			
	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц ц өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Жижиг дунд бизнесийн зээл								
2023 оны 01 сарын 01	1,065,322	91,951	35,424,039	36,581,312	791,059,714	41,056,905	117,279,217	949,395,836
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлийн алдагдлын сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт:</i>								
<i>Шилжилт:</i>								
- 2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат руу	197	(197)	-	-	3,447,476	(3,321,296)	(126,180)	-
- 1 ба 3-р үе шатнаас 2-р үе шат руу	(19,741)	19,909	(168)	-	(15,173,497)	15,929,230	(755,733)	-
- 1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат руу	(854,947)	(1,156,036)	2,010,983	-	(8,295,153)	(6,824,899)	15,120,052	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	844,752	308,266	179,829	1,332,847	783,338,354	7,538,420	4,430,693	795,307,467
Данснаас хасагдсан	(361,327)	(10,217)	(5,574,514)	(5,946,058)	(264,550,193)	(24,310,897)	(24,542,716)	(313,403,806)
Зээлийн алдагдлын сангаас хаасан	-	-	(88,056)	(88,056)	-	-	(109,280)	(109,280)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	392,878	1,076,995	(4,041,451)	(2,571,578)	(188,140,975)	(5,698,220)	(6,780,212)	(200,619,407)
2023 оны 12 сарын 31	1,067,134	330,671	27,910,662	29,308,467	1,101,685,726	24,369,243	104,515,841	1,230,570,810

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлийн алдагдлын сан				Нийт дансны үнэ			
	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Жижиг дунд бизнесийн зээл								
2022 оны 01 сарын 01	3,190,681	47,759	36,635,340	39,873,780	661,604,004	13,238,715	150,823,097	825,665,816
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлийн алдагдлын сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт:</i>								
<i>Шилжилт:</i>								
- 2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат руу	4,433	(529)	(3,904)	-	5,375,340	(1,771,279)	(3,604,061)	-
- 1 ба 3-р үе шатнаас 2-р үе шат руу	(50,208)	50,208	-	-	(11,878,593)	15,048,276	(3,169,683)	-
- 1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат руу	(409,114)	(133,944)	543,058	-	(3,049,902)	(5,635,194)	8,685,096	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	(787,603)	(38,201)	(2,653,286)	(3,479,090)	465,511,950	25,907,684	14,546,583	505,966,217
Данснаас хасагдсан	(704,863)	(20,388)	(8,039,128)	(8,764,379)	(191,495,399)	(4,624,027)	(33,793,713)	(229,913,139)
Зээлийн алдагдлын сангаас хаасан	-	-	(21,741)	(21,741)	-	-	(102,165)	(102,165)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	(178,004)	187,046	8,963,700	8,972,742	(135,007,686)	(1,107,270)	(16,105,937)	(152,220,893)
2022 оны 12 сарын 31	1,065,322	91,951	35,424,039	36,581,312	791,059,714	41,056,905	117,279,217	949,395,836

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлийн алдагдлын сан				Нийт дансны үнэ			
	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Хэрэглээний зээл								
2023 оны 01 сарын 01	3,617,123	1,189,627	49,019,603	53,826,353	818,074,029	13,464,780	55,853,444	887,392,253
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлийн алдагдлын сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт:</i>								
Шилжилт:								
- 2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат руу	9,283	(8,124)	(1,159)	-	1,894,514	(1,564,334)	(330,180)	-
- 1 ба 3-р үе шатнаас 2-р үе шат руу	(378,842)	378,964	(122)	-	(5,321,057)	5,329,509	(8,452)	-
- 1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат руу	(2,556,102)	(1,667,921)	4,224,023	-	(6,004,159)	(3,399,614)	9,403,773	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	1,832,114	618,655	695,112	3,145,881	709,618,984	9,093,778	1,830,225	720,542,987
Данснаас хасагдсан	(829,257)	(252,438)	(9,735,691)	(10,817,386)	(324,505,104)	(3,774,206)	(11,716,587)	(339,995,897)
Зээлийн алдагдлын сангаас хаасан	-	-	(4,554,972)	(4,554,972)	-	-	(9,312,479)	(9,312,479)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	1,752,177	822,391	(7,676,579)	(5,102,011)	(55,368,111)	(3,749,871)	(758,523)	(59,876,505)
2023 оны 12 сарын 31	3,446,496	1,081,154	31,970,215	36,497,865	1,138,389,096	15,400,042	44,961,221	1,198,750,359

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлийн алдагдлын сан				Нийт дансны үнэ			
	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Хэрэглээний зээл								
2022 оны 01 сарын 01	7,708,981	1,708,225	77,855,796	87,273,002	631,245,234	9,955,887	81,220,812	722,421,933
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлийн алдагдлын сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт:</i>								
Шилжилт:								
- 2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат руу	10,929	(7,900)	(3,029)	-	1,412,203	(965,912)	(446,291)	-
- 1 ба 3-р үе шатнаас 2-р үе шат руу	(742,849)	745,671	(2,822)	-	(8,754,128)	8,815,981	(61,853)	-
- 1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат руу)	(4,934,323)	(1,638,032)	6,572,355	-	(8,488,704)	(2,444,400)	10,933,104	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	(1,722,020)	(311,440)	(844,720)	(2,878,180)	486,956,247	3,389,151	1,877,311	492,222,709
Данснаас хасагдсан	(1,395,184)	(298,413)	(10,987,267)	(12,680,864)	(222,214,828)	(3,885,436)	(13,597,655)	(239,697,919)
Зээлийн алдагдлын сангаас хаасан	(585)	-	(14,191,517)	(14,192,102)	(23,388)	-	(13,346,947)	(13,370,335)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	4,692,174	991,516	(9,379,193)	(3,695,503)	(62,058,607)	(1,400,491)	(10,725,037)	(74,184,135)
2022 оны 12 сарын 31	3,617,123	1,189,627	49,019,603	53,826,353	818,074,029	13,464,780	55,853,444	887,392,253

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлийн алдагдлын сан				Нийт дансны үнэ			
	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Орон сууцны зээл								
2023 оны 01 сарын 01	317,039	145,318	4,374,100	4,836,457	418,404,283	8,012,000	32,209,046	458,625,329
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлийн алдагдлын сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт:</i>								
Шилжилт:								
- 2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат руу	3,054	(2,776)	(278)	-	5,066,938	(3,271,683)	(1,795,255)	-
- 1 ба 3-р үе шатнаас 2-р үе шат руу	(34,418)	34,418	-	-	(5,515,363)	5,515,363	-	-
- 1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат руу	(500,921)	(7,736)	508,657	-	(2,381,454)	(1,932,824)	4,314,278	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	177,684	28,865	51,094	257,643	288,875,106	1,016,433	417,736	290,309,275
Данснаас хасагдсан	(30,181)	(1,747)	(661,956)	(693,884)	(40,391,933)	(1,225,362)	(5,693,289)	(47,310,584)
Зээлийн алдагдлын сангаас хаасан	-	-	(15,430)	(15,430)	-	-	(15,430)	(15,430)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	428,658	(121,611)	(557,581)	(250,534)	(45,371,129)	(236,750)	(1,054,456)	(46,662,335)
2023 оны 12 сарын 31	360,915	74,731	3,698,606	4,134,252	618,686,448	7,877,177	28,382,630	654,946,255

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлийн алдагдлын сан				Нийт дансны үнэ			
	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Орон сууцны зээл								
2022 оны 01 сарын 01	1,393,864	123,078	5,629,543	7,146,485	301,572,105	3,937,257	37,224,416	342,733,778
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлийн алдагдлын сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт:</i>								
Шилжилт:								
- 2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат руу	505	(505)	-	-	2,420,042	(1,381,993)	(1,038,049)	-
- 1 ба 3-р үе шатнаас 2-р үе шат руу	(137,423)	143,524	(6,101)	-	(6,525,405)	6,999,313	(473,908)	-
- 1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат руу	(738,707)	(188,575)	927,282	-	(4,622,809)	(2,034,028)	6,656,837	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	(120,748)	(1,442)	(62,884)	(185,074)	183,662,719	983,760	419,884	185,066,363
Данснаас хасагдсан	(117,322)	(4,165)	(1,234,777)	(1,356,264)	(29,654,762)	(121,523)	(7,500,899)	(37,277,184)
Зээлийн алдагдлын сангаас хаасан	-	-	-	-	-	-	-	-
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	36,870	73,403	(878,963)	(768,690)	(28,447,607)	(370,786)	(3,079,235)	(31,897,628)
2022 оны 12 сарын 31	317,039	145,318	4,374,100	4,836,457	418,404,283	8,012,000	32,209,046	458,625,329

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон зээлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн 2023 оны өөрчлөлт хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв.

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт дүн
2023 оны 01 сарын 01-нээрх хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан	103,906,237	36,581,312	53,826,353	4,836,457	199,150,359
Тайланд жилд байгуулсан сангийн зардал/(буцаалт)	(6,624,443)	(7,258,274)	(13,505,207)	(686,776)	(28,074,700)
Тайлант жилд найдваргүй хэмээн данснаас хасагдсан	(6,248,534)	(88,056)	(4,554,972)	(15,429)	(10,906,991)
Ханшийн зөрүү	4,217,744	73,485	731,691	-	5,022,920
2023 оны 12 сарын 31-нээрх хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан	95,251,004	29,308,467	36,497,865	4,134,252	165,191,588

2023 онд нөхцөл байдал, хүлээлт тодорхой зээлдэгчийн хувьд эерэгээр өөрчлөгдсөн тул сангаас хаасан зээлийн эргэн төлөлтөөс банк 7,078,190 мянган төгрөгийг хүлээн авсан.

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн 2022 оны өөрчлөлт хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт дүн
2022 оны 01 сарын 01-нээрх хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан	26,680,865	39,873,780	87,273,003	7,146,485	160,974,133
Тайланд жилд байгуулсан сангийн зардал/(буцаалт)	82,771,316	(3,187,115)	(18,485,849)	(2,310,028)	58,788,324
Тайлант жилд найдваргүй хэмээн данснаас хасагдсан	(5,117,648)	(72,881)	(14,911,102)	-	(20,101,631)
Ханшийн зөрүү	(428,296)	(32,472)	(49,699)	-	(510,467)
2022 оны 12 сарын 31-нээрх хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан	103,906,237	36,581,312	53,826,353	4,836,457	199,150,359

Тайлант хугацаанд хүлээн зөвшөөрсөн харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны зээлийн алдагдлын сан нь олон хүчин зүйлээс хамааралтай байдаг. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтийн тайлбарыг Тодруулга 38–д тодруулсан. Гол өөрчлөлтүүдийг дор тайлбарлав:

- Тайлант хугацаанд үнэ цэнэ буурсан, 12 сарын хугацааны хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал болон нийт хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал хоорондын өсөлт (эсвэл бууралт) болон зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн (эсвэл буурсан)-өөс болж үе шат 1, 2 болон 3 хоорондын шилжилт;
- Тайлант жилд шинээр санхүүгийн хэрэглүүрийг хүлээн зөвшөөрснөөр нэмж байгуулсан сан, мөн тайлант жилд санхүүгийн хэрэглүүр хасагдсанаар буцаасан сан;
- Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварт ашиглагдаж буй эрсдэлийн параметрууд буюу дефолт болох магадлал, алдагдал хүлээх магадлал, дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдлүүд өөрчлөгдсөнөөр нөлөөлж буй хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын хэмжилт;
- Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн байдаг цаг хугацааны нөлөөнөөс үүссэн хямдруулалтын хөнгөлөлт;
- Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн хөрөнгүүдийн ханшийн хөрвүүлэлтийн өөрчлөлт болон бусад өөрчлөлтүүд; болон
- Тайлант жилд сангаас хаасан хөрөнгүүдтэй холбоотой сан.

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны зээлжих эрсдэлийн шинжилгээ болон байгуулсан хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын санг дараах хүснэгтэнд үзүүлэв. Мөн доорх дансны үнэ нь Банкны хүлээж болзошгүй хамгийн их зээлийн эрсдэл агуулсан дүн болно. Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны зээлжилтийн чанар нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дараах үзүүлэлттэй байна:

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хуга- цааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуу- сах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн
Бизнесийн зээл				
- Маш сайн	1,144,771,057	-	-	1,144,771,057
- Сайн	-	66,662,440	-	66,662,440
- Хангалттай	-	-	59,550,995	59,550,995
- Тусгай хяналттай	-	-	7,494,349	7,494,349
- Дефолт	-	-	113,541,720	113,541,720
Нийт дансны үнэ	1,144,771,057	66,662,440	180,587,064	1,392,020,561
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(5,366,573)	(630)	(89,883,801)	(95,251,004)
Дансны үнэ	1,139,404,484	66,661,810	90,703,263	1,296,769,557
Жижиг дунд бизнесийн зээл				
- Маш сайн	1,101,685,726	-	-	1,101,685,726
- Сайн	-	24,369,243	-	24,369,243
- Хангалттай	-	-	11,622,312	11,622,312
- Тусгай хяналттай	-	-	15,550,723	15,550,723
- Дефолт	-	-	77,342,806	77,342,806
Нийт дансны үнэ	1,101,685,726	24,369,243	104,515,841	1,230,570,810
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(1,067,134)	(330,671)	(27,910,662)	(29,308,467)
Дансны үнэ	1,100,618,592	24,038,572	76,605,179	1,201,262,343
Хэрэглээний зээл				
- Маш сайн	1,138,389,096	-	-	1,138,389,096
- Сайн	-	15,400,042	-	15,400,042
- Хангалттай	-	-	9,632,809	9,632,809
- Тусгай хяналттай	-	-	4,392,656	4,392,656
- Дефолт	-	-	30,935,756	30,935,756
Нийт дансны үнэ	1,138,389,096	15,400,042	44,961,221	1,198,750,359
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(3,446,496)	(1,081,154)	(31,970,215)	(36,497,865)
Дансны үнэ	1,134,942,600	14,318,888	12,991,006	1,162,252,494

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хуга- цааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуу- сах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн
Орон сууцны зээл				
- Маш сайн	618,686,448	-	-	618,686,448
- Сайн	-	7,877,177	-	7,877,177
- Хангалттай	-	-	11,440,266	11,440,266
- Тусгай хяналттай	-	-	5,735,921	5,735,921
- Дефолт	-	-	11,206,443	11,206,443
Нийт дансны үнэ	618,686,448	7,877,177	28,382,630	654,946,255
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(360,915)	(74,731)	(3,698,606)	(4,134,252)
Дансны үнэ	618,325,533	7,802,446	24,684,024	650,812,003

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны зээлжилтийн чанар нь 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дараах үзүүлэлттэй байна:

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хуга- цааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуу- сах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн
Бизнесийн зээл				
- Маш сайн	875,097,660	-	-	875,097,660
- Сайн	-	129,978,866	-	129,978,866
- Хангалттай	-	-	6,339,578	6,339,578
-Тусгай хяналттай	-	-	18,273,609	18,273,609
- Дефолт	-	-	133,980,225	133,980,225
Нийт дансны үнэ	875,097,660	129,978,866	158,593,412	1,163,669,938
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(2,769,000)	(5,943,212)	(95,194,025)	(103,906,237)
Дансны үнэ	872,328,660	124,035,654	63,399,387	1,059,763,701

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн зээлүүдийн дуусах хуга- цааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуу- сах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн
Жижиг дунд бизнесийн зээл				
- Маш сайн	791,059,714	-	-	791,059,714
- Сайн	-	41,056,905	-	41,056,905
- Хангалттай	-	-	30,986,840	30,986,840
- Тусгай хяналттай	-	-	19,123,366	19,123,366
- Дефолт	-	-	67,169,011	67,169,011
Нийт дансны үнэ	791,059,714	41,056,905	117,279,217	949,395,836
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(1,065,322)	(91,951)	(35,424,039)	(36,581,312)
Дансны үнэ	789,994,392	40,964,954	81,855,178	912,814,524
Хэрэглээний зээл				
- Маш сайн	818,074,029	-	-	818,074,029
- Сайн	-	13,464,780	-	13,464,780
- Хангалттай	-	-	6,933,549	6,933,549
- Тусгай хяналттай	-	-	7,404,755	7,404,755
- Дефолт	-	-	41,515,140	41,515,140
Нийт дансны үнэ	818,074,029	13,464,780	55,853,444	887,392,253
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(3,617,123)	(1,189,627)	(49,019,603)	(53,826,353)
Дансны үнэ	814,456,906	12,275,153	6,833,841	833,565,900
Орон сууцны зээл				
- Маш сайн	418,404,283	-	-	418,404,283
- Сайн	-	8,012,000	-	8,012,000
- Хангалттай	-	-	14,666,025	14,666,025
- Тусгай хяналттай	-	-	6,305,159	6,305,159
- Дефолт	-	-	11,237,862	11,237,862
Нийт дансны үнэ	418,404,283	8,012,000	32,209,046	458,625,329
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(317,039)	(145,318)	(4,374,100)	(4,836,457)
Дансны үнэ	418,087,244	7,866,682	27,834,946	453,788,872

Дээрх хүснэгтэнд ашиглагдсан зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийн тайлбарыг Тодруулга 38-аас харна уу.

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хэрэглэгчийн зээлийн багцын эдийн засгийн төвлөрлийн эрсдэлийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31		2022 оны 12 сарын 31	
	Дүн	%	Дүн	%
Бөөний болон жижиглэн худалдаа	1,273,782,445	26.12%	1,006,186,937	25.82%
Орон сууц, байрны засвар	1,036,574,420	21.25%	853,154,592	21.89%
Хувь хүмүүс	977,479,856	20.04%	848,222,438	21.77%
Засвар үйлчилгээ	252,196,009	5.17%	333,185,231	8.55%
Уул уурхай, хайгуул	195,460,267	4.01%	180,926,486	4.64%
Боловсруулах үйлдвэр	246,005,454	5.04%	157,543,374	4.04%
Санхүү	94,556,590	1.94%	141,467,760	3.63%
Барилга	234,932,684	4.82%	125,427,382	3.22%
Тээвэр ба харилцаа холбоо	80,421,746	1.65%	59,924,675	1.54%
Үл хөдлөх хөрөнгө	40,849,324	0.84%	46,323,396	1.19%
Гэр ахуйн цахилгаан бараа	207,398,409	4.25%	25,295,992	0.65%
Хөдөө аж ахуй	22,091,777	0.45%	22,012,833	0.56%
Эрчим хүч, шатахуун	14,094,758	0.29%	20,902,331	0.54%
Авто машин	13,610,877	0.28%	18,502,050	0.47%
Зочид буудал, ресторан	20,428,655	0.42%	17,466,763	0.45%
Эрүүл мэнд	34,661,558	0.71%	14,080,113	0.36%
Боловсрол	31,191,730	0.64%	13,697,099	0.35%
Олон улсын байгууллага	90,740,777	1.86%	7,928,507	0.20%
Нийгмийн халамж	2,789,782	0.06%	1,939,963	0.05%
Олон нийтийн үйлчилгээ	7,656,406	0.16%	1,599,804	0.04%
Аялал жуулчлал	376,769	0.01%	993,894	0.03%
Хувиараа эрхлэх аж ахуй	-	0.00%	2,084	0.01%
Зээлийн алдагдлын сангаас өмнөх хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөх нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа				
	4,877,300,293	100%	3,896,783,704	100.00%

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Банкны барьцаа хөрөнгө барьцаалах бодлогод тайлант хугацааны туршид томоохон өөрчлөлт ороогүй бөгөөд өмнөх тайлант хугацаанаас хойш Банкны барьцаанд байгаа хөрөнгүүдийн чанар мэдэгдэхүйцээр өөрчлөгдөөгүй. Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдсэн байгууллага болон хувь хүнд олгосон зээлийн барьцаа хөрөнгийн болон зээлийн сайжруулалтын талаарх мэдээллийг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт дүн
Зээлийн барьцааны төрөл:					
- оршин суух үл хөдлөх хөрөнгө	93,662,013	297,375,295	28,299,765	534,792,597	954,129,670
- бусад үл хөдлөх хөрөнгө	626,814,597	691,588,465	7,151,181	39,919,485	1,365,473,728
- борлуулагдах үнэт цаас	80,709,704	1,437,859	-	-	82,147,563
- мөнгөн хадгаламж	31,468,236	26,225,777	121,176,135	-	178,870,148
- машин, тоног төхөөрөмж	117,749,664	132,405,971	13,256,540	2,004,979	265,417,154
- зээлийн сайжруулалт	275,251,988	59,583,052	19,093,369	59,340,261	413,268,670
Нийт дүн	1,225,656,202	1,208,616,419	188,976,990	636,057,322	3,259,306,933
Барьцаагүй зээл	166,364,359	21,954,391	1,009,773,369	18,888,933	1,216,981,052
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ (хорогдуулсан өртгөөрх зээлийн ангилал тус бүрээр зээлийн эрсдэл агуулсан дүн болно)	1,392,020,561	1,230,570,810	1,198,750,359	654,946,255	4,476,287,985

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдсэн байгууллага болон хувь хүнд олгосон зээлийн барьцааны мэдээлэл:

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт дүн
Зээлийн барьцааны төрөл:					
- оршин суух үл хөдлөх хөрөнгө	56,535,624	288,703,930	22,839,503	361,637,993	729,717,050
- бусад үл хөдлөх хөрөнгө	513,800,334	460,958,176	7,235,405	26,332,445	1,008,326,360
- борлуулагдах үнэт цаас	27,145,303	1,000	-	-	27,146,303
- мөнгөн хадгаламж	25,086,951	15,615,230	82,592,682	364,153	123,659,016
- машин, тоног төхөөрөмж	96,652,818	92,248,859	17,036,761	840,134	206,778,572
- зээлийн сайжруулалт	396,868,391	69,745,772	13,053,704	67,060,834	546,728,701
Нийт дүн	1,116,089,421	927,272,967	142,758,055	456,235,559	2,642,356,002
Барьцаагүй зээл	47,580,517	22,122,869	744,634,198	2,389,770	816,727,354
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ (хорогдуулсан өртгөөрх зээлийн ангилал тус бүрээр зээлийн эрсдэл агуулсан дүн болно)	1,163,669,938	949,395,836	887,392,253	458,625,329	3,459,083,356

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Зээлийн сайжруулалт нь авлага, ирээдүйн орлого, баталгаа, бараа материал болон бусад хөрөнгүүдээс бүрддэг. Дээрх тодруулгад зээл болон зээлийн барьцаанд авсан хөрөнгийн дансны дүнгийн аль багаар нь тусгасан ба үлдсэн хэсгийг нь барьцаагүй зээл хэсэгт толилуулсан. Зээлийн дансны дүн барьцаа хөрөнгийн хөрвөх чадварт үндэслэн хуваарилагдсан.

Барьцаа хөрөнгийн дүн нь зээлийн нийт дансны дүнгээс мэдэгдэхүйц өндөр тохиолдолд Банк ямар ч зээлийн алдагдлын сан байгуулаагүй ба доорх хүснэгтэнд уг зээлүүдийн дансны дүнг үзүүлэв.

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Байгууллагад олгосон зээл:		
Бизнесийн зээл	195,162,647	186,542,460
Жижиг дунд бизнесийн зээл	380,175,266	410,630,416
Хувь хүнд олгосон зээл:		
Хэрэглээний зээл	160,380,754	187,508,773
Орон сууцны зээл	273,926,281	246,612,918
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон илүү барьцаа хөрөнгөтэй нийт зээл ба урьдчилгаа	1,009,644,948	1,031,294,567

Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдсэн болон үнэ цэнэ буурсан санхүүгийн хөрөнгүүдийн зээлийн эрсдэлийг бууруулж буй барьцаа хөрөнгө болон зээлийн сайжруулалтын бусад хүчин зүйлсийг дараах байдлаар тусад нь толилуулсан (i) барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хүчин зүйлс нь хөрөнгийн дансны үнэтэй тэнцүү буюу их ("илүү барьцаатай хөрөнгүүд") мөн (ii) барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хүчин зүйлс нь хөрөнгийн дансны үнээс бага ("дутуу барьцаатай хөрөнгүүд"). Үнэ цэнэ буурсан хөрөнгүүд дэх барьцаа хөрөнгийн нөлөөг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Илүү барьцаа бүхий хөрөнгө		Дутуу барьцаа бүхий хөрөнгө	
	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ
Үнэ цэнэ нь буурсан хөрөнгүүд:				
<i>Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх зээл:</i>				
Бизнесийн зээл	91,642,807	631,434,644	88,944,256	30,383,267
Жижиг дунд бизнесийн зээл	66,891,133	174,163,986	37,624,708	22,470,507
Хэрэглээний зээл	2,821,789	6,780,264	42,139,432	1,166,157
Орон сууцны зээл	17,302,390	32,816,992	11,080,242	6,964,739
Нийт дүн	178,658,119	845,195,886	179,788,638	60,984,670

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Үнэ цэнэ буурсан хөрөнгүүд дэх барьцаа хөрөнгийн нөлөөг 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Илүү барьцаа бүхий хөрөнгө		Дутуу барьцаа бүхий хөрөнгө	
	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ
Үнэ цэнэ нь буурсан хөрөнгүүд:				
<i>Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх зээл:</i>				
Бизнесийн зээл	80,004,838	165,096,832	78,588,574	21,005,188
Жижиг дунд бизнесийн зээл	64,740,920	145,276,298	52,538,297	31,731,184
Хэрэглээний зээл	2,722,128	5,852,395	53,131,316	2,769,202
Орон сууцны зээл	17,636,564	34,160,043	14,572,483	10,833,002
Бизнесийн зээл				
Нийт дүн	165,104,450	350,385,568	198,830,670	66,338,576

Банк зээл олгох үед барьцаа хөрөнгийн үнэлгээг хийдэг бөгөөд зээлийн ач холбогдлоос хамааран нэгээс хоёр жил тутам барьцаа хөрөнгийн үнэлгээг шинэчилдэг. Тодруулгад тусгагдсан барьцаа хөрөнгийн дүн нь бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн бөгөөд Банк барьцаа хөрөнгийн чанар болон хөрвөх чадварыг харгалзан 0-100%-ийн хямдруулалтын хувь ашигладаг.

Байгууллага болон хувь хүнд олгогдсон бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хэмжигдэх зээлийн барьцаа хөрөнгүүдийн мэдээллийг 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Орон сууцны зээл		Жижиг дунд бизнесийн зээл		Бизнесийн зээл	
	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Зээлийн барьцааны төрөл:						
- оршин суух үл хөдлөх хөрөнгө	380,601,098	393,228,095	246,833	1,307,089	-	-
- бусад үл хөдлөх хөрөнгө	867,455	1,301,167	4,112,821	14,486,014	12,660,716	5,841,779
- машин, тоног төхөөрөмж	18,500	-	954,787	1,431,257	-	-
- бараа материал	-	-	146,325	9,625	487,103	20,068,368
- бусад хөрөнгө	-	-	-	26,954	-	-
- баталгаа	141,114	-	-	-	775,556	-
Нийт дүн	381,628,167	394,529,262	5,460,766	17,260,939	13,923,375	25,910,147
Барьцаагүй зээл	-	-	-	-	-	-
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ (ААБҮЦ-ээрх зээлийн ангилал тус бүрээр зээлийн эрсдэл агуулсан дүн болно)						
	381,628,167	394,529,262	5,460,766	17,260,939	13,923,375	25,910,147

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Бусад хөрөнгүүд нь ихэвчлэн газар болно. Дээрх тодруулгад зээл болон зээлийн барьцаанд авсан хөрөнгийн дүнгийн аль бага дүнг тусгасан ба үлдсэн хэсгийн барьцаагаар хангагдаагүй хэсэгт толилуулсан. Зээлийн үлдэгдэл дүн барьцаа хөрөнгийн хөрвөх чадварт үндэслэн хуваарилагдсан.

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн зээлийн эрсдэлийг бууруулж буй барьцаа хөрөнгө болон зээлийн сайжруулалтын бусад хүчин зүйлсийг дараах байдлаар тусад нь толилуулсан (i) барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хүчин зүйлс нь хөрөнгийн дансны үнэтэй тэнцүү буюу их ("илүү барьцаатай хөрөнгүүд") мөн (ii) барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хүчин зүйлс нь хөрөнгийн дансны үнээс бага ("дутуу барьцаатай хөрөнгүүд").

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хэмжигдэх зээлийн барьцаа хөрөнгийн нөлөөг 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дор үзүүлэв:

	2023 оны 12 сарын 31		2022 оны 12 сарын 31	
	Зээлийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн үнэ	Зээлийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн үнэ
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Илүү барьцаа бүхий хөрөнгө	235,802,494	335,042,208	330,152,328	420,429,864
Дутуу барьцаа бүхий хөрөнгө	165,209,814	131,936,382	107,548,020	89,384,863
Нийт дүн	401,012,308	466,978,590	437,700,348	509,814,727

Тайлант хугацааны эцсийн байдлаарх зээлийн алдагдлын сангаас хаасан ба хуулийн дагуу зээлийг төлүүлэхээр хөөн хэлэлцэж байгаа гэрээний дагуух зээлийн үлдэгдэл дүнг 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Байгууллагад олгосон зээл:		
Бизнесийн зээл	69,859,870	149,037,792
Жижиг дунд бизнесийн зээл	18,100,352	21,525,250
Хувь хүнд олгосон зээл:		
Хэрэглээний зээл	26,509,456	23,071,612
Нийт дүн	114,469,678	193,634,654

Банк хэдий эргэн төлөлт орж ирэхгүй нь тодорхой болж тухайн зээлийг сангаас хаасан ч гэсэн хуулийн дагуу зээлийг төлүүлэхээр хөөн хэлэлцэж байгаа шүүхийн процессийг дуусгах бодлого баримталдаг.

Дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА бүхий, бүртгэлээс хасагдаагүй зээлийн бүтцийн өөрчлөлтийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдсөн гарз нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 366,679 мянган төгрөг, бүтэц өөрчлөгдсөн зээлийн хорогдуулсан өртөг 10,744,424 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 1,688,544 мянган төгрөг болон 17,685,494 мянган төгрөг) байсан.

Харилцагчид олгосон зээл болон урьдчилгааны ангилал бүрээрх бодит үнэ цэнийн тооцооллыг Тодруулга 41-ээс харна уу. Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны хүүгийн түвшний шинжилгээг Тодруулга 38-д толилуулсан. Холбоотой талын үлдэгдлийн мэдээллийг Тодруулга 43-т толилуулсан.

13 Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгөнд гарсан өөрчлөлт, дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
01 сарын 01-нээрх бодит үнэ цэнээр хэмжигдсэн хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	10,276,475	17,427,586
Худалдан борлуулсан	(3,690,000)	(9,124,994)
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгөөс шилжиж ирсэн	-	6,284,573
Үндсэн хөрөнгө рүү шилжүүлсэн	-	(938,084)
Бодит үнэ цэнийн гарз	-	(3,372,606)
2023 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ	6,586,475	10,276,475

Банк хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг түрээслүүлж, түрээсийн орлого олох эсвэл урт хугацааны туршид хөрөнгийн үнэ цэнээс өгөөж хүртэхийн тулд эзэмших зорилготой (өөрийн бизнесийн үйл ажиллагаанд ашиглахгүйгээр).

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгөөс түрээсийн орлогын 412,938 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 482,923 мянган төгрөг)-ийг бүртгэсэн. Уг түрээстэй холбоотой гарсан үйл ажиллагааны зардал гараагүй (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 3,059 мянган төгрөг).

Хэрэв банк нь түрээслүүлэгч байгаа үед ирээдүйд цуцлах боломжгүй үйл ажиллагааны түрээсийн авлага нь хамгийн багадаа 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дараах байдалтай байна:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
1 жил хүртэлх	-	37,853
1 жилээс дээш, 2 жилээс бага	-	-
Нийт ирээдүйн үйл ажиллагааны түрээсийн авлага	-	37,853

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг Тодруулга 4.15-аас харна уу.

14 Бусад хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгө:		
Үнэт металл	26,922,637	160,633
Нийт бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгө	26,922,637	160,633
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгө:		
Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага	21,742,284	22,199,583
Компаниудаас авах авлага	8,287,581	5,161,812
Хувь хүмүүсээс авах авлага	2,870,192	2,334,578
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	2,207,247	2,649,866
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(6,265,800)	(4,729,407)
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгө	28,841,504	27,616,432
Нийт бусад санхүүгийн хөрөнгө	55,764,141	27,777,065
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө:		
Эргэлтийн бус хөрөнгийн урьдчилгаа	407,878,165	235,161,667
Ажилчдад олгох тэтгэмжийн урьдчилгаа	7,337,146	4,330,089
Түрээсийн урьдчилгаа	619,436	584,218
Бусад урьдчилгаа	12,073,534	10,135,869
Санхүүгийн бус хөрөнгийн урьдчилгаа	6,154,270	5,413,220
Нийт санхүүгийн бус хөрөнгө	434,062,551	255,625,063
Нийт бусад хөрөнгө	489,826,692	283,402,128

Үнэт металл голчлон алтнаас бүрддэг. Үнэт металлтай холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг Тодруулга 4-өөс харна уу.

Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага нь голчлон гүйлгээний төлбөр тооцооны авлагаас бүрддэг.

Эргэлтийн бус хөрөнгийн урьдчилгаа төлбөр 407,878,165 мянган төгрөг нь шинэ оффисын барилга болон бусад оффисын захиалгын гэрээтэй холбоотой.

14 Бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

Доорх хүснэгтээс 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэлийн шинжилгээг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан хөрөнгүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн
Компаниудаас авах авлага				
- Маш сайн	3,815,503	-	-	3,815,503
- Сайн	-	123,713	-	123,713
- Хангалттай	-	-	3,397	3,397
- Тусгай хяналттай	-	-	124,071	124,071
- Дефолт	-	-	4,220,897	4,220,897
Нийт дансны үнэ	3,815,503	123,713	4,348,365	8,287,581
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(1,263)	(1,514)	(3,999,246)	(4,002,023)
Дансны үнэ	3,814,240	122,199	349,119	4,285,558
Хувь хүмүүсээс авах авлага				
- Маш сайн	448,494	-	-	448,494
- Сайн	-	31,634	-	31,634
- Хангалттай	-	-	24,234	24,234
- Тусгай хяналттай	-	-	41,579	41,579
- Дефолт	-	-	2,324,251	2,324,251
Нийт дансны үнэ	448,494	31,634	2,390,064	2,870,192
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(681)	(506)	(2,259,664)	(2,260,851)
Дансны үнэ	447,813	31,128	130,400	609,341
Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага				
- Маш сайн	21,708,894	-	-	21,708,894
- Сайн	-	29,524	-	29,524
- Хангалттай	-	-	2,415	2,415
- Тусгай хяналттай	-	-	1,252	1,252
- Дефолт	-	-	199	199
Нийт дансны үнэ	21,708,894	29,524	3,866	21,742,284
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(21)	(1,476)	(1,429)	(2,926)
Дансны үнэ	21,708,873	28,048	2,437	21,739,358
Бусад санхүүгийн хөрөнгө				
- Маш сайн	2,207,247	-	-	2,207,247
Нийт дансны үнэ	2,207,247	-	-	2,207,247
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	-	-	-	-
Дансны үнэ	2,207,247	-	-	2,207,247

14 Бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэлийн шинжилгээг дор харуулав.

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан хөрөнгүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт дүн
Компаниудаас авах авлага				
- Маш сайн	1,726,131	-	-	1,726,131
- Сайн	-	2,992	-	2,992
- Хангалттай	-	-	2,203	2,203
- Дефолт	-	-	3,430,486	3,430,486
Нийт дансны үнэ	1,726,131	2,992	3,432,689	5,161,812
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(8,050)	(149)	(3,074,042)	(3,082,241)
Дансны үнэ	1,718,081	2,843	358,647	2,079,571
Хувь хүмүүсээс авах авлага				
- Маш сайн	530,828	-	-	530,828
- Сайн	-	9,878	-	9,878
- Хангалттай	-	-	19,104	19,104
- Тусгай хяналттай	-	-	12,788	12,788
- Дефолт	-	-	1,761,980	1,761,980
Нийт дансны үнэ	530,828	9,878	1,793,872	2,334,578
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(1,340)	(220)	(1,645,443)	(1,647,003)
Дансны үнэ	529,488	9,658	148,429	687,575
Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага				
- Маш сайн	22,197,664	-	-	22,197,664
- Сайн	-	1,919	-	1,919
Нийт дансны үнэ	22,197,664	1,919	-	22,199,583
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(67)	(96)	-	(163)
Дансны үнэ	22,197,597	1,823	-	22,199,420
Бусад санхүүгийн хөрөнгө				
- Маш сайн	2,649,866	-	-	2,649,866
Нийт дансны үнэ	2,649,866	-	-	2,649,866
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	-	-	-	-
Дансны үнэ	2,649,866	-	-	2,649,866

14 Бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын санд гарсан өөрчлөлт, хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Компаниуд аас авах авлага	Хувь хүмүүсээс авах авлага	Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага	Бусад санхүүг ийн хөрөнгө	Нийт дүн
2023 оны 01 сарын 01-нээрх хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан	3,082,241	1,647,003	163	-	4,729,407
Тайлант жилд байгуулсан үнэ цэнийн бууралтын сан/буцаалт/	935,279	622,450	(213)	-	1,557,516
Ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө	(14,619)	(2,083)	2,976	-	(13,726)
Тайлант жилд найдваргүй хэмээн данснаас хасагдсан	(878)	(6,519)	-	-	(7,397)
2023 оны 12 сарын 31-ний өдрөөрх хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан	4,002,023	2,260,851	2,926	-	6,265,800

2023 онд бүрэн төлөгдөх найдваргүй гэж үзсэн авлагыг Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн тогтоолын дагуу данснаас хассан.

2022 онд бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын санд гарсан өөрчлөлт, хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Компаниуд аас авах авлага	Хувь хүмүүсээс авах авлага	Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага	Бусад санхүүг ийн хөрөнгө	Нийт дүн
2022 оны 01 сарын 01-нээрх хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан	2,910,893	1,433,538	34,286	-	4,378,717
Тайлант жилд байгуулсан үнэ цэнийн бууралтын сан/буцаалт/	334,305	567,834	(34,123)	-	868,016
Ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө	-	28,882	-	-	28,882
Тайлант жилд найдваргүй хэмээн данснаас хасагдсан	(162,957)	(383,251)	-	-	(546,208)
2022 оны 12 сарын 31-ний өдрөөрх хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан	3,082,241	1,647,003	163	-	4,729,407

15 Биет бус хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	Компьютер программ хангамж, лиценз	Газар эзэмших эрх	Нийт дүн
2022 оны 01 сарын 01-нээрх өртөг Хуримтлагдсан хорогдуулалт	42,944,586 (25,769,227)	673,313 -	43,617,899 (25,769,227)
2022 оны 01 сарын 01-нээрх дансны үнэ	17,175,359	673,313	17,848,672
Нэмэгдсэн Тайлант жилийн хорогдуулалт	9,142,996 (6,063,280)	20,000 -	9,162,996 (6,063,280)
2022 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	20,255,075	693,313	20,948,388
2023 оны 01 сарын 01-нээрх өртөг Хуримтлагдсан хорогдуулалт	52,087,582 (31,832,507)	693,313 -	52,780,895 (31,832,507)
2023 оны 01 сарын 01-нээрх дансны үнэ	20,255,075	693,313	20,948,388
Нэмэгдсэн Шилжүүлсэн Тайлант жилийн хорогдуулалт Хуримтлагдсан хорогдуулалтын шилжилт	4,299,094 (5,404,096) (6,362,155) 5,404,096	- - (6,679) -	4,299,094 (5,404,096) (6,368,834) 5,404,096
2023 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	18,192,014	686,634	18,878,648

Голомт банк ХК

Санхүүгийн тайлангуудын тодруулга – 2023 оны 12 дугаар сарын 31

16 Үндсэн хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Барилга байшин	Тээврийн хэрэгсэл	Оффисын тоног төхөөрөмж, компьютер	Тавилга, эд хогшил	Түрээсийн сайжруулалт	Дуусаагүй барилга	Нийт үндсэн хөрөнгө
2022 оны 01 сарын 01-нээрх өртөг/үнэлгээ	113,093,920	3,604,395	94,535,972	8,532,246	9,058,157	650,454	229,475,144
Хуримтлагдсан элэгдэл	(10,934,114)	(1,492,931)	(57,376,983)	(3,786,390)	(5,865,384)	-	(79,455,802)
2022 оны 01 сарын 01-нээрх дансны үнэ	102,159,806	2,111,464	37,158,989	4,745,856	3,192,773	650,454	150,019,342
Нэмэгдсэн	4,025,017	658,000	14,732,327	844,575	2,810,824	-	23,070,743
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	-	-	(175,297)	142,433	-	-	(32,864)
Худалдсан	-	(346,455)	(415,376)	(66,523)	-	-	(828,354)
Данснаас хасагдсан	-	-	(2,845,223)	(129,146)	-	-	(2,974,369)
Тайлант жилийн элэгдэл	(3,474,442)	(367,312)	(15,193,738)	(523,770)	(1,852,211)	-	(21,411,473)
Хуримтлагдсан элэгдлийн шилжилт	-	-	-	33,872	-	-	33,872
Борлуулалттай холбоотой хуримтлагдсан элэгдлийн хасагдуулга	-	329,980	135,139	51,322	-	-	516,441
Данснаас хассан хөрөнгийн хуримтлагдсан элэгдэл	-	-	2,845,195	129,108	-	-	2,974,303
2022 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	102,710,381	2,385,677	36,242,016	5,227,727	4,151,386	650,454	151,367,641
2023 оны 01 сарын 01-нээрх өртөг/үнэлгээ	117,118,937	3,915,940	105,832,403	9,323,585	11,868,981	650,454	248,710,300
Хуримтлагдсан элэгдэл	(14,408,556)	(1,530,263)	(69,590,387)	(4,095,858)	(7,717,595)	-	(97,342,659)
2023 оны 01 сарын 01-нээрх дансны үнэ	102,710,381	2,385,677	36,242,016	5,227,727	4,151,386	650,454	151,367,641
Нэмэгдсэн	7,313,436	694,000	20,029,969	819,994	1,696,297	-	30,553,696
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	-	-	15,865	(15,865)	-	-	-
Худалдсан	(7,894,821)	(199,426)	(3,819,344)	(129,331)	-	-	(12,042,922)
Данснаас хасагдсан	-	-	(2,130,604)	(154,192)	(5,484,645)	-	(7,769,441)
Тайлант жилийн элэгдэл	(3,760,495)	(433,340)	(15,533,137)	(537,671)	(1,865,801)	-	(22,130,444)
Хуримтлагдсан элэгдлийн шилжилт	-	-	(11,369)	11,369	-	-	-
Борлуулалттай холбоотой хуримтлагдсан элэгдлийн хасагдуулга	1,162,095	166,694	1,970,022	36,945	-	-	3,335,756
Данснаас хассан хөрөнгийн хуримтлагдсан элэгдэл	-	-	2,130,604	153,437	5,484,664	-	7,768,705
2023 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	99,530,596	2,613,605	38,894,022	5,412,413	3,981,901	650,454	151,082,991

16 Үндсэн хөрөнгө (үргэлжлэл)

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар барилга байгууламжийн элэгдлийг хассан өртгийн аргаар бүртгэсэн бол дансны үнэ нь 92,864,333 мянган төгрөг (2022: 95,715,719 мянган төгрөг) байх байсан.

Барилга байгууламжийн дансны үнийн задаргааг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдсан барилгын дахин үнэлэгдсэн дүн	99,530,596	102,710,381
Өөрийн хөрөнгөнд тусгагдсан дахин үнэлгээний нөөц сан	(6,666,263)	(6,994,662)
Хуримтлагдсан элэгдлийг хассан барилга байгууламжийн өртөг	92,864,333	95,715,719

Бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашигласан өгөгдөл, тооцооллын аргачлал болон мэдрэмтгий байдлын шинжилгээг Тодруулга 41-ээс харна уу.

17 Ашиглах эрхтэй хөрөнгө

Банк нь оффис, АТМ-н талбай, гарааш болон архивын зориулалттай талбайг түрээслэдэг. Түрээсийн гэрээ нь ихэвчлэн 1-10 жилийн тогтмол хугацаатай хийгддэг.

Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг төрлөөр нь ангилан дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Барилга	Бусад	Нийт дүн
2022 оны 01 сарын 01-нээрх дансны үнэ	10,919,417	2,081,731	13,001,148
Нэмэгдсэн Данснаас хассан Элэгдлийн зардал	8,090,621 (234,333) (4,954,003)	1,193 - (712,003)	8,091,813 (234,333) (5,666,006)
2022 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	13,821,702	1,370,920	15,192,622
Нэмэгдсэн Данснаас хассан Элэгдлийн зардал	11,551,050 (3,081,835) (6,181,003)	3,906 - (709,461)	11,554,956 (3,081,835) (6,890,464)
2023 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	16,109,914	665,365	16,775,279

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар түрээсийн өр төлбөрөөс тооцогдсон хүүгийн зардал 1,859,443 мянган төгрөг (2022: 1,481,221 мянган төгрөг).

Удирдлага ба үйл ажиллагааны бусад зардалд богино хугацаат түрээсийн зардал орсон.

17 Ашиглах эрхтэй хөрөнгө (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	Тодруулга	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Богино хугацаатай түрээсийн зардал	29	1,428,551	1,923,903

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар түрээст нийт 12,403,064 мянган төгрөг (2022: 9,604,783 мянган төгрөг)-ийг төлсөн.

Түрээсийн гэрээнд түрээслүүлэгчийн эзэмшдэг түрээсийн хөрөнгийн аюулгүй байдлын ашиг сонирхлоос бусад гэрээгээр хүлээх үүрэг байхгүй болно. Түрээсэлсэн хөрөнгийг зээл авахад барьцаа болгон ашиглаж болохгүй.

18 Өмчлөх бусад хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Нийт өмчлөх бусад хөрөнгө	-	43,191,321

Өмчлөх бусад хөрөнгө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн өрөнд хураагдсан барьцаа хөрөнгө болох үл хөдлөх хөрөнгийг илэрхийлнэ. Банкны зүгээс эдгээр хөрөнгийг ойрын хугацаанд зарж борлуулах төлөвлөгөөтэй байгаа. Үнэт цаас зэрэг санхүүгийн хөрөнгө хэлбэрээр түр хугацаагаар авсан барьцаа хөрөнгийг СТОУС-ын хэмжилтийн зорилгоор тэдгээрийг өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт гэж ангилж, бодит үнэ цэнээр нь хэмждэг. Эдгээр хөрөнгийг олж авах үедээ борлуулах зардлыг хассан бодит үнээр нь анхлан хүлээн зөвшөөрсөн.

Хөрөнгийн шинж чанар болон тухайн хөрөнгийг ашиглах Банкны зорилгоос хамааран эдгээр хөрөнгүүдийг зохих хөрөнгийн ангилалд дахин ангилж, холбогдох нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын дагуу хэмжсэн.

19 Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгөд өмнө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн өрөнд хураан авсан өмчлөх бусад хөрөнгөд бүртгэлтэй байсан үл хөдлөх хөрөнгүүд багтана. Удирдлагын зүгээс ангилал шилжүүлэх бүрд борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийг худалдах төлөвлөгөө гаргасан. Банк эдгээр хөрөнгүүдийг борлуулахын тулд худалдан авагчийг идэвхтэй хайж байгаа ба борлуулалтыг 12 сарын дотор хийж дуусгахаар ажиллаж байна. Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгөтэй холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн талаар Тодруулга 4.10-аас харна уу.

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийн үндсэн ангиллуудыг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Оффис ба худалдааны зориулалттай талбай	14,483,918	2,155,349
Орон сууц ба байшин	12,809,144	2,727,220
Барилга байгууламж	900,000	900,000
Бусад	908,676	905,006
Нийт борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	29,101,738	6,687,575

2023 онд Банк 6,356,540 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 9,784,472 мянган төгрөг)-ийн дүнтэй орон сууц, оффис болон худалдааны зориулалттай талбайг худалдан борлуулсан байна.

Тухайн жилд 35,310,562 мянган төгрөг (2022: 9,557,812 мянган төгрөг)-ийг өмчлөх бусад хөрөнгөөс борлуулах зориулалттай хөрөнгө рүү шилжүүлсэн.

20 Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Бусад банкуудын байршуулсан богино хугацаат хөрөнгө	130,991,856	52,394,763
Нийт бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	130,991,856	52,394,763

Бусад банк, санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан хөрөнгө нь дотоодын болон гадаадын банкуудаас Банкинд гадаад болон дотоодын валютаар хийгдсэн харилцах данс болон хадгаламжуудаас бүрдэнэ. Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгийн томоохон өсөлт нь дотоодын банкны байршуулсан 102,450,000 мянган төгрөгийн барьцаа хадгаламжтай холбоотой.

Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгийн ангилал бүрийн бодит үнэ цэнийн задаргааг Тодруулга 41-ээс харна уу. Тодруулга 38-д бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгийн валют, хүүгийн түвшин болон дуусгавар болох хугацааны шинжилгээг харуулсан.

21 Харилцагчийн харилцах, хадгаламж

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Хувь хүн	3,512,056,303	3,048,396,232
- Харилцах данс	619,272,411	584,816,587
- Хугацаагүй хадгаламж	516,937,911	417,143,204
- Хугацаатай хадгаламж	2,375,845,981	2,046,436,441
Аж ахуйн нэгж	3,131,324,697	2,111,440,787
- Харилцах данс	2,166,380,896	1,653,140,375
- Хугацаагүй хадгаламж	-	5,636,882
- Хугацаатай хадгаламж	964,943,801	452,663,530
Төрийн болон хувьцаат компани	1,309,557,722	522,698,005
- Харилцах данс	1,237,585,943	481,916,068
- Хугацаагүй хадгаламж	-	3,046,468
- Хугацаатай хадгаламж	71,971,779	37,735,469
Бусад	83,694,933	60,762,843
- Харилцах данс	39,472,029	38,191,925
- Хугацаагүй хадгаламж	-	9,416
- Хугацаатай хадгаламж	44,222,904	22,561,502
Нийт харилцагчийн харилцах, хадгаламж	8,036,633,655	5,743,297,867

Монгол Улсын Иргэний хуулийн дагуу, Банк нь харилцах, хадгаламж эзэмшигчдийн хадгалуулсан мөнгийг шаардсан үед нь эргүүлэн төлөх үүрэг хүлээсэн байдаг. Хэрэв хадгаламж эзэмшигч хугацаатай хадгаламжаа хугацаанаас нь өмнө буцаан татсан тохиолдолд гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол Банк хүүг хугацаагүй хадгаламжийн хүүгээр тооцож олгоно.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 30 том харилцагчдаас татсан хөрөнгийн нийт дүн 2,668,207,535 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 1,379,910,348 мянган төгрөг) бөгөөд нийт харилцах, хадгаламжийн 33% (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 24%)-ийг бүрдүүлж байна.

21 Харилцагчийн харилцах, хадгаламж (үргэлжлэл)

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ны өдрийн байдлаар буцаах эрхгүй Банкны баталгаа, аккредитивийн барьцаа болгон 155,826,085 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 40,661,342 мянган төгрөг)-ийг харилцах хадгаламжийн дансанд байршуулсан.

Харилцагчийн харилцах, хадгаламжийн хүүгийн түвшний шинжилгээг Тодруулга 38-аас харна уу. Холбоотой талын үлдэгдлийн талаарх дэлгэрэнгүйг Тодруулга 43-аас харна уу.

22 Бусад зээлийн эх үүсвэр

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
(а) Төслийн зээлийн эх үүсвэр		
Төслийн зээлийн эх үүсвэр /Төгрөг/	358,586,882	491,692,237
Төслийн зээлийн эх үүсвэр /Ам.Доллар/	165,202	222,145
Нийт төслийн зээлийн эх үүсвэр	358,752,084	491,914,382
(б) Гадаадын банк санхүүгийн байгууллагаас авсан эх үүсвэр		
Гадаадын банкнаас авсан эх үүсвэр /Ам.Доллар/	955,190,880	1,404,347,293
(в) Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны санхүүжилт		
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны санхүүжилт /Ам.Доллар/	94,221,889	4,489,570
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны санхүүжилт /Евро/	461,538	12,018,424
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны санхүүжилт /Юань/	2,302,331	3,542,423
Нийт гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан эх үүсвэр	1,052,176,638	1,424,397,710
Нийт дүн	1,410,928,722	1,916,312,092

(а) Төслийн зээлийн эх үүсвэр

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Засгийн газрын үнэ тогтворжуулах хөтөлбөр		
Орон сууцжуулах хөтөлбөр	258,092,912	330,298,612
Шатахууны нөөц бүрдүүлэх хөтөлбөр	54,930,001	86,094,425
Алт 2 хөтөлбөр	16,501,796	41,551,434
КФВ банкны төслийн эх үүсвэр	312,800	576,307
Монгол Улсын Засгийн Газар болон ЖАЙКА-н хамтарсан төсөл		
Жижиг, дунд бизнесийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	7,431,219	5,779,061
Азийн хөгжлийн банк болон зээлийн батлан даалтын сангийн төсөл		
Жижиг, дунд бизнесийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	2,849,449	2,522,545
Засгийн газрын бусад төсөл		
Хөдөө аж ахуй болон хөдөөгийн хөгжлийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	17,722,166	24,864,743
Бусад төслийн эх үүсвэр	165,202	222,145
Жижиг, дунд бизнесийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	743,560	-
Оюутны хөгжлийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	2,979	5,110
Нийт төслийн зээлийн эх үүсвэр	358,752,084	491,914,382

22 Бусад зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

(а) Төслийн зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

Тодруулга 3-т тусгасны дагуу эдгээр зээлийн эх үүсвэрийн дийлэнх нь Монгол Улсын Засгийн Газрын эсвэл зээл олгогчийн тодорхойлсон тусгай зориулалттай (хөнгөлөлттэй нөхцөлтэй зээлийг зорилтод харилцагчдад олгох) зээлүүд байдаг. Иймээс эдгээр эх үүсвэрийн хүүгийн хувь нь бага буюу Банкны өөр зээлдэгчдээс энгийн нөхцөлөөр эх үүсвэр татах хүүнээс доогуур байдаг.

Иймээс эдгээр эх үүсвэрийн хүүгийн хувь нь бага буюу Банкны өөр зээлдэгчдээс энгийн нөхцөлөөр эх үүсвэр татах хүүнээс доогуур байдаг. Эдгээр бусад зээлийн эх үүсвэрүүдийн ихэнх нь жилийн 2%-аас 12%-ийн хүүтэй, харин эдгээр эх үүсвэрээс олгож буй зээлүүдийн ихэнх нь жилийн 6%-аас 25.2%-ийн хүүтэй. Удирдлагын зүгээс эдгээр зээлсэн эх үүсвэрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн олзыг хүлээн зөвшөөрөх эсэхийг авч үзсэн ба тусгай зах зээлийн үндсэн шинжийг хангаж байгаа учраас эдгээр эх үүсвэр болох харилцагчид олгосон зээлээс ямар нэгэн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн олз гарз бүртгэгдэхгүй гэж үзсэн.

Удирдлагын гаргасан шийдвэрийг Тодруулга 3-аас харна уу. Томоохон төсөл хөтөлбөрүүдэд Монгол Улсын Засгийн газраас Монгол Улсын эдийн засгийн өсөлтөд чухал нөлөө бүхий салбарт (эдийн засгийг тэлэх) зориулсан Монгол Улсын Хөгжлийн банкны санхүүжилтүүд багтана. Эдгээр хөтөлбөрүүдийг дор товчхон дурдвал:

Орон сууцны зээлийг санхүүжүүлэх Засгийн газрын хөтөлбөрийн хүрээнд Банк 2014 оноос хойш жилийн 1%, 2%, 4%-ийн хүүтэй эх үүсвэрийг Монголбанкнаас хүлээн авсан. Энэ хөтөлбөрт тусгай шаардлага хангасан (80 квадрат метрээс бага хэмжээтэй байр, худалдан авах үнийн дүнгийн 30% тэнцэх урьдчилгаа, тухайн Банк болон бусад банкин дахь зээлийн түүх сайн гэх мэт) шинэ болон хуучин олгогдсон зээлүүдийг дахин санхүүжүүлэх боломжтой зээлүүд багтана.

Ийнхүү Банк нь зээлдүүлэгчийн шаардлагыг хангасан зээлдэгч нарт жилийн 5%, 6%, 8%-ийн хөнгөлөлттэй зээлийг олгох боломжтой болсон ба энэхүү хүүгийн түвшинг Монголбанкнаас тогтоож өгсөн тул олгож буй зээлийн хүүг Банк тодорхойлох эрхгүй. Зээлийн олголт болон 6%-ийн хүүтэй олгосон зээлийн дахин санхүүжилтийг Банкнаас хэлэлцэж батлах ба Банк зээлийн эрсдэлийг хариуцна.

2023 онд Банк Улаанбаатар хотын жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээ эрхлэгч аж ахуйн нэгж байгууллагад санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор “Нийслэлийн Жижиг, дунд үйлдвэр үйлчилгээг дэмжих төв” НӨҮГ-ын хөтөлбөрт хамрагдсан. Энэхүү хөтөлбөрийн хүрээнд 2026 оны 7 дугаар сарын 17-ны өдөр дуусах хугацаатайгаар хүүгүй санхүүжилт авсан бөгөөд компаниудад 3%-ийн хүүтэй зээл олгосон. Банк зээлийн эрсдэлийг хариуцна.

2021 онд Монгол Улсын шатахууны нөөцийг бүрдүүлэх, шатахуун нийлүүлэгч компаниудыг нэмэгдүүлэх зорилгоор Монголбанкнаас санхүүжүүлсэн шинэ хөтөлбөрт хамрагдсан. Энэхүү хөтөлбөрийн хүрээнд 2024 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдөр дуусах хугацаатайгаар жилийн 6-14%-ийн хүүтэй санхүүжилт авсан бөгөөд компаниудад жилийн 9-17%-ийн хөнгөлөлттэй хүүтэй зээл олгосон. Банк бүх зээлийн олголтыг хэлэлцэж батлах ба зээлийн эрсдэлийг хариуцна.

2020 онд Монголбанкнаас санхүүжүүлж буй “Алт-2” хөтөлбөр нь алт олборлож буй компаниудыг санхүүжүүлэх, Монголбанкны валютын нөөцийг нэмэгдүүлэхэд зориулагдсан. Энэхүү хөтөлбөрийн хүрээнд Банк жилийн 6-12%-ийн хүүтэй санхүүжилт авсан. Санхүүжилтын хугацаа 2025 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл байгаа бөгөөд уул уурхайн компаниудад жилийн 9-15%-ийн хүүтэй зээлийг олгосон.

2012 оноос хойш Банк нь аж ахуйн нэгжүүдэд жижиг дунд үйлдвэрлэлийн ажлын байрыг дэмжихэд зориулсан хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих KFW хөтөлбөрт хамрагдсан. Банк нь Монголбанкнаас санхүүжилтийг жилийн 5%-ийн хүүтэй 2025 оны 6 дугаар сарын 25-ны өдөр дуусах нөхцөлтэй авсан. Энэхүү гэрээнд Банк зээлийн эрсдэлийг хариуцна.

2011 онд ЖАЙКА-аас жилийн 2%-ийн хүүтэй зээл авсан. Төслийн зорилго нь жижиг дунд бизнесийг болон байгаль орчныг хамгаалах төслийг дэмжих юм. Хөтөлбөрийн дагуу Банк 2033 оны 10 дугаар сарын 01-ний өдөр хүртэл жилийн 2%-ийн хүүтэй санхүүжилтийг авсан бөгөөд жижиг дунд бизнес эрхлэгчдэд жилийн 6%-ийн хүүтэй зээлийг олгосон.

22 Бусад зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

(а) Төслийн зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

2021 онд Банк Азийн хөгжлийн банкнаас жилийн 5%-ийн хүүтэй зээл авсан. Азийн хөгжлийн банкны эх үүсвэртэй Зээлийн батлан даалтын сантай хамтарсан төсөл нь урт хугацаанд жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн зээлийг дэмжих зорилготой юм. Банк нь баталгааны хувиас хамаарч 8.88-12.34% -ийн хүүтэй зээл олгох боломжтой. Банк болон Зээлийн батлан даалтын сан нь хамтдаа зээл олголтыг шийдэх ба зээлийн эрсдэлийг тус тусдаа хүлээнэ.

2016 онд Банк Азийн хөгжлийн банкнаас жилийн 4.5%-ийн хүүтэй зээл авсан. Төслийн зорилго нь хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжлийн төслийг дэмжихэд оршино. Хөтөлбөрийг 2029 он хүртэл сунгасан бөгөөд Банк 8%-ийн хүүтэй зээл олгох боломжтой. Банк нь зээлийн олголт, дахин санхүүжилтийг бүхэлд нь хэлэлцэж батлах ба зээлийн эрсдэлийг хариуцна.

22 Бусад төслийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

(а) Төслийн зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

Засгийн газрын байгууллагууд, МонголБанк болон олон улсын санхүүгийн байгууллагатай байгуулсан зээлийн гэрээний нөхцөлийг дараах хүснэгтэнд харуулав:

Ангилал	Зээл олгогч	Төслийн нэр	Валют	Олгосон огноо	Дуусах огноо	2023 оны 12 сарын 31-нээрх зээлийн дүн /тухайн мянган валютаар/	2023 оны 12 сарын 31-нээрх зээлийн дүн /мянган төгрөгөөр/
Засгийн газрын үнэ тогтворжуулах хөтөлбөр	Монголбанк	Орон сууцжуулах хөтөлбөр	Төгрөг	4/21/2016	12/31/2024	258,092,912	258,092,912
	Монголбанк	Шатахууны нөөц бүрдүүлэх хөтөлбөр	Төгрөг	12/13/2021	12/28/2024	54,930,001	54,930,001
	Монголбанк	Алт 2 хөтөлбөр	Төгрөг	6/25/2020	11/25/2025	16,501,796	16,501,796
	Монголбанк	КФВ банкны төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	6/8/2012	6/25/2025	312,800	312,800
ЗГ боон ЖАЙКА хамтарсан төсөл	ЖАЙКА	Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	9/29/2006	10/10/2033	7,431,219	7,431,219
АХБ болон ЗБДС хамтарсан төсөл	Азийн Хөгжлийн Банк	Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	3/22/2021	6/20/2031	2,849,449	2,849,449
Засгийн Газрын бусад төсөл	Засгийн Газар	Хөдөө аж ахуй болон хөдөөгийн хөгжлийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	5/5/2016	10/25/2029	17,722,166	17,722,166
	Засгийн Газар	Бусад төслийн эх үүсвэр	Ам.Доллар	10/7/2014	5/1/2027	48	165,202
	Засгийн Газар	Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	7/18/2023	7/17/2026	743,560	743,560
	Засгийн Газар	Оюутны хөгжлийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	11/30/2016	12/5/2026	2,979	2,979

22 Бусад зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

(б) Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан эх үүсвэр

Гадаадын бусад банкнаас авсан эх үүсвэрт гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 12-97 сар хүртэлх хугацаатай, 2,500-100,000 мянган ам.долларын зээл (2022: 5,000-100,000 мянган ам.доллар, 12-100 сарын хугацаатай) авсан зээлүүд багтана.

Эдгээр зээлүүдийн 200,000 мянган ам.доллар нь Банкны тухайн банкин дахь харилцах дансаар баталгаажсан.

2023 онд нэмж хэд хэдэн зээл авсан бөгөөд үүнд 12-60 сарын хугацаатай, 45,000 мянган ам.долларын зээлүүд багтана.

(в) Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагуудын худалдааны санхүүжилт

Банк нь өөрийн харилцагчдын худалдааны зээлийг санхүүжүүлэх зорилгоор гадаадын банк болон санхүүгийн байгууллагуудаас худалдааны зээлийн шугам авсан. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 184,427,134 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 121,435,331 мянган төгрөг)-ийн зээлийн шугамыг ашиглаж, мөн тэр хэмжээний зээлийг харилцагчдад олгосон. Олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагууд харилцагчдын гүйлгээг санхүүжүүлэх зорилгоор санхүүжилт олгодог. Ийм төрлийн эх үүсвэрийн хугацаа нь 1 хүртэлх жил байдаг бөгөөд харилцагчаас орж ирэх мөнгөн урсгалын хугацаа болон гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагад эргэн төлөх мөнгөн урсгалын хугацаа нь ижил байдаг. Харилцагч зээлээ төлж чадахгүй тохиолдолд Банк зээлийн эрсдэлийг хариуцна.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлийн зөрчилгүй болно.

Бусад зээлийн эх үүсвэрийн бодит үнэ цэнийг Тодруулга 41-ээс харна уу. Мөн валют, хүүгийн түвшин болон дуусгавар болох хугацааны шинжилгээг Тодруулга 38-аас харна уу.

23 РЕПО хэлцэл

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дотоодын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан репо хэлцэлд 547,659,994 мянган төгрөг (2022: 169,906,728 мянган төгрөг), жилийн 7-14%-ийн хүүтэй (2022: жилийн 6-7% хувийн хүүтэй), 5 болон 1095 хоног (2022: 730-1095 хоног) анхны дуусгавар болох хугацаатай репо хэлцлүүд орно. Эдгээр репо хэлцлүүд нь Монголбанкны үнэт цаасаар бүрэн баталгаажсан. Дэлгэрэнгүйг Тодруулга 10-аас харна уу. Коронавирусээс урьдчилан сэргийлэх, хянах, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх нөлөөллийг бууруулах тухай хуулийг даган мөрдөж Банк нь Засгийн газрын хөтөлбөрт хамрагдан уул уурхайн бус экспортлогчид, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдэд 17%-ийн хүүтэй зээл олгосон ба энэ нь Төв банкны репо хэлцлээр санхүүжсэн.

2023 онд Банк ам.долларын нөөцөө нэмэгдүүлэх зорилгоор 164,014,169 мянган төгрөг (2022: 41,440,916 мянган төгрөг)-ийн репо хэлцэл хийсэн ба эдгээр хэлцлүүд нь Тодруулга 10-т тусгасны дагуу бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хэмжигдэх компанийн бондоор бүрэн баталгаажсан.

Урвуу репо хэлцэл

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар урвуу репо хэлцэл нь жилийн 12% хүүтэй, 5 хоногийн хугацаатай дотоодын банкуудтай байгуулсан 646,835,976 мянган төгрөгийн богино хугацааны хэлцэл байсан. Уг урвуу хэлцэл нь Монголбанкны үнэт цаасаар бүрэн баталгаажсан ба эргэн төлөлт хийгдээгүй тохиолдолд Банк гэрээгээр олгосон эрхийн дагуу тухайн үнэт цаасыг худалдан борлуулах, дахин барьцаалах эрхтэй.

24 Бусад өр төлбөр

Бусад өр төлбөрийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн өр төлбөр:	183,426,999	115,112,290
Гүйлгээний өр төлбөр	163,115,308	100,236,168
Буцаах нөхцөлтэй МИК-д худалдсан зээлтэй холбоотой өр төлбөр	581,652	739,444
Дансны өглөг	-	124,846
Аккредитив, баталгааны эрсдэлийн сан	2,848,492	1,447,410
Бусад	16,881,547	12,564,422
Бусад санхүүгийн бус өр төлбөр:	20,808,172	16,193,945
Орлогын албан татвараас бусад татварын өглөг	8,771,190	5,028,759
Ажилтнуудад өгөх өглөг	10,220,723	7,135,889
Бусад	1,816,259	4,029,297
Нийт бусад өр төлбөр	204,235,171	131,306,235

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар гүйлгээний өр төлбөр өссөн нь хилийн хориг суларч, олон улсын гүйлгээ нэмэгдсэнтэй мөн 2022 оны 12 дугаар сартай харьцуулахад оны сүүлийн өдөр амралтын өдөр байсантай холбоотой. Ажилтнуудад өгөх өглөг өссөн нь цалин нэмэгдсэнтэй холбоотой.

Бусад санхүүгийн өр төлбөрийг оны эцсээс хойш арван хоёр сарын дотор барагдуулахаар төлөвлөж байна. Бүх санхүүгийн бус өр төлбөр нь богино хугацааны шинж чанартай байдаг.

25 Хувьцаат Капитал

Хувьцааны тоо ширхэгээс бусад дүн нь мянган төгрөгөөр	Нийт гаргасан хувьцаа	Энгийн хувьцаа	Халаасны хувьцаа	Нэмж төлөгдсөн капитал	Давуу эрхтэй хувьцаа	Халаасны давуу эрхтэй хувьцаа	Нийт дүн
2022 оны 01 сарын 01	674,552,592	168,960,148	(322,000)	169,486,044	25,778,900	(9,390,800)	354,512,292
Шинээр гаргасан хувьцаа	134,104,714	33,526,179	-	131,788,974	-	-	165,315,153
Хувьцаа халааслах	-	-	-	-	-	(16,388,100)	(16,388,100)
Эргэлтээс гаргасан хувьцаа	-	(322,000)	322,000	206,102	(25,778,900)	25,778,900	206,102
2022 оны 12 сарын 31	808,657,306	202,164,327	-	301,481,120	-	-	503,645,447
2023 оны 01 сарын 01	808,657,306	202,164,327	-	301,481,120	-	-	503,645,447
Шинээр гаргасан хувьцаа	-	-	-	-	-	-	-
Эргэлтээс гаргасан хувьцаа	-	-	-	-	-	-	-
2023 оны 12 сарын 31	808,657,306	202,164,327	-	301,481,120	-	-	503,645,447

Банкны гаргасан хувьцаат капиталын нэрлэсэн үнээр бүртгэсэн дүн нь 202,164,327 мянган төгрөг (2022: 202,164,327 мянган төгрөг). Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал нь гаргасан хувьцааны нэрлэсэн үнээс илүү төлөгдсөн төлбөр юм.

25 Хувьцаат капитал (Үргэлжлэл)**Энгийн хувьцаа:**

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ нэг бүр нь 250 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй (2022: нэг бүр нь 250 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй), нийт 808,657,306 ширхэг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 808,657,306 ширхэг) энгийн хувьцаанаас бүрдэнэ.

2023 онд Банк хувьцаа гаргаагүй.

2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх хувьцаа эзэмшигчдийн хувийг дор харуулав:

Хувьцаа эзэмшигч	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
	Хувиар (%)	Хувиар (%)
Голомт Файнэншил Групп ХХК	77.20%	77.20%
Свисс Мо Инвестмент Эй Жи	5.21%	5.21%
Бодь Интернэшнл ХХК	3.42%	3.42%
Голомт Инвестмент Лимитед	2.57%	2.57%
Олон нийт	11.60%	11.60%
Нийт	100%	100%

26 Хүүгийн орлого ба зардал

Мянган төгрөгөөр	2023	2022
Үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хүүгийн орлого		
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	584,199,144	443,987,232
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	158,472,951	88,493,920
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	25,015,846	22,922,861
Монголбанкинд байршуулсан бэлэн мөнгө	22,961,735	20,131,192
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	512,622	608,832
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх урвуу репо хэлцэл	1,547,881	240,894
Нийт үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хүүгийн орлого	792,710,179	576,384,931
Бусад адилтгах орлого		
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	24,155,651	16,829,606
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	23,866,725	16,694,628
Нийт бусад адилтгах орлого	48,022,376	33,524,234
Нийт хүүгийн орлого	840,732,555	609,909,165
Хүүгийн зардал		
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	(271,817,867)	(149,218,403)
Зээлийн бусад эх үүсвэр	(74,825,705)	(57,326,437)
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	(1,398,358)	(2,259,749)
Репо хэлцэл	(13,539,066)	(14,052,572)
Нийт хүүгийн зардал	(361,580,996)	(222,857,161)
Бусад адилтгах зардал		
Түрээсийн зардал	(1,859,443)	(1,481,221)
Нийт бусад адилтгах зардал	(1,859,443)	(1,481,221)
Нийт хүүгийн болон бусад адилтгах зардал	(363,440,439)	(224,338,382)
Цэвэр хүүгийн орлого	477,292,116	385,570,783

Бэлэн мөнгө болон Төв банкинд байршуулсан хөрөнгийн хүүгийн орлого болох 11,582,823 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 9,368,891 мянган төгрөг) нь Монголбанкны журмын дагуу бүх банкуудад олгосон Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөцийг 2023 онд хангаж байсантай холбоотой урамшуулал юм. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны хүүгийн орлогын өсөлт нь бодлогын хүү болон зээл олголт нэмэгдсэнтэй холбоотой.

Харилцагчдад олгосон үнэ цэнэ буурсан зээлээс хүлээн зөвшөөрсөн хүүгийн орлого 41,382,837 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 31,811,210 мянган төгрөг) байсан.

Удирдлагын зүгээс эдгээр зээлүүд нь бүрэн төлөгдөх ба үнэ цэнэ буурсан зээлүүд нь өндөр үнийн дүн бүхий барьцаа хөрөнгөтэй гэж үзсэн. Мөн СТОУС Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Стандартуудын дагуу буцааж төлөгдөхгүй гэж үзсэн зээлийн хүүгийн орлогыг 2023 болон 2022 оны ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрөөгүй.

27 Хураамж, шимтгэлийн орлого ба зардал

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
Хураамж, шимтгэлийн орлого		
Карттай холбоотой шимтгэл, хураамж	56,561,152	48,568,076
Гуйвуулгын ба бусад үйлчилгээний хураамж	27,511,571	24,130,506
Баталгаа болон бусад баримтны үнэ, шимтгэл, хураамж	12,620,813	6,174,736
Дансны үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	5,142,056	4,952,097
Брокерийн болон бусад үйлчилгээний хураамж	335,298	306,563
Нийт хураамж, шимтгэлийн орлого	102,170,890	84,131,978
Хураамж, шимтгэлийн зардал		
Картын гүйлгээний зардал	(45,995,134)	(33,549,253)
Банкны үйлчилгээний зардал	(12,233,629)	(4,904,527)
Онлайн гүйлгээний зардал	(1,883,763)	(1,388,439)
Брокерийн болон бусад үйлчилгээний зардал	(77,891)	(118,966)
Нийт хураамж, шимтгэлийн зардал	(60,190,417)	(39,961,185)
Хураамж, шимтгэлийн цэвэр орлого	41,980,473	44,170,793

28 Бусад үйл ажиллагааны орлого

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
Түрээсийн орлого	2,186,925	991,537
Бусад орлого	101,355	163,436
Нийт бусад үйл ажиллагааны орлого	2,288,280	1,154,973

29 Удирдлага ба үйл ажиллагааны бусад зардал

Мянган төгрөгөөр	Тод- руулга	2023	2022
Ажилчдын зардал		84,251,921	64,373,012
Мэдээлэл, зөвлөх үйлчилгээ болон бусад мэргэжлийн үйлчилгээний зардал		34,057,716	38,996,968
Үндсэн хөрөнгийн элэгдлийн зардал	16	22,130,444	21,411,473
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн элэгдлийн зардал	17	6,890,464	5,666,006
Программ хангамж болон биет бус хөрөнгийн хорогдуулалт	15	6,368,834	6,063,280
Зар сурталчилгаа, маркетингийн үйлчилгээ		5,308,526	6,072,956
Бичиг хэргийн зардал		4,192,751	3,495,573
Харуул хамгаалалтын зардал		2,542,124	2,326,850
Орлогын албан татвараас бусад татварын зардал		3,183,713	2,100,901
Зээлийн төлбөр цуглуулалтын зардал		2,288,019	2,010,466
Харилцаа, холбооны зардал		2,853,037	2,181,413
Богино хугацаат түрээсийн зардал	17	1,428,551	1,923,903
Оффис цэвэрлэгээний зардал		2,183,427	1,502,597
Ашиглалтын зардал		1,870,073	1,447,049
Сайн дурын болон зайлшгүй даатгалын зардал		1,230,455	1,055,333
Тээврийн зардал		2,050,518	1,904,931
Үзвэр, үйлчилгээний зардал		1,577,009	1,274,122
Томилолтын зардал		1,566,130	735,637
Хандив		891,429	386,830
Харилцагч татах зардал		5,923,601	3,375,332
Бусад зардал		7,370,540	7,041,279
Нийт удирдлагын болон бусад үйл ажиллагааны зардал		200,159,282	175,345,911

Мянган төгрөгөөр	2023	2022
Ажилчдын зардал дараахаас бүрдэнэ:		
Цалин хөлс, урамшуулал	73,308,483	55,360,029
Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэл	8,845,970	6,780,120
Хувьцаанд суурилсан төлбөр	-	847,461
Ажилчдын тэтгэмж	1,257,480	658,404
Тэтгэврийн сан	345,490	260,466
Ажилчдын сургалт	494,498	466,532
Нийт ажилчдын зардал	84,251,921	64,373,012

Ажилчдын зардлын томоохон өсөлт нь цалин нэмэгдсэнтэй холбоотой.

30 Бусад олз/(гарз), цэвэр дүнгээр

Мянган төгрөгөөр	2023	2022
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө худалдан борлуулсны гарз	-	(1,608,563)
Үндсэн хөрөнгө худалдан борлуулсны олз	104,631	197,376
Өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгө худалдан борлуулсны гарз	-	(69,680)
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө худалдан борлуулсны гарз	(344,779)	(188,374)
Нийт бусад олз/(гарз), цэвэр дүнгээр	(240,148)	(1,669,241)

2023 онд Банк нийт 37,652,930 мянган төгрөгийн оффис, худалдаа үйлчилгээний зориулалттай талбай болон орон сууцны борлуулалт хийсэн.

31 Орлогын албан татвар**(а) Орлогын албан татварын зардлын бүрэлдэхүүн / (орлого)**

Тайлант жилийн ашиг, алдагдалд бүртгэсэн орлогын албан татварын зардлыг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
Тайлант жилийн орлогын албан татвар	98,112,689	53,291,941
Хойшлогдсон орлогын татвар	(41,248,638)	24,003,995
Тайлант жилийн орлогын албан татварын зардал	56,864,051	77,295,936

(б) Татварын зардал ба ашиг, алдагдал хоорондын холбогдох татварын хэмжээгээр тооцсон тохируулга

Банк санхүүгийн тайлагналын зорилгоор орлогод суурилан албан татварыг тооцоолдог бөгөөд орлогын албан татварын зорилгоор татвар ногдохгүй орлого болон татвараас хасагдахгүй зардлын хувьд тохируулга хийх замаар орлогын албан татварын зардлыг тодорхойлдог. Банк нь Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжийн дагуу 6 тэрбум төгрөг (2022: 6 тэрбум төгрөг) хүртэлх татвар ногдох орлогоос 10 хувийн, 6 тэрбум төгрөг (2022: 6 тэрбум төгрөг)-өөс давсан дүнгээс 25 хувь (2022: 25 хувь)-ийн орлогын албан татвар төлдөг.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
Татварын өмнөх ашиг	266,035,096	193,797,984
Хуулиар заасан хувиар тооцсон татварын зардал (2023: 25%; 2022: 25%)	66,508,774	48,449,496
Татварын зорилгоор татвар ногдохгүй орлого, татвараас хасагдахгүй зардлын татварын нөлөө:		
- Бага хувиар татвар ногдуулах орлогын нөлөө	(900,000)	(900,000)
- Татвараас чөлөөлөгдөх орлого	(3,858,375)	(2,393,903)
- Олон төрлийн хувь хэмжээгээр татвар ногдуулсны орлого	(851,227)	(500,513)
- Хасагдахгүй зардал	964,879	1,469,614
Хүлээн зөвшөөрөөгүй хойшлогдсон татварын хөрөнгө	(5,000,000)	31,171,242
Тайлант жилийн орлогын албан татварын зардал	56,864,051	77,295,936

(в) Түр зөрүүгийн нөлөөгөөр тодорхойлогдсон хойшлогдсон татвар

СТОУС болон Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжийн хоорондын ялгаатай байдал нь санхүүгийн тайлагналын зорилгоорх хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны дүн болон тэдгээрийн татварын суурь дүнгийн хооронд гарах түр зөрүүг үүсгэдэг.

31 Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)

2023 онд 25%-аар татвар ногдуулдаг түр зөрүүний өөрчлөлтөөс үүдэлтэй татварын нөлөөний дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 01 сарын 01	Ашиг, алдагдалд бүртгэсэн	Бусад дэлгэрэнгүй орлогод шууд бүртгэсэн	2023 оны 12 сарын 31
Татвараас хасагдах/(татвар ногдох) түр зөрүүгийн татварын нөлөө болон ирээдүйд шилжүүлэх татварын алдагдал:				
Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээний олз/(гарз) болон борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан	41,189,015	(22,734,953)	-	18,454,062
Барилга байгууламжийн үнэ цэнийн бууралт	9,123,950	(1,379,613)	-	7,744,337
Зээл ба урьдчилгаатай холбоотой анхны болон тохируулгын алдагдал	1,702,466	(1,732,215)	-	(29,749)
Урьдчилж төлсөн орлого – зээл олголтын шимтгэл	4,412,450	760,516	-	5,172,966
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	4,776,735	1,156,366	-	5,933,101
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	11,935,487	-	(13,589,028)	(1,653,541)
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн зээлийн алдагдлын сан	953,900	(351,763)	-	602,137
Хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаасны зээлийн алдагдлын сан	1,284,542	638,196	-	1,922,738
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	75,378,545	(23,643,466)	(13,589,028)	38,146,051
Хүлээн зөвшөөрөөгүй хойшлогдсон татварын хөрөнгө	(31,171,242)	31,171,242	-	-
Нийт хойшлогдсон татварын хөрөнгө	44,207,303	7,527,776	(13,589,028)	38,146,051
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт				
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа - 90 хоногоос дээш хугацаа хэтрэлттэй зээлийн хүүгийн орлого	(50,744,204)	34,826,073	-	(15,918,131)
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(9,370,561)	(852,339)	-	(10,222,900)
Бусад	(3,467,719)	(207,958)	-	(3,675,677)
	(1,368,107)	(44,914)	-	(1,413,021)
Нийт хойшлогдсон татварын өр төлбөр	(64,950,591)	33,720,862	-	(31,229,729)
Нийт хойшлогдсон татварын цэвэр хөрөнгө/(өр төлбөр)	(20,743,288)	41,248,638	(13,589,028)	6,916,322

31 Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)

2022 онд 25%-аар татвар ногдуулдаг түр зөрүүний өөрчлөлтөөс үүдэлтэй татварын нөлөөний дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 01 сарын 01	Ашиг, алдагдалд бүртгэсэн	Бусад дэлгэрэнгүй орлогод шууд бүртгэсэн	2022 оны 12 сарын 31
Татвараас хасагдах/(татвар ногдох) түр зөрүүгийн татварын нөлөө болон ирээдүйд шилжүүлэх татварын алдагдал:				
Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээний олз/(гарз) болон борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан	19,317,001	21,872,014	-	41,189,015
Барилга байгууламжийн үнэ цэнийн бууралт	9,658,852	(534,902)	-	9,123,950
Зээл ба урьдчилгаатай холбоотой анхны болон тохируулгын алдагдал	5,434,701	(3,732,235)	-	1,702,466
Урьдчилж төлсөн орлого – зээл олголтын шимтгэл	3,729,800	682,650	-	4,412,450
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,691,282	1,085,453	-	4,776,735
Ирээдүйд шилжүүлэх татварын алдагдал	952,354	(952,354)	-	-
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	212,031	(1,021,910)	12,745,366	11,935,487
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн зээлийн алдагдлын сан	57,798	896,102	-	953,900
Хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаасны зээлийн алдагдлын сан	46,833	1,237,709	-	1,284,542
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	43,100,652	19,532,527	12,745,366	75,378,545
Хүлээн зөвшөөрөөгүй хойшлогдсон татварын хөрөнгө	-	(31,171,242)	-	(31,171,242)
Нийт хойшлогдсон татварын хөрөнгө	43,100,652	(11,638,715)	12,745,366	44,207,303
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(38,857,755)	(11,886,449)	-	(50,744,204)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа - 90 хоногоос дээш хугацаа хэтрэлттэй зээлийн хүүгийн орлого	(11,852,602)	2,482,041	-	(9,370,561)
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(685,726)	(2,781,993)	-	(3,467,719)
Бусад	(1,189,228)	(178,879)	-	(1,368,107)
Нийт хойшлогдсон татварын өр төлбөр	(52,585,311)	(12,365,280)	-	(64,950,591)
Нийт хойшлогдсон татварын цэвэр хөрөнгө/(өр төлбөр)	(9,484,659)	(24,003,995)	12,745,366	(20,743,288)

32 Өмчийн бүрэлдэхүүн хэсэг бүрд хүлээн зөвшөөрөгдсөн бусад дэлгэрэнгүй орлого

Өмчийн бүрэлдэхүүн хэсэг дэх бусад дэлгэрэнгүй орлогын задаргааг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2023	2022
Бусад дэлгэрэнгүй орлого/(алдагдал):		
<i>Ирээдүйд ашиг, алдагдалд ангилагдах зүйлс:</i>		
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт		
- Тайлант жилийн олз/(гарз)	53,714,970	(50,471,551)
- Худалдан борлуулснаас ашиг, алдагдалд дахин ангилагдсан олз/(гарз)	641,141	48,339
<i>Ирээдүйд ашиг, алдагдалд ангилагдахгүй зүйлс:</i>		
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтаас үүссэн олз		
Дэлгэрэнгүй орлогын тайланд шууд бүртгэсэн орлогын татвар	(13,589,028)	12,745,366
Тайлант жилийн нийт дэлгэрэнгүй орлого	40,767,083	(38,236,097)

33 Ногдол ашиг

Мянган төгрөгөөр	2023		2022	
	Энгийн хувьцаа	Давуу эрхтэй хувьцаа	Энгийн хувьцаа	Давуу эрхтэй хувьцаа
01 сарын 01-нээрх ногдол ашгийн өглөг				
Тайлант хугацаанд зарласан ногдол ашиг	40,432,865	-	-	555,404
Тайлант хугацаанд төлсөн ногдол ашиг	(40,432,865)	-	-	(555,404)
12 сарын 31-нээрх ногдол ашгийн өглөг				
	-	-	-	-
Нэгж хувьцааны ногдол ашиг				
	20%	-	-	5.9%

34 Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг

Нэгж хувьцаанд ногдох үндсэн ашгийг тухайн жилийн хугацаанд гаргасан энгийн хувьцааны жигнэсэн дундаж тоонд хувааж тооцсон (халаасны хувьцаа ороогүй). Нэгж хувьцаанд ногдох хорогдуулсан ашгийг одоо ажиллаж байгаа ажилчдад олгосон хувьцааны опционоор цэвэршүүлж тооцсон. Нэгж хувьцаанд ногдох үндсэн болон хорогдуулсан ашгийг харуулав:

Мянган төгрөгөөр /Нэгж хувьцаанд ногдох ашгаас бусад /	2023	2022
Банкны хувьцаа эзэмшигчдийн тайлант хугацааны ашиг/(алдагдал)	209,171,045	116,502,048
Хасах: Давуу эрхтэй хувьцааны ногдол ашиг	-	(555,404)
Банкны энгийн хувьцаа эзэмшигчдэд хамаарах жилийн ашиг	209,171,045	115,946,644
Гаргасан энгийн хувьцааны жигнэсэн дундаж тоо (мянгачилсан)	808,657	707,839
Хорогдуулалтын нөлөө:		
Хувьцааны опцион	165	331
Хорогдуулалтын нөлөөнд тохируулсан энгийн хувьцааны жигнэсэн дундаж тоо (мянган)	808,822	708,170
Нэгж хувьцаанд ногдох үндсэн ашиг	258.66	163.80
Нэгж хувьцаанд ногдох хорогдуулсан ашиг	258.61	163.73

35 Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөрийн тохируулга

Банкны өр төлбөр болон түүний өөрчлөлтийн хөдөлгөөнийг тайлант хугацааны задаргаагаар үзүүлэв. Мөнгөн гүйлгээний тайланд өрийн зүйлсийг санхүүжилт хэмээн тусгасан:

Мянган төгрөгөөр	Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр			
	Зээлийн эх үүсвэр	Репо хэлцэл	Түрээсийн өр төлбөр	Нийт дүн
2023 оны 01 сарын 01-нээрх санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр	1,916,312,092	211,347,644	16,290,486	2,143,950,222
<i>Мөнгөн гүйлгээ</i>				
Орох мөнгөн урсгал	460,432,436	4,097,128,065	-	4,557,560,501
Гарах мөнгөн урсгал	(836,817,398)	(3,586,092,454)	(10,247,841)	(4,433,157,693)
Төлөгдсөн хүү	(65,026,043)	(23,108,890)	(1,859,443)	(89,994,376)
<i>Мөнгөн бус гүйлгээ</i>				
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны зээлийн эх үүсвэрийн эргэн төлөлт	(135,116,500)	-	-	(135,116,500)
Шинэ түрээс	-	-	11,247,863	11,247,863
Хуримтлагдсан хүү	69,165,875	13,488,031	1,859,443	84,513,349
Гүйлгээний зардлын хорогдуулалт	12,527,404	-	99,921	12,627,325
Гадаад валютын ханшийн тохируулга	(10,549,144)	(1,088,233)	-	(11,637,377)
2023 оны 12 сарын 31-нээрх санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр	1,410,928,722	711,674,163	17,390,429	2,139,993,314

Мянган төгрөгөөр	Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр			
	Зээлийн эх үүсвэр	Репо хэлцэл	Түрээсийн өр төлбөр	Нийт дүн
2022 оны 01 сарын 01-нээрх санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр	1,509,446,027	221,912,121	14,001,667	1,745,359,815
<i>Мөнгөн гүйлгээ</i>				
Орох мөнгөн урсгал	1,201,130,206	424,211,523	-	1,625,341,729
Гарах мөнгөн урсгал	(970,908,033)	(447,033,190)	(5,758,791)	(1,423,700,014)
Төлөгдсөн хүү	(46,270,532)	(5,822,717)	(1,481,221)	(53,574,470)
<i>Мөнгөн бус гүйлгээ</i>				
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны зээлийн эх үүсвэрийн эргэн төлөлт	(63,234,300)	-	-	(63,234,300)
Шинэ түрээс	-	-	7,628,839	7,628,839
Хуримтлагдсан хүү	52,041,071	14,052,572	1,481,221	67,574,864
Гүйлгээний зардлын хорогдуулалт	58,404	-	418,771	477,175
Гадаад валютын ханшийн тохируулга	234,049,249	4,027,335	-	238,076,584
2022 оны 12 сарын 31-нээрх санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр	1,916,312,092	211,347,644	16,290,486	2,143,950,222

36 Сегментийн шинжилгээ

Үйл ажиллагааны сегментүүд нь бизнесийн үйл ажиллагааны явцад орлого олж, зардал гаргадаг бүрэлдэхүүн хэсгээс бүрдэх бөгөөд үйл ажиллагааны үр дүнг үйл ажиллагааны ахлах шийдвэр гаргагч (CODM) тогтмол хянадаг, санхүүгийн мэдээллийг сегмент бүрээр бэлтгэх боломжтой байдаг. CODM нь нөөцийг хуваарилж, аж ахуйн нэгжийн гүйцэтгэлийг үнэлдэг хувь хүн болон хэсэг бүлэг хүмүүс юм. CODM-ийн чиг үүргийг Банкны Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл хэрэгжүүлдэг.

(а) Тайлагнах сегмент бүрээс орлого олж буй бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний тодорхойлолт

Банк нь дараах үндсэн дөрвөн сегмент дээр үйл ажиллагаагаа явуулдаг::

Иргэд – хувь хүмүүст зориулсан харилцах данс, хадгаламж зэрэг банкны үйлчилгээг багтаасан. Иргэдийн зээлийн дийлэнх нь хэрэглээний зээл болон ипотекийн зээл байна. Ипотекийн зээл – орон сууцны зээлийн санхүүжилтийг хамарна;

ЖДБ – жижиг болон дунд бизнесийн аж ахуй нэгжүүдэд зориулсан харилцах данс, хадгаламж, овердрафт, зээл, бусад зээлийн хэрэгсэл, гадаад валютын болон бусад бүтээгдэхүүнийг багтаана;

Байгууллага – дотоод болон гадаад валютаарх харилцах, хадгаламж, овердрафт, зээл болон бусад зээлийн хэрэгсэл зэрэг банкны үйлчилгээ орно;

Бусад – банкны хөрөнгө удирдлагын үйл ажиллагаа багтсан – Зээлээр болон богино хугацаат байршуулалт, компани, засгийн газрын өрийн үнэт цаас зэрэг түргэн хөрвөх хөрөнгөд хөрөнгө оруулалт хийсэн санхүүжилт болон төвлөрсөн эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаа юм. Тайлагнах сегментэд хуваарилагдаагүй орлого, зардлыг тодорхой нэг сегментэд бус харин Банкны ерөнхий гүйцэтгэлийг бүрдүүлдэг гэж үздэг тул бусад сегментэд толилуулдаг.

(б) Удирдлагын тайлагнах сегментийг тодорхойлох хүчин зүйлүүд

Банкны сегментүүд нь өөр өөр үйлчлүүлэгчдэд чиглэсэн стратегит бизнесийн нэгжүүд юм. Бизнесийн нэгж бүр маркетингийн өөр стратеги, үйлчилгээний түвшинг шаарддаг тул тэдгээрийг тусад нь удирддаг.

(в) Үйл ажиллагааны сегментийн ашиг, алдагдал, хөрөнгө, өр төлбөрийн хэмжилт

CODM нь Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартын дагуу бэлтгэгдсэн нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн мэдээллийг хянадаг. CODM нь татвар өмнөх ашигт үндэслэн сегмент бүрийн гүйцэтгэлийг үнэлдэг.

36 Сегментийн шинжилгээ (үргэлжлэл)

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн тайлагнах сегментийн мэдээллийг дор үзүүлэв:

2023 оны 12 сарын 31					
Мянган төгрөгөөр	Байгууллага	ЖДҮ	Иргэд	Бусад	Нийт дүн
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,310,692,932	1,206,723,110	2,194,692,663	-	4,712,108,705
Харилцагчийн харилцах,хадгаламж	3,124,424,067	1,441,420,318	3,470,789,270	-	8,036,633,655
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	310,067,985	-		1,423,024,635	1,733,092,620
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	23,634,110	373,638	-	75,075	24,082,823
Мянган төгрөгөөр	Байгууллага	ЖДҮ	Иргэд	Бусад	Нийт дүн
Хүүгийн болон бусад адилтгах орлого	167,189,372	145,514,118	284,480,158	243,548,907	840,732,555
Хүүгийн болон бусад адилтгах зардал	(56,399,067)	(24,121,324)	(200,108,090)	(82,811,958)	(363,440,439)
Дотоод үнэлгээний эх үүсвэрийн хүүгийн орлого/зардал	20,678,528	(1,607,864)	105,267,204	(124,337,868)	-
Цэвэр хүүгийн орлого	131,468,833	119,784,930	189,639,272	36,399,081	477,292,116
Зээлийн алдагдлын сан	6,624,443	7,258,275	13,505,207	686,775	28,074,700
Цэвэр хүүгийн орлого/(сөрөг хүүгийн ахиуц ашиг) сангийн дараах	138,093,276	127,043,205	203,144,479	37,085,856	505,366,816
Хураамж, шимтгэлийн орлого	12,759,748	34,048,456	54,872,438	490,248	102,170,890
Хураамж, шимтгэлийн зардал	(9,419,018)	(16,502,640)	(28,427,911)	(5,840,848)	(60,190,417)
Бусад хүүгийн бус цэвэр орлого/зардал	9,539,239	17,118,046	8,047,833	(115,858,029)	(81,152,911)
Удирдлагын болон үйл ажиллагааны бусад зардал	(41,619,546)	(50,186,530)	(100,374,820)	(7,978,386)	(200,159,282)
Татварын өмнөх ашиг	109,353,699	111,520,537	137,262,019	(92,101,159)	266,035,096

36 Сегментийн шинжилгээ (үргэлжлэл)

Дотоодын хураамж ба шилжүүлгийн үнийн тохируулга нь бизнесийн сегмент бүрийн гүйцэтгэлд тусгагдсан болно. Бүтээгдэхүүн үйлчилгээ тус бүрт эсвэл ижил төстэй бүтээгдэхүүн үйлчилгээний бүлэг тус бүрийн гадаад харилцагчдаас орж ирсэн орлогын талаар илүү тодорхой мэдээлэл байхгүй ба тус мэдээллийг хөгжүүлэх зардал өндөр байдаг. Иймээс Банк үндсэн дөрвөн сегментэд үндэслэн үйл ажиллагааны сегментийг харуулсан.

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн тайлагнах сегментийн мэдээллийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31				
	Байгууллага	ЖДҮ	Иргэд	Бусад	Нийт дүн
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,085,673,848	930,075,462	1,681,884,035	-	3,697,633,345
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж	1,581,658,356	1,146,662,149	3,014,977,362	-	5,743,297,867
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	277,652,992	-	-	952,598,017	1,230,251,009
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	22,103,523	337,321	-	72,647	22,513,491
Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31				
	Байгууллага	ЖДҮ	Иргэд	Бусад	Нийт дүн
Хүүгийн болон бусад адилтгах орлого	129,239,932	117,194,698	199,020,671	164,453,864	609,909,165
Хүүгийн болон бусад адилтгах зардал	(21,730,573)	(13,999,865)	(125,094,622)	(63,513,322)	(224,338,382)
Дотоод үнэлгээний эх үүсвэрийн хүүгийн орлого/зардал	(46,016,951)	(35,714,448)	45,213,875	36,517,524	-
Цэвэр хүүгийн орлого	61,492,408	67,480,385	119,139,924	137,458,066	385,570,783
Зээлийн алдагдлын сан	(72,990,625)	3,187,115	23,834,022	-	(45,969,488)
Цэвэр хүүгийн орлого/(сөрөг хүүгийн ахуйц ашиг) сангийн дараах	(11,498,217)	70,667,500	142,973,946	137,458,066	339,601,295
Хураамж, шимтгэлийн орлого	12,770,871	31,761,145	39,062,984	536,978	84,131,978
Хураамж, шимтгэлийн зардал	-	(1,367,330)	(28,614,936)	(9,978,919)	(39,961,185)
Бусад хүүгийн бус цэвэр орлого/зардал	9,677,959	8,366,996	18,096,308	(50,769,456)	(14,628,194)
Удирдлагын болон үйл ажиллагааны бусад зардал	(26,691,610)	(31,945,254)	(105,125,669)	(11,583,378)	(175,345,911)
Татварын өмнөх ашиг	(15,740,997)	77,483,057	66,392,633	65,663,291	193,797,984

37 Хөрөнгө оруулалтын болон санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн бус гүйлгээ

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө ашиглахыг шаардахгүй, мөнгөн гүйлгээний тайланд ороогүй хөрөнгө оруулалтын ажил гүйлгээг дараах байдлаар харуулав:

Мянган төгрөгөөр	2023	2022
Хөрөнгө оруулалтын мөнгөн бус гүйлгээ		
Зээлээр хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө борлуулсны орлого	(447,455)	(1,080,300)
Хөрөнгө оруулалтын мөнгөн бус гүйлгээ	(447,455)	(1,080,300)

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө ашиглахыг шаардахгүй, мөнгөн гүйлгээний тайланд ороогүй санхүүгийн ажил гүйлгээг дараах байдлаар харуулав:

Мянган төгрөгөөр	2023	2022
Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн бус гүйлгээ		
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны зээлийн эх үүсвэрийн эргэн төлөлт	135,116,500	63,234,300
Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн бус гүйлгээ	135,116,500	63,234,300

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага

Банкны эрсдэлийн удирдлага нь санхүүгийн эрсдэл, үйл ажиллагааны эрсдэл, комплайнсийн эрсдэл, нөгөө талын буюу гуравдагч талын эрсдэл, хуулийн эрсдэл, нэр хүндийн эрсдэл, технологийн эрсдэл болон бусад цаг үеийн шинж чанартай тулгарах эрсдэлүүдийг хамардаг. Санхүүгийн эрсдэлд зах зээлийн эрсдэл (гадаад валютын ханшийн эрсдэл, хүүгийн эрсдэл болон бусад зах зээлийн үнээс хамаарсан эрсдэл), зээлийн эрсдэл болон төлбөрийн чадварын эрсдэл багтдаг. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлагын үндсэн зорилго нь Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлөөс дэмжигдэж батлагдсан банкны “Эрсдэлийн аппетитын тогтолцоо болон Эрсдэлийн аппетитын тунхаглал”-ын хүрээнд эрсдэл өгөөжийн тэнцвэрт байдлыг хадгалах явдал юм.

Эрсдэлийн аппетитын тогтолцоо болон Эрсдэлийн аппетитын тунхаглал нь банкны хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн хил хязгаарыг тодорхойлдог ба энэхүү хил хязгаарын хүрээнд банк бизнесийн зорилгодоо хүрэх, стратегиа хэрэгжүүлэхээр ажилладаг. Энэ нь банкны үйл ажиллагаанд тулгарах эрсдэлүүдийн хамгийн ерөнхий хязгаарлалтуудыг тодорхойлж өгдөг ба тодорхой эрсдэлүүд дээр баримтлах нарийвчилсан лимит хязгаарлалтууд холбогдох бодлого, журмын хүрээнд ерөнхий хязгаарлалтуудтай нийцтэй байдлаар тогтоогдоно. Эрсдэлийн аппетитын тогтолцоо болон тунхаглалын баримт бичгийг жил бүр банкны стратеги төлөвлөгөө, төсөвтэй уялдуулж дүгнэн, шаардлагатай тохиолдолд шинэчлэнэ. Банкинд шаардлагатай өөрийн хөрөнгө, стратеги төлөвлөгөөг эрсдэлийн түвшинтэй уялдуулж ажилладаг.

Эрсдэлийн засаглалын үүрэг хариуцлага болон нэгдсэн хяналтыг хэрэгжүүлэх нь Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн үндсэн зорилгуудын нэг юм. Энэхүү зорилтыг хэрэгжүүлэхэд эрсдэлийн засаглалын үндсэн бүрдүүлэгчид болох эрсдэлийн соёл, эрсдэлийн аппетитын хязгаар, эдгээрийн эрсдэл даах чадвар болон банкны нэгдсэн хяналт, баланстэй үүсгэх уялдаа холбоог нэн тэргүүнд чухалчилдаг. Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл нь “Гурван давхар хамгаалалтын шугам” бүхий эрсдэлийн засаглалын бүтцийг банкинд хэрэгжүүлдэг. Ашгийн төлөө ажиллаж буй бизнесийн нэгжүүд нэгдүгээр хамгаалалтын шугам, Эрсдэлийн удирдлагын хороо ба Эрсдэлийн удирдлагын газрын захирал хоёрдугаар хамгаалалтын шугамыг үүсгэж, Дотоод аудитын газар гуравдугаар хамгаалалтын шугам болно.

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлөөс тогтоосон эрсдэлийн удирдлагын бодлого, хязгаарлалтын дагуу гүйцэтгэх түвшиний удирдлагууд эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлж ажилладаг. Дотоод аудитын газар болон Эрсдэлийн удирдлагын газар нь бизнесийн нэгжүүд болон бусад нэгжийн ажилчид хяналтын үүргүүдээ хэрэгжүүлж байгаа эсэхэд хараат бус хяналт тавихаас гадна ТУЗ-ийн Эрсдэлийн хороо, Гүйцэтгэх захирлын шууд удирдлагад харьяалагдах Удирдлагын хороо болон Гүйцэтгэх захиралд шууд тайлагнадаг.

Эрсдэлийн удирдлагын хяналт, шалгалт нь банкны холбогдох хорооноос баталсан эрсдэлийн лимит хязгаарлалтуудад суурилан хийгддэг. Эдгээр лимит хязгаарлалтууд нь банкны бизнесийн стратеги, зах зээлийн нөхцөл байдал болон бизнесийн үйл ажиллагаандаа хүлээн зөвшөөрөн ажиллаж байгаа эрсдэлийн түвшинд уялдаатай тогтсон байдаг. Хүү, гадаад валютын ханш болон бусад зах зээлийн үнийн хэлбэлзлээс шалтгаалан үүсэх эрсдэлийг бууруулах зорилгоор стресс тест шинжилгээг хийж, банкны нэгдсэн эрсдэлийн удирдлагын нэг хэсэг болгосон.

38.1 Зээлийн эрсдэл

Банк нь зээлийн эрсдэлд өртдөг бөгөөд энэ нь санхүүгийн хэрэглүүрт нэг тал хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүйгээс нөгөө тал санхүүгийн алдагдал үүрэх эрсдэл юм.

Банк оролцогч талуудтай зээлийн болон бусад ажил гүйлгээний үр дүнд зээлийн эрсдэлд өртөж, санхүүгийн хөрөнгө ба балансын гадуурх зээлтэй холбоотой үүрэг амлалтыг бий болгодог. Банкны зээлийн эрсдэлд хамгийн их өртөх хэсэг нь санхүүгийн байдлын тайлан дахь санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнээр тусгагдсан байдаг. Гаргасан санхүүгийн баталгаа, зээлийн шугам, экспорт импортын аккредитивийн үүрэг амлалтын хувьд зээлийн эрсдэлийн хамгийн их өртөх хэсэг нь нийт үүргийн дүн юм.

Зээлийн эрсдэлийн удирдлага. Зээлийн эрсдэл нь Банкны бизнесийн хамгийн том эрсдэл юм. Тиймээс удирдлага нь зээлийн эрсдэлийг хариуцлагатайгаар удирддаг.

Эрсдэлийн удирдлагын зорилгоор зээлийн эрсдэлийн тооцоолол нь нарийн төвөгтэй бөгөөд эрсдэл нь зах зээлийн нөхцөл байдал, хүлээгдэж буй мөнгөн урсгал, цаг хугацаа зэргээс хамааран өөр өөр байдаг. Зээлийн багцад зориулсан эрсдэлийн үнэлгээ нь дефолт болох магадлал, алдагдлын харьцаа болон холбоотой талуудын хоорондын дефолт болох уялдааг тооцоолох шаардлагатай байдаг.

Хязгаарууд. Банк нь нэг зээлдэгч, холбоотой талууд, эдийн засгийн төвлөрөлүүдэд хүлээн зөвшөөрсөн эрсдэлийн хэмжээг тогтоох замаар зээлийн эрсдэлийн түвшинг тогтоодог. Бүтээгдэхүүн болон эдийн засгийн салбарын зээлийн эрсдэлийн түвшний хязгаарлалтыг удирдлагын зүгээс байнга баталж байдаг. Эрсдэлийг жил тутам эргэн хянадаг ба шаардлагатай тохиолдолд илүү ойрхон давтамжтайгаар хянадаг.

Харилцааны менежерүүд харилцагчаас ирсэн зээлийн өргөдлийг судалж, зээлийн дүнг батлуулахаар холбогдох зээлийн хороонд шилжүүлдэг. Зээлийн эрсдэлийг удирдах болон бууруулах зорилгоор барьцаа хөрөнгө, компанийн болон хувийн батлан даалт авдаг. Зээлийн эрсдэлд өртөх магадлалыг хянахын тулд харилцагчийн бизнесийн болон санхүүгийн гүйцэтгэлд чиглэсэн бүтцийн дүн шинжилгээнд үндэслэсэн тайланг зээлийн газрын мэргэжилтнүүд тогтмол гаргадаг. Зээлийн найдвартай байдлыг алдагдуулсан харилцагчдын зээлийг Зээлийн Хороогоор тайлагнадаг.

Зээлийн эрсдэлийн ангилал	Үнэ цэнийн бууралт	Үе шатны ангилал	Хугацаа хэтэрсэн хоног
Маш сайн	Үнэ цэнэ буураагүй	1-р үе шат	-
Сайн	Үнэ цэнэ буураагүй	2-р үе шат	-
Хангалттай	Үнэ цэнэ буурсан	3-р үе шат	-
Тусгай хяналттай	Үнэ цэнэ буурсан	3-р үе шат	90 хоногоос доош
Дефолт	Үнэ цэнэ буурсан	3-р үе шат	90 хоногоос дээш

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

38.1 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (ХБЗА)-ын аргачлал. ХБЗА нь ирээдүйд хүлээж болзошгүй алдагдлын өнөөгийн үнэ цэнэ (өөрөөр хэлбэл: зээлийн үргэлжлэх хугацаанд зээл дефолт болоход жигнэсэн дундаж алдагдал юм). ХБЗА нь нэг хүчин зүйлээс шууд хамааралтай бус хэд хэдэн боломжит хувилбаруудаас хамаарч тооцоологддог. Банкны ХБЗА-ын тооцоолол дөрвөн бүрэлдэхүүн хэсгээс бүрдэнэ. Үүнд: Дефолт болох магадлал ("PD"), Дефолт болох үеийн үлдэгдэл ("EAD"), Алдагдал хүлээх магадлал ("LGD") болон хорогдуулалтын хувь ("DR").

EAD нь тайлант хугацааны дараах эрсдэлийн хүлээгдэж буй өөрчлөлтүүд, үндсэн зээлийн болон хүүгийн эргэн төлөлт, хүлээгдэж буй хөрөнгийн бууралт зэргийг харгалзан ирээдүйд хүлээгдэж буй эрсдэлийг тооцоолдог. EAD-ийг Зээлийн хөрвүүлэх хүчин зүйл ("CCF") ашиглан тооцдог. CCF нь зээлийн дүнг балансын эрсдэлд шилжүүлэх магадлалыг харуулдаг коэффициент юм. Банкны удирдлага 12 сар болон зээлийн дуусах хүртэл хугацаагаар тооцдог.

PD нь өгөгдсөн хугацааны туршид дефолт болох магадлалын тооцоолол юм. LGD нь зээл дефолт болсон тохиолдолд түүнээс хүлээж болзошгүй алдагдлын тооцоолол юм. LGD нь гэрээний дагуух төлөх ёстой мөнгөн дүн болон зээлдүүлэгч тухайн зээлээс төлүүлж чадах мөнгөн дүн хоёрын зөрүү юм. Харилцагчаас төлүүлж чадах мөнгөн дүнд барьцаа хөрөнгө орно. LGD нь ихэвчлэн EAD –д эзлэх хувиар илэрхийлэгддэг. Хүлээгдэж буй алдагдлыг тайлант хугацааны эцэст өнөөгийн үнэ цэнээр хорогдуулна. Хорогдуулалтын хувь нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үр ашигт хүүгийн түвшин ("EIR") юм.

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцооллыг зээлийн дуусах хугацаа хүртэлхээр загварчилсан. Дуусах хугацаа нь өрийн хэрэглүүрийн гэрээний үлдсэн хугацаа ба гэрээнээсээ өмнө төлөгдөх магадлалыг тохируулдаг. Зээлийн үүрэг болон санхүүгийн баталгааны гэрээний хувьд тухайн аж ахуйн нэгж зээлийн хугацааг сунгах гэрээний үүрэгтэй гэрээт хугацаа юм. Дуусах хугацааг гэрээний дагуу хүлээгдэж буй үлдэгдэл хугацаагаар тодорхойлдог бол хувь хүнд олгосон зээлийн картын хувьд дуусах хугацаа нь гэрээний дагуух картын хугацаа бөгөөд энэ нь хамгийн ихдээ 2 хүртэлх жилтэй тэнцүү байна.

Банк санхүүгийн хэрэглүүрийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА-ын загвар боловсруулсан ба энэ нь зээлийн дуусах хугацааны турш болзошгүй бүх дефолт тохиолдлоос үүсэх алдагдал юм. 12 сарын ХБЗА нь зээлийн дуусах хүртэлх хугацааны ХБЗА-ын нэг хэсэг нь бөгөөд тайлант хугацаанаас хойших 12 сарын хугацаанд үүсэж болзошгүй алдагдал юм. Хэрэв зээлийн дуусах хугацаа нь 12 сараас бага байвал хэрэв болзошгүй зээлийн алдагдлыг дуусах хугацаа хүртэл тооцоолно. Санхүүгийн тайланд толилуулсан ХБЗА-ын тооцоолол нь дотоодын зохицуулагч байгууллагад зориулсан урт хугацааны өгөгдлийг ашиглах бус сүүлийн үеийн өгөгдлийг ашигласан. Тооцоолол нь ирээдүйн таамаглалыг агуулсан буюу зээлийн эрсдэлд нөлөөлдөг гол макро хувьсагчуудын ирээдүйд болох таамаглал тусгагдсан.

Худалдан авсан болон үнэ цэнийн бууралт ("POCI")-тай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд ХБЗА-ын загвар дараахаас бусад тохиолдолд ялгаатай биш: (а) нийт дансны үнэ болон хөнгөлөлтийн хувь нь хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөх үед нөхөгдөх боломжтой байсан мөнгөн гүйлгээнд суурилдаг, гэрээгээрх мөнгөн гүйлгээнд үндэслэгддэггүй, болон (б) ХБЗА нь хугацааны туршид дахь ХБЗА байна. Худалдан авсан болон үнэ цэнийн бууралт ("POCI")-тай санхүүгийн хөрөнгө нь өнгөрсөн бизнесийн нэгдэлд авсан үнэ цэнийн бууралттай зээл зэрэг анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр үнэ цэнийн бууралтад орсон санхүүгийн хөрөнгө юм.

Банк дефолт болох магадлалыг тооцоолохдоо доор дурдсан нөхцөлүүдийн аль нэгийг эсвэл хэд хэдэн нөхцөлийг зэрэг хангасан зээлийг дефолт болсон гэж үздэг. Үүнд:

- Зээл төлөгдөхгүй байх: Доорх нөхцөлүүд илэрсэн тохиолдолд зээлийн төлөгдөхгүй байх магадлал ихэсдэг:
 - а. зээлдэгч эсвэл үнэт цаас гаргагч санхүүгийн хүндрэлд орсон;
 - б. гэрээний нөхцөл зөрчигдсөн буюу хүүгийн болон үндсэн зээлийн эргэн төлөлт хугацаа хэтэрсэн;
 - в. зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэлтэй холбоотой эдийн засаг, эрх зүйн шалтгаанаар зээлдэгч зээлдүүлэгчид концесс олгох;
 - г. зээлдэгч дампуурлаа зарлах буюу санхүүгийн дахин зохион байгуулалт хийх магадлалтай байх;
 - д. санхүүгийн хүндрэлээс болж идэвхтэй зах зээлгүй болох; эсвэл

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

38.1 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

- Зээлдэгч нь 90 хоногоос дээш хугацаагаар гэрээний төлбөрийг төлөөгүй байх

Тодруулгын зорилгоор, Банкны дефолтын тодорхойлолт болон зээлийн үнэ цэнэ бууралтын тодорхойлолт хооронд ямар нэгэн зөрүүгүй бөгөөд дээр дурдсан дефолт тодорхойлолт нь Банкны санхүүгийн бүх хөрөнгөнд мөрдөгдөнө.

Санхүүгийн хөрөнгө нь 6 сарын дараалан дефолт тодорхойлолтонд заасан нөхцөлүүдийг хангаагүй тохиолдолд дефолтоос гарч болно. 6 сар гэдэг нь санхүүгийн хөрөнгө дефолтоос гарсан хөрөнгө буцаж дефолт болсон хугацааны тооцоолол дээр үндэслэн гарсан болно.

Зээл анх олгогдсоноос хойш зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн (SICR) эсэх үнэлгээ нь зээл нэг бүрчлэн хийгддэг. Банкны зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хэлтэс нь зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн эсэх нөхцөлүүд нь тохиромжтой байдлыг тогтмол хугацаатай хянаж байдаг. Зээл анх олгогдсоноос хойш эрсдэл илэрхий өссөн эсэх шалгууруудын нэг болох хугацаа хэтэрсэн хоног нь 30-аас дээш байх нөхцөл өөрчлөгдөөгүй болно. Тодруулга 3-аас дэлгэрэнгүйг үзнэ үү.

Банк нь нэг эсвэл түүнээс их тоон болон чанарын шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангасан тохиолдолд хөрөнгийг зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт (SICR)-тэй гэж үздэг.

Санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын тооцоолол нь харилцагчийн зээлийн эрсдэл анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш мэдэгдэхүйц өссөн эсэхэд тулгуурладаг. Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын тооцооллын загвар нь 3 үе шаттай байдаг. Санхүүгийн хэрэглүүр нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед ямар нэг үнэ цэнийн бууралтгүй байдаг ба түүний зээлийн эрсдэл нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш ихх хэмжээгээр нэмэгдээгүй бөгөөд 12 сарын ХБЗА (1-р үе шат)-д үндэслэн эрсдэлийн алдагдлын хасагдуулгыг тооцдог.

Хэрвээ зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн нь тогтоогдсон тохиолдолд үе шат 2-т орж, дуусах хугацаа хүртэлх ХБЗА-д үндэслэн эрсдэлийн алдагдлыг тооцоолно. Үе шат 2-т орсон зээлүүд нь үнэ цэнэ буураагүй зээлүүд болно. Санхүүгийн хөрөнгө нь үнэ цэнэ буурсан тохиолдолд үе шат 3-т хуваарилагдаж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолдог. Үе шат 3-т орсон зээлүүдийн хүүгийн орлогыг зээлийн эрсдэлийн сангаас цэвэршүүлсэн дүнд тооцоолдог. Хэрвээ зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн эсэхийг үнэлдэг шалгуурууд нь тухайн зээлд дахин илрээгүй бол үе шат 1 рүү шилжинэ. Банк чанарын үзүүлэлтээр үе шат 2-руу шилжсэн зээлүүдийг тогтмол хянадаг.

Үнэ цэнэ буурсан зээл олгосон ба худалдан авсан зээлүүдийн хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал нь үргэлж дуусах хугацаа хүртэлхээр тооцоологддог. Иймд Банк эдгээр зээлийн хувьд зөвхөн дуусах хугацаа хүртэлх ХБЗА-ын зөрүүг бүртгэдэг.

ХБЗА-ын тооцоолол нь гурван үнэлгээний аргаас бүрддэг. Үүнд: (i) тусгай үнэлгээ; (ii) багцын үнэлгээ: зээлийн багцын нэг ижил төрлийн сегментүүдийн хувьд ХБЗА-ын тооцоололд ижил зээлийн эрсдэлийн параметр (жишээ нь, PD, LGD) -ийг хэрэглэнэ; мөн (iii) гадаад үнэлгээнд үндэслэсэн үнэлгээ. Банк дараах төрлийн зээлүүдийг тусгай үнэлгээний аргаар үнэлдэг. Үүнд: өндөр дүнтэй, нөлөө бүхий зээлүүд буюу харилцагчийн нийт зээлийн үлдэгдэл нь 1,000,000 мянган төгрөгөөс дээш бөгөөд үе шат 2 ба 3-т орсон зээлүүдийг тусгай үнэлгээний аргаар үнэлдэг. Банк дараах төрлийн зээлүүдэд багцын үнэлгээ хийдэг. Үүнд: (i) харилцагчийн нийт зээлийн үлдэгдэл нь 1,000,000 мянган төгрөгөөс дээш бөгөөд үе шат 1-т орсон зээлүүд; (ii) иргэдийн хэрэглээний зээл болон жижиг дунд бизнес эрхлэгчдэд олгосон зээлүүд орно. Энэхүү арга нь зээлийн багцыг хугацаа хэтэрсэн хоног, зээлийн түүхэн алдагдал болон бусад мэдээллүүдэд үндэслэн харилцагч бүрийн мэдээллийг харгалзан сегментэд хуваарилдаг. Банк нь хорогдуулсан өртгөөр болон бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдсэн өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт болон бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгүүдийн үнэлгээ хийхдээ гуравдагч байгууллагын үнэлгээг ашигладаг.

Тусгай үнэлгээний аргаарх ХБЗА-ын тооцоолол нь боломжит хувилбаруудыг үнэлэх бөгөөд хувилбар бүрийн магадлалыг харгалзан алдагдлыг тооцоолдог. Банк тусгай үнэлгээний аргаар үнэлэгдэж байгаа зээл бүр дээр багадаа 2 боломжит хувилбар гаргадаг ба аль нэг хувилбарын тохиолдох магадлал бага ч гэсэн зээлийн алдагдал тооцоологддог. Тусгай үнэлгээний зээлүүд нь Банкны зээлийн газрын туршлагатай мэргэжилтнүүдээр үнэлэгддэг. Үнэлгээ ба бодит алдагдал хоорондын зөрүүг бага байлгах үүднээс үнэлгээг тогтмол хянаж байдаг.

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

38.1 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Багцын үнэлгээний аргаар багцын алдагдлын санг тооцоолохдоо зээл бүрийг үе шат бүрт хуваарилдаг.

Банк зээлийн эрсдэлийн нийтлэг шинж чанарт үндэслэн тодорхойлогдсон сегментүүдээр эрсдэлээ шинжилдэг. Банк зээлүүдийг ижил төрлийн эрсдэлийн шинж чанартайгаар нь ялган бүлэглэж тооцоолдог. Ижил төрлийн эрсдэлийн шинж чанартай зээл гэдэг нь харилцагчийн ангилал (байгууллагын харилцагч, жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгч, хэрэглээний болон орон сууцны зээл), зээлийн валют болон бүтээгдэхүүний төрөл юм. Бүлэг болгон өөр өөр дефолт болох магадлал, алдагдал хүлээх магадлал зэрэг эрсдэлийн параметруудтай байна. Зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хэлтэс зээлүүдийг бүлэглэх нь зохистой байгаа эсэхийг тогтмол хянаж байдаг.

Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал нь EAD, PD, LGD зэрэг эрсдэлийн параметруудийн үржвэр бөгөөд тухайн санхүүгийн хөрөнгийн үр ашигт хүүгээр дискаунт хийж өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдэнэ. Эрсдэлийн параметр (EAD, PD, LGD)-ыг ирэх нэг жилийн таамаглалын тооцооллыг зээл нэг бүрийн эсвэл багцалсан зээлүүдийн хувьд гаргаж тооцоолдог. Эдгээр гурван бүрэлдэхүүн параметруудийг үржүүлэх ба зээл хугацаанаасаа өмнө төлөгдөх эсвэл дефолт болох эсэх гэсэн тохируулгуудыг хийж өгдөг. Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал нь зээл бүрийн ирээдүйн алдагдлыг тооцоолол ба тайлант огноо руу дискаунт хийсэн алдагдлуудын нийлбэр юм. Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын тооцоололд ашиглагдаж буй дискаунт хүү нь үр ашигт хүү эсвэл ойролцоо тооцоолсон хүү байна.

Зээлийн эрсдэлийн параметруудийг тооцоолох үндсэн зарчмууд. EAD-ууд нь хүлээгдэж буй төлбөрийн хуваарьт тулгуурлан тодорхойлогддог бөгөөд энэ нь бүтээгдэхүүний төрлөөс хамаарна. EAD нь зээлдэгчийн хүлээсэн үүргийнхээ дагуу ирэх 12 сар эсвэл дуусах хугацааны туршид төлөх ёстой зээлийн эргэн төлөлтөнд тулгуурладаг. Үүнийг мөн зээлдэгчийн төлөхөөр хүлээгдэж буй илүү төлбөрт тохируулдаг. Зээлдэгч нь зээлийн хуваарьт зааснаас өмнө зээлээ урьдчилан төлөх магадлалтай дүнгээр зээлийн эргэн төлөлтийн хуваарьт тохируулга хийдэг. Эргэн төлөлт, дахин санхүүжилтийн таамаглалыг мөн тооцоололд оруулдаг. Эргэлтийн бүтээгдэхүүнүүдийн хувьд EAD нь одоогийн үлдэгдлийг авч, зээлийн хөрвүүлэлтийн коэффициент ашиглан үлдсэн хугацаан дахь хүлээгдэж буй зээл олголтыг нэмж тооцоолдог. Эдгээр таамаглалууд нь бүтээгдэхүүний төрөл, одоогийн зээлийн эрхийг хэрэглээ болон зээлдэгчийн онцлог зан төлөвөөс хамаарч ялгаатай байж болно.

Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлыг тооцоход хоёр төрлийн дефолт болох магадлал (PD)–г ашигладаг ба эдгээр нь 12 сар ба дуусах хугацааны турш дахь PD юм. 12 сарын PD–ийн үнэлгээг нь хамгийн сүүлийн үеийн өгөгдөл дээр суурилсан. Дуусах хугацааны турш дахь PD нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үлдсэн хугацааны туршид дефолт болох магадлал ба энэ нь санхүүгийн хэрэглүүрийн 12 сар болгоны дефолт болох магадлалын нийлбэр байна.

Банк шилжих хөдөлгөөнт матрицийн статистик аргагүйг ашиглан дуусах хугацааны турш дефолт болох магадлалыг харилцагчийн ангилал болон хугацаа хэтэрсэн хоногт тулгуурлан тооцоолдог. Тухайлбал, шилжих хөдөлгөөний матрицад суурилсан 12 сарын PD-ийг экстраполяци хийж, түүхэн дефолт өгөгдөлд суурилсан дуусах хугацааны туршийн PD муруйг сайжруулах гэх мэт.

Алдагдал хүлээх магадлал нь Банкны дефолт болсон зээлүүдээс хүлээж болзошгүй алдагдлыг илэрхийлнэ. LGD нь бүтээгдэхүүний төрөл, дефолт болсон хугацаанаас хамаарна. 12 сар ба дуусах хугацааны туршийн алдагдал хүлээх магадлал нь зээл дефолт болсны дараа хүлээгдэж буй эргэн төлөлтөнд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг авч үздэг. Алдагдал хүлээх магадлалыг гурван боломжит аргад хувааж болно:

- Зээлийн барьцааны онцлог шинжид үндэслэсэн хэмжилт;
- Багцын түвшинд эргэн төлөлтийн статистикт үндэслэсэн хэмжилт;

Банк алдагдал хүлээх магадлалыг барьцаа хөрөнгийн шинж чанараас хамааруулан тооцоолдог. Жишээ нь, барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ, барьцаа хөрөнгө хямдруулж борлуулсан түүхэн өгөгдөл, үл хөдлөх хөрөнгийн төрөл, мөнгөн хөрөнгө, бусад хөрвөх баталгаа гэх зэрэг олон шинж чанараас хамаардаг. Алдагдал хүлээх магадлалыг хамгийн сүүлийн үеийн эргэн төлөлтийн статистикт суурилан байгууллагын зээлүүд болон хэрэглээний бүх зээлүүдэд багцын түвшинд тооцоолдог. Хямдруулалтын дараах барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ нь алдагдал хүлээх магадлалын тооцоололд ордог. Хэрвээ хямдруулалтын дараах барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ нь дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдэл (EAD)–ээс бага байвал Банк үлдэгдэл болон хямдруулалтын дараах барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ хоёрын зөрүүнээс алдагдал хүлээдэг (1- эргэн төлөлтийн хувь).

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.1 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)**

Санхүүгийн баталгаа болон зээлийн үүрэгт тооцох ХБЗА-ын хэмжилт. Эдгээр хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын хэмжилт нь дээр дурдсантай ижил тооцоологдох боловч дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдэл (EAD)-ийн тооцооллын хувьд ялгаатай байна. EAD нь зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент ("CCF") болон үүргийн дүн ("ExOff")-ээс хамаарна. Зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент нь олгогдоогүй зээлийн үүрэг, зээлийн карт, санхүүгийн баталгааны түүхэн статистик тооцоололд тулгуурладаг.

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө, Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөцийн үлдэгдэлд тооцох ХБЗА-ын хэмжилт. Эдгээр хөрөнгөнд ХБЗА-ын тооцоолол нь бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгөтэй адилхан аргачлалаар хийгдэнэ. Гэвч бэлэн мөнгө болон заавал байлгах нөөц нь 14 хоногийн богино хугацаатай тул ач холбогдол багатай.

Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгөнд тооцох ХБЗА-ын хэмжилт. Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгөнд тооцох ХБЗА нь бусад активаас (зээл, үнэт цаас гэх мэт) ялгаатай. Харилцах данс нь богино хугацаатай тул хүлээгдэж буй алдагдал материаллаг бус байна. Урт хугацааны байршуулалтад Банк боломжит хамгийн өндөр зээлжих зэрэглэлтэй буюу дефолт болох магадлал багатай банкныг сонгодог.

Банк нь бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийг зээлжих зэрэглэлээр таван ангилалд хуваадаг. Дараах хүснэгтэнд ангилал бүрийн зээлжих зэрэглэлийг харуулав.

Ангилал	Зээлийн зэрэглэл
Маш сайн	Ааа – А3
Сайн	Вaa1 – Вa3
Хангалттай	В1 – В3
Тусгай хяналттай	Саа1 – Са, үнэлгээгүй
Дефолт	С

Банк дараах шалгуур үзүүлэлтүүдийг ашиглаж бусад банкинд байршуулсан хөрөнгийн SICR (Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт) нөхцөл байдал үүссэн эсэхийн тодорхойлно. Үүнд:

- 30 өдрийн хугацаа хэтэрсэн хоног;
- Зээлжих зэрэглэл нь сүүлийн жилд хоёр ба түүнээс дээш зэрэглэлээр буурсан эсвэл хөрөнгө оруулалтаас доогуур зэрэглэлтэй болсон тохиолдол;
- Дефолт төлөв;

Үе шатлалыг тогтоох арга нь хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын хэмжилтийн ерөнхий аргачлалын дагуу хийгддэг:

Анх олгох үед болон түүнээс хойш зээлийн эрсдэл нь муудаагүй, үнэ цэнэ буураагүй санхүүгийн хэрэглүүрт 12 сарын хугацааны хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлыг тооцоолох ба эдгээр хөрөнгүүд нь үе шат 1-т шилжүүлнэ. Хэрвээ зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн нь тогтоогдсон тохиолдолд үе шат 2-т шилжүүлж, дуусах хугацаа хүртэлх ХБЗА-ыг үндэслэн эрсдэлийн алдагдлыг тооцоолно. Үе шат 2-т орсон зээлүүд нь үнэ цэнэ буураагүй зээлүүд болно. Санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэ цэнэ буурсан тохиолдолд үе шат 3-т хуваарилагдаж, дуусах хугацаа хүртэлх ХБЗА-ыг үндэслэн эрсдэлийн алдагдлыг тооцоолно.

Банкны туршлагад суурилбал Банк нь бусад банкнуудын дефолт эсвэл дампуурлын улмаас алдагдал хүлээж байгаагүй. Гэсэн хэдий ч, ирээдүйд дефолт болох боломжтойг мөн үгүйсгэхгүй. Гэвч Банкны дотоод өгөгдөл ийм магадлалыг тооцоолоход хангалтгүй учир бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөнд тооцох PD, LGD, EAD-д дараах ялгаа гардаг.

Бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөнд ХБЗА-ыг тооцох шалгуур үзүүлэлт нь зээлд зориулсан ерөнхий аргатай харьцуулахад нэг үзүүлэлтээс бусдаар ижил байдаг. Энэ нь дефолтын тодорхойлолтод "С" ба түүнээс дооших зэрэглэл хамрах ба энэ нь агентлагуудын тодорхойлсны дагуу "дефолтод орсон" хэмээх тодорхойлолт юм.

Банк Мүүди`с-ийн тайлан дахь зээлжих зэрэглэлээр ангилсан байгууллагын зээлийн дефолт болох магадлалыг ашиглаж 12 сарын PD-г тодорхойлдог. Мөн илүү нарийвчлалтайгаар ХБЗА-ыг тооцоолохын тулд 12 сарын PD-г 1 өдөр болгон шилжүүлдэг.

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.1 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)**

Хуримтлагдсан зээлдэгчээр жиллэсэн олон улсын дундаж дефолт болох магадлал зээлжих зэрэглэлээр, 1983-2022¹

Зээлжих зэрэглэл	1 жилийн байдал	Зээлжих зэрэглэл	1 жилийн байдал
Aaa	0.0000%	Ba1	0.4943%
Aa1	0.0000%	Ba2	0.7291%
Aa2	0.0000%	Ba3	1.2518%
Aa3	0.0403%	B1	1.8027%
A1	0.0573%	B2	2.8278%
A2	0.0406%	B3	4.2826%
A3	0.0490%	Caa1	3.8158%
Baa1	0.0933%	Caa2	6.7971%
Baa2	0.1586%	Caa3	16.2533%
Baa3	0.2686%	Ca-C	29.2387%

Дефолт болох үеийн үлдэгдэл (EAD)-ийн хувьд Банк тухайн тооцоолол хийх үеийн дансны үлдэгдлийг авч тооцдог.

Алдагдал хүлээх магадлал (LGD)-ын хувьд энэ магадлалын түүхэн өгөгдөл хангалттай бус байна. Тиймээс Банк Мүүди-с-ийн тайлан дахь байгууллагын зээлийн эргэн төлөгдөх түвшинг ашиглаж LGD-г тооцдог.

Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтад тооцох ХБЗА-ын хэмжилт (Засгийн газрын үнэт цаас, Төв банкны үнэт цаас болон Компанийн бонд). Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтад тооцох ХБЗА нь дээр дурдсантай ижил алхамаар хийгддэг бөгөөд энэ нь бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөтэй ижил дефолтын тодорхойлолт болон SICR-ийн шалгуур үзүүлэлттэй байна гэсэн үг юм. Гэвч өгөгдлийн хангалттай бус байдлаас үүдэн PD, LGD-г ялгаатай аргачлалаар тооцох шаардлагатай бөгөөд өрийн үнэт цаасны хувьд PD, LGD-г хэмжихэд доорх зөрүү гарч байна.

Банк нь өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтыг хугацаа хэтрэлтээр нь таван ангилалд хуваадаг. Дараах хүснэгтэнд ангилал бүрийн хугацаа хэтрэлтийг харуулав.

Ангилал	Хугацаа хэтэрсэн хоног
Маш сайн	0
Сайн	1 – 30
Хангалттай	31 – 60
Тусгай хяналттай	61 – 90
Дефолт	>90

Банк өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтад бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөтэй ижил SICR-н шалгуур үзүүлэлтийг ашигладаг:

- 30 хоногийн хугацаа хэтэрсэн;
- Зээлжих зэрэглэл нь сүүлийн жилд хоёр ба түүнээс дээш зэрэглэлээр буурсан эсвэл хөрөнгө оруулалтаас доогуур зэрэглэлтэй болсон тохиолдол;
- Дефолт төлөв;

Үе шатлалын тогтоох арга нь ерөнхий хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлыг хэмжих аргачлалын дагуу явагдана:

Анх олгох үед болон түүнээс хойш зээлийн эрсдэл нь муудаагүй, үнэ цэнэ буураагүй санхүүгийн хэрэглүүр дээр 12 сарын хугацааны ХБЗА-ыг тооцоолох буюу эдгээр хөрөнгүүд нь үе шат 1–т орно. Хэрвээ зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн нь тогтоогдсон тохиолдолд үе шат 2–т шилжүүлж, дуусах хугацаа хүртэлх ХБЗА-ыг үндэслэн эрсдэлийн алдагдлыг тооцоолно. Үе шат 2–т орсон зээлүүд нь үнэ цэнэ буураагүй зээлүүд болно. Санхүүгийн хэрэглүүр нь үнэ цэнэ буурсан тохиолдолд үе шат 3–т шилжүүлж, дуусах хугацаа хүртэлх ХБЗА-ыг үндэслэн эрсдэлийн алдагдлыг тооцоолно.

Үүнээс гадна, дефолтын тодорхойлолтод "C" ба түүнээс дооших зэрэглэл хамрах ба энэ нь агентлагуудын тодорхойлсны дагуу "дефолтод орсон" хэмээх тодорхойлолт юм.

¹ Эх сурвалж: Жилийн дефолт судалгаа: Компанийн дефолтын болон эргэн төлөлтийн хэмжээ, 1920-2022.

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.1 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)**

Дефолт болох магадлал (PD)-д өрийн үнэт цаасны ихэнхийг нь Эрх бүхий байгууллагуудаас гаргасан байдаг тул Банк Мүүди`с-ийн тайлан² дахь Эрх бүхий байгууллагын нэг жилийн дефолт болох магадлалыг авч ашигладаг. Үүнийг мөн бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөтэй адил 1 өдөр болгон шилжүүлдэг.

Хуримтлагдсан үнэт цаас олгогчоор жинлэсэн улсын дефолт болох магадлал, 1983-2022²

Зээлжих зэрэглэл	1 жил
Aaa	0.000%
Aa	0.000%
A	0.000%
Baa	0.156%
Ba	0.424%
B	2.447%
Caa-C	12.649%

Дотоод, гадаад эх сурвалжийн өгөгдлийн дутагдалтай байдлаас шалтгаалан Банк нь компанийн болон санхүүгийн бус бизнесийн салбарын өрийн үнэт цаасны хувьд байгууллагын сегментийн зээлийн багцын түүхэн PD-г ашигладаг.

Алдагдал хүлээх магадлал (LGD)-г тооцохын тулд Банк нь ЗГ-ын секторын LGD-г хэмжихдээ “Давуу эрхтэй бондын эргэн төлөлтийн Мүүди`с-ийн өгөгдөл (1983-2022)”-ийн эргэн төлөгдөх түвшинг ашигладаг. Мөн өгөгдлийн асуудлаас шалтгаалан Банк нь байгууллагын сегментийн зээлийн багцын түүхэн LGD-г компанийн болон санхүүгийн бус бизнесийн салбарын өрийн үнэт цаасанд ашигладаг.

Урвуу репо хэлцэлд тооцох ХБЗА-ын хэмжилт. Урвуу репо хэлцлийн ХБЗА-ын хэмжилт нь өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалттай адил аргачлалтай. Энэ тохиолдол нь Монголбанкны үнэт цаасаар бүрэн барьцаалсан буюу дефолтоос бүрэн эргэн төлөгдөх тул урвуу репо хэлцлийн ХБЗА нь материаллаг бус юм.

ХБЗА-ын тооцоололд орсон ирээдүйн мэдээлэл. Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын тооцоолол нь үнэлгээний хуудас ашигладаг бөгөөд үнэлгээний хуудаст орсон мэдээлэл нь ирээдүйд чиглэсэн мэдээлэл байдаг. Банк зээлийн эрсдэл болон хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдалтай уялдаа хамааралтай эдийн засгийн хувьсагчуудыг сонгон авч тооцоололд оруулдаг.

Дээр дурдсан СТОУС 9-ийн шаардлага нь санхүүгийн бүх байгууллагуудыг нарийн төвөгтэй тооцооллын загвартай байхыг шаардаагүй. Өгөгдлийн чанар болон түүхэн өгөгдлөөс хамааран банк ирээдүйн таамаглалыг аль нэг эрсдэлийн параметрт оруулахгүйгээр нийт алдагдлын үр дүнд оруулахаар шийдвэрлэсэн. Банк түүхэн дефолт өгөгдөл болон макро эдийн засгийн хувьсагч хоорондын хамаарлын шинжилгээ хийсэн бөгөөд эдгээр нь хоорондоо тийм ч их уялдаа хамааралтай байгаагүй.

Банкны хэрэгжүүлэхээр сонгосон арга зам нь үнэлгээний хуудас юм. Энэхүү арга нь хэд хэдэн макро хувьсагчуудыг сонгон авч ирээдүйн мэдээллийг үнэлгээнд оруулдаг. Хувьсагчуудын талаарх өгөгдлийг Монголбанк, Блүүмбэрг, Трейдинг Экономикс зэрэг нэр хүндтэй эх сурвалжуудаас авч ашигладаг.

Өрийн бичиг, бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгө зэрэг зээлээс бусад хөрөнгүүдэд Мүүди`с-ийн үнэлгээний тайлан болон дефолт мэдээллүүдийг ашиглаж ирээдүйг таамагладаг. Тайлан болон мэдээлэл нь харилцагчийн ирээдүйд дефолт болох магадлал, үнэлгээ нь өсөх эсвэл буурах гаргагчийн багц, үнэлгээний ангилал, макро эдийн засгийн ирээдүйд чиглэсэн таамаглалууд, гаргагчийн тусгайлсан мэдээллийн нөхцөлүүд зэрэг үнэлгээнүүдийг тохиолдох магадлалыг агуулдаг. Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын тооцооллын загварын эргэн хяналтын үр дүнг Банкны удирдлагуудад хүргүүлдэг бөгөөд хэлэлцүүлгээс гарсан үр дүнд үндэслэн загвар болон тооцоололд шаардлагатай шинэчлэлтүүдийг хийдэг.

² Эх сурвалж: Улсын дефолт болон Эргэн төлөгдөх түвшин, 1983-2022.

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.1 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)**

Санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрийг цэвэр дүнгээр илэрхийлэх. Доорхи хүснэгтээр (i) Банкны санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээр илэрхийлсэн, (ii) санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээр илэрхийлсэн эсэхээс үл хамааран заавал цэвэр дүнгээр нь тайлагнах шаардлага бүхий мастер гэрээтэй эсвэл ижил төрлийн гэрээний дагуу хийгдсэн санхүүгийн хэрэглүүрийг толилуулан харуулав

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар цэвэршүүлэх боломжтой санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг харуулав:

	Хүлээн зөвшөөрсөн санхүүгийн хэрэглүүрийн нийт дүн	Санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн нийт санхүүгийн хэрэглүүрийн дүн	Санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээрээ илэрхийлэгдсэн санхүүгийн хэрэглүүр	Санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээр илэрхийлээгүй холбогдох дүнгүүд		Цэвэр дүн
				Санхүүгийн хэрэглүүр (мөнгөн бус барьцаа)	Барьцаанд байршуулсан мөнгөн хөрөнгө	
<i>Мянган төгрөгөөр</i>						
Хөрөнгө						
Үүсмэл санхүүгийн хөрөнгө	202,386,920	-	202,386,920	-	-	202,386,920
Урвуу репо хэлцэл	646,835,976	-	646,835,976	(646,835,976)	-	-
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	849,222,896	-	849,222,896	(646,835,976)	-	202,386,920
Өр төлбөр						
Үүсмэл санхүүгийн өр төлбөр	(2,890,938)	-	(2,890,938)	-	-	(2,890,938)
РЕПО хэлцэл	(711,674,163)	-	(711,674,163)	711,674,163	-	-
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(714,565,101)	-	(714,565,101)	711,674,163	-	(2,890,938)

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.1 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)**

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар цэвэршүүлэх боломжтой санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг харуулав:

	Хүлээн зөвшөөрсөн санхүүгийн хэрэглүүрийн нийт дүн	Санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн нийт санхүүгийн хэрэглүүрийн дүн	Санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээрээ илэрхийлэгдсэн санхүүгийн хэрэглүүр	Санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээр илэрхийлээгүй холбогдох дүнгүүд		Цэвэр дүн
				Санхүүгийн хэрэглүүр (мөнгөн бус барьцаа)	Барьцаанд байршуулсан мөнгөн хөрөнгө	
<i>Мянган төгрөгөөр</i>						
Хөрөнгө						
Үүсмэл санхүүгийн хөрөнгө	457,415,688	(21,269,579)	436,146,109	-	-	436,146,109
Урвуу репо хэлцэл	-	-	-	-	-	-
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	457,415,688	(21,269,579)	436,146,109	-	-	436,146,109
Өр төлбөр						
Үүсмэл санхүүгийн өр төлбөр	(21,269,579)	21,269,579	-	-	-	-
РЕПО хэлцэл	(211,347,644)	-	(211,347,644)	211,347,644	-	-
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(232,617,223)	21,269,579	(211,347,644)	211,347,644	-	-

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.2 Зах зээлийн эрсдэл**

Банк нь зах зээлийн эрсдэлд өртөх боломжтой хөрөнгүүдийг эзэмшдэг. Зах зээлийн эрсдэлд (а) валютын ханш, (б) хүүгийн түвшин, (в) өмчийн үнэт цаас, (г) бараа болон (д) бусад санхүүгийн хэрэглүүр (үүнд дериватив орсон) гэх зэрэг эрсдэлүүд ордог бөгөөд эдгээр нь банкны хөрөнгийн нээлттэй позиц болон тухайн хөрөнгөнд нөлөөлөх нийт болон ганцаарчилсан зах зээлийн хөдөлгөөнөөс үүсдэг. Банкны удирдлага зах зээлийн эрсдэлийн гол хэмжигдэхүүнүүдийн хязгаарыг тогтоож, түүнийг өдөр бүр хянах байдлаар зах зээлийн эрсдэлийг удирддаг. Гэсэн хэдий ч, энэ нь зах зээлийн томоохон ач холбогдол бүхий үйл явдлуудын үед хязгаарлалтаас гадуурх алдагдлаас сэргийлэх боломжгүй юм. Иймээс Банк жил бүр хүндрэлийн үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөгөө шинэчилдэг.

Банк санхүүгийн зах зээлд явуулах үйл ажиллагаанаас үүсэх эрсдэлийг дундаж хэмжээнд хүлээн зөвшөөрөх ба энэ нь холбогдох бодлого, журмуудад тусгагддаг. ТУЗ-ийн дэргэдэх Эрсдэлийн удирдлагын хороо нь банкны эрсдэлийн удирдлагын стратегийг жил бүр тодорхойлж, зах зээлийн эрсдэлийн лимит хязгаарлалтуудыг санхүүгийн хэрэглүүр бүрийн хувьд тогтоодог. Банкны Актив, пассивын удирдлагын хороо нь хүү, гадаад валютын ханшийн эрсдэлд хяналт тавьж, үнэлгээ дүгнэлт өгөх замаар Эрсдэлийн удирдлагын хорооноос баталсан эрсдэлийн лимит, хязгаарлалтуудын биелэлтийг хянадаг ба банкны үйл ажиллагаа болон санхүүгийн нөхцөл байдалд ирээдүйд учрах магадлалтай нөхцөл байдлууд хэрхэн нөлөөлөхийг мөн тодорхойлдог.

Нөөцийн удирдлагын газрын захирал нь банкны активын бүтцийг хянах, хөрөнгө оруулалтын хэрэглүүрүүд болон түүний ангиллыг Эрсдэлийн удирдлагын хороо, Төлөөлөн удирдах зөвлөл болон Актив пассивын удирдлагын хорооноос баталсан бодлого журамд заасны дагуу, зөвшөөрөгдсөн лимит хязгаарлалтын хүрээнд ашиглах замаар зах зээлийн эрсдэлийг өдөр тутамд удирддаг. Эрсдэлийн удирдлагын газар нь зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагыг бодлого, хяналтын түвшинд удирдаж Гүйцэтгэх захирал болон Актив пассивын удирдлагын хороонд шууд тайлагнаж ажилладаг.

38.3 Гадаад валютын ханшийн эрсдэл

Зах зээл дээрх гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс шалтгаалан банкны эзэмшиж буй гадаад валютын актив, пассивын үнэ цэнэ өөрчлөгдөж, банкны ашигт ажиллагаа болон өөрийн хөрөнгийн хэмжээнд нөлөөлж байвал гадаад валютын ханшийн эрсдэл гэнэ. Банкны санхүүгийн байдал болон мөнгөн гүйлгээ нь гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс шалтгаалан эрсдэлд өртөмтгий байдаг. Аливаа валютын хувьд ханшийн эрсдэлээс хамгаалаагүй нээлттэй позиц нь банкны гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг ихэсгэж байдаг. Гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн тухайд удирдлага нь валютын өртөлтийн түвшинг хязгаарлаж, өдрийн болон шөнийн аль алинд нь нийт дүнгээр нь тогтоодог.

Төлөөлөн удирдах зөвлөл нь гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн аппетитыг тодорхойлж, нийт валютын хувьд нээлттэй позицын дээд хэмжээ болон гадаад валютын багцын “Хамгийн их эрсдэл”-ийн лимитийг тогтоодог. Банкны Актив пассивын удирдлагын хороо нь ТУЗ-өөс баталсан гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн аппетиттай нийцтэй байдлаар валютын арилжааны лимитүүдийг салбар тус бүрийн хувьд тогтоодог.

Банк гадаад валютын нээлттэй позицоос үүсэх ханшийн эрсдэлийг “Хамгийн их эрсдэл”-ийн аргыг ашиглан тооцоолж ажилладаг. Гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс шалтгаалан, тодорхой хугацааны турш үүсэж болзошгүй хамгийн их эрсдэлийг өгөгдсөн итгэх магадлалын түвшинд вариаци-ковариаци, түүхэн үүсгэвэр болон Монте-карло симуляци гэсэн гурван төрлийн аргачлалыг ашиглан тооцдог.

Хамгийн их эрсдэлийн үнэлгээг нэг болон арван өдрийн хугацааны интервалуудын хувьд тооцож, үнэлгээний үр дүнг бодит эрсдэлтэй харьцуулан өдөр тутамд буцаан шалгаж, баталгаажуулж ажилладаг. Монголбанкны дүрэм, журмын дагуу банк хамгийн их эрсдэлийн үнэлгээг 10 өдрөөр, 99 хувийн итгэх магадлалын түвшинд тооцоолж байна. Хамгийн их эрсдэлийн аргачлалаас гадна зах зээлийн онцгой нөхцөл байдалд үүсэж болзошгүй хүлээгдээгүй эрсдэлийг илрүүлэх зорилгоор стресс тестийг тогтмол хийж гүйцэтгэдэг.

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

38.3 Гадаад валютын ханшийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг удирдахдаа банк дараах стратегиудыг баримталдаг. Үүнд:

- Гадаад валютын актив, пассивын зөрүүг тохируулах;
- Гадаад валютын своп, форвард хэлцэлүүд зэрэг санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрүүдийг ашиглан хеджинг хийх;
- Ахиуц болон нийлмэл “Хамгийн их эрсдэл”-ийг ашиглан гадаад валютын багцад диверсификаци хийх;

Гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс шалтгаалан валютын зээлүүд чанаргүйдэх шууд бус эрсдэл нь зээлдэгчийн орлогын эх үүсвэр ямар валютаар илэрхийлэгдэхээс шалтгаалдаг. Зээл олгогдсон валют нь харилцагчийн орлогын эх үүсвэрийн валютаас ялгаатай байх тохиолдолд зах зээл дээрх валютын ханшийн хэлбэлзэл зээлдэгчийн зээлээ эргэн төлөх чадварт сөргөөр нөлөөлж, улмаар зээл чанаргүйдэхэд хүргэх магадлалтай. Зээлийн багцад эзлэх гадаад валютын ханшийн эрсдэлтэй зээлийн хувь хэмжээ нь тодорхой эрсдэлийн лимиттэй ба уг лимитийг зах зээлийн нөхцөл байдал болон банкны бизнес төлөвлөгөөнөөс хамаарч тогтмол шинэчилдэг.

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.3 Гадаад валютын ханшийн эрсдэл (үргэлжлэл)****38.3.1 Валютын ханшийн эрсдэл**

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг доорх хүснэгтээр харуулав. Банкны санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийг мөнгөн тэмдэгтээр ангилж дансны үнээр нь хүснэгтэд оруулсан болно.

Мянган төгрөгөөр	Төгрөг	Ам.доллар	Евро	Бусад	Нийт дүн
Санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	500,249,111	806,611,532	57,344,920	353,379,195	1,717,584,758
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	157,467,328	311,462,627	-	-	468,929,955
Урвуу Repo хэлцэл	646,835,976	-	-	-	646,835,976
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	5,433,480	1,219,150,129	30,164,393	148,906,331	1,403,654,333
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө	1,239,306,602	493,786,018	-	-	1,733,092,620
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	4,572,462,547	137,332,853	283,706	2,029,599	4,712,108,705
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	55,585,230	(80,367)	63,309	195,969	55,764,141
Нийт санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө	7,177,340,274	2,968,262,792	87,856,328	504,511,094	10,737,970,488
Санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр					
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	102,818,117	10,457,077	14,505,900	3,210,762	130,991,856
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж	4,803,421,646	2,692,218,996	71,484,444	469,508,569	8,036,633,655
- Харилцах	2,206,780,141	1,615,014,786	37,247,727	203,668,625	4,062,711,279
- Хугацаагүй хадгаламж	331,568,185	161,752,602	13,243,341	10,373,783	516,937,911
- Хугацаатай хадгаламж	2,265,073,320	915,451,608	20,993,376	255,466,161	3,456,984,465
Зээлийн бусад эх үүсвэр	349,787,396	1,058,377,457	461,538	2,302,331	1,410,928,722
Repo хэлцэл	547,659,994	164,014,169	-	-	711,674,163
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	156,297,005	19,909,083	1,261,976	5,958,935	183,426,999
Нийт санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр	5,959,984,158	3,944,976,782	87,713,858	480,980,597	10,473,655,395
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	(841,097,939)	1,040,696,600	(52,565)	(50,114)	199,495,982
Балансын цэвэр позиц (дахин тайлагнасан*)	376,258,177	63,982,610	89,905	23,480,383	463,811,075

*Дажин тайлагналтай холбоотой тоон нөлөөллийн хураангуйг Тодруулга 38.6-аас харна уу.

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.3 Гадаад валютын ханшийн эрсдэл (үргэлжлэл)****38.3.1 Валютын ханшийн эрсдэл (үргэлжлэл)**

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн Банкны гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг доорх хүснэгтээр харуулав. Банкны санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийг мөнгөн тэмдэгтээр ангилж дансны үнээр нь хүснэгтэд оруулсан болно.

Мянган төгрөгөөр	Төгрөг	Ам.доллар	Евро	Бусад	Нийт дүн
Санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	798,739,886	143,544,872	63,356,714	136,762,618	1,142,404,090
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	110,266,797	247,315,162	-	-	357,581,959
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	1,954,810	1,475,505,273	9,542,401	79,960,896	1,566,963,380
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	917,160,109	313,090,900	-	-	1,230,251,009
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,451,538,853	227,028,816	18,562,835	502,841	3,697,633,345
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	26,367,271	1,197,605	91,116	121,073	27,777,065
Нийт санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө	5,306,027,726	2,407,682,628	91,553,066	217,347,428	8,022,610,848
Санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр					
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	40,411,791	9,693,059	1,444,341	845,572	52,394,763
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж	3,422,863,051	2,038,233,479	79,220,034	202,981,303	5,743,297,867
- Харилцах	1,578,690,458	985,660,916	47,332,381	146,381,199	2,758,064,954
- Хугацаагүй хадгаламж	210,674,967	173,810,898	13,338,848	28,011,258	425,835,971
- Хугацаатай хадгаламж	1,633,497,626	878,761,665	18,548,804	28,588,847	2,559,396,942
Зээлийн бусад эх үүсвэр	480,966,640	1,419,768,033	12,034,996	3,542,423	1,916,312,092
Репоз хэлцэл	169,906,728	41,440,916	-	-	211,347,644
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	92,502,570	19,654,679	608,318	2,346,723	115,112,290
Нийт санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр	4,206,650,780	3,528,790,166	93,307,689	209,716,021	8,038,464,656
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (дахин тайлагнасан*)	(1,098,491,328)	1,517,378,329	1,504,298	15,754,810	436,146,109
Балансын цэвэр позиц (дахин тайлагнасан*)	885,618	396,270,791	(250,325)	23,386,217	420,292,301

*Тодруулга 38.6-д тодруулсан дахин тайлагналтай холбоотойгоор, харьцуулагдах мэдээллийг дахин тайлагнасан.

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.3 Гадаад валютын ханшийн эрсдэл (үргэлжлэл)****38.3.2 Мэдрэмжийн шинжилгээ**

Бусад бүх хувьсах хүчин зүйлс тогтмол үед Банкны бүртгэлийн валюттай холбоотой тайлант хугацааны эцсийн ханшийн харьцангуй боломжит өөрчлөлтийн Банкны ашиг, алдагдал болон өөрийн хөрөнгөнд үзүүлэх мэдрэмтгий байдлыг доорх хүснэгтэнд тусгав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31 (дахин тайлагнасан*)	2022 оны 12 сарын 31 (дахин тайлагнасан*)
Ам.доллар 15%-аар чангарахад (2022: 15%-аар чангарахад)	9,597,392	59,440,619
Ам.доллар 15%-аар сулрахад (2022: 15%-аар сулрахад)	(9,597,392)	(59,440,619)
Евро 15%-аар чангарахад (2022: 15%-аар чангарахад)	13,486	(37,549)
Евро 15%-аар сулрахад (2022: 15%-аар сулрахад)	(13,486)	37,549
Бусад валют 15%-аар чангарахад (2022: 15%-аар чангарахад)	3,522,057	3,507,933
Бусад валют 15%-аар сулрахад (2022: 15%-аар сулрахад)	(3,522,057)	(3,507,933)

*Дахин тайлагналтай холбоотой тоон нөлөөллийн хураангуйг Тодруулга 38.6-аас харна уу. Тодруулга 38.6-д тодруулсан дахин тайлагналтай холбоотойгоор, харьцуулагдах мэдээллийг дахин тайлагнасан.

38.4 Хүүний түвшний эрсдэл

Банкны санхүүгийн байдал, мөнгөн гүйлгээ нь зах зээлийн хүүгийн түвшний хэлбэлзлийн нөлөөнд өртдөг. Ийм хэлбэлзлийн үр дүнд хүүгийн ахиуц ашгийн хэмжээ нэмэгдэх магадлалтай боловч гэнэтийн өөрчлөлт үүсэх тохиолдолд алдагдал буурах эсвэл эсрэгээрээ нэмэгдэх ч боломжтой. Банкны хүүгийн эрсдэлийн удирдлагын үндсэн зорилго нь хүүгийн түвшний эрсдэлийн нөлөөллийг хязгаарлаж, хүүгийн түвшний эрсдэлийг удирдах замаар хүүгийн цэвэр орлого цаашлаад ашигт байдлыг нэмэгдүүлэх юм.

Банк хүүгийн эрсдэлд өртөж болзошгүй үндсэн шалтгаан нь татсан эх үүсвэрээс өөр ялгаатай дүн ба хугацаагаар, тогтмол хүүтэйгээр зээл олгох үйл ажиллагаатай холбоотой. Практик дээр богино хугацаанд хүү тогтмол байдаг. Мөн зах зээлийн өнөөгийн нөхцөл байдлыг бодитой тусгахын тулд хөрөнгө болон өр төлбөрийн гэрээгээр тохиролцсон тогтмол хүүг дахин тохиролцох, өөрчлөх шаардлага үүсдэг. Банк боломжит хүүгийн эрсдэлийг тооцон хяналт тавьж, хүүгийн эрсдэлийг удирдах, бууруулахын тулд лимит тогтоох замаар хүүгийн эрсдэлийг удирддаг. Зөрүүгийн анализ (удирдлагын дүнтэй таарахгүй байх), хугацааны анализ (жинлэсэн дундаж дуусгавар болох хугацааны анализ) ба хүүгийн орлогын симуляци зэрэг аргыг хүүгийн эрсдэлийн түвшнийг тодорхойлоход ашигладаг. Үүнээс гадна банк нь хүүгийн зөрүүний менежмент, хүүгийн эрсдэлийн хэджинг, тогтоогдсон лимитийг дагаж мөрдөх замаар эрсдэлийг удирдаж бууруулдаг. Хүүгийн лимитийн процесс нь дараах зүйлсийг багтаадаг, үүнд (i) алдагдлын дээд лимит, (ii) хүүгийн зөрүүний лимит (iii) эх үүсвэрийг байршуулах хүүгийн хамгийн бага түвшин.

Банкны Актив Пассивын Удирдлагын Хороо хүүгийн түвшний зөрүүний өөрчлөлтийн зөвшөөрөгдөх хэмжээнд лимит тогтоодог ба тогтмол хяналт тавьдаг. Хэджинг хийх боломжтой хэрэглүүр байхгүй тохиолдолд Банк нь өөрийн хүүгийн позицийг зөрүүгүй байлгахыг эрмэлздэг.

Бусад бүх хувьсагчийг тогтмол байна гэж үзвэл 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ны өдрийн байдлаар хүүгийн түвшин 10%-аар их/(бага) (2022: 10%-аар их/(бага)) байсан тохиолдолд тухайн жилийн ашиг алдагдал, өөрийн хөрөнгө нь 46,381,108 мянган төгрөг (2022: 42,029,230 мянган төгрөг)-өөр их/(бага) байх байсан. Үүний үндсэн шалтгаан нь 2023 оны өндөр түвшний хүүгийн мэдрэмтгий байдлын цэвэр зөрүү ба хүүгийн хувь хэмжээний өөрчлөлт байсан юм.

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.4 Хүүний түвшний эрсдэл (үргэлжлэл)**

Тайлант хугацааны эцэс дэх Банкны хүүгийн түвшний эрсдэлийн дүн нь тухайн жилийн эрсдэлийн дүнгийн илэрхийлэл болохгүй. 2023 оны дундаж үлдэгдлийн хувьд бусад бүх хувьсагчийг тогтмол байна гэж үзвэл хүүгийн түвшин 10%-аар их/(бага) байсан тохиолдолд 2023 оны санхүүгийн үр дүн 44,205,169 мянган төгрөгөөр их/(бага) (2022: 15,003,219 мянган төгрөгөөр их (бага)) байх байсан.

Доорх хүснэгтэнд Банкны хүүгийн түвшний эрсдэлийн өртөх байдлыг хураангуйлан үзүүлэв. Энэхүү хүснэгтэнд банкны хөрөнгө ба өр төлбөрийн дансны үнийн нийлбэр дүнг хүүнд өөрчлөлт орох хугацаа эсвэл дуусгавар болох хугацааны аль өмнөх хугацаагаар нь ангилан үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт дүн
2023 оны 12 сарын 31						
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	4,498,178,688	1,299,882,989	686,993,716	2,944,765,381	1,534,619,457	10,964,440,231
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(2,019,894,587)	(2,534,300,183)	(1,949,454,606)	(1,498,797,551)	(2,474,099,406)	(10,476,546,333)
2023 оны 12 сарын 31-нээрх хүүгийн мэдрэмтгий байдлын цэвэр зөрүү						
	2,478,284,101	(1,234,417,194)	(1,262,460,890)	1,445,967,830	(939,479,949)	487,893,898
2022 оны 12 сарын 31						
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,919,044,944	387,143,467	1,233,198,801	2,736,831,510	1,205,051,726	8,481,270,448
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(834,574,091)	(993,344,527)	(2,688,319,304)	(1,793,902,650)	(1,728,324,084)	(8,038,464,656)
2022 оны 12 сарын 31-нээрх хүүгийн мэдрэмтгий байдлын цэвэр зөрүү						
	2,084,470,853	(606,201,060)	(1,455,120,503)	942,928,860	(523,272,358)	442,805,792

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.4 Хүүний түвшний эрсдэл (үргэлжлэл)**

Банк нь өөрийн санхүүгийн хэрэглүүрийн хүүгийн түвшинд тогтмол хяналт тавьдаг. Доорх хүснэгтэнд эрх бүхий албан ажилтнуудын хянасан тайлангуудад үндэслэн холбогдох тайлант хугацааны хүүгийн түвшнийг хураангуйлан үзүүлэв. Үнэт цаасны хувьд хүүгийн хувь нь тайлант хугацааны зах зээлийн үнэлгээнд үндэслэн гаргасан дуусгавар болох хугацаа хүртэлх өгөөжийн хувийг хэлнэ:

Хувиар	2023 оны 12 сарын 31				2022 оны 12 сарын 31			
	Төгрөг	Ам.дол	Евро	Бусад	Төгрөг	Ам.дол	Евро	Бусад
Хөрөнгө								
Монголбанкнд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	6.0%	0.0%	0.0%	0.0%	5.5%	0.0%	0.0%	0.0%
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	15.0%	1.6%	2.8%	0.0%	0.0%	1.2%	0.0%	0.0%
Урвуу РЕПО хэлцэл	12.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	15.1%	11.0%	11.5%	7.8%	13.2%	7.9%	8.6%	7.2%
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	12.5%	6.0%	0.0%	0.0%	12.1%	6.5%	0.0%	0.0%
Өр төлбөр								
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	13.0%	0.0%	0.0%	0.0%	10.9%	0.0%	0.0%	0.0%
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж								
- Харилцах данс	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
- Хугацаагүй хадгаламж	6.4%	1.3%	0.8%	0.7%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
- Хугацаатай хадгаламж	12.5%	3.1%	1.4%	4.3%	9.8%	2.5%	1.3%	1.7%
РЕПО хэлцэл	13.6%	9.6%	0.0%	0.0%	6.1%	8.0%	0.0%	0.0%
Зээлийн бусад эх үүсвэр	4.0%	3.2%	6.6%	5.1%	7.6%	2.7%	5.6%	3.9%

Бусад үнийн эрсдэл. Банк нь хувьцааны үнийн эрсдэлд өртөх магадлалыг хязгаарладаг. Өөрийн хөрөнгийн бүтээгдэхүүнд хийгдэх арилжааг Банкны нөөцийн удирдлага хянаж, зөвшөөрдөг. Бусад бүх хувьсагчийг тогтмол гэж үзэхэд 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар хэрэв тухайн үеийн өөрийн хөрөнгийн үнэ 15%, (2022: 15%)-аар бага (их) байсан тохиолдолд жилийн ашиг болон өөрийн хөрөнгө нь 3,545,117 мянган төгрөг (2022: 3,315,528 мянган төгрөг)-өөр бага (их) байх байсан.

Банк зээлдэгчдэд зээлийн эргэн төлөлтийг урьдчилан төлөх эрх олгосон орон сууцны зээл гэх мэт тогтмол, хувьсах хүүтэй зээлийг олгодог учир урьдчилсан төлөлтийн эрсдэлд өртдөг. Банкны тайлант үеийн ашиг, алдагдал ба жилийн эцсийн өөрийн хөрөнгийн дүнд урьдчилсан төлөлтийн өөрчлөлт нь мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэхгүй. Учир нь эдгээр зээл хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгддэг ба урьдчилсан төлөлтийн нөлөө нь зээл ба урьдчилгааны хорогдуулсан өртөгтэй ижил эсвэл ойролцоо дүнгээр тооцогддог. (2022: материаллаг нөлөө байхгүй).

Бүс нутгийн төвлөрлийн эрсдэл. Банкны бараг бүх санхүүгийн хөрөнгө буюу зээлтэй холбоотой үүрэг бүхий хөрөнгүүд 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монгол Улсад байршсан тул Банк бүс нутгийн төвлөрлийн эрсдэлд өртөх магадлалгүй байна. 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны санхүүгийн өр төлбөрийн ихэнх нь Монгол Улстай хамааралтай байсан. Банкны бүс нутгийн төвлөрлийн эрсдэлийг харилцагчдын болон салбарын төрөлжүүлэлтээр бууруулж байгаа гэж удирдлага үзэж байгаа болно.

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

38.4 Хүүний түвшний эрсдэл (үргэлжлэл)

Бусад төвлөрлийн эрсдэл. Хэд хэдэн гэрээлэгч талууд нь ижил төрлийн бизнесийн үйл ажиллагаанд оролцдог эсвэл нэг газарзүйн байршилд үйл ажиллагаа явуулдаг эсвэл эдийн засаг, улс төр ба бусад нөхцөл байдалд гарсан өөрчлөлт гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэх чадварт нь ижил төстэй нөлөө үзүүлэх бизнесийн ижил төстэй шинж чанартай үед төвлөрөл үүсдэг.

Төвлөрлийн түвшин нь аль нэг салбар эсвэл газарзүйн байршлын нөхцөл байдалд нөлөө үзүүлэгч хүчин зүйлүүд нь Банкны үйл ажиллагаанд ямар нөлөө үзүүлж болохыг хэмждэг.

Хэт өндөр төвлөрлийн эрсдэлээс зайлсхийхийн тулд диверсификаци өндөртэй хөрөнгийн багцтай байх талаар нарийн, тодорхой бодлого журмыг Банкнаас тодорхойлж өгсөн байдаг. Зээлийн эрсдэлийн төвлөрлийг тодорхойлж, тохирох эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлдэг. Монголбанкнаас дараах лимитийг тогтоож өгдөг. i. Банкнаас аливаа этгээд, түүнтэй холбогдох этгээдэд олгосон зээл, зээлтэй адилтган тооцох актив хөрөнгө, баталгаа, батлан даалтын нийлбэр дүн нь тухайн банкны өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас хэтэрч болохгүй; ii. Банкнаас холбогдох этгээдэд олгох зээл, зээлтэй адилтган тооцох актив хөрөнгө, баталгаа, батлан даалтын дээд хэмжээ нь банкны өөрийн хөрөнгийн 5 хувиас, тэдгээрийн нийлбэр дүн нь өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас тус тус хэтэрч болохгүй;

Олгогдсон зээлийн эрсдэлийн тайлангуудаар дамжуулан удирдлагын зүгээс эрсдэлд хяналт тавьдаг ба эрсдэлийн төвлөрлийг мэдээлдэг. Салбарын төвлөрлийн эрсдэл зэрэг төвлөрлийн эрсдэлийн талаарх мэдээллийг Тодруулга 12-т тусгасан.

38.5 Төлбөрийн чадварын эрсдэл

Төлбөрийн чадварын эрсдэл гэдэг нь байгууллагын хувьд санхүүгийн өр төлбөртэй холбоотой үүргээ биелүүлэхэд нь хүндрэл гарах үед үүсэх эрсдэлийг хэлдэг. Хоногийн хугацаатай хадгаламж, харилцах данс, хугацаа нь дуусгавар болж буй хадгаламжууд, зээлийн ашиглалт, баталгаа батлан даалт болон бэлэн мөнгөөр тооцоо хийдэг санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрүүдтэй холбоотойгоор бэлэн мөнгөний гарах урсгалын хэрэгцээ Банкны хувьд өдөр бүр гарч байдаг. Хугацаа нь дуусгавар болж буй эх үүсвэрийн тодорхой хувь нь гадагшлахгүй, хугацаа нь сунгагдах магадлал маш өндөр болохыг туршлагаас тогтоосон тул мөнгөний гарч болзошгүй гадагшаа урсгалын нийт дүнд хүрэлцэхүйц бэлэн мөнгөний нөөцийг Банкинд байнга хадгалдаггүй.

Банкны төлбөрийн чадварын эрсдэлийн удирдлага нь төлбөрийн чадварын эрсдэлийг хугацаагаар нь ангилан нэгтгэдэг бөгөөд хэвийн болон стресстэй нөхцөл байдалд богино ба дунд хугацааны төлбөрийн үүргээ биелүүлэх чадвартай байхаар хөрвөх чадварыг удирддаг. Төлбөрийн чадварын удирдлагыг банкны дотоод шаардлага болон таамаглалд үндэслэн бүх газар нэгж болон салбаруудаар дамжуулан Нөөцийн удирдлагын газраас бодит цаг хугацаанд авч хэрэгжүүлдэг. Томоохон хэмжээний зээл бүртэй холбоотой шийдвэр, түүний төлбөрийн чадварт үзүүлэх нөлөөг Нөөцийн удирдлагын газрын захиралтай хэлэлцэж зөвлөлддөг. ТУЗ-ийн Эрсдэлийн удирдлагын хороо нь зохицуулагч байгууллагуудын тавьсан шаардлага болон олон улсын стандартын дагуу төлбөрийн чадварын эрсдэлийн удирдлагын стандартыг тогтоосноор банкны төлбөрийн чадварын эрсдэлийн удирдлагын иж бүрэн тогтолцоог бүрдүүлдэг. Төлбөрийн чадварын эрсдэлийн иж бүрэн үнэлгээний нэг хэсэг болж Актив пассивын удирдлагын хороо нь дараах хүчин зүйлсийн үзүүлэх нийт нөлөөг тооцоолж, хяналт тавьдаг, үүнд: (i) богино ба дунд хугацааны бэлэн мөнгөний менежмент; (ii) санхүүгийн чадавх сайтай тайлан тэнцэл, баланстай байх; (iii) гадаад валютын төлбөрийн чадварын менежмент; (iv) санхүүжилтийн эх үүсвэрийн диверсификаци өндөр байх; (v) хөрвөх чадварын стресс тест тогтмол хийх; ба (vi) төлбөрийн чадварын эрсдэл учирсан тохиолдолд хэрэгжүүлэх үр дүнтэй төлөвлөгөөтэй байх.

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.5 Төлбөрийн чадварын эрсдэл**

Банк Монголбанкны шаардлагыг хангахын тулд төлбөрийн чадварын харьцааг өдөр бүр тооцоолдог. Тайлант хугацааны төлбөрийн чадварын харьцаа дараах байдалтай байна:

	2023	2022
Тайлант жилийн дундаж	39.10%	36.29%
Хамгийн их	45.55%	36.40%
Хамгийн бага	41.30%	41.30%
	30.98%	32.41%

Банк төлбөрийн чадварын стресс тест хийдэг. Гэнэтийн болон хүчтэй стрессийн үйл явдлыг тодорхойлох, эдийн засгийн цочролын дараа ч хангалттай хөрвөх чадварыг хангах зорилгоор, Эрсдэлийн аппетитийн тунхаглалд төлбөрийн чадварын үзүүлэлтэд нэмэх төлбөрийн чадварын үзүүлэлтүүдийг мөн тодорхой эрсдэлийн босгыг тогтоох эрсдэлийн хязгаарыг тодорхойлдог.

Доорх хүснэгтэнд 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар хөрөнгө ба өр төлбөрийн дүнг гэрээгээр дуусгавар болоход үлдсэн хугацаагаар нь ангилан үзүүлэв.

Эргэн төлөгдөх хугацааны хүснэгтэнд тайлагнагдсан өр төлбөрийн дүн нь гэрээний дагуух хямдруулаагүй мөнгөн гүйлгээ юм, үүнд санхүүгийн нийт түрээсийн үүрэг (ирээдүйн санхүүгийн төлбөрийг хасахаас өмнө), нийт зээл олгохоор хүлээсэн үүрэг, санхүүгийн баталгаа зэргийг хэлнэ. Ийм хямдруулаагүй мөнгөн гүйлгээ нь санхүүгийн байдлын тайлан дахь дүнгээс ялгаатай байдаг, учир нь санхүүгийн байдлын тайлангийн дүн нь дискаунтчилсан мөнгөн гүйлгээнд үндэслэсэн. Санхүүгийн дериватив нь дуусгавар болох өдрөөс өмнө позицыг хаахаар төлөвлөөгүй тохиолдолд гэрээний дагуу хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалд үндэслэх ба хэрэв урьдчилж хаахаар төлөвлөсөн бол деривативууд нь хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээнд суурилж тооцоологдоно. Эргэн төлөгдөх хугацааны шинжилгээний зорилгоор нуугдмал деривативыг холимог (нийлмэл) санхүүгийн хэрэглүүрээс салгахгүй.

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

38.5 Төлбөрийн чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)

38.5.1 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар гэрээгээр хүлээсэн үүргийн хорогдуулаагүй дүнд суурилсан санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээ нь дараах байдалтай байна:

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт дүн
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	1,717,584,758	-	-	-	-	1,717,584,758
Монголбанкинд байршуулсан,заавал байлгах нөөц	468,929,955	-	-	-	-	468,929,955
Урвуу Репо хэлцэл	646,835,976	-	-	-	-	646,835,976
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	658,048,221	391,330,142	14,801,796	345,577,143	-	1,409,757,302
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	651,385,000	363,050,731	56,513,798	421,755,038	816,525,253	2,309,229,820
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	24,082,823	-	-	-	-	24,082,823
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	343,322,244	731,184,531	845,069,668	2,831,760,149	1,896,510,622	6,647,847,214
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	202,709	84,031,984	4,772,182	113,380,045	-	202,386,920
- орох урсгал	202,709	370,874,015	28,239,806	577,685,345	-	977,001,874
- гарах урсгал	-	(286,842,031)	(23,467,624)	(464,305,299)	-	(774,614,954)
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	51,677,977	212,790	949,572	2,862,828	60,974	55,764,141
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	4,562,069,663	1,569,810,178	922,107,016	3,715,335,203	2,713,096,849	13,482,418,909
Өр төлбөр						
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	131,113,624	-	-	-	-	131,113,624
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж						
- Харилцах (дахин тайлагнасан*)	4,062,711,279	-	-	-	-	4,062,711,279
- Хугацаагүй хадгаламж (дахин тайлагнасан*)	516,937,911	-	-	-	-	516,937,911
- Хугацаатай хадгаламж	519,179,537	1,877,114,400	1,071,897,580	109,501,940	7,821,031	3,585,514,488
Зээлийн бусад эх үүсвэр	295,054	412,963,195	121,045,686	930,428,197	35,164,709	1,499,896,841
РЕПО хэлцэл	503,300,337	26,905,191	179,262,751	20,401,926	-	729,870,205
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	127,797	2,685,645	77,496	-	-	2,890,938
- орох урсгал	-	(51,926,634)	(11,793,209)	-	-	(63,719,843)
- гарах урсгал	127,797	54,612,279	11,870,705	-	-	66,610,781
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	182,888,614	351,037	93,782	93,566	-	183,426,999
Нийт санхүүгийн өр төлбөр (дахин тайлагнасан*)	5,916,554,153	2,320,019,468	1,372,377,295	1,060,425,629	42,985,740	10,712,362,285
Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг (дахин тайлагнасан*)	1,346,547,369	-	-	-	-	1,346,547,369
Батлан даалт, аккредитив (дахин тайлагнасан*)	776,594,051	-	-	-	-	776,594,051
Зээлийн шугамын ашиглаагүй үлдэгдэл (дахин тайлагнасан*)	569,953,318	-	-	-	-	569,953,318
Цэвэр зөрүү (дахин тайлагнасан*)	(2,701,031,859)	(750,209,290)	(450,270,279)	2,654,909,574	2,670,111,109	1,423,509,255
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү (дахин тайлагнасан*)	(2,701,031,859)	(3,451,241,149)	(3,901,511,428)	(1,246,601,854)	1,423,509,255	

*Дахин тайлагналтай холбоотой тоон нөлөөллийн хураангуйг Тодруулга 38.6-аас харна уу.

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.5 Төлбөрийн чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)**

38.5.2 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар гэрээгээр хүлээсэн үүргийн хорогдуулаагүй дүнд суурилсан санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээ нь дараах байдалтай байна:

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт дүн
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	1,142,404,090	-	-	-	-	1,142,404,090
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	357,581,959	-	-	-	-	357,581,959
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	496,301,297	17,666,653	367,619,425	705,577,121	-	1,587,164,496
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	649,928,095	69,197,301	51,345,446	290,582,375	561,187,488	1,622,240,705
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	22,513,491	-	-	-	-	22,513,491
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	262,512,704	474,848,723	855,769,304	1,942,840,163	1,523,701,208	5,059,672,102
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	8,374,137	111,840	124,460,563	303,199,569	-	436,146,109
- орох урсгал	37,432,781	21,706,244	235,225,696	382,752,526	-	677,117,247
- гарах урсгал	(29,058,644)	(21,594,404)	(110,765,133)	(79,552,957)	-	(240,971,138)
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	26,033,455	160,839	1,553,352	29,419	-	27,777,065
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,965,649,228	561,985,356	1,400,748,090	3,242,228,647	2,084,888,696	10,255,500,017
Өр төлбөр						
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	52,394,763	-	-	-	-	52,394,763
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж						
- Харилцах (дахин тайлагнасан*)	2,758,064,955	-	-	-	-	2,758,064,955
- Хугацаагүй хадгаламж (дахин тайлагнасан*)	425,835,970	-	-	-	-	425,835,970
- Хугацаатай хадгаламж	102,747,487	713,969,548	1,605,086,419	222,629,915	-	2,644,433,369
Зээлийн бусад эх үүсвэр	91,422,666	13,384,359	598,298,221	1,308,603,844	44,317,685	2,056,026,775
РЕПО хэлцэл	-	97,661,680	101,772,659	20,331,109	-	219,765,448
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	111,977,417	1,490,165	1,576,278	68,430	-	115,112,290
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	3,542,443,258	826,505,752	2,306,733,577	1,551,633,298	44,317,685	8,271,633,570
Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг (дахин тайлагнасан*)	666,594,859	-	-	-	-	951,456,051
Батлан даалт, аккредитив (дахин тайлагнасан*)	284,861,192	-	-	-	-	666,594,859
Зээлийн шугамын ашиглаагүй үлдэгдэл (дахин тайлагнасан*)	666,594,859	-	-	-	-	284,861,192
Цэвэр зөрүү (дахин тайлагнасан*)	(1,528,250,081)	(264,520,396)	(905,985,487)	1,690,595,349	2,040,571,011	1,032,410,396
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү (дахин тайлагнасан*)	(1,528,250,081)	(1,792,770,477)	(2,698,755,964)	(1,008,160,615)	1,032,410,396	

*Тодруулга 38.6-д тодруулсан дахин тайлагналтай холбоотойгоор, харьцуулагдах мэдээллийг дахин тайлагнасан.

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.5 Төлбөрийн чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)**

38.5.3 Банк нь дээр үзүүлсэн өр төлбөрийн гэрээгээр дуусах хугацааны хорогдуулаагүй дүнгийн хугацааны шинжилгээг хөрвөх чадварыг удирдахдаа ашигладаггүй. Үүний оронд Банк нь хүлээгдэж буй дуусгавар болох хугацаа болон хүлээгдэж буй бэлэн мөнгөний хэрэгцээний зөрүүнд хяналт тавьдаг. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн хэрэглүүрийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээг доор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт дүн
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	1,717,584,758	-	-	-	-	1,717,584,758
Монголбанкинд байршуулсан,заавал байлгах нөөц	468,929,955	-	-	-	-	468,929,955
Урвуу РЕПО хэлцэл	646,835,976	-	-	-	-	646,835,976
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	657,959,541	388,664,714	14,801,245	342,228,833	-	1,403,654,333
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	647,957,515	348,407,445	52,540,943	361,673,835	322,512,882	1,733,092,620
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	24,082,823	-	-	-	-	24,082,823
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	282,947,434	478,566,056	613,929,774	2,124,619,840	1,212,045,601	4,712,108,705
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	202,709	84,031,984	4,772,182	113,380,045	-	202,386,920
- орох урсгал	202,709	370,874,014	28,239,806	577,685,345	-	977,001,874
- гарах урсгал	-	(286,842,030)	(23,467,624)	(464,305,300)	-	(774,614,954)
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	51,677,977	212,790	949,572	2,862,828	60,974	55,764,141
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	4,498,178,688	1,299,882,989	686,993,716	2,944,765,381	1,534,619,457	10,964,440,231
Өр төлбөр						
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	130,991,856	-	-	-	-	130,991,856
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж						
- Харилцах	607,873,522	227,041,806	600,573,604	464,172,486	2,163,049,861	4,062,711,279
- Хугацаагүй хадгаламж	77,345,607	28,888,717	76,416,768	59,061,139	275,225,680	516,937,911
- Хугацаатай хадгаламж	517,453,008	1,837,676,695	997,170,071	96,863,660	7,821,031	3,456,984,465
Зээлийн бусад эх үүсвэр	293,607	411,058,436	112,025,539	859,548,306	28,002,834	1,410,928,722
РЕПО хэлцэл	502,920,576	26,597,847	163,097,346	19,058,394	-	711,674,163
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	127,797	2,685,645	77,496	-	-	2,890,938
- орох урсгал	-	(51,926,634)	(11,793,209)	-	-	(63,719,843)
- гарах урсгал	127,797	54,612,279	11,870,705	-	-	66,610,781
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	182,888,614	351,037	93,782	93,566	-	183,426,999
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,019,894,587	2,534,300,183	1,949,454,606	1,498,797,551	2,474,099,406	10,476,546,333
Цэвэр зөрүү	2,478,284,101	(1,234,417,194)	(1,262,460,890)	1,445,967,830	(939,479,949)	487,893,898
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү	2,478,284,101	1,243,866,907	(18,593,983)	1,427,373,847	487,893,898	

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.5 Төлбөрийн чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)**

38.5.4 Банк нь дээр үзүүлсэн өр төлбөрийн гэрээгээр дуусах хугацааны хорогдуулаагүй дүнгийн хугацааны шинжилгээг хөрвөх чадварыг удирдахдаа ашигладаггүй. Үүний оронд Банк нь хүлээгдэж буй дуусгавар болох хугацаа болон хүлээгдэж буй бэлэн мөнгөний хэрэгцээний зөрүүнд хяналт тавьдаг. 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн хэрэглүүрийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээг доор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт дүн
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	1,142,404,090	-	-	-	-	1,142,404,090
Монголбанкинд байршуулсан,заавал байлгах нөөц	357,581,959	-	-	-	-	357,581,959
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	496,299,115	17,514,992	361,694,333	691,454,940	-	1,566,963,380
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	647,154,123	65,886,629	47,296,496	249,126,417	220,787,344	1,230,251,009
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	22,513,491	-	-	-	-	22,513,491
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	218,684,574	303,469,167	698,194,057	1,493,021,165	984,264,382	3,697,633,345
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	8,374,137	111,840	124,460,563	303,199,569	-	436,146,109
- орох урсгал	37,432,781	21,706,244	235,225,696	382,752,526	-	677,117,247
- гарах урсгал	(29,058,644)	(21,594,404)	(110,765,133)	(79,552,957)	-	(240,971,138)
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	26,033,455	160,839	1,553,352	29,419	-	27,777,065
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,919,044,944	387,143,467	1,233,198,801	2,736,831,510	1,205,051,726	8,481,270,448
Өр төлбөр						
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	52,394,763	-	-	-	-	52,394,763
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж						
- Харилцах	412,668,916	154,132,550	407,713,198	315,114,164	1,468,436,127	2,758,064,955
- Хугацаагүй хадгаламж	63,714,695	23,797,548	62,949,549	48,652,569	226,721,609	425,835,970
- Хугацаатай хадгаламж	102,346,026	705,040,107	1,540,570,978	211,439,831	-	2,559,396,942
Зээлийн бусад эх үүсвэр	91,472,274	13,138,570	577,718,827	1,200,816,073	33,166,348	1,916,312,092
РЕПО хэлцэл	-	95,745,587	97,790,474	17,811,583	-	211,347,644
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	111,977,417	1,490,165	1,576,278	68,430	-	115,112,290
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	834,574,091	993,344,527	2,688,319,304	1,793,902,650	1,728,324,084	8,038,464,656
Цэвэр зөрүү	2,084,470,853	(606,201,060)	(1,455,120,503)	942,928,860	(523,272,358)	442,805,792
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү	2,084,470,853	1,478,269,793	23,149,290	966,078,150	442,805,792	

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

38.5 Төлбөрийн чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)

Борлуулах зорилготой нийт хөрөнгийн багц нь удирдлагаас гаргасан багцын хөрвөх чадварын үнэлгээний дагуу “Хугацаагүй болон 1 сараас бага” хугацааны интервалд орсон.

Банкны үйл ажиллагааг амжилттай удирдах суурь зарчим нь хөрөнгө ба өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацаа ба хүүгийн тэнцвэртэй байдал ба/эсвэл хяналттай тэнцвэргүй байдал юм. Банкнуудын хувьд гүйлгээ тодорхойгүй хугацаагаар, олон төрлөөр хийгддэг тул хугацаа ба хүүгийн ямар ч зөрүүгүй байна гэдэг ихэнхдээ маш ховор тохиолдол байдаг. Зөрүүтэй позиц нь үр ашгийг нэмэгдүүлэх боломжтой боловч алдагдал хүлээх эрсдэлийг мөн ихэсгэх магадлалтай. Банкны хөрвөх чадвар болон хүү ба валютын ханшинд өртөж болзошгүй эрсдэлийг үнэлэхэд хөрөнгө ба өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацаа, хэт өндөр биш өртгөөр эх үүсвэрийг орлуулах чадвар нь чухал хүчин зүйлүүд болдог.

Харилцагчдын ихэнх данс нь харилцах данс байдаг хэдий ч хадгаламж эзэмшигчдийн тоо ба төрөл, диверсификацийн түвшин ба Банкны туршлага нь эдгээр данснууд Банкны хувьд урт хугацааны тогтвортой санхүүжилтийн эх үүсвэр болдог гэж удирдлагын зүгээс үзэж байна.

Баталгаа ба аккредитивын хувьд төлбөрийн чадварын шаардлага нь холбогдох төлбөрийн үүргээс хамаагүй бага байдаг. Учир нь ихэнх тохиолдолд гуравдагч тал нь гэрээнд тусгагдсан эх үүсвэрээ эргүүлэн татахгүй гэж Банкны зүгээс үздэг. Гэрээгээр хүлээсэн санхүүжилт олгох үүргийн нийт хэмжээ нь ирээдүйд шаардагдах бэлэн мөнгөний дүнг заавал илтгэдэггүй. Учир нь эдгээр санхүүжилт олгох үүргүүдийн зарим хэсэг нь олгогдохгүйгээр дуусгавар болдог эсвэл цуцлагддаг.

Энэхүү шилжилт нь банкны дотоод систем, үйл ажиллагаа, эрсдэлийн удирдлага болон үнэлгээний загвар болоод холбоотой татвар болон бүртгэлийн үйл ажиллагаанд өөрчлөлт оруулсан. Банк өөрчлөлтийн үйл явцтай холбоотой зах зээлд үүсэж буй нөхцөл байдлыг хянаж тэдгээрийн банкны хөрөнгө, өр төлбөрт тодорхойлогдоогүй нөхцөл байдал эсвэл шилжилтээс үүдэлтэй аливаа эрсдэл үүсэх нөлөөллийн түвшин хянаж ажилласан.

Банк нь олон улсын санхүүгийн байгууллагууд гэх мэт өөрийн харилцагчид болон бусад байгууллагуудтай хамтран IBOR-д суурилсан санхүүгийн хэрэглүүрийг жишиг хүү рүү шилжүүлэх ажлыг хийж байна.

Нэмж дурдахад жишиг хүүгийн шинэчлэлийн хүрээнд өнгөрсөн санхүүгийн жилийн хугацаанд дараах ач холбогдол бүхий арга хэмжээг авч ажилласан:

- Бүх санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн түвшинд хүүг LIBOR буюу 2021 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдөр татгалзах мэдэгдлийн дагуу амжилттай шилжүүлж;
- Шилжилттэй холбоотой бүх своп хэлцлийн бодит үнэ цэнийг үнэлгээг жишиг хүүгийн аргаар үнэлж ажилласан.

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.6 Өмнө нь тайлагнасан тайлангийн дахин тайлагнал**

*Доорх хүснэгтүүдэд Банкны 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх өмнө тайлагнасан мэдээллийг үзүүлэв. Тодруулга 38.3.1 болон Тодруулга 38.3.2-оос дахин дахин тайлагнасан дүнгүүдийг харна уу. Банк нь гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн балансын цэвэр позицийн дүнг гаргаж ирэхдээ санхүүгийн үүсмэл хөрөнгийн тооцоолол болон валютын ханшийн эрсдэлийн мэдрэмжийн шинжилгээний тооцоололд алдаа илрүүлсэн.

Валютын ханшийн эрсдэл

Мянган төгрөгөөр	Төгрөг	Ам.доллар	Евро	Бусад	Нийт дүн
Санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	500,249,111	806,611,532	57,344,920	353,379,195	1,717,584,758
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	157,467,328	311,462,627	-	-	468,929,955
Урвуу Repo хэлцэл	646,835,976	-	-	-	646,835,976
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	5,433,480	1,219,150,129	30,164,393	148,906,331	1,403,654,333
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө	1,239,306,602	493,786,018	-	-	1,733,092,620
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	4,572,462,547	137,332,853	283,706	2,029,599	4,712,108,705
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	55,585,230	(80,367)	63,309	195,969	55,764,141
Нийт санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө	7,177,340,274	2,968,262,792	87,856,328	504,511,094	10,737,970,488
Санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр					
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	102,818,117	10,457,077	14,505,900	3,210,762	130,991,856
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж	4,803,421,646	2,692,218,996	71,484,444	469,508,569	8,036,633,655
- Харилцах	2,206,780,141	1,615,014,786	37,247,727	203,668,625	4,062,711,279
- Хугацаагүй хадгаламж	331,568,185	161,752,602	13,243,341	10,373,783	516,937,911
- Хугацаатай хадгаламж	2,265,073,320	915,451,608	20,993,376	255,466,161	3,456,984,465
Зээлийн бусад эх үүсвэр	349,787,396	1,058,377,457	461,538	2,302,331	1,410,928,722
Repo хэлцэл	547,659,994	164,014,169	-	-	711,674,163
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	156,297,005	19,909,083	1,261,976	5,958,935	183,426,999
Нийт санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр	5,959,984,158	3,944,976,782	87,713,858	480,980,597	10,473,655,395
Хасах: Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	(841,097,939)	1,040,696,600	(52,565)	(50,114)	199,495,982
Балансын цэвэр позиц (өмнө тайлагнасан*)	2,058,454,055	(2,017,410,590)	195,035	23,580,611	64,819,111

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.6 Өмнө нь тайлагнасан тайлангийн дахин тайлагнал (үргэлжлэл)****Мэдрэмжийн шинжилгээ**

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31 (өмнө тайлагнасан*)
Ам.доллар 15%-аар чангарахад (2022: 15%-аар чангарахад)	(302,611,588)
Ам.доллар 15%-аар сулрахад (2022: 15%-аар сулрахад)	302,611,588
Евро 15%-аар чангарахад (2022: 15%-аар чангарахад)	29,255
Евро 15%-аар сулрахад (2022: 15%-аар сулрахад)	(29,255)
Бусад валют 15%-аар чангарахад (2022: 15%-аар чангарахад)	3,537,092
Бусад валют 15%-аар сулрахад (2022: 15%-аар сулрахад)	(3,537,092)

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.6 Өмнө нь тайлагнасан тайлангийн дахин тайлагнал (үргэлжлэл)**

*Доорх хүснэгтүүдэд Банкны 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх өмнө тайлагнасан мэдээллийг үзүүлэв. Тодруулга 38.3.1 болон Тодруулга 38.3.2-оос дахин дахин тайлагнасан дүнгүүдийг харна уу. Банк нь гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн балансын цэвэр позицийн дүнг гаргаж ирэхдээ санхүүгийн үүсмэл хөрөнгийн тооцоолол болон валютын ханшийн эрсдэлийн мэдрэмжийн шинжилгээний тооцоололд алдаа илрүүлсэн.

Мянган төгрөгөөр	Төгрөг	Ам.доллар	Евро	Бусад	Нийт дүн
Санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	798,739,886	143,544,872	63,356,714	136,762,618	1,142,404,090
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	110,266,797	247,315,162	-	-	357,581,959
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	1,954,810	1,475,505,273	9,542,401	79,960,896	1,566,963,380
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө	917,160,109	313,090,900	-	-	1,230,251,009
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,451,538,853	227,028,816	18,562,835	502,841	3,697,633,345
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	26,367,271	1,197,605	91,116	121,073	27,777,065
Нийт санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө	5,306,027,726	2,407,682,628	91,553,066	217,347,428	8,022,610,848
Санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр					
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	40,411,791	9,693,059	1,444,341	845,572	52,394,763
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж	3,422,863,051	2,038,233,479	79,220,034	202,981,303	5,743,297,867
- Харилцах	1,578,690,458	985,660,916	47,332,381	146,381,199	2,758,064,954
- Хугацаагүй хадгаламж	210,674,967	173,810,898	13,338,848	28,011,258	425,835,971
- Хугацаатай хадгаламж	1,633,497,626	878,761,665	18,548,804	28,588,847	2,559,396,942
Зээлийн бусад эх үүсвэр	480,966,640	1,419,768,033	12,034,996	3,542,423	1,916,312,092
Репоз хэлцэл	169,906,728	41,440,916	-	-	211,347,644
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	92,502,570	19,654,679	608,318	2,346,723	115,112,290
Нийт санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр	4,206,650,780	3,528,790,166	93,307,689	209,716,021	8,038,464,656
Хасах: Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (өмнө тайлагнасан*)	1,850,331,536	(1,396,926,319)	(1,504,298)	(15,754,810)	436,146,109
Балансын цэвэр позиц (өмнө тайлагнасан*)	(750,954,590)	275,818,781	(250,325)	23,386,217	(451,999,917)

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

38.6 Өмнө нь тайлагнасан тайлангийн дахин тайлагнал (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	2022 оны 12 сарын 31 (өмнө тайлагнасан*)
Ам.доллар 15%-аар чангарахад (2022: 15%-аар чангарахад)	41,372,817
Ам.доллар 15%-аар сулрахад (2022: 15%-аар сулрахад)	(41,372,817)
Евро 15%-аар чангарахад (2022: 15%-аар чангарахад)	(37,549)
Евро 15%-аар сулрахад (2022: 15%-аар сулрахад)	37,549
Бусад валют 15%-аар чангарахад (2022: 15%-аар чангарахад)	3,507,933
Бусад валют 15%-аар сулрахад (2022: 15%-аар сулрахад)	(3,507,933)

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

38.6 Өмнө нь тайлагнасан тайлангийн дахин тайлагнал (үргэлжлэл)

*Доорх хүснэгтэнд Банкны 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх өмнө тайлагнасан мэдээллийг үзүүлэв. Тодруулга 38.5.1-ээс дахин дахин тайлагнасан дүнгүүдийг харна уу. Банк нь гэрээгээр хүлээсэн үүргийн хорогдуулаагүй дүнд суурилсан санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээ нь дээрх харилцах, хугацаатай хадгаламж болон хугацаагүй хадгаламжийн хуваарилалт дээр мөн зээлтэй холбоотой амлалтууд дээр алдаа илрүүлсэн.

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт дүн
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	1,717,584,758	-	-	-	-	1,717,584,758
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	468,929,955	-	-	-	-	468,929,955
Урвуу Репо хэлцэл	646,835,976	-	-	-	-	646,835,976
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	658,048,221	391,330,142	14,801,796	345,577,143	-	1,409,757,302
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	651,385,000	363,050,731	56,513,798	421,755,038	816,525,253	2,309,229,820
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	24,082,823	-	-	-	-	24,082,823
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	343,322,244	731,184,531	845,069,668	2,831,760,149	1,896,510,622	6,647,847,214
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	202,709	84,031,984	4,772,182	113,380,045	-	202,386,920
- орох урсгал	202,709	370,874,015	28,239,806	577,685,345	-	977,001,874
- гарах урсгал	-	(286,842,031)	(23,467,624)	(464,305,299)	-	(774,614,954)
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	51,677,977	212,790	949,572	2,862,828	60,974	55,764,141
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	4,562,069,663	1,569,810,178	922,107,016	3,715,335,203	2,713,096,849	13,482,418,909
Өр төлбөр						
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	131,113,624	-	-	-	-	131,113,624
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж						
- Харилцах (өмнө тайлагнасан*)	607,873,522	227,041,806	600,573,604	464,172,486	2,163,049,861	4,062,711,279
- Хугацаагүй хадгаламж (өмнө тайлагнасан*)	77,345,607	28,888,717	76,416,768	59,061,139	275,225,680	516,937,911
- Хугацаатай хадгаламж	519,179,537	1,877,114,400	1,071,897,580	109,501,940	7,821,031	3,585,514,488
Зээлийн бусад эх үүсвэр	295,054	412,963,195	121,045,686	930,428,197	35,164,709	1,499,896,841
РЕПО хэлцэл	503,300,337	26,905,191	179,262,751	20,401,926	-	729,870,205
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	127,797	2,685,645	77,496	-	-	2,890,938
- орох урсгал	-	(51,926,634)	(11,793,209)	-	-	(63,719,843)
- гарах урсгал	127,797	54,612,279	11,870,705	-	-	66,610,781
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	182,888,614	351,037	93,782	93,566	-	183,426,999
Нийт санхүүгийн өр төлбөр (өмнө тайлагнасан*)	2,022,124,092	2,575,949,991	2,049,367,667	1,583,659,254	2,481,261,281	10,712,362,285
Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг (өмнө тайлагнасан*)	128,707,059	389,286,943	298,424,334	499,658,745	30,470,288	1,346,547,369
Батлан даалт, аккредитив (өмнө тайлагнасан*)	106,601,075	273,123,960	113,797,203	258,410,125	24,661,688	776,594,051
Зээлийн шугамын ашиглаагүй үлдэгдэл (өмнө тайлагнасан*)	22,105,984	116,162,983	184,627,131	241,248,620	5,808,600	569,953,318
Цэвэр зөрүү (өмнө тайлагнасан*)	2,411,238,512	(1,395,426,756)	(1,425,684,985)	1,632,017,204	201,365,280	1,423,509,255
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү (өмнө тайлагнасан*)	2,411,238,512	1,015,811,756	(409,873,229)	1,222,143,975	1,423,509,255	

38 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**38.6 Өмнө нь тайлагнасан тайлангийн дахин тайлагнал (үргэлжлэл)**

*Доорх хүснэгтэнд Банкны 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх өмнө тайлагнасан мэдээллийг үзүүлэв. Тодруулга 38.5.1-ээс дахин дахин тайлагнасан дүнгүүдийг харна уу. Банк нь гэрээгээр хүлээсэн үүргийн хорогдуулаагүй дүнд суурилсан санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээ нь дээрх харилцах, хугацаатай хадгаламж болон хугацаагүй хадгаламжийн хуваарилалт дээр мөн зээлтэй холбоотой амлалтууд дээр алдаа илрүүлсэн.

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт дүн
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	1,142,404,090	-	-	-	-	1,142,404,090
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	357,581,959	-	-	-	-	357,581,959
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	496,301,297	17,666,653	367,619,425	705,577,121	-	1,587,164,496
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	649,928,095	69,197,301	51,345,446	290,582,375	561,187,488	1,622,240,705
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	22,513,491	-	-	-	-	22,513,491
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	262,512,704	474,848,723	855,769,304	1,942,840,163	1,523,701,208	5,059,672,102
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	8,374,137	111,840	124,460,563	303,199,569	-	436,146,109
- орох урсгал	37,432,781	21,706,244	235,225,696	382,752,526	-	677,117,247
- гарах урсгал	(29,058,644)	(21,594,404)	(110,765,133)	(79,552,957)	-	(240,971,138)
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	26,033,455	160,839	1,553,352	29,419	-	27,777,065
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,965,649,228	561,985,356	1,400,748,090	3,242,228,647	2,084,888,696	10,255,500,017
Өр төлбөр						
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	52,394,763	-	-	-	-	52,394,763
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж						
- Харилцах (өмнө тайлагнасан*)	412,668,916	154,132,550	407,713,198	315,114,164	1,468,436,127	2,758,064,955
- Хугацаагүй хадгаламж (өмнө тайлагнасан*)	63,714,695	23,797,548	62,949,549	48,652,569	226,721,609	425,835,970
- Хугацаатай хадгаламж (өмнө тайлагнасан*)	102,747,487	713,969,548	1,605,086,419	222,629,915	-	2,644,433,369
Зээлийн бусад эх үүсвэр	91,422,666	13,384,359	598,298,221	1,308,603,844	44,317,685	2,056,026,775
РЕПО хэлцэл	-	97,661,680	101,772,659	20,331,109	-	219,765,448
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	111,977,417	1,490,165	1,576,278	68,430	-	115,112,290
Нийт санхүүгийн өр төлбөр (өмнө тайлагнасан*)	834,925,944	1,004,435,850	2,777,396,324	1,915,400,031	1,739,475,421	8,271,633,570
Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг (өмнө тайлагнасан*)	254,480,934	156,064,537	142,626,109	364,132,952	34,151,519	951,456,051
Батлан даалт, аккредитив (өмнө тайлагнасан*)	235,738,535	92,130,009	75,165,080	236,909,716	26,651,519	666,594,859
Зээлийн шугамын ашиглаагүй үлдэгдэл (өмнө тайлагнасан*)	18,742,399	63,934,528	67,461,029	127,223,236	7,500,000	284,861,192
Цэвэр зөрүү (өмнө тайлагнасан*)	1,876,242,350	(598,515,031)	(1,519,274,343)	962,695,664	311,261,756	1,032,410,396
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү (өмнө тайлагнасан*)	1,876,242,350	1,277,727,319	(241,547,024)	721,148,640	1,032,410,396	

39 Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг

Шүүн таслах ажиллагаа. Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны явцад Банк өөрийнх нь эсрэг мэдүүлсэн нэхэмжлэл хүлээн авах тохиолдлууд байдаг. Банк нь шүүхийн маргааны явцад баримтлах албан ёсны хяналт, бодлоготой. Хэрэв удирдлага өөрийн тооцоолол, дотоод мэргэжлийн зөвлөгөөг үндэслэн Банкинд материаллаг нөлөө үзүүлэхээр маргаан, зарга байна гэж үзвэл тэдгээрийн санхүүгийн тайланд нөлөөлж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг тооцох зорилгоор залруулга хийдэг. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар шүүхийн зарга, маргаантай холбоотой 801 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 179,771 мянган төгрөг)-ийн нөөц сан байгуулж бүртгэсэн.

Татварын хууль тогтоомж. Монгол Улсын татварын, валютын болон гаалийн зохицуулалттай холбоотой хууль тогтоомжууд нь өөр хоорондоо зөрүүтэйгээр тайлбарлагдах, мөн үе үе өөрчлөгдөх магадлалтай. Эдгээр хууль тогтоомжуудыг Банкны ажил гүйлгээ болон үйл ажиллагаанд удирдлагын тайлбарлан хэрэгжүүлсэн байдал нь татварын байгууллагынхаас зөрөх магадлалтай.

Монгол Улсын татварын байгууллагууд хууль тогтоомжийг тайлбарлан үнэлэхдээ илүү хатуу байр суурь баримталж болох бөгөөд өмнө нь маргалдаж байгаагүй үйл ажиллагаа, ажил гүйлгээг татварын байгууллага үгүйсгэх боломжтой билээ. Үүний үр дүнд мэдэгдэхүйц хэмжээний нэмэлт татвар, торгууль болон алданги ногдуулах магадлалтай. Татварын байгууллагууд шалгагдаж буй жилийн өмнөх таван жилийн татварыг эргэн сөхөж шалгах эрхтэй байдаг. Зарим тодорхой нөхцөл байдалд түүнээс өмнөх хугацааг хамран шалгах боломжтой.

Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжуудын ялангуяа нэмэгдсэн өртгийн албан татвар, суутгагчийн албан татвар, аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар, хувь хүний орлогын албан татвар, үнэ шилжилт болон бусад татварын хуулиудын зарим нэгэн заалтууд нь тодорхой тайлбар зааварчилгаагүй байдаг. Ийм зарим нэг тохиолдолд удирдлага нь эдгээр тайлбар нь тодорхой бус байх боломжтой хууль тогтоомжуудыг Банкинд ногдох татварын хувь хэмжээг бууруулах байдлаар тайлбарлан үнэлдэг. Дээр дурдсаны дагуу сүүлийн үед бий болсон захиргааны болон шүүхийн практик байдалд гарч буй шинэчлэлийн үр дүнд дээрх тодорхой бус байдлын талаарх байр суурь улам хатуу хяналт шалгалтанд өртөж болзошгүй. Хэдийгээр байгууллагын санхүүгийн байдал хийгээд нийт үйл ажиллагаанд томоохон нөлөө үзүүлэх боломжтой боловч татварын байгууллагын байр суурийг урьдчилан баттайгаар таамаглах боломжгүй болно.

Банкны удирдлага нь холбогдох хууль тогтоомжийг тайлбарлан хэрэгжүүлсэн байдлаа зохистой бөгөөд Банкны татварын болон бусад хууль тогтоомжийн талаарх байр суурь тогтвортой гэж үзэж байгаа. Удирдлага нь татвар болон бусад хууль тогтоомжоос үүсэх эрсдэл бага гэж үзэж байна. Удирдлага татвараас үүсэх эрсдэлүүдээ тогтмол эргэн хянаж байдаг ба өнөө үед баттайгаар урьдчилан харах боломжгүй нөхцөл байдлын өөрчлөлтийн улмаас ирээдүйд Банкны байр суурь өөрчлөгдөж болно.

Гэрээгээр хүлээсэн үүргийн биелэлт. Банк төслийн зээлээр авсан эх үүсвэрийн гэрээний заалтаар тодорхой харьцаануудыг хангасан байх үүрэгтэй. Тодруулга 22-т заасны дагуу ямар нэгэн харьцаа үзүүлэлтийг зөрчөөгүй.

Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг. Банк нь харилцагчдынхаа санхүүгийн хэрэгцээнд зориулж төрөл бүрийн буцаах нөхцөлгүй болзошгүй өр төлбөр болон үүргийг хүлээдэг. Хэдийгээр эдгээр үүргүүдийг санхүүгийн байдлын тайланд тусгадаггүй ч эдгээр нь тодорхой хэмжээний эрсдэлийг агуулж байдаг тул Банкны нийт эрсдэлийн нэгээхэн хэсэг гэж үздэг.

Эдгээр хэрэглүүрүүдийн үндсэн зорилго бол харилцагчдад шаардлагатай үед нь санхүүжилтийн эх үүсвэрийг бэлэн байлгахад оршино. Баталгаа нь хэрэв харилцагч гуравдагч этгээдийн өмнө хүлээсэн үүргээ биелүүлж чадаагүй тохиолдолд Банк өмнөөс нь төлбөрийг барагдуулах гэсэн цуцлагдах боломжгүй баталгаанууд бөгөөд эдгээр нь зээлтэй ижил төрлийн зээлийн эрсдэл агуулдаг. Бичиг баримтын болон арилжааны аккредитив нь Банкнаас тодотгон заасан нөхцөлд гуравдагч этгээд тохиролцсон дүн хүртэлх хөрөнгийг татан авахыг харилцагчийн өмнөөс бичгээр зөвшөөрсөн үүрэг хүлээлт бөгөөд холбогдох бараа таваар буюу мөнгөн хадгаламжуудаар баталгаажсан байдаг тул шууд зээлээс арай бага эрсдэлтэй байдаг.

Зээл олгохоор хүлээсэн үүргүүд нь зээл, баталгаа эсвэл аккредитивын хэлбэрээр үүсгэсэн зээлийн шугамын ашиглагдаагүй хэсгийг илэрхийлж байгаа. Зээл олгох үүргийн зээлийн эрсдэлийн хувьд Банк нь ашиглагдаагүй зээлийг харилцагч авсан тохиолдолд ингэж авсан зээлийн нийт хэмжээгээр алдагдал хүлээх эрсдэлд өртдөг.

39 Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Банкны тухай хуулийг дагаж мөрдөх тухай: 2021 оны 01 дүгээр сарын 29-ний өдөр шинэчлэгдсэн Банкны тухай хуулийн 36.1-д аливаа этгээд дангаар болон холбогдох этгээдийн хамт эзэмших банкны хувьцаа, хувьцаанд хамаарах үнэт цаасны хэмжээ тухайн банкны нийт гаргасан хувьцааны 20 хувиас хэтрэхгүй байна гэж заасан. Банкны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын 5-д зааснаар Банкны тухай хуулийн энэхүү шаардлагыг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн дотор хангасан байна гэж заасан. Энэхүү заалтын зорилго нь нэг хувьцаа эзэмшигчийн хувь эзэмшлийн төвлөрлийг бууруулахад оршино.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр Банк нь дор дурдсан шалтгааны улмаас дээрх заалтыг хэрэгжүүлээгүй ба Монгол Улсын бусад арилжааны банкууд ижил шалтгаанаар хэрэгжүүлээгүй байна.

Хуулийн шаардлагын хэрэгжилтэд гадаад, дотоод нөхцөл байдлын улмаас Монгол Улсын арилжааны банкуудад хүндрэлүүд бий болж байгааг харгалзан Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн 2023 оны 8 дугаар сарын 31-ний өдрийн А-166 дугаар тушаалаар Банкны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон холбогдох бусад хуулийн төслийн судалгааг боловсруулахаар Монголбанк, Санхүүгийн зохицуулах хороо, Хадгаламжийн даатгалын корпораци болон Монголын банкны холбооны төлөөлөл бүхий ажлын хэсэг байгуулагдсан. Банкны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг 2023 оны 12 дугаар сарын 13-ны өдөр Монгол Улсын Засгийн Газраас санал авахаар хүргүүлж Засгийн Газар 2023 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдрийн хуралдаанаараа хэлэлцсэн байна.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 40.1.6 дахь заалтын дагуу Засгийн Газрын санал, дүгнэлт гарч хууль тогтоомжийн бүрдүүлбэр хангагдсан нөхцөлд Улсын Их Хурлын гишүүн хуулийн төслийг өргөн барих зохицуулалттай байдаг. 2024 оны 02 дугаар сарын 7-ны өдөр Улсын Их Хурлын гишүүн, Ёс зүй, сахилга хариуцлагын байнгын хорооны дарга уг хууль тогтоомжийн төслийг Монгол Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн.

2023 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдрийн Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн А-1/1136 дугаар албан бичигт Банкны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг банкны салбарт үзүүлсэн коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахал болон Монгол Улсын хөрөнгийн зах зээлийн өнөөгийн нөөц багтаамж болон хөрөнгө оруулалтын орчин таатай бус байгаа зэрэг нөлөөллийг нарийвчлан судалсны үндсэн дээр банкны хувьцаа эзэмшлийн төвлөрлийг бууруулахтай холбогдсон хуулийн хугацааг 2026 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр дуустал хугацаагаар сунгахаар тусгасан. Мөн Монголбанк энэ хуулийн төслийг дэмжиж, Улсын Их Хуралтай хамтран ажиллахаа илэрхийлсэн.

Банкны удирдлага уг хуулийн төслийг 2024 онд Улсын Их Хурлаар хэлэлцэгдэн батлагдана гэсэн хүлээлттэй байна. Мөн 2023 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдрийн Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн албан бичигт үндэслэн Банкны удирдлага нь Банкинд үйл ажиллагааны болон санхүүгийн нөлөө үзүүлэхгүй гэж итгэж байна. Хэрэв Улсын Их Хурал Банкны тухай хуулийн өөрчлөлтийн төслийг батлахгүй тохиолдолд Монголбанк энэ хуульд заасан шаардлагыг биелүүлээгүй банкуудад Банкны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 6.1, 6.2-т заасан арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх боломжтой. Банкуудын гаргаж буй хүчин чармайлт, зохицуулагч байгууллага болон Засгийн Газрын дэмжлэгийг харгалзан Банк нь Банкны тухай хуулийн нэмэлт өөрчлөлтийг 2023 оны эцсээс 2026 оны эцэс хүртэл сунгах асуудлыг Улсын Их Хурал батална гэсэн хүлээлттэй байна. Хуулийн хугацааг сунгасан тохиолдолд Банк шаардагдах 20 хувийн хувьцаа эзэмшигчийн хувь эзэмшлийн бүтцэд хүрээгүй байсан ч, 2024 оноос 2025 оны хугацаанд Банкны тухай хуулийн шаардлагыг хангаж ажилласан гэж үзэх боломжтой болно. Дээрх хуулийн шаардлагыг хангах зорилгоор Банк боломжит хөрөнгө оруулагчдыг татах ажлыг тасралтгүй хийж, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаарх төлөвлөгөө болон түүний хэрэгжилтийн тухай Монголбанкинд тогтмол тайлагнан ажиллаж байна. Санхүүгийн тайланг хянан бэлтгэх хугацаанд Гүйцэтгэх удирдлагын баталгаажуулалт болон баримт нотолгоог үндэслэн бид энэхүү нөхцөл байдал нь Банкны нягтлан бодох бүртгэлд шууд болон материаллаг нөлөө, эрсдэл үзүүлэхгүй гэж дүгнэсэн болно.

39 Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Гэвч харилцагч тодорхой зээлийн нөхцөл биелүүлж байж зээл авах эрх олж авдаг тул Банкны хүлээж болох алдагдлын дүн ашиглагдаагүй байгаа зээлийн шугамаас бага юм.

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Олгосон санхүүгийн баталгаа	67,081,997	66,863,233
Олгосон гүйцэтгэлийн баталгаа	386,870,682	355,360,186
Аккредитив	322,641,372	244,371,440
Ашиглаагүй зээлийн шугам	569,953,318	284,861,192
Нийт зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	1,346,547,369	951,456,051
Хасах нь: зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүргийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал	(2,848,492)	(1,447,410)
Нийт зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	1,343,698,877	950,008,641

ХБЗА-ыг хэмжих зорилгоор зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүргийг 1-р үе шатанд оруулсан.

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон зээлийн үнэ цэнийн бууралтын хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өөрчлөлт, хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Олгосон санхүүгийн баталгаа	Олгосон гүйцэтгэлийн баталгаа	Аккредитив	Нийт дүн
2023 оны 01 сарын 01-нээрх хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан	365,225	1,039,189	42,996	1,447,410
Тайлант жилд байгуулсан үнэ цэнэ бууралтын сангийн зардал/(буцаалт)	(131,349)	1,415,483	(17,461)	1,266,673
Бусад	-	134,409	-	134,409
2023 оны 12 сарын 31-нээрх хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан	233,876	2,589,081	25,535	2,848,492

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон зээлийн үнэ цэнийн бууралтын хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өөрчлөлт, хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Олгосон санхүүгийн баталгаа	Олгосон гүйцэтгэлийн баталгаа	Аккредитив	Нийт дүн
2022 оны 01 сарын 01-нээрх хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан	248,091	650,374	39,609	938,074
Тайлант жилд байгуулсан үнэ цэнэ бууралтын сангийн зардал/(буцаалт)	117,134	388,815	3,387	509,336
2022 оны 12 сарын 31-нээрх хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан	365,225	1,039,189	42,996	1,447,410

Аккредитив, баталгаа (нээлттэй аккредитивийг оруулан) нь тусгайлсан ажил гүйлгээнд ихэнхдээ бараа бүтээгдэхүүний импорт болон экспорттой холбоотойгоор харилцагчийн өмнөөс төлбөр хийх үүргийг Банкинд ногдуулдаг байна. Баталгаа, нээлттэй аккредитив нь хэдийгээр болзошгүй шинж чанартай боловч зээлтэй ижил төрлийн эрсдэлийг агуулдаг. Эдгээр ажил гүйлгээний үр дүнд нөөц санг байгуулснаас бусад тохиолдолд материаллаг алдагдал байхгүй гэж таамаглаж байна.

39 Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Гүйцэтгэлийн баталгаа нь гэрээний үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд нөгөө талаас нөхөн олговор олгодог гэрээ юм. Гүйцэтгэлийн баталгааны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын талаар Тодруулга 4.24-өөс харна уу.

Удирдлагын зүгээс 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлтэй адилтгах хөрөнгөтэй холбоотой 2,848,492 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 1,447,410 мянган төгрөг)-ийн эрсдэлийн санг тухайн харилцагчийн санхүүгийн нөхцөл байдалд шинжилгээ хийсний дараах учирч болзошгүй алдагдлын хэмжээг нээлттэй байгаа мэдээлэл болон давтагдах магадлалд үндэслэн тодорхойлсны дагуу байгуулах шаардлагатай гэж үзсэн.

Барьцаалсан болон хязгаарласан хөрөнгө. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монголбанкинд байршуулсан 468,929,955 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 357,581,959 мянган төгрөг)-ийн заавал байлгах үлдэгдэл нь Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэхэд ашиглах боломжгүй заавал байлгах нөөц хөрөнгө юм. (Тодруулга 8).

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 522,400 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 205,728,000 мянган төгрөг) болон 20,700,000 мянган төгрөгийн Монголбанкнаас авсан 28 хоногийн хугацаатай үнэт цаасыг нь репо хэлцэлд (Тодруулга 23) болон Алт 2 хөтөлбөрийн зээлэнд барьцаанд тавьсан.(Тодруулга 22).

Засгийн Газрын 233,976,744 мянган төгрөгийн (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 180,152,580 мянган төгрөг) нэрлэсэн үнэтэй бондыг гадны банкнаас эх үүсвэр татахын тулд барьцаалсан. Тодруулга 22-оос үзнэ үү.

7,737,100 мянган төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй, бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хэмжигдэх ҮЦСК-ийн давуу эрхтэй бондыг репо хэлцэлд барьцаалсан. Тодруулга 23-аас харна уу.

19,110,096 мянган төгрөгийн (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 38,372,844 мянган төгрөг) нэрлэсэн үнэтэй, бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх компанийн бондыг репо хэлцэлд барьцаалсан. Тодруулга 23-аас үзнэ үү.

Бусад гадаадын банкууд дахь харилцах дансанд байршуулсан 200,000 мянган ам.доллар нь тухайн банкнаас авсан зээлийн барьцаагаар баталгаажсан болно.

40 Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр

Банкны тайлант хугацааны эцсээрх гадаад валютын форвард болон своп хэлцлээс үүссэн гадаад валютын авлага болон өглөгийн бодит үнэ цэнийг дор үзүүлэв. Доорх хүснэгтэнд цэвэршүүлээгүй нийт позицыг үзүүлсэн бөгөөд хэлцлийн огноо нь тухайн тайлант хугацааны дараах хэлцлүүдийг мөн харуулсан болно.

Зах зээл дэх хүүгийн түвшний өөрчлөлт, гадаад валютын арилжааны ханшийн өөрчлөлт, хөдөлгөөн болон бусад гэрээний нөхцөл дэх өөрчлөлтөөс хамаарч үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь ашигтай (хөрөнгө) ашиггүй (өр төлбөр) байж болно. Үүсмэл санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн нийт бодит үнэ цэнэ нь цаг үргэлж их хэмжээгээр өөрчлөгдөж байдаг.

Санхүүгийн байдлын тайлангийн цэвэршүүлээгүй болон цэвэршүүлсэн үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн нийт дүнг дор харуулав.

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Гадаад валютын форвард болон своп хэлцэл:		
тайлант хугацааны эцсээрх бодит үнэ цэнэ:		
- Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгө	202,386,920	457,415,688
- Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн өр төлбөр	(2,890,938)	(21,269,579)
Гадаад валютын форвард болон своп хэлцлийн цэвэр бодит үнэ цэнэ	199,495,982	436,146,109

40 Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Гадаад валютын форвард болон своп хэлцэл:		
тайлант хугацааны эцсээрх бодит үнэ цэнэ		
- Ам.долларын авлага (+)	1,040,721,717	654,520,799
- Ам.долларын өглөг (-)	-	(22,613,278)
- Төгрөгийн авлага (+)	-	2,134,889
- Төгрөгийн өглөг (-)	(841,097,938)	(215,163,795)
- Бусад валютын авлага (+)	-	20,478,438
- Бусад валютын өглөг (-)	(127,797)	(3,210,944)
Гадаад валютын форвард болон своп хэлцлийн цэвэр бодит үнэ цэнэ	199,495,982	436,146,109

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 202,386,920 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 436,115,135 мянган төгрөг)-ийн санхүүгийн хөрөнгө нь Монголбанктай хийсэн урт хугацаат гадаад валютын хүүгийн своп хэлцэлтэй холбоотой. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар урт хугацаат, гадаад валютын своп хэлцлийн нийт нэрлэсэн үнэ нь 829,443,388 мянган төгрөг, 2 сараас 33 сар хүртэлх хугацаатай (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 1,134,331,616 мянган төгрөг, 12 сараас 96 сар хүртэлх хугацаатай).

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар санхүүгийн деривативээс олсон олз нь нийт 230,906,300 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 226,288,613 мянган төгрөг), гадаад валютын ханшийн олз 110,287,310 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 179,222,000 мянган төгрөгийн олз), хүүгийн цэвэр зардал 13,192,376 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 12,340,965 мянган төгрөг) тус тус болсон байна.

41 Бодит үнэ цэнийн тодруулга

Татан буугдалт эсвэл албадан борлуулалтаас бусад тохиолдолд тухайн хэрэглүүрийг сонирхож буй талуудын хоорондох сунгасан гарын зарчмын нөхцөлийн талаарх мэдлэгтэй байдал, идэвхтэй зах зээлд арилжаалагдах дүнгээр бодит үнэ цэнийг тодорхойлдог. Идэвхтэй зах зээлд арилжаалагддаг санхүүгийн хэрэглүүр нь бодит үнэ цэнийн хамгийн тодорхой нотолгоо юм. Хэрвээ Банкны санхүүгийн хэрэглүүрийн голлох хэсэгт идэвхтэй зах зээл байхгүй бол бодит үнэ цэнэ нь тухайн эдийн засгийн нөхцөл байдал болон хэрэглүүртэй шууд хамааралтай тусгай эрсдэлд суурилагддаг. Доорх үзүүлсэн тооцоолол нь Банкны тодорхой хэрэглүүрийг зах зээл дээр бүхэлд нь арилжихад хэрэгжих мөнгөн дүнг илэрхийлэх шаардлагагүй болно.

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангилал тус бүрт үнэлэх ба эдгээр түвшин нь (i) ижил төрлийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн идэвхтэй зах зээл дэх зарласан (тохируулаагүй) үнийг ашиглан 1-р түвшинд тодорхойлно (ii) хөрөнгө болон өр төлбөрийн хувьд боломжит өгөгдлийг ашиглан шууд (үнэ) болон шууд бусаар (үнээс гаралтай) бодит үнэ цэнийг тодорхойлох аргачлалыг 2-р түвшинд хэрэгжүүлнэ (iii) 3-р түвшинд зах зээлийн ашиглаж болох өгөгдөлд тулгуурлахгүйгээр (ашиглагдахгүй өгөгдөл) бодит үнэ цэнийг тодорхойлно. Удирдлага нь санхүүгийн хэрэглүүрийг ангилахдаа бодит үнэ цэнийн түвшинг ашигладаг. Хэрэв бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход шууд ашиглаж болох өгөгдөлд ихээхэн тохируулга хийгдсэний дараа ашиглаж байгаа бол тухайн хэмжилт нь 3-р түвшинд хийгдэж байна гэсэн үг. Үнэлгээний өгөгдлийн ач холбогдлыг бодит үнэ цэнийн тодорхойлолттой бүхлээр нь уялдуулан авч үзэн үнэлдэг.

41 Бодит үнэ цэнийн тохируулга (үргэлжлэл)**(а) Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтүүд**

Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилт гэдэг нь нягтлан бодох бүртгэлийн стандартаар тайлагнах хугацаа бүрийн эцэст санхүүгийн байдлын тайланд тусгахыг шаарддаг эсвэл зөвшөөрдөг хэмжилтийг хэлнэ. Бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинг доорх байдлаар авч үзнэ:

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31				2022 оны 12 сарын 31			
	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн хөрөнгө								
Санхүүгийн хөрөнгө								
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	48,237,148	-	260,366,038	308,603,186	621,920	-	221,722,770	222,344,690
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	448,604,411	-	975,885,023	1,424,489,434	261,107,415	-	742,100,282	1,003,207,697
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	23,634,110	-	-	23,634,110	22,103,523	-	-	22,103,523
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	-	-	448,713	448,713	-	-	409,968	409,968
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх зээл ба урьдчилгаа	-	-	401,012,308	401,012,308	-	-	437,700,348	437,700,348
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	-	-	-	-	-	-	6,146,252	6,146,252
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр-хөрөнгө	-	202,386,920	-	202,386,920	-	436,146,109	-	436,146,109
Үнэт металл	26,922,637	-	-	26,922,637	160,633	-	-	160,633
Санхүүгийн бус хөрөнгө								
Барилга	-	-	99,530,596	99,530,596	-	-	102,710,381	102,710,381
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	-	-	6,586,475	6,586,475	-	-	10,276,475	10,276,475
Хөрөнгийн давтагдах бодит үнэ цэнийн нийт хэмжилтийн дүн	547,398,306	202,386,920	1,743,829,153	2,493,614,379	283,993,491	436,146,109	1,521,066,476	2,241,206,076
Бодит үнэ цэнээрх өр төлбөр								
Санхүүгийн өр төлбөр								
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	-	(2,890,938)	-	(2,890,938)	-	-	-	-
Хөрөнгийн давтагдах бодит үнэ цэнийн нийт хэмжилтийн дүн	-	(2,890,938)	-	(2,890,938)	-	-	-	-

41 Бодит үнэ цэнийн тохируулга (үргэлжлэл)**(а) Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтүүд (үргэлжлэл)**

2-р түвшин дэх үнэлгээний аргачлал болон бодит үнэ цэнийг хэмжихэд ашигласан өгөгдлийн тайлбар 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар:

Мянган төгрөгөөр	2023	2022	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл
	Бодит үнэ цэнэ	Бодит үнэ цэнэ		
Бусад санхүүгийн хөрөнгө				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	202,386,920	436,146,109	Хүүгийн харьцааны онол	Эрсдэлгүй хүүнд суурилсан төгрөгийн дискаунт хүү, улсын эрсдэлийн нэмэгдэл, валютын эрсдэлийн нэмэгдэл, засгийн газрын үнэт цаасны хүүнд суурилсан ам.долларын дискаунт хүү, ам.долларын банк хоорондын захын хүүнд суурилсан ам.долларын суурь хүү, тогтмол хүү болон Z тархаалт, бодлогын хүүнд суурилсан төгрөгийн суурь хүү эсвэл своп хэлцэлд хамааралтай өгөгдсөн гэх зэрэг хувьсагчуудыг ашигладаг.
2-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийн нийт дүн	202,386,920	436,146,109		

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилд 2-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн үнэлгээний аргачлалд өөрчлөлт орсон. Аргачлалын өөрчлөлт нь зах зээлийн өөрчлөлтийг илүү нарийвчлалтай тусгахын тулд ам.долларын богино хугацааны хүүг ашиглан төгрөг болон ам.долларын мөнгөн урсгалын төлбөрийг өөрөөр тооцоолсонтой холбоотой.

3-р түвшин дэх бодит үнэ цэнийг хэмжихэд ашигласан орц, үнэлгээний аргачлал болон боломжит өөрчлөлтийг мэдрэх мэдрэмжийг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дараах байдлаар харуулав.

Санхүүгийн хөрөнгө

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 1-р түвшинд ангилагдсан өмчийн үнэт цаас нь Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хувьцаат компаниудад оруулсан 23,634,110 мянган төгрөг бүхий (2022 оны 12 сарын 31: бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх хөрөнгө оруулалтын үнэт цаасны 22,103,523 мянган төгрөг) Банкны хөрөнгө оруулалттай холбоотой (Тодруулга 11-ийг харна уу). Эдгээр компаниуд нь Монгол Улсын Хөрөнгийн Бирж болон гадаадын хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй.

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 1-р түвшинд ангилагдсан үнэт металл нь голчлон алтан гулдмайнаас бүрддэг бөгөөд Монголбанкнаас олон нийтэд нээлттэй зарласан ханшаар 26,922,637 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 160,633 мянган төгрөг)-ийн үнэлгээтэй.

Нийт 202,386,920 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 436,146,109 мянган төгрөг) бүхий бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 2-р түвшинд ангилагдсан үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгөнд ангилагдсан урт хугацаат болон богино хугацаат своп хэлцлийн хэрэгжээгүй олзтой холбоотой.

41 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(а) Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтүүд (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 1-р түвшинд ангилагдсан 48,237,148 мянган төгрөг (2022 оны 12 сарын 31: 621,919 мянган төгрөг, 1-р түвшинд ангилагдсан)-ийн ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь Засгийн газрын бондтой холбоотой.

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 1-р түвшинд ангилагдсан 448,604,411 мянган төгрөг (2022 оны 12 сарын 31: 261,107,415 мянган төгрөг, 1-р түвшинд ангилагдсан)-ийн бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь Засгийн газрын бонд болон байгууллагын бондоос бүрдэнэ.

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 2-р түвшинд ангилагдсан 975,885,023 мянган төгрөг (2022 оны 12 сарын 31: 3-р түвшинд ангилагдсан 742,100,282 мянган төгрөг,)-ийн өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь Монголбанкны үнэт цаастай холбоотой.

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшинд 260,366,038 мянган төгрөг (2022 оны 12 сарын 31: 221,722,770 мянган төгрөг, 3-р түвшинд ангилагдсан)-ийн өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь МИК-ийн давуу болон энгийн эрхтэй бонд болон ҮЦСК-ийн давуу болон энгийн эрхтэй бондоос бүрдэнэ.

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшинд ангилагдсан 448,713 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 3-р түвшинд ангилагдсан 409,968 мянган төгрөг)-ийн өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь хөрөнгийн биржид бүртгэлгүй байгууллагын санхүүгийн хөрөнгө оруулалттай холбоотой. Удирдлагын зүгээс Монгол Улсын Хөрөнгийн Биржид бүртгэлтэй ижил төстэй компанийн цэвэр хөрөнгийн үнэд үндэслэн 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар бодит үнэ цэнийг тодорхойлох үнэлгээний аргачлалыг хэрэглэсэн.

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшинд ангилагдсан өрийн болон өмчийн үнэт цаасны зах зээлийн үнэ 10 хувиар өсөх/(буурахад) уг хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнэ нь 26,036,604 мянган төгрөг болон 44,871 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 22,172,277 мянган төгрөг болон 40,997 мянган төгрөг)-өөр тус тус өсч/(буурч) өөрчлөгдөнө.

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшинд ангилагдсан ашиг алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх зээл 401,012,308 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 437,700,348 мянган төгрөг 3-р түвшинд ангилагдсан) нь ипотекийн зээлийн багц, Монголбанкны урт хугацаат репо санхүүжилтийн эх үүсвэрээр санхүүжигдсэн ЖДҮ-ийн зээлийн багц болон бодит үнэ цэнэ нь ашиг алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөхөөр ангилагдсан бизнесийн зээлийн багц (өмнө нь үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрээр ангилагдаж байсан)-тай холбоотой. Удирдлага нь зах зээлийн хүүгийн түвшинг ашиглан ирээдүйд орох мөнгөн урсгалыг бууруулан бодит үнэ цэнийг тооцоолсон. Бодит үнэ цэнэ нь ашиг алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх зээл нь засгийн газрын тусгай хөтөлбөрийн хүрээнд байсан тул зах зээлийн хүүг Банкны өөрийн хүү гэж тодорхойлсон.

Хэрэв хүүгийн хувь 10 хувиар өсөх/(буурахад) зээлийн бодит үнэ цэнэ нь 40,101,231 мянган төгрөгөөр өсч/(буурч) өөрчлөгдөнө (2022: 43,770,035 мянган төгрөг).

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшингийн зорилгоор ангилагдсан өмчлөх бусад санхүүгийн хөрөнгө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийг төлүүлэх явцад олж эзэмшсэн компанийн хувьцаатай холбоотой (Тодруулга 18-ийг харна уу). Уг хувьцааны бодит үнэ цэнийг зах зээлийн харьцуулалтын арга болон ирээдүйн хорогдуулсан мөнгөн гүйлгээний аргыг ашиглан байгууллагын хөрөнгө болон өр төлбөрийн бодит үнэ цэнээр тодорхойлсон.

Үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашигласан арга болон мэдэгдэхүйц хэмжээний таамаглал нь орлогын арга болон үнэлгээ байсан. Ижил төстэй хөрөнгөөс хүлээгдэж буй зах зээлийн түрээсийн орлогын ирээдүйн мөнгөн гүйлгээний бодит тооцооллод суурилсан хорогдуулсан мөнгөн гүйлгээнд үндэслэн үнэлгээг ашигласан. Энэ аргад харьцуулж болохуйц хөрөнгийн цэвэр орлогыг авч үздэг.

41 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)**(а) Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтүүд (үргэлжлэл)****2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх санхүүгийн бус хөрөнгө:**

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (1 м2-т ногдох үнэ)	Боломж ит өөрчлөлт	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмтгий байдал
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн санхүүгийн бус хөрөнгө						
Барилга	99,530,596	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Зах зээлийн үнэтэй тохируулсан залруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	1,818-12,435	10%	9,953,060
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	6,586,475	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Зах зээлийн үнэтэй тохируулсан залруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	7500	10%	658,648
3-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийн нийт дүн	106,117,071					10,611,708

2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх санхүүгийн бус хөрөнгө:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (1 м2-т ногдох үнэ)	Боломж ит өөрчлөлт	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмтгий байдал
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн санхүүгийн бус хөрөнгө						
Барилга	102,710,381	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Зах зээлийн үнэтэй тохируулсан залруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	1,820-12,000	10%	10,271,038
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	10,276,475	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Зах зээлийн үнэтэй тохируулсан залруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	6,000-8,100	10%	1,027,648
3-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийн нийт дүн	112,986,856					11,298,686

41 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)**(б) Давтагдахгүй бодит үнэ цэнийн хэмжилт**

Банк борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа хөрөнгийг бодит үнэ цэнээс нь борлуулах зардлыг хассан дүнгээр бууруулан бүртгэсэн. Уг бодит үнэ цэнэ нь бодит үнэ цэнийн ангиллын 3-р түвшин дэх хэмжилтэнд хамаарна.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнийн хэмжилтэнд ашигласан өгөгдөл болон үнэлгээний аргачлал:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (1 м2-т ногдох үнэ)	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмтгий байдал
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	29,101,738	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Түрээсийн зах зээлийн үнэтэй тохируулсан залруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	266.47-7,393.39	2,910,174

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнийн хэмжилтэнд ашигласан өгөгдөл болон үнэлгээний аргачлал:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (1 м2-т ногдох үнэ)	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмтгий байдал
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	6,687,575	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Түрээсийн зах зээлийн үнэтэй тохируулсан залруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	267.95-4,024.43	668,757

(в) 3-р түвшний давтагдах болон давтагдахгүй бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн үнэлгээний процесс

3-р түвшний үнэлгээг Банкны хөрөнгийн удирдлагын хэлтэс нь хөндлөнгийн үнэлгээчний тусламжтайгаар жил бүр хянадаг. Удирдлагын зүгээс үнэлгээний загварын өгөгдөл болон үл хөдлөх хөрөнгийн зах зээлд стандарт гэж ерөнхийдөө хүлээн зөвшөөрөгдсөн хэд хэдэн үнэлгээний арга, аргачлалыг ашиглаж хийсэн үнэлгээний дүгнэлтийн зохистой байдлыг авч үздэг.

41 Бодит үнэ цэнийн тохируулга (үргэлжлэл)

(г) Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй боловч бодит үнэ цэнэ нь тайлагнагдсан хөрөнгө ба өр төлбөр

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинд нь үнэлэх ба 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй хөрөнгийн дансны дүнг доор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Дансны үнэ
Санхүүгийн хөрөнгө				
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	92,126,135	1,625,458,623	-	1,717,584,758
Бэлэн мөнгө	92,126,135	-	-	92,126,135
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	-	1,625,458,623	-	1,625,458,623
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	-	468,929,955	-	468,929,955
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	-	1,403,654,333	-	1,403,654,333
Бусад банкууд дахь харилцах данс	-	459,510,979	-	459,510,979
Гадаад	-	430,661,722	-	430,661,722
Дотоод	-	28,849,257	-	28,849,257
Богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө	-	210,872,256	-	210,872,256
Дотоод	-	108,512,806	-	108,512,806
Гадаад	-	102,359,450	-	102,359,450
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаагаар байршуулсан хөрөнгө	-	733,271,098	-	733,271,098
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	-	4,448,958,636	4,311,096,397
Бизнесийн зээл	-	-	1,352,829,304	1,296,769,557
Жижиг дунд бизнесийн зээл	-	-	1,270,012,090	1,201,262,343
Хувь хүнд олгосон хэрэглээний зээл	-	-	1,199,130,467	1,162,252,494
Хувь хүнд олгосон орон сууцны зээл	-	-	626,986,775	650,812,003
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	-	28,841,504	-	28,841,504
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн нийт хөрөнгө	92,126,135	3,526,884,415	4,448,958,636	7,930,106,947

41 Бодит үнэ цэнийн тохируулга (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинд нь үнэлэх ба 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй хөрөнгийн дансны дүнг доор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Дансны үнэ
Санхүүгийн хөрөнгө				
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	101,014,386	1,041,389,704	-	1,142,404,090
Бэлэн мөнгө	101,014,386		-	101,014,386
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	-	1,041,389,704	-	1,041,389,704
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	-	357,581,959	-	357,581,959
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	-	1,566,963,380	-	1,566,963,380
Бусад банкууд дахь харилцах данс	-	405,662,564	-	405,662,564
Гадаад	-	387,577,033	-	387,577,033
Дотоод	-	18,085,531	-	18,085,531
Богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө	-	80,193,710	-	80,193,710
Дотоод	-	40,384,037	-	40,384,037
Гадаад	-	39,809,673	-	39,809,673
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаагаар байршуулсан хөрөнгө	-	1,081,107,106	-	1,081,107,106
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	-	3,361,520,531	3,259,932,997
Бизнесийн зээл	-	-	1,101,436,336	1,059,763,701
Жижиг дунд бизнесийн зээл	-	-	955,414,431	912,814,524
Хувь хүнд олгосон хэрэглээний зээл	-	-	866,496,055	833,565,900
Хувь хүнд олгосон орон сууцны зээл	-	-	438,173,709	453,788,872
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	-	4,698,622	-	4,698,622
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	-	27,616,432	-	27,616,432
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн нийт хөрөнгө	101,014,386	2,998,250,097	3,361,520,531	6,359,197,480

41 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинд нь үнэлэх ба 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй өр төлбөрийн дансны дүнг доор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Дансны үнэ
Санхүүгийн өр төлбөр				
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	-	130,991,856	-	130,991,856
Бусад банкуудын байршуулсан богино хугацаат хөрөнгө	-	130,991,856	-	130,991,856
Бусад банкуудын байршуулсан урт хугацаат хөрөнгө	-	-	-	-
РЕПО хэлцэл	-	711,674,163	-	711,674,163
Бусад банктай хийсэн репо хэлцэл	-	711,674,163	-	711,674,163
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж	-		-	
Төрийн болон хувьцаат компани	-	1,308,103,110	-	1,309,557,722
- Харилцах данс	-	1,237,585,943	-	1,237,585,943
- Хугацаагүй хадгаламж	-	-	-	-
- Хугацаатай хадгаламж	-	70,517,167	-	71,971,779
Аж ахуйн нэгж	-	3,124,802,105	-	3,131,324,697
- Харилцах данс	-	2,166,380,896	-	2,166,380,896
- Хугацаагүй хадгаламж	-	-	-	-
- Хугацаатай хадгаламж	-	958,421,209	-	964,943,801
Хувь хүмүүс	-	3,479,835,940	-	3,512,056,303
- Харилцах данс	-	619,272,411	-	619,272,411
- Хугацаагүй хадгаламж	-	493,189,978	-	516,937,911
- Хугацаатай хадгаламж	-	2,367,373,550	-	2,375,845,981
Бусад	-	83,030,526	-	83,694,933
- Харилцах данс	-	39,472,029	-	39,472,029
- Хугацаагүй хадгаламж	-	-	-	-
- Хугацаатай хадгаламж	-	43,558,497	-	44,222,904
Зээлийн бусад эх үүсвэр	-	1,410,928,722	-	1,410,928,722
Зээлтэй адилтгах хөрөнгийн эрсдэлийн сан	-	-	2,848,492	2,848,492
Түрээсийн өр төлбөр	-	17,390,429	-	17,390,429
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	-	180,578,507	-	180,578,507
			-	
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн нийт өр төлбөр	-	10,447,335,358	2,848,492	10,491,045,824

41 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинд нь үнэлэх ба 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй өр төлбөрийн дансны дүнг доор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Дансны үнэ
Санхүүгийн өр төлбөр				
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	-	52,394,763	-	52,394,763
Бусад банкуудын байршуулсан богино хугацаат хөрөнгө	-	52,394,763	-	52,394,763
Бусад банкуудын байршуулсан урт хугацаат хөрөнгө	-	-	-	-
РЕПО хэлцэл	-	211,347,644	-	211,347,644
Бусад банктай хийсэн репо хэлцэл	-	211,347,644	-	211,347,644
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж				-
Төрийн болон хувьцаат компани	-	520,090,000	-	522,698,005
- Харилцах данс	-	481,916,068	-	481,916,068
- Хугацаагүй хадгаламж	-	3,046,468	-	3,046,468
- Хугацаатай хадгаламж	-	35,127,464	-	37,735,469
Аж ахуйн нэгж	-	2,047,304,222	-	2,111,440,787
- Харилцах данс	-	1,653,140,375	-	1,653,140,375
- Хугацаагүй хадгаламж	-	5,636,882	-	5,636,882
- Хугацаатай хадгаламж	-	388,526,965	-	452,663,530
Хувь хүмүүс	-	3,035,877,103	-	3,048,396,232
- Харилцах данс	-	584,816,587	-	584,816,587
- Хугацаагүй хадгаламж	-	417,143,204	-	417,143,204
- Хугацаатай хадгаламж	-	2,033,917,312	-	2,046,436,441
Бусад	-	59,944,579	-	60,762,843
- Харилцах данс	-	38,191,925	-	38,191,925
- Хугацаагүй хадгаламж	-	9,416	-	9,416
- Хугацаатай хадгаламж	-	21,743,238	-	22,561,502
Зээлийн бусад эх үүсвэр	-	1,916,312,092	-	1,916,312,092
Зээлтэй адилтгах хөрөнгийн эрсдэлийн сан	-	1,447,410	-	1,447,410
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	-	113,664,880	-	113,664,880
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн нийт өр төлбөр	-	7,958,382,693	-	8,038,464,656

42 Санхүүгийн хэрэглүүрийн хэмжилтийн ангиллаарх тодруулга

Доорх хүснэгтэнд 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хөрөнгийг хэмжилтийн ангиллаар харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Хорогдуулсан өртөг	ААБҮЦ	БДОБҮЦ (дахин ангилах)	БДОБҮЦ (дахин ангилах боломжгүй)	Нийт дүн
Санхүүгийн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	1,717,584,758	-	-	-	1,717,584,758
Бэлэн мөнгө	92,126,135	-	-	-	92,126,135
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	1,625,458,623	-	-	-	1,625,458,623
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	468,929,955	-	-	-	468,929,955
Урвуу Репо хэлцэл	646,835,976	-	-	-	646,835,976
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	-	308,603,186	1,424,489,434	-	1,733,092,620
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	-	23,634,110	-	448,713	24,082,823
Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгө	1,403,654,333	-	-	-	1,403,654,333
Бусад банкууд дахь харилцах данс					
Гадаад	430,661,722	-	-	-	430,661,722
Дотоод	28,849,257	-	-	-	28,849,257
Богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө					
Дотоод	108,512,806	-	-	-	108,512,806
Гадаад	102,359,450	-	-	-	102,359,450
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаагаар байршуулсан хөрөнгө	733,271,098	-	-	-	733,271,098
Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгаа	4,311,096,397	401,012,308	-	-	4,712,108,705
Бизнесийн зээл	1,296,769,557	-	-	-	1,296,769,557
Жижиг дунд бизнесийн зээл	1,201,262,343	-	-	-	1,201,262,343
Хувь хүнд олгосон хэрэглээний зээл	1,162,252,494	-	-	-	1,162,252,494
Хувь хүнд олгосон орон сууцны зээл	650,812,003	-	-	-	650,812,003
Ашиг алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөх бизнесийн зээл	-	13,923,375	-	-	13,923,375
Ашиг алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөх жижиг дунд бизнесийн зээл	-	5,460,766	-	-	5,460,766
Буцаах нөхцөлтэй МИК-д худалдсан орон сууцны зээл	-	381,628,167	-	-	381,628,167
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр-хөрөнгө	-	202,386,920	-	-	202,386,920
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	28,841,504	26,922,637	-	-	55,764,141
Үнэт металл	-	26,922,637	-	-	26,922,637
Компаниудаас авах авлага	8,287,581	-	-	-	8,287,581
Хувь хүмүүсээс авах авлага	2,870,192	-	-	-	2,870,192
Бэлэн мөнгө гүйлгээний авлага	21,742,284	-	-	-	21,742,284
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	2,207,247	-	-	-	2,207,247
Хасах: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(6,265,800)	-	-	-	(6,265,800)
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	8,576,942,923	962,559,161	1,424,489,434	448,713	10,964,440,231

42 Санхүүгийн хэрэглүүрийн хэмжилтийн ангиллаарх тодруулга (үргэлжлэл)

Доорх хүснэгтэнд 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хөрөнгийг хэмжилтийн ангиллаар харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Хорогдуулсан өртөг	ААБҮЦ	БДОБҮЦ (дахин ангилах)	БДОБҮЦ (дахин ангилах боломжгүй)	Нийт дүн
Санхүүгийн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	1,142,404,090	-	-	-	1,142,404,090
Бэлэн мөнгө	101,014,386	-	-	-	101,014,386
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	1,041,389,704	-	-	-	1,041,389,704
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	357,581,959	-	-	-	357,581,959
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	4,698,622	222,344,690	1,003,207,697	-	1,230,251,009
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	-	22,103,523	-	409,968	22,513,491
Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгө	1,566,963,380	-	-	-	1,566,963,380
Бусад банкууд дахь харилцах данс					
Гадаад	387,577,033	-	-	-	387,577,033
Дотоод	18,085,531	-	-	-	18,085,531
Богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө					
Дотоод	40,384,037	-	-	-	40,384,037
Гадаад	39,809,673	-	-	-	39,809,673
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаагаар байршуулсан хөрөнгө	1,081,107,106	-	-	-	1,081,107,106
Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,259,932,997	437,700,348	-	-	3,697,633,345
Бизнесийн зээл	1,059,763,701	-	-	-	1,059,763,701
Жижиг дунд бизнесийн зээл	912,814,524	-	-	-	912,814,524
Хувь хүнд олгосон хэрэглээний зээл	833,565,900	-	-	-	833,565,900
Хувь хүнд олгосон орон сууцны зээл	453,788,872	-	-	-	453,788,872
Ашиг алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөх бизнесийн зээл	-	25,910,147	-	-	25,910,147
Ашиг алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөх жижиг дунд бизнесийн зээл	-	17,260,939	-	-	17,260,939
Буцаах нөхцөлтэй МИК-д худалдсан орон сууцны зээл	-	394,529,262	-	-	394,529,262
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр-хөрөнгө	-	436,146,109	-	-	436,146,109
Өмчлөх бусад хөрөнгө	-	6,146,252	-	-	6,146,252
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	27,616,432	160,633	-	-	27,777,064
Үнэт металл	-	160,633	-	-	160,633
Компаниудаас авах авлага	5,161,812	-	-	-	5,161,812
Хувь хүмүүсээс авах авлага	2,334,578	-	-	-	2,334,578
Бэлэн мөнгө гүйлгээний авлага	22,199,583	-	-	-	22,199,583
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	2,649,866	-	-	-	2,649,866
Хасах: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(4,729,407)	-	-	-	(4,729,407)
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	6,359,197,480	1,124,601,555	1,003,207,697	409,968	8,487,416,700

2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар үүсмэл санхүүгийн өр төлбөрөөс бусад Банкны санхүүгийн өр төлбөрийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн. Үүсмэл санхүүгийн өр төлбөрийг ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр бүртгэсэн.

43 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ

Эдгээр санхүүгийн тайлангийн зорилгоор талууд нь НББОУС 24 буюу “Холбоотой Талын Тодруулга”-д тодорхойлсноор хэрвээ тухайн этгээд нь нөгөө этгээдийн санхүүгийн болон бусад үйл ажиллагаатай холбоотой шийдвэр гаргалтанд нөлөө үзүүлэх буюу хяналт тавих чадвартай бол холбоотой талууд гэж тодорхойлно. Холбоотой талуудын магадлалт хамаарлыг авч үзэхдээ хуулийн хэлбэрээс илүү эдийн засгийн холбоо хамаарлыг авч үздэг.

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны явцад Банк нь хувь нийлүүлэгчид, захирлууд болон бусад холбоотой талуудтай ажил гүйлгээ хийдэг. Эдгээр ажил гүйлгээнүүдэд төлбөр тооцоо, зээл олгох, хадгаламж татан төвлөрүүлэх, баталгаа гаргах, арилжаа, гадаад валютын гүйлгээ зэрэг багтана. Банкны бодлогын дагуу холбоотой талуудын ажил гүйлгээнүүд гэдэгт тухайн ажил гүйлгээнд зонхилон гарч ирдэг ижил нөхцөлөөр хийгдсэн холбоотой талуудын ажил гүйлгээг хамруулна.

Холбоотой талуудыг доорх байдлаар ангилна:

Толгой компани

Голомт Файнэншил Групп ХХК нь Голомт банкны гол хувьцаа эзэмшигч компани юм. Тодруулга 1-ээс харна уу.

Нийтлэг эрх бүхий байгууллага

Нийтлэг эрх бүхий байгууллагууд гэдэг нь Голомт Файнэншил Групп ХХК-ийн дотор байдаг компаниуд болон бусад компаниуд бөгөөд эцсийн шатны эзэмшигч нь хяналт тавьдаг эсвэл мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлдэг аж ахуйн нэгжүүд юм.

Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд

ТУЗ болон Банкны гүйцэтгэх удирдлагын баг.

2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны шууд болон эцсийн шатны толгой компани болон шууд хянадаг, эцсийн шатны эзэмшигчийн талаар Тодруулга 1-ээс харна уу.

43 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны холбоотой талуудтай хийсэн гүйлгээний үлдэгдэл дүн дараах байдалтай байна:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Бусад	Нийт дүн
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт цэвэр дүн (үр ашигт хүүгийн хувь 0% - 22%)	3,863,988	-	76,509,102	36,962,089	117,335,179
Бусад хөрөнгө	-	-	106,340	-	106,340
Харилцагчийн харилцах,хадгаламж (гэрээний хүүгийн хувь 0% - 15%)	4,824,272	3,424,427	127,570,942	1,826,471	137,646,112

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны холбоотой талуудтай хийсэн гүйлгээний үлдэгдэл дүн дараах байдалтай байна:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Бусад	Нийт дүн
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт цэвэр дүн (үр ашигт хүүгийн хувь 0% - 16.4%)	4,612,135	-	31,198,477	15,046,114	50,856,726
Бусад хөрөнгө	-	-	51,235	-	51,235
Харилцагчийн харилцах,хадгаламж (гэрээний хүүгийн хувь 0% - 12,5%)	3,274,463	7,601,797	78,937,512	831,273	90,645,045

43 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудад олгосон зээл ба урьдчилгаа дансны өөрчлөлт, хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Бусад	Нийт дүн
Гэрээний хүүгийн хувь	6% - 22%	-	0% - 17%	0%-16%	
Харилцагчдад олгосон зээл					
2023 оны 01 сарын 01-нээрх харилцагчдад олгосон зээл	4,612,135	-	31,198,477	15,046,114	50,856,726
Тайлант хугацаанд харилцагчдад олгосон зээл	1,385,569	-	76,332,229	35,700,000	113,417,798
Тайлант хугацаанд төлөгдсөн зээл	(2,151,829)	-	(31,084,725)	(14,819,962)	(48,056,516)
2023 оны 12 сарын 31-нээрх хуримтлагдсан хүү	18,746	-	378,885	1,125,485	1,523,116
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(633)	-	(137,674)	(89,548)	(227,855)
Зах зээлийн хүүгээс бага хүүтэй олгосон зээлийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн гарз	-	-	-	-	-
Ханшийн зөрүү	-	-	(178,090)	-	(178,090)
2023 оны 12 сарын 31-нийн өдрийн байдлаарх харилцагчдад олгосон зээл	3,863,988	-	76,509,102	36,962,089	117,335,179

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудад олгосон зээл ба урьдчилгаа дансны өөрчлөлт, хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Бусад	Нийт дүн
Гэрээний хүүгийн хувь	6% - 16.4%	3%	0% - 16.4%	14.8%	
Харилцагчдад олгосон зээл					
2022 оны 01 сарын 01-нээрх харилцагчдад олгосон зээл	2,933,750	8,051,638	6,292,249	-	17,277,637
Тайлант хугацаанд харилцагчдад олгосон зээл	4,873,959	-	32,070,000	15,028,304	51,972,263
Тайлант хугацаанд төлөгдсөн зээл	(3,222,399)	(8,051,638)	(7,095,574)	-	(18,369,611)
2022 оны 12 сарын 31-нээрх хуримтлагдсан хүү	28,352	-	223,793	163,664	415,809
Хасах нь: Зээлийн алдагдлын сан	(1,527)	-	(291,991)	(145,854)	(439,372)
2022 оны 12 сарын 31-нийн өдрийн байдлаарх харилцагчдад олгосон зээл	4,612,135	-	31,198,477	15,046,114	50,856,726

Эрх бүхий албан тушаалтнуудад олгосон зээлийг банкны ажилчдад олгосон зээлтэй адил хөнгөлөлттэй хүүгээр олгодог (Тодруулга 12-оос үзнэ үү). Эрх бүхий албан тушаалтнуудад санал болгож буй нөхцөл нь бусад ажилчдад санал болгож буй нөхцлөөс тийм ч их ялгаатай биш.

43 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудын харилцах, хадгаламжийн үлдэгдэл болон тайлант хугацаанд хийгдсэн гүйлгээг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Бусад	Нийт дүн
Гэрээний хүүгийн хувь	0% - 13%	0% - 8%	0% - 15%	0% - 5%	
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж					
2023 оны 01 сарын 01-нээрх харилцагчдын харилцах, хадгаламж	3,274,463	7,601,797	78,937,512	831,273	90,645,045
Тайлант жилд хүлээн авсан	47,418,266	103,357,673	4,427,957,760	89,101,068	4,667,834,767
Тайлант жил буцаан төлсөн	(45,902,567)	(107,647,906)	(4,378,017,267)	(88,098,513)	(4,619,666,253)
2023 оны 12 сарын 31-нээрх хуримтлагдсан хүү	41,487	12,140	674,212	-	727,839
Ханшийн зөрүү	(7,377)	100,723	(1,981,275)	(7,357)	(1,895,286)
2023 оны 12 сарын 31-нээрх харилцагчдын харилцах, хадгаламж	4,824,272	3,424,427	127,570,942	1,826,471	137,646,112

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудын харилцах, хадгаламжийн үлдэгдэл болон тайлант хугацаанд хийгдсэн гүйлгээг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Бусад	Нийт дүн
Гэрээний хүүгийн хувь	0%-12.5%	0%	0%-12.4%	0%	
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж					
2022 оны 01 сарын 01-нээрх харилцагчдын харилцах, хадгаламж	3,545,762	9,171,115	41,929,777	-	54,646,654
Тайлант жилд хүлээн авсан	59,135,550	672,296,035	3,924,098,933	19,560,970	4,675,091,488
Тайлант жил буцаан төлсөн	(59,770,833)	(675,040,108)	(3,890,868,541)	(18,803,395)	(4,644,482,877)
2022 оны 12 сарын 31-нээрх хуримтлагдсан хүү	30,598	-	314,794	-	345,392
Ханшийн зөрүү	333,386	1,174,755	3,462,549	73,698	5,044,388
2022 оны 12 сарын 31-нээрх харилцагчдын харилцах, хадгаламж	3,274,463	7,601,797	78,937,512	831,273	90,645,045

43 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант хугацааны холбоотой талуудтай хийсэн орлого болон зардлыг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Бусад	Нийт дүн
Хүүгийн орлого	365,505	-	5,611,573	1,780,142	7,757,220
Хүүгийн зардал	99,424	22,254	1,252,445	241	1,374,364
Хураамж, шимтгэлийн орлого	208	15,704	204,562	292	220,766
Төлсөн ногдол ашиг	21,280	31,212,026	4,580,530	-	35,813,836

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант хугацааны холбоотой талуудтай хийсэн орлого болон зардлыг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Бусад	Нийт дүн
Хүүгийн орлого	387,718	-	1,358,499	657,890	2,404,107
Хүүгийн зардал	45,109	-	669,336	-	714,445
Хураамж, шимтгэлийн орлого	12,782	42,919	228,425	657	284,783
Төлсөн ногдол ашиг	-	-	555,406	-	555,406
Өмчийн өртөг	-	7,866,692	-	-	7,866,692
Зөвлөх үйлчилгээ	-	7,551,077	-	-	7,551,077

2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар банкны холбогдоотой талуудад гаргасан баталгаа, аккредитивын үлдэгдэл дүнг дор харуулав.

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Баталгаа		
01 сарын 01-ний өдрөөрх Банкны баталгаа	249,715,787	80,877,380
Гаргасан баталгаа/Ханшийн зөрүүний дахин үнэлгээ	119,551,645	151,703
Хаагдсан баталгаа	(249,689,588)	(290,170)
Экспортын аккредитив	90,755,720	168,976,874
Зээлийн шугамын ашиглаагүй үлдэгдэл	5,072,475	-
Нийт зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	215,406,039	249,715,787
Хасах нь: зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүргийн үнэ цэнийн бууралтын сан	(73)	-
Нийт зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	215,405,966	249,715,787

Банкны ТУЗ болон эрх бүхий албан тушаалтнуудын цалин хөлс болон урамшууллын талаарх мэдээллийг дор толилуулав:

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Цалин хөлс	5,047,027	3,928,079
Урамшуулал	3,162,700	1,144,987
Нийгмийн даатгалын шимтгэл	1,000,875	617,411
Хувьцаанд суурилсан төлбөр	-	104,413
Нийт дүн	9,210,602	5,794,890

Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнуудад ТУЗ болон гүйцэтгэх удирдлагын багийн гишүүд багтана. Бусад холбоотой талуудад Банк болон Банкны гол хувьцаа эзэмшигчдийн хяналтанд байдаг компаниуд багтана.

44 Хувьцаанд суурилсан төлбөр

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилд Банк нь захирлууд болон ажилтнуудаа хувьцаа эзэмшүүлэх хөтөлбөрт хамруулсан. Дэлгэрэнгүйг дор харуулав:

Хөтөлбөр	Хувьцааны опцион	Гүйцэтгэх удирдлагуудад эзэмшүүлсэн хувьцааны опцион
Шинж чанар	Хувьцаа худалдан авах эрх	Хувьцаа худалдан авах эрх
Олгосон	Ажилтнуудад	Захирлууд
Олгосон өдөр	3/3/2022	3/3/2022
Хувьцааны пционы тоо	2,265,632	283,326
Хэрэгжүүлэх үнэ	1000	1000
Валют	Төгрөг	Төгрөг
Гэрээний хугацаа	1	1
Эрх хэрэгжих нөхцөл	-	-
Төлбөр тооцоо	Хувьцаа	Хувьцаа
Опционы хүчинтэй хугацаа	1	1
Хүлээгдэж буй цуцлах таамаглал	1 жилийн хугацаанд 10.8%	1 жилийн хугацаанд 10.8%
Гүйцэтгэлийн шалгуурыг хангаснаар хүлээгдэж буй үр дүн (олгох өдрөөр)	753,262,458	94,198,369
Олгох өдрөөр тодорхойлогдсон бодит үнэ цэнэ	Төгрөг	Төгрөг
Үнэлгээний аргачлал	Black Scholes Загвар	Black Scholes Загвар

Банк нь 2022 оны 3 дугаар сарын 03-ны өдрөөр 3-аас дээш жил ажилласан бүх шатны ажилтнуудад 2,548,958 ширхэг хувьцаа худалдан авах эрхийг олгосон. Опционыг хэрэгжүүлэх үнэ 1,000 төгрөг байсан ба опционы гэрээний хугацаа 1 жил байсан. Бэлэн мөнгөөр барагдуулах ямар нэгэн хувилбар байхгүй. Хувьцаа болон хувьцааны опционы бодит үнэ цэнийг хөндлөнгийн үнэлгээний мэргэжилтнүүдийн хийсэн үнэлгээнд үндэслэн Black Scholes загварыг ашиглан тооцсон болно. Тухайн жилд хүлээн зөвшөөрсөн зардлыг дараах хүснэгтэд үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2023	2022
Өмчөөр төлөгдөх хувьцаанд суурилсан төлбөрийн ажил гүйлгээ		
Хувьцаанд суурилсан төлбөр	-	847,461
Хойшлогдсон татварын дараах нийт зардал	-	635,596

	2023		2022	
	Хувьцааны опционы тоо	Жигнэсэн дундаж хэрэгжих үнэ	Хувьцааны опционы тоо	Жигнэсэн дундаж хэрэгжих үнэ
Тайлант хугацааны эхний үлдэгдэл	2,299,602	1,000	-	-
Тайлант жилд олгосон	-	-	2,548,958	1,000
Тухайн жилд хугацаа нь дууссан	(1,465,230)	1,000	(249,356)	1,000
Тухайн жилд хэрэгжсэн	(834,372)	1,000	-	-
Тайлант хугацааны эцсийн үлдэгдэл	-	1,000	2,299,602	1,000

Хувьцаанд суурилсан төлбөр нь опционы бодит үнэ цэнэ болон зардалд хүлээн зөвшөөрөгдсөн хувьцааны гүйцэтгэлийн эрхээс бүрдэнэ. Опционыг хэрэгжүүлсний дараа хүлээн авсан дүнг хувьцаат капиталд шилжүүлнэ.

45 Тайлант хугацааны дараах үйл явдлууд

Ногдол ашиг зарласан. Монгол Улсын Компанийн тухай хуулийн 46 дугаар зүйлийн 46.1-д заасны дагуу, 2024 оны 02 дугаар сарын 14-ний өдрийн Банкны Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн ээлжит бус хурлаар хувьцаа эзэмшигчдэд хуримтлагдсан ашгаас 72,779,157.72 мянган төгрөг (нэгж хувьцаанд 90 төгрөг) олгохоор шийдвэрлэсэн. Үүнийг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн санхүүгийн тайланд тусгаагүй болно.

Дараа үеийн үйл явдал. Шатахууны үнийг өндөрт барихын тулд Оросын Холбооны Улсаас ихэнх улс руу шатахуун нийлүүлэхийг хориглож, экспортыг зогсоосон. Үүний үр дүнд, тээврийн үнэ болон инфляци өсөх эрсдэлтэй.

46 Монгол орчуулга

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг мөн Англи хэл дээр бэлтгэсэн болно. Англи болон Монгол хувилбаруудын хооронд утга, агуулгын зөрүү гарсан тохиолдолд Англи хувилбарыг баримтална.

47 Товчлол

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудад ашиглагдсан товчилсон үгийн жагсаалтыг дор толилуулав:

Товчлол	Бүтэн нэр
ХӨ	Хорогдуулсан өртөг
МБ	Монголбанк
CCF	Зээл рүү хөрвөх магадлалын коэффициент
EAD	Дефолт болох үеийн үлдэгдэл
ХБЗА	Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал
EIR	Үр ашигт хүүгийн арга
СЗХ	Санхүүгийн зохицуулах хороо
БДОБҮЦ	Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнэ
ААБҮЦ	Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнэ
СТОУС	Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт
LGD	Дефолт болох алдагдал
МИК	Монголын ипотекийн корпораци
БДО	Бусад дэлгэрэнгүй орлого
PD	Дефолтын магадлал
SICR	Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт
ЖДҮ	Жижиг дунд үйлдвэрлэл
ЗХҮТ	Зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлт
VaR	Хамгийн их эрсдэл